

อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด

นางสาวณัฐนิชา กันชั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Islamic based therapy for substance addicts.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด
โดย	นางสาวณัฐนิชา กันชั้น
สาขาวิชา	สุขภาพจิต
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	นายแพทย์ อรรถพล สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ อรัญญา วิริยสกุล

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาสุขภาพจิต

..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุทธิพงษ์ วัชรสินธุ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ ภูซงค์ เหล่ารุจิสวัสดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(นายแพทย์ อรรถพล สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์ อรัญญา วิริยสกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. อนัส อมาตยกุล)

ณัฐนิชา กันชนัน : อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด (Islamic based therapy for substance addicts.) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: นพ. อรรถพล สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: อาจารย์ อรัญญา วิริยสกุล, 127 หน้า.

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึก (In-depth Interview) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ติดสารเสพติดที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัด จำนวน 12 คน พี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานในอิสลามบำบัด จำนวน 2 คน ครูใหญ่ประจำอิสลามบำบัด จำนวน 1 คน และผู้ดูแลโครงการอิสลามบำบัด จำนวน 1 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบสโนว์บอลโดยคัดเลือกจากคนที่ผู้ติดสารเสพติดหรือพี่เลี้ยงแนะนำ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ซึ่งมีแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆ จากนั้นจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข

ผลการศึกษาพบว่า อิสลามบำบัดมีแนวคิดและหลักการสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) อิสลามบำบัดไม่ได้มุ่งเน้นการบำบัดสารเสพติดแต่มุ่งเน้นการพัฒนาความศรัทธาในศาสนาให้เพิ่มขึ้น เพราะความศรัทธาจะทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ใช้สารเสพติด 2) การประกอบศาสนกิจจะทำให้ผู้ติดสารเสพติดลืมสารเสพติดได้ 3) การหายจากสารเสพติดไม่ได้มาจากความสามารถของมนุษย์แต่มาจากพระเจ้า และ 4) หลักการในศาสนาอิสลามเป็นหลักการที่สมบูรณ์สามารถแก้ไขทุกปัญหาได้ ผลการศึกษานี้ยังพบว่า อิสลามบำบัดสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อภาวะการติดสารเสพติด 4 ด้าน โดยแต่ละด้านมีปัจจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการติดสารเสพติดดังนี้ 1) ด้านศาสนา ได้แก่ การระลึกถึงพระเจ้า การละหมาด การถือศีลอด การเรียนรู้ศาสนาอิสลาม และการอยู่ในสังคมศาสนาอิสลาม 2) ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นคนดีขึ้น การมีมุมมองและการจัดการความทุกข์ที่ขึ้น และการมีเป้าหมาย 3) ด้านปัจจัยครอบครัว ได้แก่ การรับรู้ความรักจากพ่อแม่ การตระหนักถึงโทษของสารเสพติดต่อพ่อแม่ และความรับผิดชอบต่อครอบครัว และ 3) ด้านปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปอเนาะ ได้แก่ การได้รับกำลังใจ คำแนะนำ ความอบอุ่น และการได้พูดคุยปรึกษากับพี่เลี้ยง ผู้ดูแลปอเนาะ และเพื่อนร่วมปอเนาะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาควิชา จิตเวชศาสตร์

สาขาวิชา สุขภาพจิต

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5974030230 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEYWORDS: ISLAMIC BASED THERAPY / RELIGIOUS BASE THERAPY / SPIRITUAL BASED THERAPY /
SUBSTANCE ADDICTS / SUBSTANCE ADDICTION

NATNICHA KANSAN: Islamic based therapy for substance addicts.. ADVISOR: ATAPOL
SUGHONDHABIROM NA BADALUNG, M.D., CO-ADVISOR: MRS. ARUNYA WIRIYASAKUL, 127
pp.

THE PURPOSE OF THIS THESIS IS TO STUDY WHAT ISLAMIC BASED THERAPY IS AND
FACTORS IN ISLAMIC BASED THERAPY THAT POSITIVELY AFFECT SUBSTANCE ADDICTION. THERE ARE
FOUR GROUP OF SAMPLE POPULATION WHICH CONSIST OF TWELVE SUBSTANCE ADDICTS WHO
HAVE PARTICIPATED IN ISLAMIC BASED THERAPY, TWO STAFF WORKING IN ISLAMIC BASED THERAPY
CAMP, ISLAMIC BASED THERAPY SCHOOL PROFESSOR AND ISLAMIC BASED THERAPY SCHOOL
EXECUTIVE SELECTED BY SNOWBALL SAMPLING.THE COLLECTING METHOD IS THE INTERVIEW WITH
QUESTIONS CREATED BY THE RESERACHER AND APPROVED BY THE ADVISOR.

THE RESULT SHOWS THAT ISLAMIC BASED THERAPY IS BASED ON 4 MAIN CONCEPTS AS
FOLLOWING 1) ISLAMIC BASED THERAPY IS FOCUSING MORE ON IMPROVING FAITH RATHER THAN
TREATING THE ADDICTION. 2) ISLAMIC PRINCIPLE ALONE IS ENOUGH TO CURE SUBSTANCE
ADDICTION 3)ISLAMIC RITUALS AND PRAYERS CAN HELP TO FORGET ADDICTED SUBSTANCE 4) THE
SUCCESS IN SUBSTANCE RECOVERY COMES FROM ALLAH. ALSO,THE RESULTS OF THIS STUDY SHOW
FACTORS IN ISLAMIC BASED THERAPY THAT BENEFICIAL TO TREATING SUBSTANCE ADDICTION WHICH
CONSIST OF 1) FACTORS BASED ON RELIGION AS FOLLOWING 1.1) THE INCREASED IN REMEMBERING
GOD. 1.2) AN INDESCRIBABLE EXPERIENCE DURING PERFORMING PRAYER 1.3) ISLAMIC FASTING 1.4)
LEARNING MORE OF ISLAMIC KNOWLEDGE 1.5) BEING IN ISLAMIC SOCIETY. 2) INDIVIDUAL FACTOR
2.1) THE INCREASED IN SELF-ESTEEM 2.2) THE CHANGE IN PERCEPTION TOWARDS STRESS AND
COPING STRATEGIES. 2.3) HAVING GOALS 3) FAMILY FACTOR WHICH CONSIST OF 3.1) THE EMPATHY
TOWARDS PARENTS 3.2) THE PERCEIVED-LOVE FROM PARENTS 3.3) THE FEELING OF RESPONSIBLE
FOR FAMILY AND 4) FACTOR RELATED TO ENVIRONMENT IN ISLAMIC BASED THERAPY SCHOOL
WHICH ARE THE RECEIVING OF ADVICE AND POSITIVE SUPPORTS FROM STAFF WORKING IN SCHOOL,
OTHER SCHOOL MEMBERS AND SCHOOL EXECUTIVE.

Department: Psychiatry
Field of Study: Mental Health
Academic Year: 2017

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปราณี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงจากการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคลากรหลายท่าน ซึ่งมีความเมตตาและเอื้อเฟื้อต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณนายแพทย์อรรถพล สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ อรรถัญญา วิริยสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ พิเศษฐ์ วิริยสกุล ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภูษงค์ เหล่ารุจิสวัสดิ์ ที่กรุณาสละเวลาและให้เกียรติมาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึงอาจารย์ ดร.อณิส อมาตยกุล ที่ได้สละเวลาและให้เกียรติร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ขอขอบพระคุณบাবอับบาส แบวี กะแย ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้ข้าพเจ้าเป็นอย่างมากในการเข้าไปเก็บข้อมูลที่ป้อนเอาฐานันันนารู และขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้เกียรติเข้าร่วมการวิจัยนี้และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคุณจรีน กันซัน มารดาของข้าพเจ้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนข้าพเจ้าในทุกทาง ขอขอบพระคุณคุณสมศักดิ์ กันซัน ที่ได้สละเวลาอันมีค่าลงไปเก็บข้อมูลร่วมกับข้าพเจ้า ขอขอบพระคุณคุณปราโมทย์ แสงสุข ที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ ขอขอบคุณ เด็กหญิงพิมพ์มาตา สนนุกิจ และเด็กหญิง นิชดา กันซัน ที่ช่วยเหลือข้าพเจ้าในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งทุกคนในครอบครัวและเพื่อนปริญญาโทสุขภาพจิตที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดีเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา (Background and rationale).....	1
คำถามการวิจัย (Research Question).....	3
วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives).....	3
สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis).....	3
กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	4
คำสำคัญ (key words).....	5
การให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการที่จะใช้ในการวิจัย (Operational Definition)	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย (Expected benefit and application).....	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	6
การติดสารเสพติดและผู้ติดสารเสพติด.....	6
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลิกสารเสพติดได้.....	13
ระบบการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในประเทศไทย.....	14
ศาสนาบำบัด	20
อิสลามบำบัด.....	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	26

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย	26
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	27
การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	30
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดสารเสพติดและการบำบัดรักษาของผู้ติดสารเสพติดที่ผ่านการบำบัด	32
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดสารเสพติด	34
1. มุมมองของผู้เข้ารับการบำบัดเกี่ยวกับสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	34
2. มุมมองของผู้เข้ารับการบำบัดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการรับการบำบัด	39
3. สาเหตุที่ทำให้อยากเลิก/ไม่กลับไปใช้ซ้ำ	50
4. มุมมองของผู้รับการบำบัดเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของปอเนาะ	55
5. มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับอิสลามบำบัด	57
ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามบำบัด	64
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	72
1. แนวคิดสำคัญของอิสลามบำบัด	73
2. ปัจจัยอันเป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดกับผู้ติดสารเสพติด	83
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	113
รายการอ้างอิง	115
ภาคผนวก.....	122
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	127

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ข้อมูลระยะเวลาการติดสารเสพติด.....	32
ตารางที่ 2 ข้อมูลระยะเวลาเข้ารับการบำบัด.....	32
ตารางที่ 3 ข้อมูลการเข้ารับการบำบัดที่อื่นๆ.....	33
ตารางที่ 4 ข้อมูลลักษณะการเข้ารับการบำบัด.....	33

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ตารางกิจกรรมประจำวันที่ปอเนาะญาลันบารู.....	66
ภาพที่ 2 ระบบของการมีความศรัทธา.....	74
ภาพที่ 3 ป้ายในปอเนาะญาลันบารูที่มีข้อความเกี่ยวกับพ่อแม่.....	105
ภาพที่ 4 ความเข้มของระดับการขนส่งสารสื่อประสาทโดปามีน.....	106

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา (Background and rationale)

สถานการณ์และแนวโน้มของปัญหาเสพติดในประเทศไทยช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ยาเสพติดภายในประเทศมีขนาดของปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นต้นเหตุของปัญหานานาประการที่เหนี่ยวรั้งความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จของประเทศ โดยมีผลกระทบต่อทั้งระบบสังคม ระบบครอบครัว และระบบชุมชน รวมถึงปัญหาสุขภาพร่างกาย จิตใจของผู้เสพโดยตรง ทั้งยังมีผลโดยอ้อมกับเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมด้วย (1)

คดีการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยมีสถิติที่สูงกว่าคดีอาญารูปแบบอื่นๆ เกือบ 3 เท่า จากข้อมูลทางสถิติในปี 2553 พบว่ามีผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดสูงที่สุดในรอบ 10 กว่าปีที่ผ่านมาสูงถึง 266,010 ราย นอกจากนี้ยังพบว่ายาเสพติดทุกชนิดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบจากการยึดของกลางที่ได้จากคดียาเสพติดในปี 2553 ซึ่งสามารถยึดของกลางยาเสพติดทุกชนิดได้มากกว่าปี 2552 อย่างน้อย 2 เท่า โดยบางชนิดเช่น เคตามีน เพิ่มขึ้นถึง 7.5 เท่า (2) ดังนั้นปัญหาการใช้สารเสพติดในประเทศไทยจึงเป็นปัญหาที่สำคัญจำเป็นต้องมีมาตรการจัดการที่มีประสิทธิภาพ แน่ใจว่าหนึ่งในเรื่องที่ไม่สามารถละเลยได้ในการจัดการปัญหาเสพติด คือ การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติด

ปัจจุบันมีรูปแบบการบำบัดยาเสพติดที่หลากหลาย ทั้งการบำบัดรักษาด้านร่างกาย บำบัดแบบค่อยๆ และการรักษาด้านจิตใจ อันประกอบด้วยหลายวิธี ดังนี้ การทำจิตบำบัด วิธีการทางศาสนา อาชีวบำบัด ชุมชนบำบัด จิตสังคมบำบัด วิธีการฟื้นฟูแบบเข้มข้นทางสายใหม่ และวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบจิวิสา โดยระบบการบำบัดในประเทศไทย จำแนกได้ 2 ระบบ คือ ระบบสมัครใจ และระบบบังคับตามกฎหมาย จากการศึกษาพบว่า การบำบัดที่ประสบความสำเร็จ ที่ผู้รับการบำบัดหยุดเสพและดีขึ้นได้มากที่สุดคือการบำบัดระบบบังคับ โดยเฉพาะผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาในชั้นฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว การบำบัดในชั้นนี้เป็นการบำบัดในสถานบำบัดยาเสพติด โดยพัฒนามาจากรูปแบบการบำบัดแบบชุมชนบำบัด เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางร่วมกับการมีส่วนร่วมกับครอบครัว (บุญเรือง ไตรเรืองวรรณ,2544) ซึ่งไม่กลับมาเสพซ้ำเป็นจำนวนเกือบ 95% (สถาบันธัญญารักษ์,2551) (3) อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาที่มีประสิทธิภาพ อาทิเช่น การอยู่ในการบำบัดรักษานานพอ การบำบัดรักษาต้องให้ความสำคัญกับความต้องการทุกอย่างของผู้ป่วยไม่ใช่แค่เรื่องการใช้สารเสพติด เป็นต้น ดังนั้น ในเรื่องประสิทธิผลนั้น ไม่มีการบำบัดรักษาใดที่เหมาะสมสำหรับทุกคน แต่ละคนมีความแตกต่างกัน (National Institute on drugs abuse,2016) (4)

หนึ่งในทางเลือกของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดคือวิธีการศาสนบำบัด ศาสนาและจิตวิญญาณนั้นได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญยิ่งกับความตั้งใจของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสนใจเรื่องการใช้การบำบัดทางศาสนาหรือจิตวิญญาณในการบำบัดการเสพติดนั้นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะปัจจัยศาสนาถูกรับรู้ว่าเป็นหน้าที่ช่วยเพิ่มพูนความหมายในชีวิตได้ และพบว่าความศรัทธาในศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตเชิงบวก เช่นลดระดับความซึมเศร้า (Koenig et al., 1998) และการฆ่าตัวตายได้ (Donahue & Benson, 1995) (5)

ในเรื่องยาเสพติดนั้น หลายงานวิจัยแสดงความเกี่ยวข้องผูกพันกับศาสนามีส่วนทำให้ระดับการใช้สารเสพติดลดลง อีกทั้งศาสนายังเป็นปัจจัยในการป้องกันการใช้สารเสพติด และเป็นปัจจัยช่วยป้องกันการติดซ้ำได้ด้วย Caroll (1993) พบว่า บุคคลที่ฟื้นฟูจากการติดเหล้าจะมีการรับรู้เป้าหมายของชีวิตผ่านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งช่วยพวกเขาไม่ให้กลับมาติดซ้ำได้อีกด้วย ทั้งยังมีงานวิจัยที่บอกว่า การให้การสนับสนุนทางสังคมขององค์กรทางศาสนาอย่างต่อเนื่องนั้นช่วยให้บุคคลที่กำลังฟื้นฟูตนเองได้ในช่วงระยะแรกของการบำบัดที่เป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านที่ยากต่อการปรับตัว (Nealon-Woods et al., 1995, Peteet, 1993). นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในแง่การให้วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับความเครียดในชีวิต (Corrington, 1989) เป็นเกราะป้องกันบุคคลจากอารมณ์ทางลบ (Warfield & Goldstein, 1996) จึงทำให้ผู้กำลังฟื้นฟูนั้นไม่กลับมาติดซ้ำ (5)

ในประเทศไทย จากสถิติปี 2550-2554 นั้น พบผู้ติดยาเสพติดที่เป็นมุสลิมที่ได้รับการบำบัดรักษาเสพติดใน 7 จังหวัดชายแดนภาคใต้กว่า 73% หรือประมาณ 18800 คน (6) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนไม่น้อย ในศาสนาอิสลามนั้น ยาเสพติด อันเป็นสิ่งที่ไม่หามินเมา ถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ทำให้เกิดโทษ ทำลายชีวิต ทรัพย์สิน ปัญญา คุณธรรม ทั้งต่อตนเองและสังคม จึงถือเป็นการกระทำที่บาป ดังในคำพูดของท่านศาสดามุฮัมมัด คือลาฯ (ที่บันทึกโดยอบูดาอูด และ ตีรมิซีย ด้วยสายรายงานที่เชื่อถือได้) ที่กล่าวว่า ทุกสิ่งที่ไม่หามินเมา เป็นของต้องห้าม ดังนั้น ปริมาณเพียงเต็มกอบมือหนึ่งก็ถือว่าต้องห้าม (หะรอม) (7) สาเหตุหนึ่งของผู้ที่ติดยาเสพติดคือการไม่นำศาสนามาใช้ในชีวิต ซึ่งส่งผลให้บุคคลตกต่ำลงทางจิตวิญญาณและประพฤติตนในทางที่ผิด ดังที่ ดร.อบูอามีนะฮ์ บิลาล ฟิลิปส์ อธิบายว่า ความตกต่ำทางจิตวิญญาณมาจากการหลงลืมพระเจ้าเพราะมัวหลงไหลในวัตถุนิยม ส่งผลให้ให้การคงอยู่ของมนุษย์ลดระดับลงมาต่ำ จิตใจของมนุษย์ที่ลดฐานะลงมาต่ำเนื่องจากขาดสติปัญญาและขาดความรู้ในเรื่องเป้าหมายการมีชีวิตอยู่ จึงได้ใช้จิตใจสนุกสนานไปกับสารเสพติด และเรื่องอื่นๆ เช่น สื่อลามก การฆ่าตัวตาย เป็นต้น (7) ดังนั้นศาสนบำบัดแบบอิสลามจึงเป็นรูปแบบการบำบัดที่เหมาะสมกับผู้ติดยาเสพติดซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ในแง่การขจัดสาเหตุ หรือ การช่วยให้บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติตนในหนทางที่ดีขึ้นในแนวทางศาสนาของตนเอง

งานวิจัยนี้ได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำศาสนาอิสลามมาใช้ในการบำบัดรักษาเสพติด และอยากศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติด ดังนั้นจึงจัดทำงานวิจัยนี้ขึ้นโดยศึกษาอิสลาม

บำบัดในผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้มีความรู้จริงและสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์กับสังคมต่อไป

คำถามการวิจัย (Research Question)

อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติดเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. ศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นอย่างไร
2. ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยอันเป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดกับผู้ติดยาเสพติด

สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis)

ไม่มี

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

อิสลามบำบัด

การฟื้นฟูด้านจิตวิญญาณ : การละหมาด การกระตุ้นให้ยึดมั่นในศาสนาเกิดความรักในพระเจ้าและศาสดา การขออภัยโทษจากพระเจ้า การขอพรจากพระเจ้า การซิเกร การบริจาคทานหรือช่วยเหลือผู้อื่น การอ่านบทขอพร การอ่านคัมภีร์ การอ่านดุอาอ การระลึกถึงพระเจ้า การรู้จักตัวตนของตนเอง การยอมจำนนต่อพระเจ้าอย่างไม่มีเงื่อนไข

การฟื้นฟูด้านจิตใจ : ปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน การอยู่ในบรรยากาศแวดล้อมแบบพี่น้อง การอ่านคัมภีร์ การถือศีลอด การบริจาคทานหรือช่วยเหลือผู้อื่น การขอพรจากพระเจ้า การขออภัยโทษจากพระเจ้า การซิเกร (Affirmation) เรื่องพระเจ้าทุกขณะ การรับฟังเทศน์ (นาซีฮัต)

การฟื้นฟูด้านพฤติกรรม : การถือศีลอด การละหมาด การตัดเก้ตอนผู้อื่นและการได้รับการตัดเก้ตอนจากผู้อื่นเรื่องพฤติกรรม การศึกษาคัมภีร์เพื่อเป็นคู่มือในการดำรงชีวิต การฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสดา การฝึกอยู่ร่วมกับผู้อื่นในค่าย

การฟื้นฟูด้านร่างกาย : การละหมาด การออกกำลังกาย การทานอาหารที่ฮาลาลและมีประโยชน์ การถือศีลอด การใช้ยาจากแพทย์

การฟื้นฟูด้านความคิด : การศึกษาแนวคิดจากคัมภีร์กูรอาน การทบทวนตนเอง ทบทวนควาศรัทธาในพระเจ้าและศาสดา การซิเกร (Affirmation สรรเสริญพระเจ้า) การขออภัยโทษจากพระเจ้า การรับฟังเทศน์ (นาซีฮัต) การศึกษาอะดิซ (บันทึกอันเกี่ยวกับคำพูด คำสอน การปฏิบัติตัว ของท่านศาสดา) การรู้จักเรื่องสาเหตุของการติดสารเสพติดในทางอิสลาม (เรื่องตัวตนระดับต่ำ เรื่องการล่อลวงของซาตานหรือญินร้าย เรื่องกิเลส เรื่องความสงสัย เรื่องการหลงลืมพระเจ้า) การเรียนรู้เรื่องเป้าหมายของศาสนาอิสลาม การยอมจำนนต่อพระเจ้าเพียงองค์เดียวและต่อสภาวะการณ์ทั้งหลาย การยอมรับถึงความอ่อนแอในฐานมนุษย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เหตุปัจจัยการติดสารเสพติด

ปัจจัยด้านตัวสาร : โรคสมองติดยา อาการทางร่างกาย อาการดี้อยา ถอนยา

ปัจจัยด้านบุคคล : ความอยากกรู้ออยากลอง มุมมองต่อตนเอง มุมมองต่อสิ่งแวดล้อม การขาดการกำกับตนเอง การขาดเป้าหมายในชีวิต พฤติกรรมเสี่ยง

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม : การถูกชักจูงจากเพื่อน ชุมชน การเลียนแบบต้นแบบ

ภาวะการติดสารเสพติดหลังบำบัด

ด้านจิตวิญญาณ : ความศรัทธา เป้าหมายในชีวิต ความมั่นคงในตน

ด้านจิตใจ : ความอยากกรู้ออยากลอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การกำกับตนเอง

ด้านพฤติกรรม : พฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ

ด้านร่างกาย : อาการดี้อยา ถอนยา อาหารสมองติดยา

ด้านความคิด : ความคิดเกี่ยวกับสารเสพติด ความคิดเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายในชีวิต

คำสำคัญ (key words)

ศาสนาบำบัด
จิตวิญญาณบำบัด
อิสลามบำบัด
การติดสารเสพติด
ผู้ติดสารเสพติด

การให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการที่จะใช้ในการวิจัย (Operational Definition)

- 1) ศาสนาบำบัด หมายถึง การบำบัดยาเสพติดโดยอิงหลักการที่เกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อ การปฏิบัติ และพิธีกรรม อันเกี่ยวกับการเชื่อมต่อหรือตอบสนองกับพลังงานที่เหนือกว่าหรือพระเจ้า
- 2) อิสลามบำบัด หมายถึง การปรับทัศนคติ พฤติกรรม และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ป่วยทางจิตและสังคมโดยการนำหลักธรรมคำสอนและหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามมาใช้
- 3) ผู้ติดสารเสพติด หมายถึง ผู้ใช้สารเสพติดที่มีการใช้สารด้วยวิธีใดๆ มีความอยากใช้สารนั้นเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่สามารถควบคุมการใช้สารนั้นได้ มีอาการขาดยา โดยส่งผลให้เกิดความบกพร่องทั้งทางร่างกาย จิตใจ และหน้าที่รับผิดชอบ
- 4) ผู้รับการบำบัด หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบำบัดแบบศาสนาบำบัด
- 5) ผู้ปฏิบัติการบำบัด หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหรือพี่เลี้ยงการบำบัดแบบศาสนาบำบัดในค่าย หรือ สถานที่ที่ไปสัมภาษณ์โดยเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานจริง
- 6) ผู้ดูแลโครงการบำบัด หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโครงการบำบัดในค่าย หรือ สถานที่ที่ไปสัมภาษณ์
- 7) ผู้ริเริ่มโครงการบำบัด หมายถึง ผู้ที่ริเริ่มโครงการบำบัด เป็นบุคคลตั้งต้นที่ทำให้โครงการบำบัดในค่าย หรือ สถานที่ที่ไปสัมภาษณ์ขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Expected benefit and application)

- 1) ได้ศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติดว่าเป็นอย่างไร
- 2) ได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประโยชน์หรือปัญหาของอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติดว่าเป็นอย่างไร และเพราะอะไร
- 3) นำไปประยุกต์ใช้ในการบำบัดหรือป้องกันการติดสารเสพติดต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review of the related literatures)

การติตสารเสพติดและผู้ติตสารเสพติด

องค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความของการใช้สารเสพติดว่าเป็นการใช้สารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทซึ่งรวมถึงแอลกอฮอล์ ยาที่ผิดกฎหมาย และสารที่มีฤทธิ์ต่อจิตประสาทซึ่งสามารถนำไปสู่กลุ่มอาการของโรคเสพติดซึ่งเป็นกลุ่มปรากฏการณ์ทางพฤติกรรม ความคิด และชีวภาพที่พัฒนามาจากการใช้สารซ้ำๆและมักจะรวมถึงความต้องการการเสพยาอย่างรุนแรง มีความทรนากับการพยายามควบคุมการใช้ ยังคงใช้มันต่อเนื่องมาแม้ว่าจะมีผลร้ายต่อตนเอง การใช้ยาเป็นเรื่องสำคัญกว่ากิจกรรมและภาระหน้าที่อื่นๆ มีการใช้ในระดับที่สูงขึ้น และบางครั้งมีอาการแสดงของร่างกายต่อการถอนยา (8)

สมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (American Psychiatric Association : APA) ได้นิยามการติตสารเสพติดว่าเป็นรูปแบบที่ผิดปกติของการใช้สารเสพติดที่นำไปให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือความทุกข์ทรมานทางคลินิกอย่างมีนัยสำคัญ (4)

สุวัฒน์ ธีรเจริญชัย (2541) ได้จำแนกการติตสารเสพติดว่าเกี่ยวข้องกับสาเหตุ 3 ปัจจัย ดังนี้ (3)

1. ตัวสารและฤทธิ์ของสาร (Agent) ซึ่งออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทเมื่อนำเข้าสู่ร่างกายโดยการกิน ฉีด สูบ หรือดม เป็นระยะเวลาหนึ่ง
2. ตัวผู้เสพยา (Host) โดยอาจมีสาเหตุมาจากสภาพร่างกายหรือสภาพจิตใจก็ได้ เช่น การใช้สารเสพติดในการรักษาโรคทางกาย ซึ่งนำไปสู่การเสพติดสารนั้นๆ หรือ ผู้ที่มีปัญหาบุคลิกภาพ
3. สิ่งแวดล้อม (Environment) ที่มีบทบาทชักนำหรือกระตุ้นให้ใช้ยาเสพติด อาทิ สภาพครอบครัวมีปัญหา หรือ การทดลองเนื่องจากเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดชักชวน

สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แบ่งการติตสารเสพติดออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ (9)

1. การติตทางร่างกาย (Physical Dependence) หมายถึงภาวะของร่างกายที่ปรับตัวต่อสารเสพติด เกิดการติดยา (Tolerance) อาการถอนพิษยา (Withdrawal Symptoms) และอาการอยากยา (Craving) ซึ่งมีความหมายดังนี้

1.1 การติ้อยาหมายถึง การมีความต้องการใช้สารเสพติดนั้นๆ ในปริมาณมากขึ้นกว่าปกติเพื่อให้เกิดผลจากการใช้สารเสพติดเท่าเดิม (เท่ากับตอนที่ใช้สารเสพติดปริมาณน้อยกว่านี้) (10)

1.2 อาการถอนพิษยา หมายถึง อาการที่เกิดขึ้นเมื่อมีการหยุดหรือลดการเสพสารเสพติดนั้น โดยมีลักษณะอาการเฉพาะอย่างอันเกิดจากสารเสพติดแต่ละชนิด (10)

1.3 อาการอยากยา หมายถึง อาการอยากยา หมายถึง อาการอ่อนเพลีย ไม่มีแรง จิตใจห่อเหี่ยว ซึมเศร้า หงุดหงิดมาก อารมณ์ร้าย ทำให้ต้องการเสพอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มจำนวนมากขึ้น (11)

2.การติดทางใจ (Psychological Dependence) (9)

เป็นการใช้สารเสพติดเนื่องจากต้องการผลของสารเสพติดนั้นๆ เพื่อให้พ้นจากอาการไม่สบายเมื่อหยุดใช้สารเสพติด ซึ่งการติดทางใจมีความซับซ้อน ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากเกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมที่ผู้ติดยาเสพติดมีมาก่อน เมื่อไม่สามารถหาทางออกได้จึงหันไปใช้สารเสพติด ซึ่งช่วยลดความทุกข์ ทำให้จิตใจสบาย และหลังจากเสพเป็นระยะเวลาหนึ่งก็จะเกิดการสะสมการเรียนรู้และสร้างพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องจนกลายเป็นนิสัย เช่น การโกหก การเอาแต่ใจตนเอง การขาดความรับผิดชอบ เป็นต้น จนไม่สามารถระงับพฤติกรรมนั้นๆ ได้ เนื่องจากอยู่ในสภาพติดยาเสพติด จึงจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมไม่ถูกต้องนั้นๆ เพื่อให้ได้สารเสพติดมา นอกจากนี้ยังมีความอ่อนแอทางจิตใจของบุคคลที่แม้จะฟื้นฟูร่างกายแล้ว เมื่อกลับไปสู่สังคมเดิมก็กลับไปใช้สารเสพติดอีกได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

เกณฑ์การวินิจฉัย

เกณฑ์การวินิจฉัยตาม DSM-V (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition) มีความแตกต่างจาก DSM- IV (Diagnostic and statistical Manual of Mental Disorder 4th edition) ตรงที่ DSM-V เรียกการติดยาเสพติดรวมๆว่าเป็น โรคการใช้สารเสพติด (Substance Use Disorder) ไม่แยกเป็นการสารเสพติดในทางผิด (substance abuse) และการติดยาเสพติด (substance dependence) เหมือน DSM-IV นอกจากนี้ยังมีการแบ่งระดับเพื่อระบุความหนักของอาการด้วย

DSM-V อธิบายว่าโรคการใช้สารเสพติดเกิดขึ้นเมื่อมีการใช้สารเสพติดหรือแอลกอฮอล์ซ้ำๆ ซึ่งก่อให้เกิดความบกพร่องทั้งทางคลินิกและทางหน้าที่การงาน เช่น ปัญหาสุขภาพ ความพิการ การไม่สามารถทำหน้าที่รับผิดชอบหลักๆได้ การวินิจฉัยจะดูจากหลักฐานเชิงประจักษ์เรื่องความบกพร่อง

ในการควบคุมตนเอง ความบกพร่องในการเข้าสังคม การใช้สารแม้มีความเสี่ยง และดูตามเกณฑ์ทางเวชศาสตร์ (12) นอกจากนี้ ระบบการวินิจฉัยแบบ DSM แล้ว ก็มีอีกหนึ่งเกณฑ์การวินิจฉัยที่ประเทศไทยให้ความสำคัญคือ ICD 10 จัดทำขึ้นโดยองค์การอนามัยโลก ที่มีเกณฑ์ใกล้เคียงกัน โดยในที่นี้จะทำตารางเปรียบเทียบเกณฑ์การวินิจฉัยของทั้งสามระบบ ดังนี้ (3)

DSM-IV (13)	DSM-IV (13)	ICD-10 (3)
<p>เข้าเกณฑ์ 3 ข้อขึ้นไป</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.มีอาการติดยา 2.มีอาการถอนยา 3.มีการใช้สารในปริมาณมากกว่าและนานกว่าที่ตั้งใจ 4.มีความต้องการใช้สารนั้นสม่ำเสมอและไม่สามารถควบคุมหรือหยุดการใช้สารนั้นได้ 5.ใช้เวลาอย่างมากในการหาสารนั้นมาเสพ หรือ ใช้เวลาอย่างมากในการฟื้นตัวจากผลของสารนั้น 	<p>เข้าเกณฑ์ 2 ข้อขึ้นไป</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.มีอาการติดยา 2.มีอาการถอนยา 3.มีการใช้สารในปริมาณมากกว่าและนานกว่าที่ตั้งใจ 4.มีความต้องการใช้สารนั้นสม่ำเสมอและไม่สามารถควบคุมหรือหยุดการใช้สารนั้นได้ 5.ใช้เวลาอย่างมากในการหาสารนั้นมาเสพ หรือ ใช้เวลาอย่างมากในการฟื้นตัวจากผลของสารนั้น 	<p>เข้าเกณฑ์ 3 ข้อขึ้นไป</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.มีอาการติดยา 2.มีอาการขาดยา 3.มีความยากลำบากในการควบคุมพฤติกรรม การใช้ยาในแง่ของการเริ่มไปใช้ การหยุด หรือ ระดับของการใช้ยา 4.มีความต้องการหรือความรู้สึกรุนแรงที่จะไปใช้ยาซ้ำๆ 5.ใช้เวลาจำนวนมากขึ้นเพื่อจะไปหายามาเสพ หรือ อยู่ในระยะที่ฟื้นจากฤทธิ์ยา

DSM-IV (13)	DSM-V (12)	ICD-10 (3)
<p>6.การใช้สารเสพติดส่งผลให้ลดหรือขาดหายจากการงาน กิจกรรมต่างๆ หรือกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญ</p> <p>7.มีการใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะทราบว่าการใช้สารเสพติดจะส่งผลให้เกิดปัญหาทางร่างกายและจิตใจ</p>	<p>6.การใช้สารเสพติดส่งผลให้ลดหรือขาดหายจากการงาน กิจกรรมต่างๆ หรือกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญ</p> <p>7.มีการใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะทราบว่าการใช้สารเสพติดจะส่งผลให้เกิดปัญหาทางร่างกายและจิตใจ</p> <p>8.รู้สึ้อยากหรือปรารถนาอย่างมากที่จะใช้สารนั้น</p> <p>9.การใช้สารซ้ำๆส่งผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่ที่สำคัญในการทำงาน การเรียน หรือที่บ้านได้</p> <p>10.มีการใช้สารอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะมีผลทางลบต่อกิจกรรมทางสังคมบ่อยๆ หรือมีปัญหาความสัมพันธ์ที่มีสาเหตุมาจากการใช้สาร</p> <p>11.มีการใช้สารซ้ำๆแม้ในสถานการณ์ที่เป็นภัยต่อร่างกาย</p>	<p>6.ไม่สนใจใส่ใจเรื่องสนุกสนานหรือเรื่องที่ น่าสนใจอื่น ๆ มากขึ้นเรื่อยๆ</p> <p>7.การใช้สารซ้ำๆส่งผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่ที่สำคัญในการทำงาน การเรียน หรือที่บ้านได้</p> <p>8.มีการใช้สารอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะมีผลทางลบต่อกิจกรรมทางสังคมบ่อยๆ หรือ มีปัญหาความสัมพันธ์ที่มีสาเหตุมาจากการใช้สาร</p> <p>9.มีการใช้สารซ้ำๆแม้ในสถานการณ์ที่เป็นภัยต่อร่างกาย</p>

ลักษณะของผู้ที่ติดสารเสพติดมักสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม โดยรวมนั้นด้านร่างกายจะปรากฏเป็นสุขภาพที่ทรุดโทรม ผ่ายผอม ไร้เรี่ยวแรง ทำงานหนัก ริมฝีปากเขียวช้ำ แห้ง แตก ใบหน้าดำคล้ำ มีกลิ่นตัว มีรอยแผล เป็นต้น ด้านจิตใจและอารมณ์ นั้นมักมีอาการหงุดหงิด อุดรื่อง่าย หวาดระแวง หรือขาดความมั่นใจ เป็นต้น ส่วนด้านพฤติกรรม มักมีพฤติกรรมผิดปกติ ใช้จ่ายสิ้นเปลือง ลักขโมย ชี้แจงไม่สนใจตนเองและภาระหน้าที่ของตน แต่งกายไม่สะอาด มักเก็บตัวเงียบ (สุวัฒน์ ชีระเจริญชัย, 2541 ; วิโรจน์ วีระชัยและคณะ, 2548)

(3)

กล่าวโดยสรุป การผู้ติดสารเสพติดหมายถึงผู้ที่ใช้สารเสพติดที่มีการใช้สารด้วยวิธีใดๆ มีความอยากใช้นั้นเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่สามารถควบคุมการใช้นั้นได้ มีอาการขาดยา โดยส่งผลให้เกิดความบกพร่องทั้งทางร่างกาย จิตใจ และหน้าที่รับผิดชอบ

โรคสมองติดยา

สมองส่วนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการติดสารเสพติด มี 2 ส่วนคือ สมองส่วนคิด (Cerebral Cortex) และ สมองส่วนอยาก (Brain Reward System) สมองส่วนคิด ทำหน้าที่คิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลด้วยสติปัญญา และสมองส่วนอยากทำหน้าที่ควบคุมอารมณ์ต่างๆและควบคุมพฤติกรรม (10) เมื่อสารเสพติด เข้าไปในร่างกายแล้ว สมองส่วนคิดจะถูกทำลายทำให้บุคคลกลายเป็นโรคสมองติดยา (จรงค์ และคณะ, 2544) (14) กล่าวคือ โรคสมองติดยา หมายถึงโรคทางสมองที่เกิดจากการเสพยาเสพติด โดยเมื่อติดยาและเกิดพยาธิสภาพทางสมองนั้น สมองเกิดการการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป จากการที่ตัวยาค่อยๆเข้าไปทำลายสมองส่วนความคิด (Cerebral Cortex) ทำให้สมองส่วนอยาก (Brain Reward System) มีอิทธิพลเหนือสมองส่วนคิด เมื่อมีอาการอยากยาจึงทำให้สมองส่วนคิดไม่สามารถยับยั้งสมองส่วนอยากได้ (สุชาติ, 2546) (14) ซึ่งโรคสมองติดยาเป็นการป่วยเรื้อรัง ต้องใช้เวลาในการเยียวยา บำบัด (ประพาพรรณ, 2556) (15)

สมองประกอบด้วยเซลล์ประสาท โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ ส่วนที่รับสัญญาณเข้าสู่เซลล์ประสาทและส่วนที่ส่งสัญญาณออกจากเซลล์ไปยังเซลล์ประสาท ซึ่งการส่งสัญญาณต่างนั้นต้องผ่านสารสื่อประสาทในสมองหรือที่เรียกว่า Neurotransmitter เมื่อบุคคลเสพยาเสพติดเข้าไป ตัวสารจะเข้าไปกระตุ้นสารสื่อประสาทในสมองให้หลั่งสาร โดปามีน (Dopamine) ออกมาเป็นจำนวนมาก และทำให้บุคคลเกิดความสุข ความพึงพอใจ (จรรยา, 2544) (10) เมื่อผู้เสพยาติดกับความสุขนี้ ผู้เสพยาจะเกิดการเรียนรู้ความสุขที่ได้จากการเสพยา และเกิดความต้องการโหยหาความสุขนี้ จึงเป็นเหตุผลว่า เมื่อผู้เสพยาต้องการความสุข จึงต้องใช้สารเสพติด แต่เมื่อใช้สารเสพติดไประยะหนึ่งแล้ว กลไกการออกฤทธิ์ของตัวรับจำเพาะนี้จะมีความสามารถต่ำลง จึงต้องใช้สารเสพติดในปริมาณมากขึ้น เพื่อให้ได้ปริมาณตัวรับจำเพาะที่มากขึ้นถึงจะออกฤทธิ์ให้ผู้เสพยารู้สึกมีความสุขเท่าเดิม เรียกว่า สมองติดยา

และเมื่อสมองที่เคยชินกับการได้รับสารเสพติดแล้ว เมื่อสมองไม่ได้รับสารจะออกฤทธิ์สั่งการกล้ามเนื้อ และระบบต่างๆให้ทำงานผิดปกติ เช่น ปวดศีรษะ ตาพร่า ปวดท้อง ร้อนหนาว วูบวาบผิวน้ำ ปวดไปถึงกระดูก อารมณ์หงุดหงิด นอนไม่หลับ เป็นต้น เรียกกันว่า ลงแดง (15)

ระยะของการเสพและติดสารเสพติด

วิโรจน์และคณะ ได้สรุประยะของการเสพและการติดสารเสพติดเป็น 4 ระยะ ดังนี้ (16)

1.ระยะเริ่มต้นทดลอง (Introductory Stage)

ในระยะนี้เป็นการเริ่มต้นทดลองเสพโดยอาจเสพนานๆครั้ง หรือ เสพในโอกาสพิเศษ ซึ่งผู้เสพ ยังไม่ได้รับผลเสียของสารที่ลอง หรืออาจรู้สึกว่าการทดลองนี้มีประโยชน์ ลดความทุกข์ ความกังวล คลายความเหงา และทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจ หรือสำหรับสารบางชนิด อาจทำให้เกิดความรู้สึกมีพลัง มีความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น โดยระยะนี้ สมองจะถูก กระตุ้นจากการเสพสารเสพติดโดยตรง ไม่มีตัวกระตุ้นอื่นๆมากมาย (Trigger) ผู้เสพจะยังไม่ คิดถึงสารมาก และยังสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ตามปกติ

2.ระยะเสพต่อเนื่อง (Maintenance Stage)

ผู้เสพเริ่มเสพบ่อยขึ้น อาจเสพทุกเดือนหรือทุกสัปดาห์ โดยยังคิดว่าสารเสพติดมีผลดีอยู่ แต่ก็ เริ่มรู้สึกถึงผลเสียของการเสพ ซึ่งในระยะนี้ สมองจะถูกวางเงื่อนไขมากขึ้น มีตัวกระตุ้นการ เสพเพิ่มขึ้น เช่น ผู้ที่เสพด้วยกัน สถานที่เสพ และสิ่งที่ใช้เสพ ความอยากเสพสารอาจเกิดขึ้น ได้เพียงเมื่อคิดถึงตัวกระตุ้นเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม ผู้เสพสารเสพติดในระยะนี้ แม้จะ เริ่มคิดถึงสารเสพติดเพิ่มมากขึ้นและบ่อยขึ้น แต่ยังสามารถคิดและตัดสินใจว่าจะเสพหรือไม่ เสพก็ได้

3.ระยะเสพติด (Disenchantment Phase)

ระยะนี้ผู้เสพจะเสพบ่อยขึ้นมาก และหากไม่หยุดเสพในระยะนี้ ก็จะกลายเป็นเสพติดและ ถอนตัวยาก โดยระยะนี้ ผู้เสพตระหนักถึงผลเสียของการเสพ และเริ่มมีผลต่อการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ และหน้าที่ความรับผิดชอบ ระยะนี้ต่างจากระยะที่สองคือ แม้ สมองส่วนนอกจะคิดและตัดสินใจหยุดเสพ แต่ก็ไม่สามารถควบคุมความอยากและควบคุม ตนเองได้ ซึ่งหากเสพเป็นประจำ สมองในระยะนี้จะถูกวางเงื่อนไขอย่างรุนแรง ไม่สามารถใช้ เหตุผลความรู้สึกรับผิดชอบต่อชีวิตมาบังคับตนเองได้แล้ว กล่าวคือ สมองส่วนนอกไม่สามารถ ควบคุมสมองส่วนลิมบิกที่ติดยาได้แล้ว ตัวกระตุ้นในระยะนี้ก็เพิ่มมากขึ้น โดยอาจเป็น ตัวกระตุ้นที่ไม่เกี่ยวกับสารเสพติดโดยตรงก็ได้ เช่น ความเบื่อ ความเหงา เป็นต้น ผู้เสพจะ คิดถึงยาบ่อยขึ้นมาก มากกว่าคิดถึงกิจกรรมอื่นๆในชีวิตประจำวัน

4. ระยะเวลาวิกฤต (Disaster Phase)

ระยะนี้ผู้เสียหายจะเสียบ่อยมาก โดยอาจเทียบได้กับหนูทดลองที่ใช้สารเสพติดจนตาย ไม่สนใจปัจจัยอื่น ๆ โดยระยะนี้ผู้เสียหายจะใช้เวลาแทบทั้งหมดไปกับการแสวงหาวิธีการที่จะหาสารเสพติดมาเสพ แสวงหาเงินทอง ที่จะมาซื้อยา หรือการเดินทางไปซื้อยา สมองในขั้นนี้จะถูกวางเงื่อนไขขั้นสมบูรณ์ ผู้ติดยาเสพติดจะไม่สามารถควบคุมตนเองได้แทบจะสิ้นเชิง ถูกกระตุ้นได้ง่าย โดยผู้ติดยาเสพติดจะคิดถึงสารแทบตลอดเวลา

สาเหตุการติดยาเสพติด

อัจฉราพร สี่หิรัญวงษ์ และ ประภา ยุทธไตร (2556) ได้สรุปสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดในทางที่ผิดและการติดยาเสพติดที่สำคัญ ไว้ 3 ด้าน ดังนี้ (17)

1. ปัจจัยจากตัวสาร เป็นปัจจัยทางเภสัชวิทยาโดยตัวสารนั้นมีฤทธิ์กระตุ้นประสาทเสมือนการได้รางวัล อันทำให้เกิดความสุข สนุก เคลิบเคลิ้ม เมื่อได้เสพ ทำให้เกิดพฤติกรรมการเสพยา ๆ มีความยากลำบากในการควบคุม

2. ปัจจัยด้านบุคคล

2.1 ด้านพันธุกรรม โดยมีผลต่อการใช้สารเสพติดมากกว่าปัจจัยตัวสารเสพติด

2.2 ด้านการรู้คิดจิตใจ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเริ่มต้นใช้ยา ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็นและทัศนคติทางบวก

ปัจจัยที่มีผลที่ทำให้บุคคลใช้ยาต่อเนื่อง ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำ การตัดสินใจและการรู้คิดไม่เหมาะสม ความสามารถในการจัดการอารมณ์และพฤติกรรมไม่ดี

2.3 ด้านแบบแผนในการดำเนินชีวิต การใช้ชีวิตและมีพฤติกรรมที่เสี่ยงอันตราย เป็นปัจจัยสำคัญ อาทิ การเที่ยวกลางคืน การขับรถซิ่ง เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

3.1 ครอบครัว เพื่อน และชุมชนที่ยอมรับ มีการใช้สารเสพติด และเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย

3.2 บุคคลต้นแบบที่มีอิทธิพลมีการใช้สารเสพติด

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลิกสารเสพติดได้

ปัจจัยที่ช่วยให้บุคคลสามารถเลิกสารเสพติดได้ อาจจำแนกได้ 2 ปัจจัยใหญ่ คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอก (Bandura,1977) (10)

ปัจจัยภายในบุคคล ประกอบด้วย

1. ความสนใจในการเลิกสารเสพติด และการเข้ารับการบำบัดรักษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเลิกสารเสพติด (สุนีรัตน์และศรีพรรณ ,2544)
2. การหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงต่อการกลับไปติดซ้ำ (ทรงเกียรติ, 2542)
3. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการเลิกสารเสพติด (สุนีรัตน์และศรีพรรณ, 2544)
4. ความรับผิดชอบต่อและภาระหน้าที่ (บุญเรือง, 2547) (สุนีรัตน์และศรีพรรณ, 2544)
5. การใช้วิธีการเผชิญปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (ทรงเกียรติ, 2542)
6. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (สุนีรัตน์และศรีพรรณ, 2544)
7. การสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงบวกกับบุคคลอื่น และการมีความรักใคร่ปรองดองกัน (ทรงเกียรติ, 2543)
8. การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี ภาคภูมิใจในตนเอง และรู้สึกที่ตนเองเป็นที่รัก (สุนีรัตน์และศรีพรรณ, 2544) รวมถึงมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในทางบวกตรงตามสภาพความเป็นจริง มีความพึงพอใจในตนเองมากขึ้น และการได้ใช้ความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย (10)

1. การได้รับผลเสียหรือโทษจากการติดสารเสพติด เช่น ทำลายสุขภาพ เสียอนาคต ทำลายความสัมพันธ์ เป็นต้น (กัลยา , 2539)
2. มีแหล่งสนับสนุนทางสังคม มีผู้ให้การปรึกษาเมื่อมีปัญหา โดยเฉพาะจากบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลรอบๆตัวที่ให้ความรัก ความผูกพัน และคำแนะนำที่ดี (บุญเรือง, 2547; สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2547)
3. การได้รับความรัก ความหวังดี กำลังใจ และการช่วยเหลือสนับสนุน จากพ่อแม่ (สุนีรัตน์และศรีพรรณ, 2544)
4. การถูกปฏิเสธ การได้รับคำสบประมาท หรือดูถูกดูแคลนจากสังคม (สุนีรัตน์และศรีพรรณ, 2544)
5. การได้ทำงาน มีงานทำตามความสามารถและประสบการณ์ของตนเอง (บุญเรือง, 2547)

6. การมีศาสนาเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจ (สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด, 2547; สุณีรัตน์และศรีพรรณ, 2544)

ระยะของการเลิกสารเสพติด

คณะทำงานพัฒนาหลักสูตรคู่มือจิตสังคมบำบัด (ม.ป.ป) ได้แบ่งระยะการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเลิกสารเสพติดไว้ ดังนี้ (18)

1. ระยะปฏิเสธปัญหา ระยะนี้ผู้ติดสารเสพติดจะปฏิเสธว่าตนเองเป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมการใช้สารเสพติดได้ โดยคิดว่าตนเองสามารถเลิกเมื่อไรก็ได้หากต้องการ

2. ระยะลังเลใจ เป็นระยะที่ผู้ติดสารเสพติดยังคงเห็นว่าสารเสพติดมีประโยชน์มากกว่าโทษ และยังรู้สึกว่าจะสามารถควบคุมการใช้สารเสพติดของตนเองได้ แต่ก็เริ่มต้นที่จะประสบกับผลกระทบทางลบจากการใช้สารเสพติดบ้างแล้ว

3. ระยะตัดสินใจหยุดสารเสพติด เป็นระยะที่ผู้ติดสารเสพติดตระหนักหรือประสบกับโทษภัยของสารเสพติดที่รุนแรง จึงทำให้ตัดสินใจที่จะหยุดการใช้จริงจัง

4. ระยะลงมือปฏิบัติ เป็นระยะที่ผู้ติดสารเสพติดเริ่มลงมือพยายามเลิกสารเสพติด แต่อาจยังไม่สามารถทำได้สม่ำเสมอ

5. ระยะกระทำอย่างต่อเนื่อง ระยะนี้ผู้ติดสารเสพติดสามารถเลิกได้ประมาณ 6 เดือน มีอารมณ์และความคิดค่อนข้างมั่นคง มีความมั่นใจว่าตนเองสามารถเลิกสารเสพติดได้

6. ระยะกลับไปมีปัญหาซ้ำ จากการที่ผู้ติดสารเสพติดพบกับสถานการณ์เสี่ยง มีความเปราะบางทางอารมณ์ไม่สามารถจัดการกับความอยากยาได้ มีความประมาท และเมื่อได้รับปฏิกิริยาทางจิตใจที่เกิดขึ้นหลังจากใช้สารเสพติด จึงทำให้กลับมาควบคุมการใช้สารเสพติดของตนเองไม่ได้อีกครั้ง

ระบบการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีระบบการบำบัดรักษาสารเสพติด 2 ระบบ ดังนี้ (16)

1. ระบบสมัครใจ (Voluntary System)

ผู้ติดสารเสพติดสามารถขอรับการบำบัดได้โดยสมัครใจจากสถานพยาบาลต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งแบบผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน (9)

โดยมีขั้นตอนการบำบัดรักษา 4 ขั้นตอน ดังนี้ (16)

1. ขั้นตอนก่อนรับการรักษา

ในขั้นนี้ผู้ติดสารเสพติดต้องพร้อมและเต็มใจ รวมทั้งมีครอบครัวที่เข้าใจและรับผิดชอบต่อผู้รับการบำบัด โดยในขั้นนี้จะสัมภาษณ์ บันทึกประวัติ วิเคราะห์ปัญหา และแนะนำจิตใจให้เข้ารับการบำบัด

2. ขั้นตอนถอนพิษสารเสพติด

ผู้ติดสารเสพติดจะได้รับการดูแลอย่างจริงจังจากแพทย์ โดยแต่ละสถานบำบัดจะใช้เทคนิคของตนและวิธีการต่างๆที่จะถอนพิษสารเสพติดอย่างเหมาะสม

3. ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ

ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้ผู้ติดสารเสพติดหลุดพ้นจากการติดสารเสพติดทั้งทางกายและจิตใจ และทำให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้ในสังคมอย่างมีคุณค่า โดยฟื้นฟูทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และอาชีพการงาน ขั้นนี้ใช้ระยะเวลา 180 วันหรือนานกว่า

4. ขั้นติดตามหลังการรักษา

เป็นการช่วยเหลือและติดตามผู้ที่ผ่านขั้นตอนฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว เพื่อช่วยให้บุคคลไม่กลับไปติดสารเสพติดซ้ำ โดยเน้นการติดตามการบำบัด ส่งเสริมให้กำลังใจ ช่วยแก้ปัญหา และให้คำแนะนำที่เหมาะสม ขั้นตอนนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ปี

2. ระบบบำบัดรักษาแบบต้องโทษ (Correctional System)

เป็นการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดที่ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดีสารเสพติดและถูกคุมขัง รวมทั้งวัยรุ่นซึ่งติดสารเสพติดและกระทำความผิดอาญา โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจ คุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ (9) โดยในระบบบำบัดรักษาแบบต้องโทษ มีโปรแกรมบำบัดรักษาต่างๆดังนี้ (16)

1. โปรแกรมการศึกษา

แบ่งเป็น 4 ระดับ ระดับแรกเทียบเท่าประถมศึกษาปีที่ 2 ระดับสอง เทียบเท่าประถมศึกษาปีที่ 4 ระดับสาม เทียบเท่าประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับสี่ เทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อจบโปรแกรมการศึกษา ผู้ติดสารเสพติดสามารถเข้ารับการสอบเทียบจากกระทรวงศึกษาธิการได้

2. โปรแกรมฝึกอาชีพ

ผู้เข้ารับการฝึกจะต้องสมัครใจเข้าร่วมหลักสูตรการฝึกอาชีพแบบต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างเชื่อม ทำเกษตร ทำสวน ทอผ้า เป็นต้น หลังจากเข้าร่วมครบหลักสูตรและผ่านการทดสอบแล้ว จะได้รับใบประกาศนียบัตรวิชาชีพจากกระทรวงศึกษาธิการ

3. โปรแกรมศาสนา

มีการจัดให้ความรู้ทางศาสนาตามหลักความเชื่อของผู้ต้องโทษเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ค่านิยม ให้ความเข้าใจ คุณค่า ความหมายของศาสนาและความเชื่อให้กับผู้ต้องโทษ เพื่อให้เกิดความ รับผิดชอบ การประพฤติดี และการมีคุณธรรม

4. โปรแกรมการทำงาน

ผู้ต้องโทษทุกรายต้องเข้าร่วมทำงานที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้ต้องโทษสามารถทำงานได้เมื่อ ได้รับการปล่อยตัว โดยรายได้ร้อยละ 50 จากการจำหน่ายสินค้าจะให้แก่ผู้ต้องโทษที่ทำงาน นั้นๆ เพื่อกระตุ้นให้ตั้งใจทำงาน และให้มีเงินจำนวนหนึ่งเป็นทุนหากได้รับการปล่อยตัว หรือ เมื่อต้องใช้ในยามจำเป็น

5. โปรแกรมสันทนาการ

มีกิจกรรมสันทนาการต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือในห้องสมุด การดูโทรทัศน์ กิจกรรมดนตรี และอื่นๆ โดยผู้ต้องโทษสามารถเลือกได้อย่างสมัครใจ เพื่อให้ผู้ต้องโทษผ่อนคลาย ร่างกาย แข็งแรง ลดความเครียด มีประสบการณ์สื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ และมั่นใจในตัวเองมากขึ้น

รูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดเพื่อให้ได้ผลดีที่สุดนั้นจำเป็นต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน ต้องให้ ความสำคัญกับทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น รูปแบบการ บำบัดรักษาจึงมีหลากหลายรูปแบบและสามารถใช้ร่วมกันได้ ในที่นี้จะยกตัวอย่างที่สำคัญของรูปแบบ การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในปัจจุบัน มีดังนี้ (19)

1. เภสัชบำบัด

เป็นการบำบัดรักษาทางด้านร่างกาย โดยใช้ยาทดแทน ยาต้าน หรือใช้ยาในการช่วยให้คง สภาพในระยะยาว โดยมีทั้งการใช้ยาแผนปัจจุบัน และยาแผนโบราณ (9)

2. การบำบัดทางกายด้วยวิธีการทางเลือก

เช่น การกระตุ้นด้วยไฟฟ้า การฝังเข็ม หรือการหักดิบ

3. การทำจิตบำบัด

เป็นการบำบัดทางจิตใจ โดยมี 3 รูปแบบ ดังนี้ (9)

3.1 การให้คำปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling)

เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจให้ผู้ป่วยสารเสพติดรู้จักตนเอง และมีวิธีการแก้ไขปัญหาก็ถูกต้อง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องใช้สารเสพติด มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นแล้ว และส่งเสริมการพัฒนาตนเอง

3.2 การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling)

เป็นการอาศัยกระบวนการกลุ่มและการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดมีความรับผิดชอบโดยตรงไปตรงมากับปัญหาของตนเอง รู้จักปรับตัว พัฒนาตนเอง และมีความพึงพอใจในวิถีชีวิตของตนเอง

3.3 การให้คำปรึกษาครอบครัว (Family Counseling)

หมายถึง การให้คำปรึกษาทั้งครอบครัว โดยมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ดำเนินการ

4. ศาสนาบำบัด

เป็นการใช้ศาสนาช่วยในการบำบัด ดังจะกล่าวถึงต่อไปในงานวิจัยนี้

5. อาชีพบำบัด

เป็นการบำบัดโดยการให้ผู้รับการบำบัดใช้เวลาว่างทำกิจกรรมทางวิชาชีพ โดยแบ่งเป็น งานบำบัด (Work Therapy) เช่น งานครัว งานบ้าน และ การฝึกอาชีพ (Vocational Training) เช่น การทำขนม การเสริมสวย

6. ชุมชนบำบัด (Therapeutic Community หรือ T.C.)

เป็นการบำบัดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นหลัก กล่าวคือ สมาชิกด้วยกันเองที่เข้ารับการบำบัดจะช่วยเหลือกัน โดยจะประกอบด้วย กระบวนการกลุ่ม การบันทึกพฤติกรรม การมีตัวแบบ การใช้พลังกลุ่ม การเรียนรู้จากประสบการณ์ ความเชื่อภายในกลุ่ม การฝึกเป็นแบบอย่างที่ดี และการจัดการอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรม (19) ซึ่งชุมชนบำบัดเป็นการให้การศึกษามากกว่าเป็นเรื่องการบำบัดทางจิต ผู้เข้ารับการบำบัดจะมีฐานะเหมือนนักเรียนคนหนึ่งเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น สังคมทั่วไป และสิ่งต่างๆ โดยให้บุคคลมีวิถีชีวิตแบบใหม่ ที่มีความรับผิดชอบ เคารพในความเป็นคน เชื่อมมั่นในตนเอง ซื่อสัตย์ สุจริต โดยผู้ที่เข้ามาอยู่ในชุมชนบำบัด เป็นลักษณะการอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ เพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น อยู่ในที่ที่ปลอดภัย และบรรยากาศอบอุ่นในสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว เพื่อเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในทางที่ดี ด้วยความช่วยเหลือของคนอื่น จนสามารถพึ่งตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นได้ต่อไป (16)

7. จิตสังคัมบำบัด (Matrix Model)

เป็นการบำบัดที่เน้นทฤษฎี Cognitive-Behavioral Model โดยการทำการบำบัด ประมาณ 1 ปี ทำในผู้ป่วยนอก (19) ยึดหลักการปรับเปลี่ยนความคิดของผู้ป่วยให้เข้าใจถูกต้องโดยให้องค์ความรู้ต่างๆที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยและครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสมอง หลังการใช้สารเสพติด กระบวนการติดสารเสพติด และขั้นตอนต่างๆในการเลิกสารเสพติด นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีจุดเด่นคือ มีคู่มือและโครงสร้างชัดเจน เนื้อหาที่ใช้เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ โดยมีกิจกรรมที่ทำดังนี้ (16)

7.1 กลุ่มให้การปรึกษารายบุคคล / ครอบครัว (Individual/ Conjoint Session)

เพื่อวางแผนในการบำบัดรักษาและแนะนำโปรแกรมการบำบัดรักษา และให้ผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยได้พูดคุยเรื่องปัญหาในชีวิตและพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

7.2 กลุ่มทักษะการเลิกยาในระยะเริ่มต้น (Early Recovery Skills Group)

มุ่งเน้นให้ผู้ติดสารเสพติดได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็นที่จะนำไปสู่การเลิกสารเสพติด โดยมีโครงสร้างและรูปแบบกิจกรรมที่ชัดเจน

7.3 กลุ่มป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ (Relapse Prevention Group)

เป็นหัวใจของการบำบัดรักษาแบบการจิตสังคัมบำบัด เพื่อป้องกันผู้ติดสารเสพติดไม่ให้กลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ โดยมีการกำหนดหัวข้อต่างๆ มาพูดคุยกันในกลุ่ม เพื่อให้ผู้ติดสารเสพติดได้ตระหนักรู้และใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง ใช้วิธีการสอนง่ายๆ และอภิปรายในช่วงหลัง โดยมีหัวข้อคือ เรื่องสุรา ยาเสพติดไม่ผิดกฎหมาย ความเปื้อน การหลีกเลี่ยงการหวนกลับไปเสพยาซ้ำ/สิ่งยึดเหนี่ยว งานและการเลิกยา ความรู้สึกผิดและความละอายใจ การทำตัวไม่ไหว้วาง แรงจูงใจในการเลิกยา การพูดความจริง การเลิกยาเสพติดทุกชนิด เพศสัมพันธ์และการเลิกยา การป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ ความไว้วางใจ จงทำตนเป็นคนฉลาด :ไม่ต้องเข้มแข็ง คำจำกัดความของจิตวิญญาน ความรับผิดชอบเรื่องชีวิตประจำวันและการเงิน การหาเหตุผลในการกลับไปใช้ยา การดูแลตนเอง ภาวะทางอารมณ์ที่ทำให้กลับไปเสพยาซ้ำ ความเจ็บป่วย การรับรู้ถึงความเครียด การลดภาวะตึงเครียด วิธีการจัดการกับความโกรธ การยอมรับ การสร้างเพื่อนใหม่ การฟื้นฟูสัมพันธภาพ การทำจิตใจให้สงบเยือกเย็น พฤติกรรมย่ำแย่ การป้องกันการหวนกลับไปมีพฤติกรรมทางเพศ การจัดการกับความรู้สึก-ภาวะซึมเศร้า โปรแกรมหลักการ 12 ขั้นตอน การจัดการกับช่วงเวลาหยุดพัก และการหยุดเสพยาทีละวัน

7.4 กลุ่มครอบครัวศึกษา (Family Education)

ให้ความรู้ครอบครัวพร้อมผู้ป่วยเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ป่วยสามารถเลิกสารเสพติดได้สำเร็จ

7.5 กลุ่มสนับสนุนทางสังคม (Social Support Group)

โดยผู้ป่วยที่จบโปรแกรมแล้วมาให้ประสบการณ์กับผู้ป่วยที่กำลังจะจบโปรแกรม

7.6 กลุ่มประชุม 12 ขั้นตอน (12 Step Meeting)

เป็นกลุ่มช่วยเหลือกันเองที่ผู้ป่วยสามารถเข้าร่วมได้นานเพียงใดก็ได้ตามความต้องการ จนกว่าจะเกิดความมั่นใจในตนเอง โดยผู้ติดสารเสพติดจะได้รับกำลังใจจากเพื่อนๆที่เคยใช้สารเสพติดมาก่อน และเลิกสารเสพติดได้ ประสบความสำเร็จในชีวิต ถือเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถเลิกสารเสพติดได้สำเร็จ

8. บำบัดฟื้นฟูแบบเข้มข้นสายใหม่ (FAST model)

คำว่า FAST มาจาก Family (ครอบครัว), Alternative Activity Treatment (กิจกรรมบำบัดรักษาทางเลือก), Self-help (การช่วยเหลือตนเอง) และ Therapeutic Community (กลุ่มสังคมบำบัด) เป็นการบำบัดแบบใช้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมด้วย มีกิจกรรมทางเลือกเข้ามาช่วยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต นำกระบวนการเรียนรู้มาใช้เพื่อการช่วยเหลือตนเอง และนำแนวคิดของชุมชนบำบัดมาดำเนินกิจกรรม โดยอาจจำแนกรายละเอียดคร่าวๆ ดังนี้ (20)

8.1 ครอบครัว (F:Family)

ในการบำบัดฟื้นฟูแบบเข้มข้นสายใหม่มีการให้ความรู้ครอบครัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของครอบครัวและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด การเสพติด และการบำบัดรักษา มีการคำปรึกษาแก่ครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการทำครอบครัวบำบัด เพื่อให้ครอบครัวได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน

8.2 กิจกรรมทางเลือก (A:Alternative Treatment Activity)

เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อช่วยฟื้นฟูตามสภาพของผู้ป่วย ได้แก่ กิจกรรมชมรม การฝึกคลายความเครียด การบำบัดด้วยยา กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน อาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ การศึกษา และกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต

8.3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อช่วยตนเอง (S:Self Help)

ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ป่วยได้เรียนรู้ จนสามารถอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องใช้สารเสพติด ได้แก่ กิจกรรมการบันทึกประจำวันแต่ละวัน การสำรวจตนเอง การ

ตั้งเป้าหมายในชีวิต ฝึกทักษะการปฏิเสธ ฝึกทักษะการควบคุมตนเอง ฝึกทักษะการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ฝึกทักษะการแก้ไขปัญหา ฝึกทักษะการสื่อสาร และฝึกการสร้างวินัยให้ตนเอง

8.4 กระบวนการชุมชนบำบัด (T:Therapeutic Community)

เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล ผ่านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย อบอุ่น เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมกลุ่มบำบัด งานบำบัด และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

9.บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบจิราสา

เป็นการบำบัดโดยรวมบุคคลากรในหลายๆภาคส่วนมาเกี่ยวข้องด้วย มีการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม ครอบครัวบำบัด เน้นเรื่องการสร้างแรงบันดาลใจ ป้องกันการกลับไปติดยา โดยใช้หลักสุปฏิบัติ 10 ประการอันประกอบด้วย การสร้างเวลาที่มีคุณภาพ การสื่อสารที่มีคุณภาพ สร้างการรู้คุณค่าในตนเอง สร้างกฎระเบียบ สร้างหน้าที่รับผิดชอบ สร้างทักษะในการจัดการกับอารมณ์ทางลบ สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้เรื่องยาเสพติด สร้างทักษะในการตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างทักษะการปฏิเสธยาเสพติด (19)

10.บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบค่าย

เป็นการบำบัดโดยมีการจัดทำโครงการที่ครอบคลุมการบำบัดฟื้นฟูทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเพิ่มทักษะพัฒนาอาชีพ การบำบัดแบบค่ายนี้จะบำบัดคนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน (19)

ศาสนาบำบัด

คำว่าศาสนาได้ถูกนิยามไว้จากหลายคนและหลายแหล่ง ดังจะยกมาเป็นตัวอย่างดังนี้

ศาสนาหมายถึง ลัทธิความเชื่อของมนุษย์อันมีหลักคือแสดงจุดกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกอันเป็นไปในฝ่ายปรมาตต์ฝ่ายหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้นๆ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 1100) (21)

คำว่าศาสนานั้นเกี่ยวข้องกับความเชื่อ การปฏิบัติ และ พิธีกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับพระเจ้า อัลลอฮ พลังงานที่สูงกว่า หรือความจริงอันสูงสุด ซึ่งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับ ความลึกซึ้งและสิ่งเหนือธรรมชาติ ศาสนานั้นมักจะเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อที่เฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวกับชีวิตหลังจากความตาย และกฎต่างๆในกลุ่มสังคม ศาสนานั้นประกอบด้วยโครงสร้างหลายองค์ประกอบ คือ ความเชื่อ พิธีกรรม และงานพิธีต่างๆ ที่ปฏิบัติทั้งในส่วนตัวและในที่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้มักจะก่อตัวขึ้นผ่านประเพณีที่พัฒนาขึ้นมาจากอดีตในแต่ละสังคม ศาสนานั้นมักจะเป็นระบบ

ของความเชื่อ การปฏิบัติ และมีสัญลักษณ์ประจำตน ศาสนาเป็นตัวช่วยให้เกิดความใกล้ชิดกับพระเจ้าและช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของตนเองต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม (H. G. Koenig et al, 2012) (22)

ดังนั้นคำว่าศาสนาบำบัดจึงสรุปได้ว่าเป็นการบำบัดรักษาโดยอิงหลักการที่เกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อ การปฏิบัติ และพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้า หรือพลังงานที่สูงกว่า

ศาสนาบำบัดและจิตวิญญาณบำบัด

ในงานวิจัยต่างประเทศ คำว่าศาสนาบำบัดมักใช้ทับซ้อนกับคำว่าจิตวิญญาณ (spiritual) บำบัด คำว่าศาสนาและจิตวิญญาณมักจะใช้แทนกัน ซึ่งทั้งสองคำนี้มีความหมายถึง การรับรู้ (sensing) ของบุคคลในเรื่อง ความหมาย เป้าหมาย และความเชื่อมโยงของชีวิต (D'Souza & Rodrigo, 2004; Hill, Pargament, Hood, McCullough, Swyers, Larson, & Zinnbauer, 2000; Hodge, 2011; Piedmont, Ciarrochi, Dy-Liacco & Williams, 2009) อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้นิยามความแตกต่างของคำทั้งสองไว้ดังนี้ (23)

ศาสนาหมายถึงกลุ่มของความเชื่อร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวกับพระเจ้าหรือพลังเหนือธรรมชาติ และมีการปฏิบัติ พิธีกรรม รวมถึงรูปแบบการปกครองที่แสดงออกถึงความเชื่อเหล่านี้ จิตวิญญาณ หมายถึง ความเชื่อหรือความศรัทธา และความรู้สึกถึงการเชื่อมโยง (24) โดยในงานวิจัยนี้ จะหมายถึง ความเชื่อหรือความศรัทธาอันเป็นการตอบสนองต่อพระเจ้า พลังเหนือธรรมชาติ หรือพลังงานบางอย่างในโลก ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจงของบุคคล

จะเห็นได้ว่าคำว่าศาสนามักจะถูกใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้า พิธีกรรม และการแสดงออกซึ่งความเชื่อ ซึ่งมักจะนำมาจาก ทฤษฎี หรือ ดุษฎีที่เกี่ยวข้องกับ พระเจ้า (supreme being) มากกว่า ส่วนคำว่า จิตวิญญาณ จะถูกใช้ในแง่ที่เป็นทางการน้อยกว่า และมักจะถูกใช้ในแง่ความเชื่อหรือการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลมากกว่า (Hill et al.; Paukert et al.; Shah, Kulhara, Grover, Kumar, Malhotra, & Tyagi, 2011) (23)

Worthington et al. (2011) ได้ระบุว่าจิตวิญญาณแบ่งออกเป็น 4 แบบ ซึ่งศาสนา เป็นแบบหนึ่งของความเป็นจิตวิญญาณ (Spiritual) รวมถึงการเชื่อมต่อกับพระเจ้าหรือพลังที่เหนือกว่า อีกสามแบบประกอบด้วย แบบมานุษยวิทยา คือ การเชื่อมต่อกันของกลุ่มคน ทศนคติแบบไม่เชื่อในพระเจ้าและความรู้สึกใคร่ แบบจิตวิญญาณธรรมชาติ คือ ความใกล้ชิดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณจักรวาล ซึ่งเกี่ยวกับการเชื่อมโยงกับการสรรค์สร้าง (23)

ด้วยเหตุที่คำว่าศาสนาบำบัดและจิตวิญญาณบำบัดมักเป็นคำที่ใช้แทนกันในงานวิจัยต่างประเทศและงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำมาทบทวนวรรณกรรมมาจากงานวิจัยเหล่านี้ จึงขอสรุปคำว่า

ศาสนาบำบัดก็คือ การบำบัดรักษาโดยอิงหลักการที่เกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อ การปฏิบัติ และ พิธีกรรม อันเกี่ยวกับการเชื่อมต่อหรือตอบสนองกับพลังงานที่เหนือกว่าหรือพระเจ้า

การบำบัดรักษาโดยใช้ศาสนาบำบัดหรือจิตวิญญาณบำบัด

งานวิจัยระยะยาวของ CASA Columbia ที่ได้มีการรวบรวมงานวิจัยต่างๆและสำรวจระดับชาติ เกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ของเรื่องศาสนา พลังของพระเจ้า และจิตวิญญาณ รวมถึงการบำบัดเชิงวิทยาศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ในการป้องกันและรักษาผู้ติดสารเสพติด พบว่าศาสนา พระเจ้า และจิตวิญญาณ นั้นมีความสามารถอย่างมากในการลดความเสี่ยงที่จะใช้ยาเสพติดในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ ยังพบว่าเมื่อผนวกเรื่องศาสนาจิตวิญญาณบำบัดกับการบำบัดเชิงวิทยาศาสตร์แล้ว ส่งผลทำให้การบำบัดรักษามีประสิทธิภาพขึ้น และยังพบอีกด้วยว่า ผู้ใหญ่และวัยรุ่นที่พิจารณาว่าศาสนามีความสำคัญและผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยทุกสัปดาห์จะมีแนวโน้มที่จะใช้สารเสพติดน้อยกว่ามาก นอกจากนี้ ยังพบด้วยว่า บุคคลที่ได้รับการบำบัดแบบจิตวิญญาณบำบัด (spiritually based support program) มีแนวโน้มที่จะงดใช้สารเสพติดนั้นๆได้ยาวนานกว่า และคนที่ประสบความสำเร็จในการบำบัดรักษาก็มักจะพบว่าเป็นคนที่มีระดับความศรัทธาและเป็นคนเชื่อในจิตวิญญาณ (spiritual) มากกว่าคนที่กลับมาติดซ้ำ (25)

นอกจากวิจัยดังกล่าวข้างต้น ก็ยังมีงานวิจัยอื่นๆที่ให้ผลในทำนองเดียวกัน ว่าศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคคลห่างไกลจากการใช้ยาเสพติด แต่ยังช่วยในการเสนอทรัพยากรทางสังคมสำหรับการสร้างชีวิตใหม่ขึ้นด้วย อาทิเช่น การสร้างเครือข่ายเพื่อน ให้โอกาสใช้เวลาว่างในการทำงานอาสาสมัคร ให้บุคคลได้เข้ามาจนถึงเรื่องของจิตใจมากขึ้น ให้คุณค่ากับศักยภาพของบุคคล ให้การสนับสนุนและกำลังใจอย่างไม่มีเงื่อนไข ไม่มีการตัดสิน และ สร้างครอบครัวใหม่ให้กับพวกเขา' (25)

ศาสนาบำบัดช่วยในเรื่องการบำบัดฟื้นฟูอย่างไร?

แม้ว่ายังไม่มีคำตอบที่กระจ่างชัดว่าศาสนาและจิตวิญญาณช่วยในการบำบัดได้ตรงจุดไหน แต่งานวิจัยหลายงานก็ได้แสดงให้เห็นว่า ทักษะการแก้ปัญหา (coping skills) ที่ได้รับมาจากศาสนาและจิตวิญญาณอาจจะเป็นตัวแปรที่ช่วยได้ ในงานวิจัยหนึ่งซึ่งทำในเรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV พบว่ากว่า 33% ของผู้ใช้สารเสพติดแบบฉีด ที่ยังไม่ได้ติดเชื้อ HIV รายงานว่า การสวดมนต์ และการช่วยเหลือของพระเจ้า ทำให้พวกเขาหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่จะทำให้ติดเชื้อ (Des Jarlais et al,1997) และผู้ใช้สารเสพติดแบบฉีดทั้งที่ติดเชื้อ HIV และไม่ติดเชื้อ HIV รายงานว่าศาสนาและจิตวิญญาณเป็นแหล่งของความเข้มแข็งทางจิตใจ ซึ่งการบำบัดแบบศาสนาและจิตวิญญาณนั้นช่วยให้พวกเขาลดความอยากยาและลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเป็น HIV รวมถึงช่วยให้พวกเขาทำตามคำแนะนำของ

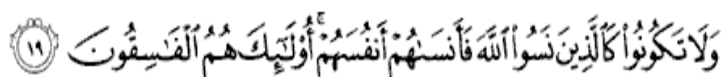

แพทย์และยังช่วยเพิ่มความหวังในชีวิตอีกด้วย ทั้งยังพบว่าความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพระเจ้าและศาสนาเป็นส่วนที่ทำให้บุคคลเลิกใช้สารเสพติด จากการสัมภาษณ์ผู้ชายที่ติดสารเสพติดที่ได้รับการรักษาแบบผู้ป่วยใน พบความสัมพันธ์เชิงบวกของความใกล้ชิดเชื่อมโยงกับพระเจ้าและจิตวิญญาณกับการขาดหายจากการติดสารเสพติด กล่าวได้ว่าความใกล้ชิดกับพระเจ้าหรือแหล่งพลังงานที่สูงกว่านี้ทำให้บุคคลรู้สึกปลอดภัยและมั่นคง (26)

อิสลามบำบัด

อิสลามบำบัดหมายถึง การปรับทัศนคติ พฤติกรรม และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ป่วยทางจิตและสังคมโดยการนำหลักธรรมคำสอนและหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามมาใช้ การบำบัดยาเสพติดรูปแบบอิสลามมีแนวทางหลัก 5 ประการได้แก่ แนวทางการบำบัดฟื้นฟูด้านร่างกาย หรือการถอนพิษยาเสพติด แนวทางการฟื้นฟูด้านจิตใจ คลายบมในจิตใจ สร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อเติมเต็มความดีงามเข้าไปทดแทน แนวทางการฟื้นฟูด้านสติปัญญา โดยใช้คำสอนในศาสนาอิสลาม การฟื้นฟูพฤติกรรม ผักปฏิบัติโดยใช้เงื่อนไขจากหลักธรรมคำสอนของอิสลาม และการฟื้นฟูจิตวิญญาณ ให้เกิดความรักพระเจ้า ยึดมั่นในศาสนาและ เกิดพลังในตนเอง (27)

ในงานศึกษาของ Mohammad Yusuf Khalin (2008) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ จิตวิญญาณบำบัดในการบำบัดผู้ติดสารเสพติด ได้กล่าวถึง จิตวิญญาณบำบัดแบบอิสลามว่า การบำบัดรูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับการระลึกถึงอัลลอฮ์ ซุบฮา (ซุบปะฮานะฮฺฮะตะอาลา เป็นคำสรรเสริญที่ใช้กล่าวเมื่อมีการพูดถึงพระนามของอัลลอฮ์) การบำบัดแบบจิตวิญญาณอิสลามนี้มีเป้าหมายหลักในการดึงให้มนุษย์กลับสู่ต้นกำเนิดหรือพระเจ้าด้วยความศรัทธาและยอมจำนนต่อพระเจ้าองค์เดียว เป็นการเติมความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ผู้ติดสารเสพติดมักไม่เห็นภาพชัดเจนเช่น เรื่องพระเจ้า เรื่องตัวตน เรื่องการได้รับรางวัลและการลงโทษจากพระเจ้า เรื่องความตาย เรื่องเป้าหมายของชีวิต เรื่องการถูกรอรับจากชาตานที่ทำให้เขาหลงผิดไปใช้สารเสพติดเนื่องจากเขาหลงลืมพระเจ้า (28)

“และจงอย่าเป็นดังเช่นผู้ที่หลงลืมอัลลอฮ์ พวกเขาจะถูกทำให้ลืมตัวตนของตนเอง แท้จริงพวกเขาเป็นผู้ที่ฝ่าฝืน” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลฮัจรฺ อายะห์ที่ 19) (28)

หนึ่งในเหตุผลที่บุคคลเข้าไปพัวพันกับยาเสพติดก็เพราะว่าพวกเขาหลงลืมพระเจ้าและนั่นเองทำให้พวกเขาหลงลืมตนเอง เป็นเหตุให้ชาตานเข้าครอบคลุมนั่งลงจิตใจพวกเขา กล่าวคือ จากข้อความในคัมภีร์อัลกุรอานข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชาตาน (ชัยฏอน) เป็นเหตุให้บุคคลติดสารเสพติด โดย

การเข้าแทรกจิตใจพวกเขา ทำให้เขาเห็นยาเสพติดเป็นสิ่งพึงประสงค์ กล่าวได้ว่า หากชาตานไม่เข้าควบคุมมัน บุคคลก็จะมีวันรู้สึกถึงคุณค่าของยาเสพติด

อีกหนึ่งสาเหตุคือการที่บุคคลไม่สามารถต่อสู้กับตัวตนระดับต่ำของตนได้ และไม่สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ตัวตนที่สูงขึ้นอันเป็นผลจากการหลงลืมพระเจ้า ในอิสลามนั้นแบ่งตัวตนของบุคคลออกเป็น 3 ระดับ เรียงตามลำดับขั้นต่ำสูง ดังนี้ ระดับอัลอัมมาระห์ ตัวตนผู้สั่งการ ระดับอัลเลา วามะห์ ตัวตนผู้วิจารณ์ตนเอง และระดับอัลมุทมาอินนะห์ ตัวตนผู้พึงพอใจ โดยผู้ที่ใช้สารเสพติดจัด อยู่ในผู้ที่ติดอยู่ในขั้นอัลอัมมาระห์หรือตัวตนผู้สั่งการที่มักจะสร้างปัญหาให้ตัวเองและต่อผู้อื่น วิธีการที่จะต่อสู้กับตัวตนระดับต่ำนี้ได้คือการระลึกถึงหรือการจดจำอัลลอฮ์ (28)

อีกหนึ่งสาเหตุที่บุคคลติดสารเสพติดในทรรศนะอิสลามที่ถูกกล่าวถึงคือการที่บุคคลไม่นำศาสนามาใช้ในการดำรงชีวิต อันเนื่องมาจากการหลงลืมพระเจ้า (อบูมานะฮ์ บิลาลฟิลิปส์) ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและการใช้ศาสนาอิสลามเป็นทางนำในชีวิตจะช่วยให้การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติดได้ (7)

มีหลายงานวิจัยที่พบว่า การรับการบำบัดฟื้นฟูแบบอิสลามบำบัดให้ผลเชิงบวกกับผู้บำบัดยาเสพติด ผู้ที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูแบบอิสลามบำบัดบางส่วนสามารถหยุดเสพได้ในที่สุด โดยสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างคนทั่วไป บางส่วนไม่สามารถหยุดยาได้ทันทีหลังรับการบำบัดแต่จะสามารถหยุดเสพยาได้ในที่สุดจากการนำข้อคิดและการปฏิบัติตนไปปรับใช้ และบางส่วนยังใช้ยาเสพติดอยู่แต่มีพฤติกรรมแสดงออกที่ดีกว่าเดิม (27)

ในการศึกษาของเฉลิม มากงดี (2541) ที่ประเมินประสิทธิภาพของการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพในการเลิกยาเสพติดของผู้ติดสารเสพติดที่ผ่านกระบวนการบำบัดโดยเน้นจริยธรรมของศาสนาอิสลาม พบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดมีระดับความเคร่งครัดในด้านการปฏิบัติธรรมตามหลักศาสนาอิสลามสูง และมีความเห็นต่อความสำเร็จในการเลิกยาเสพติดได้ในระดับสูง (29)

อิสลามกับแนวทางปฏิบัติเพื่อรับมือกับปัญหาสารเสพติด

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี ได้เขียนถึงแนวทางอิสลามในการปฏิบัติตนเพื่อรับมือกับปัญหาอันเป็นวิบัติทางสังคม ซึ่งหนึ่งในนั้นคือปัญหาสารเสพติด โดยแบ่งแนวทางนี้ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (30)

1. ระดับการสร้างพลังความศรัทธาในตนเอง

ระดับนี้คือการสร้างความศรัทธา (อีมาน) ของบุคคลให้เข้มแข็งขึ้น ความศรัทธาหมายถึง “สิ่งที่ปักหลักอยู่ในใจและเผย ออกมาให้เห็นจริงด้วยการปฏิบัติ” กล่าวคือ การที่มุสลิมผูกพันกับพระเจ้าเป็นเจ้าของอยู่ตลอดเวลา มีความศรัทธาที่ฝังลึกในใจ มีการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นที่พอใจ

ของพระเจ้า และมีการกล่าวถ้อยคำระลึกถึงพระเจ้า โดยความศรัทธานี้จะป้องกันให้บุคคลไม่กระทำการสิ่งที่ไม่ดี ทำให้บุคคลสามารถต่อต้านด้านมืดของจิตใจตนเองได้จากหัวใจที่มีเข้มแข็งขึ้นเนื่องจากมีความศรัทธา บุคคลที่มีความศรัทธาจะมีจิตใจมั่นคง เข้มแข็ง และมีแรงต้านทานต่ออบายมุข ความผิดบาป และการกระทบกระทั่งต่างๆ ได้ ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่จำต้องรักษาระดับของความศรัทธาให้เพิ่มอยู่ตลอดเวลา วิธีการการเพิ่มพลังความศรัทธานี้ทำได้โดยการไม่หลงลืมอัลลอฮ์ เริ่มตั้งแต่การกล่าวคำรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างสม่ำเสมอ และการปฏิบัติภารกิจที่ถูกบัญชาให้ทำ และปฏิบัติตนในกรอบที่ถูกกำหนดด้วยความเคร่งครัด

2. ระดับการสร้างบรรยากาศให้บ้านเป็นที่ปลอดภัย

ระดับที่สองนี้คือการให้ความสำคัญกับการทำให้บ้านและครอบครัวอยู่ในทางของอิสลาม เป็นที่โปรดปรานของอัลลอฮ์ กล่าวคือ การเอาใจใส่สมาชิกในบ้านให้ประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในครรลองของศาสนาอิสลาม ทำให้บรรยากาศภายในบ้านมีความอบอุ่น มีความรัก ความเข้าใจ มีคุณธรรม และมีการรำลึกถึงอัลลอฮ์เสมอ โดยแนวทางหนึ่งที่ควรทำเพื่อรักษาบ้านให้มีบรรยากาศที่ปลอดภัยนี้ คือ การปฏิบัติตามแนวทางของท่านศาสดามุฮัมมัด เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในบ้าน เช่น การอ่านคัมภีร์อัลกุรอานเมื่ออยู่ในบ้าน การขอพรในอิริยาบถต่างๆ เป็นต้น การรักษาบ้านให้ปลอดภัยนี้มีความสำคัญต่อการป้องกันปัญหาต่างๆ เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับปัญหา วิฤติต่างๆนอกบ้าน รวมถึงปัญหาสารเสพติดก็ตาม

3. ระดับการแบ่งส่วนหนึ่งของชีวิตเพื่อส่วนรวม

ระดับนี้คือการมีสำนึกในการส่งเสริมความดีและมีคุณธรรม ต่อต้านการประพฤติในสิ่งที่ไม่ดี สร้างจิตสำนึกให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นมุสลิมที่ดี ไม่ใช่ชีวิตไปตามกระแสสังคม โดยสามารถเลือกกระทำได้ตามความสามารถของตนเอง เช่น การตักเตือนซึ่งกันและกันในการทำความดี และเตือนไม่ให้ทำสิ่งที่ไม่ดี การเป็นพ่อแม่ที่สั่งสอนบุตรหลานให้ประพฤติในสิ่งที่ดี การเป็นเจ้านายที่รับผิดชอบต่อผู้อยู่ภายใต้การดูแลของตน การเป็นมิตรสหายที่ประพฤติตนเป็นตัวอย่างแก่คนรอบข้าง หรือการบริจาคทรัพย์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมต่างๆ เป็นต้น

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติด” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึก (In-depth interview) เป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูลที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านของความรู้สึกนึกคิด และการถ่ายทอดบอกเล่าถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ และประสบการณ์เกี่ยวกับอิสลามบำบัด

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาในครั้งนี้ (Research participant) ได้แก่ ผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัดที่ปอเนาะญาลันนันบารู จำนวน 10 คน พี่เลี้ยงจำนวน 2 คน ผู้ดูแลปอเนาะญาลันนันบารูจำนวน 1 คน และครูใหญ่ของปอเนาะญาลันนันบารูจำนวน 1 คน โดยเข้าไปเก็บข้อมูลจำนวน 2 รอบ ในเดือน กรกฎาคม และ เดือน กันยายน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติดังนี้

ผู้ติดยาเสพติด

1. ผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัดที่ปอเนาะญาลันนันบารู
2. สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย (ภาษากลาง) ได้ชัดเจน เข้าใจคำถาม และสามารถให้การสัมภาษณ์ได้ในเวลาอย่างน้อย 30-45 นาที
3. ไม่เป็นญาติหรือมีความเกี่ยวข้องพิเศษใดๆกับผู้ปฏิบัติการบำบัด ผู้ดูแลโครงการบำบัด ผู้ริเริ่มบำบัด หรือเจ้าหน้าที่ใดๆที่ปฏิบัติงานในปอเนาะ
4. ผ่านการเข้าบำบัดมาอย่างน้อย 45 วัน
5. ผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

พี่เลี้ยง

1. พี่เลี้ยงที่ปฏิบัติการบำบัดแบบอิสลามบำบัดที่ปอเนาะญาลันนันบารู
2. สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย (ภาษากลาง) ได้ชัดเจน เข้าใจคำถาม และสามารถให้การสัมภาษณ์ได้ในเวลาอย่างน้อย 30-45 นาที

3. ไม่เป็นญาติหรือมีความเกี่ยวข้องพิเศษใดๆกับผู้ปฏิบัติการบำบัด ผู้ดูแลโครงการบำบัด ผู้ริเริ่มบำบัด หรือเจ้าหน้าที่ใดๆที่ปฏิบัติงานในปอเนาะ
4. ผ่านการเป็นพี่เลี้ยงอย่างน้อย 3 เดือน
5. ผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

ครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการ

1. ครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการอิสลามบำบัดที่ปอเนาะภูาลันนันบารู
2. สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย (ภาษากลาง) ได้ชัดเจน เข้าใจคำถาม และสามารถให้การสัมภาษณ์ได้ในเวลาอย่างน้อย 30-45 นาที
3. ไม่เป็นญาติหรือมีความเกี่ยวข้องพิเศษใดๆกับผู้รับการบำบัด
4. ผ่านการทำงานที่ปอเนาะภูาลันนันบารูอย่างน้อย 3 เดือน
5. ผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้เป็นแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์
2. เครื่องบันทึกเสียง
3. อุปกรณ์การบันทึกเสียง
4. สมุดจดบันทึก

การหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น (Reliability and Content Validity) โดยนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจารย์ที่ปรึกษา) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อเสนอขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มประชากรเป้าหมาย
- 2) ผู้วิจัยทำหนังสือถึงกลุ่มประชากรเป้าหมาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 4) ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ติดสารเสพติดที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัดที่ปอเนาะภูาลันนันบารู พี่เลี้ยงที่ทำงานที่ปอเนาะภูาลันนันบารู ครูใหญ่ของปอเนาะภูาลันนันบารู

ล้นนันทารู และผู้ดูแลปอเนาะญาลันนันทารู โดยผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลขออนุญาตบันทึกเสียงในการสนทนา ระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการสนทนา ประมาณ 30-60 นาที สถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว แยกจากคนอื่น ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย สะดวกต่อการให้ข้อมูล และไม่มีบุคคลที่สามเข้ามารบกวนการสัมภาษณ์ แจ้งเรื่องการนำข้อมูลไปอภิปรายหรือเผยแพร่โดยภาพรวมและไม่เปิดเผยชื่อ พร้อมกับทำความเข้าใจว่าผลการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่างในการเป็นผู้ให้ข้อมูลจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน และในระหว่างสัมภาษณ์หากมีคำถามใดไม่สะดวกใจที่จะตอบ กลุ่มตัวอย่างมีอิสระที่จะไม่ตอบ รวมทั้งสามารถบอกยุติการให้ความร่วมมือในขั้นตอนใดๆของการวิจัยได้ตลอดเวลา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลให้ความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยโดยการกล่าวยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล

5) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง และการแสดงออกของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ทราบความนัยที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้บอกออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งการพูดคุยสัมภาษณ์เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เร่งรัด และมีลักษณะเป็นกันเอง สร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่ต้องเครียด เริ่มการสัมภาษณ์ด้วยคำถามทั่วไป และเชื่อมโยงเข้าหาประเด็นที่ต้องการ เจาะหารายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด และให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ในขณะเดียวกันผู้วิจัยแสดงให้ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าผู้วิจัยได้ให้ความสนใจและกำลังติดตามสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพูดทั้งเนื้อหาสาระ ความคิด ข้อเสนอแนะ รวมทั้งการแสดงอารมณ์และความรู้สึกในขณะที่ให้ข้อมูล และผู้วิจัยหลีกเลี่ยงการใช้คำถามนำ ไม่ขัดจังหวะ ไม่เปลี่ยนเรื่องและไม่เปลี่ยนประเด็น ก่อนยุติการสนทนา ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามข้อข้องใจประเด็นต่างๆในการสนทนา

6) การปิดสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกระทำเมื่อได้คำตอบครบถ้วนหมดแล้ว หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่ได้มา เพื่อช่วยในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปให้สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

7) การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลหลังจากได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ให้การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลตลอดกระบวนการศึกษา โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามความสมัครใจ หลังจากผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล บอกให้ทราบเกี่ยวกับหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ การขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนา ระยะเวลาที่ใช้สัมภาษณ์ การไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆที่จะสามารถเกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมวิจัย การไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆที่จะสามารถเกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมวิจัย และการนำเสนอทางวิชาการเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้นเก็บข้อมูลจนถึงสิ้นสุดการศึกษา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ส่วน

-วิเคราะห์เนื้อหา คือ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และหาแนวคิดหลัก ข้อมูลทั้งหมดนำเสนอในรูปแบบความเรียง โดยผู้วิจัยนำเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลมาฟังแล้วถอดเทปแบบคำต่อคำ และตรวจสอบความถูกต้องของการถอดเทปอ่านบทสนทนาโดยการเปรียบเทียบกับเทปที่บันทึกอีกครั้ง รวมทั้งการตรวจสอบกับข้อมูลที่จดบันทึกไว้ได้ในขณะทำการสัมภาษณ์ภาคสนาม

-วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม คือ การวิเคราะห์จากสถานการณ์ที่ผู้วิจัยได้ไปคลุกคลีอยู่กับแหล่งข้อมูลระยะหนึ่ง อาศัยเทคนิคหลายวิธี เช่น การสังเกต การพูดคุย การสัมภาษณ์ จดบันทึก ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น

-วิเคราะห์ความสัมพันธ์ คือ การนำข้อมูลในสถานการณ์ต่างๆมาหาความสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบวิเคราะห์พิจารณาในข้อที่มีความเหมือนและความแตกต่างกัน รวมทั้งข้อมูลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน มาเขียนสรุปรายงานการศึกษา อธิบาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้รับกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

-การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล กระทำการบนพื้นฐานของจรรยาบรรณการวิจัย กล่าวคือ ก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลต้องทราบว่าผู้ให้ข้อมูลจะได้รับผลกระทบอะไรบ้าง และเนื้อหาในการสัมภาษณ์จะเป็นไปในลักษณะใด และผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการตัดสินใจที่จะยินยอมให้ข้อมูลหรือไม่ยินยอม โดยมีมีการบังคับขู่เข็ญ หรือไม่มีสินบนแต่อย่างใด นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนในเนื้อหาการเรียบเรียงผลการวิจัยจะต้องกระทำโดยคำนึงถึงการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล จะต้องไม่มีการเปิดเผยชื่อหรือรายละเอียดที่จะเป็นการเปิดเผยผู้ให้สัมภาษณ์และมีส่วนร่วมในการวิจัย

- ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความระมัดระวังและระลึถึงข้อพึงระวังในการปฏิบัติกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยตามสภาพปัญหาของผู้ให้ข้อมูลเสมอ

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ผลการศึกษา

การวิจัยในหัวข้อเรื่อง อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติด ได้สัมภาษณ์ผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัดที่ปอเนาะญาลันนันบารู จำนวน 14 ราย โดยจำแนกเป็นพี่เลี้ยงจำนวน 2 ราย และนักศึกษาในปอเนาะจำนวน 10 ราย ครูใหญ่ในปอเนาะจำนวน 1 ราย และผู้ดูแลปอเนาะจำนวน 1 ราย การเก็บข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview)

หลังจากการดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดยาเสพติดและการบำบัดรักษาของผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัด โดยแบ่งเป็น 4 ประการ ดังนี้

- 1.ระยะเวลาการติดยาเสพติด
- 2.ระยะเวลาการเข้ารับการบำบัดในปอเนาะ
- 3.ลักษณะการเข้ารับการบำบัด
- 4.การเข้ารับการบำบัดที่อื่นๆ

ตอนที่ 2 ข้อมูลมุมมองของผู้รับการบำบัด ครูใหญ่ และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับการติดยาเสพติดและอิสลามบำบัด โดยแบ่งเป็น 5 ประการ ดังนี้

- 1.มุมมองของผู้เข้ารับการบำบัดเกี่ยวกับสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติด
  - 1.1 สาเหตุของการเริ่มต้นใช้สารเสพติด
  - 1.2 สาเหตุที่ใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่อง
- 2.มุมมองของผู้เข้ารับการบำบัดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการรับการบำบัด
- 3.มุมมองของผู้รับการบำบัดเกี่ยวกับสาเหตุที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ยากเลิกหรือไม่อยากกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ
- 4.มุมมองของผู้รับการบำบัดเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของปอเนาะญาลันนันบารู
- 5.มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับอิสลามบำบัด
  - 5.1 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับสาเหตุที่เริ่มก่อตั้งอิสลามบำบัด

- 5.2 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับอิสลามบ้ำบัตที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือให้เลิกสารเสพติดได้
- 5.3 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับหลักการในอิสลามบ้ำบัต
- 5.4 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับการติดสารเสพติด
- 5.5 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับความเชื่อและแรงจูงใจของตนเองที่มาทำเองอิสลามบ้ำบัต
- 5.6 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับผลลัพธ์และความสำเร็จในการบ้ำบัต

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามบ้ำบัต โดยแบ่งเป็น 5 ประการ ดังนี้

1. การรับเข้าปอเนาะญาลันนันบารู
2. กิจวัตรและกิจกรรมต่างๆที่ปอเนาะญาลันนันบารู
3. ระบบงานในปอเนาะญาลันนันบารู
4. การเรียนการสอนที่ปอเนาะญาลันนันบารู
5. ข้อมูลอื่นๆเกี่ยวกับปอเนาะญาลันนันบารู

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดสารเสพติดและการบำบัดรักษาของผู้ติดสารเสพติดที่ผ่านการบำบัด

โดยแบ่งเป็น 4 ประการ ดังนี้

1.1 ข้อมูลระยะเวลาการติดสารเสพติด จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการบำบัดจำนวน 12 คน

มีผู้เข้ารับการบำบัดที่ติดสารเสพติดเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 ระยะเวลาระหว่าง 1-3 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ระยะเวลาระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ดังตาราง

ตารางที่ 1 ข้อมูลระยะเวลาการติดสารเสพติด

ระยะเวลาการติดสารเสพติด	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	0
1 – 3 ปี	33.33
3 – 5 ปี	16.67
5 – 10 ปี	16.67
10 ปีขึ้นไป	33.33

1.2 ข้อมูลระยะเวลาการเข้ารับการบำบัดที่ปอเนาะญาลันนันบารู จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการบำบัดจำนวน 11 คน

มีผู้เข้ารับการบำบัดที่เข้ารับการบำบัดที่ปอเนาะญาลันนันบารูเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 เดือน จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 ระยะเวลาระหว่าง 1-4 เดือน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ระยะเวลาระหว่าง 4 เดือนขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 54.55 ดังตาราง

ตารางที่ 2 ข้อมูลระยะเวลาเข้ารับการบำบัด

ระยะเวลาการเข้ารับการบำบัดในปอเนาะ	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 เดือน	0
1-4 เดือน	55.56
4 เดือนขึ้นไป	54.55

1.3 ข้อมูลการเข้ารับการบำบัดที่อื่นๆ จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการบำบัดจำนวน 12 คน

มีผู้เข้ารับการบำบัดที่เข้ารับการบำบัดที่พอเหมาะณเวลานั้นบาร์เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 เดือน จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 ระยะเวลาระหว่าง 1-4 เดือน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ระยะเวลาระหว่าง 4 เดือนขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 54.55 ดังตาราง

ตารางที่ 3 ข้อมูลการเข้ารับการบำบัดที่อื่นๆ

การเข้ารับการบำบัดที่อื่นๆ	ร้อยละ
เคยเข้ารับการบำบัดที่อื่นๆ	33.33
เข้ารับการบำบัดมากกว่า 2 ที่	58.33
เข้ารับการบำบัดมากกว่า 2 ที่ขึ้นไป	8.33

1.4 ข้อมูลลักษณะการเข้ารับการบำบัด จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการบำบัดจำนวน 12 คน

มีผู้เข้ารับการบำบัดที่สมัครใจมาด้วยตัวเองจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีผู้เข้ารับการบำบัดที่ถูกบังคับมาบำบัดจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ดังตาราง

ตารางที่ 4 ข้อมูลลักษณะการเข้ารับการบำบัด

ลักษณะการเข้ารับการบำบัด	ร้อยละ
สมัครใจมาด้วยตนเอง	50
ถูกบังคับให้มา	50

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดสารเสพติด

1. มุมมองของผู้เข้ารับการรักษาเกี่ยวกับสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด

สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการติดสารเสพติดอันหมายรวมถึงสาเหตุทุกๆด้านที่เป็นไปได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์สามารถแบ่งสาเหตุออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สาเหตุของการเริ่มต้นลองใช้สารเสพติดครั้งแรก และสาเหตุที่ใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 สาเหตุของการเริ่มต้นลองใช้สารเสพติด

จากการสัมภาษณ์พบสาเหตุที่ทำให้เริ่มต้นทดลองใช้สารเสพติดหลายประการ โดยในที่นี่จะจำแนกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว สาเหตุเกี่ยวกับการเรียนการทำงาน สาเหตุที่มาจากตัวสารเสพติดเอง และสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับสังคม ทั้งนี้ สาเหตุเหล่านี้อาจไม่ใช่สาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง อาจเกิดจากหลายๆสาเหตุรวมกัน หรือ อาจเกิดจากสาเหตุอื่นๆที่ผู้รับการสัมภาษณ์ไม่รู้ตัวมาก่อนได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่ามีความสำคัญที่จะจำแนกสาเหตุตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบว่ามีผลกับสาเหตุเหล่านี้หรือไม่ อย่างไร

1.1.1 สาเหตุเกี่ยวกับครอบครัว

มิผู้ให้การสัมภาษณ์หลายคนที่มีปัญหาครอบครัวตั้งแต่เด็ก และทั้งปัญหาครอบครัวในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาหย่าร้างของพ่อแม่ ปัญหาหย่าร้างของตัวผู้ให้การสัมภาษณ์กับภรรยา ปัญหาการขาดความอบอุ่นในวัยเด็ก ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกที่กระตุ้นให้เกิดการใช้สารเสพติดเพื่อจัดการกับอารมณ์ทางลบ รวมทั้งการขาดผู้ควบคุมจึงทำให้ทำพฤติกรรมเสพสารเสพติดได้อย่างไม่มีใครว่า นอกจากนี้ยังมีผลในแง่ของการใช้สารเสพติดเพื่อประชดพ่อแม่อีกด้วย

การขาดผู้ควบคุมพฤติกรรม

ผู้รับการรักษา 7 : พ่อเลิกกับแม่ตั้งแต่อยู่ป.1 พ่อหนีมาอยู่กับแม่เลี้ยง ตอนอยู่ ป.1 ได้...ที่งผมมาอยู่ที่สะกอม อยู่กับโต๊ะ (ยาย) อยู่กับตาอยู่บ้าน ป.1-ป.6 เลย ผมจะไปไหนจะเกรที่ไหนก็ไม่มีใครมานั้น ผมก็เลยใช้ชีวิตไม่ค่อยเหมือนชาวบ้านเขาลักเท่าไร ไม่มีใครตามไม่มีอะไร...แบบไม่รู้จะทำยังไง ถ้ามใครก็ไม่มีใครบอก ถ้ามคนข้างๆบ้านก็มี แต่เราเริ่มมีความคิดของตัวเองแล้วใช้ไหม คนหนึ่งพูดแบบหนึ่ง...

ผู้รับการรักษา 8 : ...พ่อเสียแล้ว...ไม่มีผู้ปกครองอยากทำอะไรทำ แม่เป็นผู้หญิงก็ควบคุมลำบาก

การใช้สารเสพติดเพื่อจัดการอารมณ์ทางลบจากปัญหาครอบครัว

ผู้รับการบำบัด 6 : คือว่าเวลาเศร้า เวลาคิดอยากจะเจอพ่ออยากจะเจอแม่ ไม่รู้จะคิดยังไง ไม่รู้จะทำยังไง แอบร้องไห้คนเดียว....ก็เลยไปหาความสุขดีกว่าไปหาเพื่อนดีกว่า ก็เริ่มอยู่กับเพื่อน คลุกคลีกับเพื่อนมาตลอด เวลาคิดถึง อยู่กับเพื่อนไปดีกว่า

ผู้วิจัย : รู้สึกขาดความอบอุ่นเวลาอยากเจอแม่(แม่)กับพ่อ(พ่อ)หรือคะ

ผู้รับการบำบัด 6 : ครบ 14 ปีไม่เคยเจอหน้าแม่เลย พ่อมาปีหนึ่งสองครั้งและปีหนึ่งครั้งหนึ่ง แต่ทุกครั้งที่มาผมไม่อยากจะเจอความที่โกรธ ทำไมต้องมานานๆครั้งด้วย พ่อเขามาอย่าเจอ เสียดีกว่า ....ผมเริ่มมีปัญหากับแม่เลี้ยง ผมอคติมากไม่ใช่แม่ผมไง ผมยอมรับว่าผมเกรงมาก เจอหน้าแม่เลี้ยงผมจะขว้างหัววันหนึ่งลึบๆครั้ง...กลับบ้านปึบเป็นบ้านแม่เลี้ยง

ผู้รับการบำบัด 8 : ก็คือเครียดจากการเรียน ถูกพ่อกดดันเยอะ ก็คือเราตอนเรียนทำคะแนน ได้ดีตลอด แต่พ่อบีบกดดันให้คะแนนดีตลอด ไม่เคยถามลูกว่าเครียดไหม เราเลยไม่หาเพื่อน ใช้ยาเนี่ยแหละ...ก็คืออย่างน้อยมันทำให้หายเครียดสักพักหนึ่ง.....ก็คือเราไม่คิดถึงอย่างอื่นเลย เวลาเขาเราอยู่กับเพื่อนเหมือนกับว่าเรามีความสุขสักพักในช่วงที่ฤทธิ์ยังอยู่

1.1.2 สาเหตุเกี่ยวกับการเรียน การทำงาน

ใช้สารเสพติดเพื่อผลทางการเรียนหรือการทำงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้รับการบำบัดหลายคนที่ยืนยันว่าใช้สารเสพติดเพื่อให้การออกฤทธิ์ของสาร มีผลทำให้สามารถทำงาน หรือเรียน ได้มีประสิทธิภาพขึ้น ทั้งในแง่ของการกระตุ้นให้ตื่นตัวขึ้น และการช่วยให้ผ่อนคลายขึ้น เพื่อให้สามารถเรียนหรือทำงานได้

ผู้รับการบำบัด 2 : ..(ใช้ยาบ้า) เวลาทำงานก็ทำงานแบบไม่หยุด (หมายถึงตั้งใจเรียนไม่หยุด) ..พอเล่น (ไม่ตั้งใจเรียน) แล้วพ่อจะเคร่งขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ : ..พ่อเขาจะกดดันอยากให้เราเรียนได้เยอะๆ?

ผู้รับการบำบัด 2 : ครับ

ผู้รับการบำบัด 8 : คือเราหาเวลาให้ตัวเอง คือ ไม่ให้เครียด ไม่ให้คิดในการเรียนไง ก็คือให้สมองโล่งอย่างเนี่ย

ผู้รับการบำบัด 3 : เพื่อนบอกว่ายาบ้ามีสารกระตุ้นที่ทำให้ตื่นตัว..ตอนนั้นติด ร. ติด 0 เยอะ แล้วมันมีสารกระตุ้นที่ทำให้ขยัน..พอแค้น. แก้ว 0 มันซี้เกียจใจ เพื่อนก็เลยเอายาให้ลอง ลอง ครั้งแรกจะนอนดิ้นกระตุ้นให้ไม่นอนเลย...ตอนนั้นมันไม่รู้(ว่าติด ร.)...ถ้ามันเค้าไม่แก้ ก็ให้ออกเลย แต่ใจจริงผมอยากจะเรียนอยากเรียนต่อ..ความฝันอยากเป็นตำรวจ...กลัวเขาไม่ให้

เรียน...อยากฝึกอาชีพแล้วจะได้ไปช่วยพ่อแม่...เครียดกลัวพ่อแม่จะรู้ กลัวเพื่อนจะล้อ กลัวจะไม่ได้เรียน เพื่อนก็เลยชวน เพื่อนบอกว่าลองแบบนี่สิ ลองสูบบุหรี่แล้วมันจะชยัน...กินแล้วชยัน...แก๊ 0 แก๊ ร. ถ้าจำไม่ผิดก็ 10 กว่าตัว ประมาณ 2-3 วันครับ...3 วันนั้นกินหนักเลย 3 วันเนี่ยผมแก๊ได้หมดเลย...ถ้าเราไม่เล่น เราจะง่วง พอง่วงจะติด 0 หรือ ร. ก็ไม่สนใจแล้วนอนเลย...3 วันนั้นไม่ได้นอนเลย

1.1.3 สาเหตุเกี่ยวกับตัวสารเสพติด

จากการสัมภาษณ์พบ 2 ปัจจัยสำคัญที่มาจากตัวสารเสพติดที่มีผลให้ผู้ติดสารเสพติดทดลองใช้สารเสพติด คือ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสารเสพติดว่าไม่อันตรายเนื่องจากการได้รับข้อมูลที่ผิด เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ติดสารเสพติดตัดสินใจใช้สารเสพติดหลังจากถูกชวน และการใช้สารเสพติดเพื่อแก้อาการของสารเสพติดอื่นที่เคยใช้มาก่อนหน้า ทั้งการใช้เพื่อแก้ขัดเมื่อไม่มีสารเสพติดนั้น และใช้เพราะกลัวโทษของสารเสพติดเดิมจึงอยากเปลี่ยนมาติดสารเสพติดที่มีโทษน้อยลง

ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสารเสพติด

ผู้รับการบำบัด 3 : ..ที่อ่านในหนังสือ ยาบ้ามันไม่มีสารก่อมะเร็ง...เพื่อน (ที่ชวนลอง) เอาหนังสือมาให้ดู

ใช้สารเสพติดเพื่อแก้อาการของสารเสพติดอื่น

ผู้รับการบำบัด 3 : ....หันมาสูบบุหรี่...มันแก้ขัด...ก็กลายมาเป็นติดบุหรี่ต่อ แล้วก็ใช้ยาด้วย

ผู้รับการบำบัด 1 : เราบอกว่าอยากลองกินน้ำหอมครับ..เขาบอกว่าน้ำหอมดีกว่าดูดยาบ้าครับ...โทษมันไม่ค่อยร้ายแรง...กินน้ำหอมแทน

1.1.4 สาเหตุเกี่ยวกับสังคม

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ติดสารเสพติดหลายคนรายงานว่าการปัจจัยเรื่องสังคมและเพื่อน เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ทดลองใช้ยา ทั้งใช้เพื่อให้รู้สึกว่ามีเพื่อน และใช้เพราะได้รับการเชิญชวนให้ลองจาก

เพื่อน

ผู้รับการบำบัด 8 : เล่นเพื่อให้มีเพื่อน ให้สนุก

ผู้สัมภาษณ์ : ปกติเริ่มต้น(ใช้ยา)ยังไง เพื่อนชวนหรือ

พี่เลี้ยง 1 : อยากรู้ อยากรอง เพื่อนชวนและวัยกำลังซัดด้วย...รุ่นพี่เล่น เราก็เล่นตามเขา..ตอนนั้นด้วยความอยากรอง เห็นในหนังฝรั่งใช้ดูเท่ดี

1.2.สาเหตุที่ใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์พบหลายสาเหตุที่ผู้รับการสัมภาษณ์รายงานว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ การใช้สารเสพติดเพื่อลดอาการทางกายที่ไม่พึงประสงค์ การใช้สารเสพติดเพื่อเพิ่มความรู้สึกหรืออาการพึงประสงค์ ใช้สารเสพติดเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการทำงาน ใช้สารเสพติดเพื่อจัดการกับความเครียด ใช้สารเสพติดเพื่อเข้าสังคม และใช้สารเสพติดเพื่อความสนุก การสัมภาษณ์ในหัวข้อนี้ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตัวผู้ติดสารมากขึ้น เพื่อศึกษาว่าอิสลามบำบัด มีผลอย่างไรต่อสาเหตุเหล่านี้

อาการติดทางกาย อาการเสียนยา/ถอนยา

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีผู้รับการสัมภาษณ์หลายคนที่ยังรายงานว่าอาการทางกาย ทำให้พวกเขาต้องกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำเพื่อให้อาการเหล่านี้ดีขึ้นหรือหายไป เป็นการเยียวยาตนเอง (Self-medication) จึงเป็นเหตุให้ใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่องมาเรื่อยๆ

ผู้รับการบำบัด 8 : (ขาดยา) อยู่ไม่ได้ บางทีนอนไม่หลับเมื่อยเมื่อย ปวดหัวเมื่อย มาหลายอาการเลย น้ำมูกไหลแล้วหลายอย่างเลยครับ..พอโดนยาแล้วมันหายหมดเลย เหมือนเอาทุกอย่างออก...ต้องใช้มาเรื่อยๆเลย

พี่เลี้ยง 2 : วันหนึ่งจะต้องกิน (สารเสพติด) อะครับ..ถ้าไม่กินอยู่ไม่ได้ครับ..อารมณ์มันเหมือนหงุดหงิด..มันหงุดหงิดแล้วก็ขี้เกียจ..ไปกินต่อกี่จะดีขึ้น..พอหมดฤทธิ์ก็จะเดิมนะ..บางครั้งเรากินฤทธิ์หมดแล้วไม่มีของ..บางครั้งจะลงแดง หูแว่วเลย

ผู้รับการบำบัด 3 : หยุดได้ แต่หยุดได้แปบเดียว แล้วมันก็จะเสียน...มันจะอยู่นิ่งไม่ได้ วิตกกังวล จิตตก...

พี่เลี้ยง 1 : ไม่นอนก็เดินไม่ได้ กินอะไรไม่ได้...เคยยอมทำงานเลย เพราะตอนนั้นหาของไม่ได้...อยากใช้ ถ้าไม่ใช้ทำงานไม่ได้...ตำรวจอยู่ข้างหน้า แม้จะตายก็ช่างมัน แต่เราต้องการตัวนั้น

อาการติดทางใจ

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีหลายคนที่ยังรายงานว่าอาการติดทางใจ เช่น การที่ยาช่วยให้เลิกการนึกถึงแต่สารเสพติด ทำให้เขาต้องกลับมาใช้สารเสพติดนี้อย่างต่อเนื่อง ต้องพึ่งมันอยู่ตลอดเวลา

ผู้รับการบำบัด 8 : ใช่นะเนี่ย หลับสบายเลยครับ...ก็หลังๆติด ก็ต้องใช้ตลอด พึ่งยาตลอด ถึงแม้ไม่ได้เครียดแต่เรารู้สึกอยากยาไป

ผู้รับการบำบัด 3 : ไปเรียนได้ตามปกติ แต่ใจก็จะนึกถึงยา

อาการต้อยา

จากการสัมภาษณ์พบว่า อาการต้อยา หรือการต้องการสารเสพติดในปริมาณที่สูงขึ้น หรือใช้บ่อยขึ้นเพื่อให้รู้สึกถึงฤทธิ์ของยา เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่องมาเรื่อยๆ

ผู้รับการบำบัด 8 : เพราะหวังเหมือนเป็นคนต้อยา ต้องเพิ่มขนาดไปเรื่อยๆ จากวันที่เล่น 2-3 เม็ด ต้องเพิ่มเป็น 5 เม็ด...เพิ่มแล้วมันถึงจะมีรู้สึกถึงฤทธิ์ของยา

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าใช้ยาน้อยๆแล้วได้ผลเหมือนเดิมไหม?

ผู้รับการบำบัด 8 : ความสนุกน้อยลง ถ้าใช้เยอะก็สนุกมาก

ใช้สารเสพติดเพื่อผลทางการเรียนหรือทำงาน

มีผู้รายงานว่า การใช้สารเสพติดนี้ช่วยให้สามารถทำงานได้ จึงจำเป็นต้องใช้ยาตลอด แม้จะเป็นงานที่ไม่หนักก็ตาม

ผู้รับการบำบัด 8 : เวลาทำงานอะไรหนักนิดหน่อยทำใช้ยาตลอด ถึงจะทำงานได้

ใช้สารเสพติดเพื่อจัดการกับความเครียด

ความเครียดเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้ผู้ติดสารเสพติดใช้สารอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดการความเครียดต่างๆเพื่อให้ไม่ต้องรู้สึกกังวล และให้รู้สึกโล่ง มีผู้รายงานถึงความเครียดทั้งจากความรู้สึกถูกรังเกียจจากสังคม ความเครียดจากการขาดผู้ที่ปลอบใจ ขาดที่ปรึกษาจึงหันไปใช้สารเสพติด

ผู้รับการบำบัด 8 : ใจหนึ่งอยากจะเลิก แต่พอไปอยู่กับกลุ่มอย่างนั้นเค้ารังเกียจเรา เราเครียดอีก

ผู้รับการบำบัด 3 : ...พอมีเงินอยู่ในกระเป๋าหรือในมือเนี่ยมันนึกถึงอะไรเลยนอกจากยา...มันไม่เครียด ไม่รู้สึกกังวล มันสบายโล่ง

ผู้รับการบำบัด 5 : แล้วก็ไม่มีความปลอบใจ ต้องไปใช้ยา...ตอนนั้นมันไม่มีใครเข้าใจก็เลยต้องกลับไปใช้ยา ไม่อยากอยู่แบบนั้น จริงๆก็ไม่อยากใช้ยาหรอก...คนในบ้านไม่เคยปรึกษาครับ

ใช้สารเสพติดเพื่อความสนุก

จากการสัมภาษณ์พบผู้รายงานว่าความสนุกเพลิดเพลินจากกิจกรรมที่ทำอย่างบรรยายไม่ถูก

ผู้รับการบำบัด 8 : เล่นยาเพื่อความสนุก...ใช้แล้วสนุก มันเพลิดเพลินแบบบรรยายไม่ถูกครับ...เราเสพเพื่อสนุก...

ผู้สัมภาษณ์ : สนุกเนี่ยทำอะไรบ้าง

ผู้รับการบำบัด 8 : ก็เล่นธรรมดาครับ เล่นโทรศัพท์ เล่นเกม

เพื่อน

มีผู้รายงานว่าการใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่องนั้น มีสาเหตุมาจากการที่ หากไม่มีสารเสพติดแล้วก็จะรู้สึกไม่เพื่อน เมื่อมีสารเสพติด ก็ทำให้รู้สึกดีเพราะมีเพื่อนเยอะขึ้น และมีการรายงานถึงการ ใช้สารเสพติดเนื่องจากการอยู่กับเพื่อนที่ใช้สารเสพติด

ผู้รับการบำบัด 8 : รู้สึกดี มีเพื่อนเยอะขึ้น..

ผู้สัมภาษณ์ : ...ขาดมันไปแล้วเป็นอย่างไรบ้าง

ผู้รับการบำบัด 8 : เหมือนไม่มีเพื่อน..

พี่เลี้ยง 2 : อยู่บ้านมันก็หยุดยาได้แต่ว่าเพื่อนอะไรแบบเนี่ยครับ

2. มุมมองของผู้เข้ารับการบำบัดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการรับการบำบัด

ผู้รับการสัมภาษณ์รายงานว่าเกิดความเปลี่ยนแปลงหลายประการหลังจากที่ได้รับการบำบัดแบบอิสลามบำบัด ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการติดสารเสพติดของพวกเขา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความเปลี่ยนแปลงหรือสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนา

การระลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา

มีผู้รับการสัมภาษณ์ 2 คนที่รายงานว่าการที่ได้รับการบำบัดแบบอิสลามแล้ว เกิดการระลึกถึงพระเจ้ามากขึ้น ทั้งระลึกถึงในแง่ของเป้าหมายของการปฏิบัติสิ่งต่างๆ เช่น การทำงานอาสา หรือคิดมัท การระลึกถึงความคุ้มครองของพระเจ้า ทำให้เกิดกำลังใจ และการระลึกว่าพระเจ้ากำลังเฝ้าดูอยู่เสมอ จึงทำให้ไม่กล้าทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การใช้สารเสพติด การไม่ปฏิบัติศาสนกิจ

ผู้รับการบำบัด 2 : ก็เดินไปเวลาทำอะไรก็ให้ดูอาอ...แบบนี้ถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา...อย่างเช่น เราคิดมัท อย่าคิดว่าทำเพื่อผู้ดูแลอุปถัมภ์แต่ทำเพื่ออัลลอฮ์..คิดว่าคิดมัท เพื่ออัลลอฮ์ ..... เพราะว่าเหมือนกับซุนนะ (คำสอน) ท่านนบี (ศาสดา) ...

ผู้รับการบำบัด 2 : ...ขอให้อัลลอฮ์คุ้มครองสิ่งที่เราทำ...ทำให้เราแข็งแกร่งขึ้น..ฮิมาานเราก็จะเต็มร้อย..เรื่องยาจะลืมไปเอง

ผู้รับการบำบัด 3 : อย่างน้อยถ้าเราคิดจะกลับไปเล่นก็ยังมีนึกถึงการละหมาด ละหมาดนี่ก็ถึงอัลลอฮ...ต่อให้เราแอบแคไหนอัลลอฮก็รู้...

ผู้สัมภาษณ์ : อยู่ที่นี้ระลึกถึงอะไรบ้าง

ผู้รับการบำบัด 3 : อัลลอฮ อาจจะไม่เต็มร้อยแต่ก็ดีกว่าอยู่ที่บ้าน

การละหมาด

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้รับการสัมภาษณ์หลายคนให้คำตอบในทำนองเดียวกันเกี่ยวกับการละหมาดว่าทำให้เกิดประสบการณ์บางอย่างจากการละหมาดที่ส่งผลให้สบายใจ สงบ มีความสุข หลายคนรายงานว่า เป็นความรู้สึกเชิงบวกที่ไม่สามารถอธิบายได้ บอกไม่ถูก นอกจากนี้ยังมีหลายคนที่ยังมีหลายคนที่ยังมีรายงานว่า รู้สึกติดการละหมาด ถ้าหยุดทำจะหงุดหงิด อยากทำโดยอัตโนมัติ ใจนึกถึงการละหมาดอย่างเดียว ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้มีผลกับการติดสารเสพติดของพวกเขา บางคนรายงานว่าช่วยให้จิตใจเข้มแข็ง บางคนรายงานว่ารู้สึกถูกล้างสารเสพติดออกไป และรู้สึกว่าเข้มแข็งอดทนได้มากขึ้นจากการละหมาด โดยหลายคนจะรายงานว่าการละหมาดของเขาก่อนที่จะมาเข้ารับการบำบัดและหลังจากที่บำบัดแล้วไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ผู้รับการสัมภาษณ์หลายคนมีประสบการณ์การละหมาดมาก่อนแล้ว แต่ความพิเศษที่เกิดขึ้นนี้ เกิดหลังจากเข้ารับการบำบัดแล้ว อันจะเห็นได้จากการที่พวกเขารายงานว่า ก่อนหน้านี้ การละหมาดของเขาไม่เหมือนกับตอนนี้ บางคนกล่าวว่าเคยละหมาดแค่ให้เสร็จไป หรือ เคยละหมาดแล้วใจลอยไม่นิ่ง แต่ตอนนี้เปลี่ยนไป เป็นต้น

ผู้รับการบำบัด 2 : ..ละหมาดล้างสารเสพติดออกหมด..มันสงบ สบายใจ ไม่เครียด

ผู้รับการบำบัด 8 : (ละหมาด) แรกๆเรารู้สึกถูกบังคับให้ละหมาด แต่พอนานๆเข้ามันรู้สึกซึมซับเข้าไปเอง อยากทำโดยอัตโนมัติเลย...มาอยู่นี้ได้ฟังศาสนาได้อะไร มันก็นึกถึงแต่องค์อัลลอฮ ก็เลยละหมาด....มันรู้สึกดี เรารู้สึกว่าโล่ง เรารู้สึกดีอย่างบอกไม่ถูกแต่เราอยู่บ้าน ละหมาดไม่ครบ ละหมาดไปแล้วอัลลอฮจะตอบรับใหม่ รู้สึกว่าละหมาดไปก็เท่านั้นแหละครับ...

ผู้สัมภาษณ์ : รู้สึกดีจากการละหมาดกับรู้สึกดีจากยา

ผู้รับการบำบัด 8 : ต่างกันเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์ : อันไหนมีความสุขกว่ากัน

ผู้รับการบำบัด : การละหมาดครับ...ยากี่ช่วงหนึ่งเท่านั้นเองครับ แต่ถ้าเราละหมาดไป 5 เวลา เรารู้สึกว่ามีความสุข รู้สึกโล่ง รู้สึกบอกไม่ถูกเหมือนกัน

ผู้รับการบำบัด 5 : แนะนำให้ละหมาด...ความสุขมันไม่เหมือนกัน..

ผู้สัมภาษณ์ : สุขยังไง

ผู้รับการบำบัด 5 : ไม่ทราบเหมือนกันบอกไม่ถูก..แต่มันหยุดไม่ได้ วันไหนถ้าหยุดจะหงุดหงิด ..ติดละหมาดแล้ว..ละหมาดสุขกว่ายา..ลองทำดู..พูดไปก็อย่างนั้น ลองทำดูเอง

ผู้สัมภาษณ์ : ที่นี้ ที่ประทับใจบ้างที่สุดและช่วยบังได้มากที่สุด

ผู้รับการบำบัด 8 : ละหมาดครั้งกับการอ่านอัลกุรอาน (คัมภีร์อัลกุรอานของศาสนาอิสลาม) ก็จากที่เราไม่ละหมาดตอนอยู่ที่บ้าน ตอนนี่ก็ละหมาด 5 เวลา....

ผู้สัมภาษณ์ : ตอนละหมาดเนี่ยรู้สึกยังไง

ผู้รับการบำบัด 8 : ดีครับ มันบอกไม่ถูก มันดีจนบอกไม่ถูก...ได้ละหมาด ได้ทำอะไรหลายๆ อย่างเกี่ยวกับศาสนา..ความคิดก็เลยเริ่มเปลี่ยนครับ..ถ้าบังคับตัวเองได้จะเสพละหมาดดีกว่า เสพยา

ผู้รับการบำบัด 3 : ไม่ทำก็คือ มันบอกไม่ถูก ใจจะคิดถึงอย่างเดียว เวลาจะเข้าละหมาดก็นึก ละหมาดเลย...ไม่เครียดแล้วไม่ต้องนึกถึงเรื่องเครียด ละหมาดช่วยผ่อนคลายจิตใจ

ผู้สัมภาษณ์ : ละหมาดก่อนและหลังเลิกยา เหมือนกันไหม

ผู้รับการบำบัด 3 : ไม่เหมือนครับ....ตอนนั้นรับละหมาดให้เสร็จๆ เพื่อจะได้ไปเที่ยว

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วที่นี้เราละหมาดเป็นยังไง

ผู้รับการบำบัด 3 : ละหมาดพร้อมกันแล้วก็นั่งเงียบ

ผู้สัมภาษณ์ : ละหมาดตอนนี้กับแต่ก่อนเนี่ยมันต่างกันไหม

ผู้รับการบำบัด 1 : ต่าง...แต่ก่อนไม่ค่อยละหมาดครับ...เมื่อก่อนเวลาละหมาดจะลอย คิด อะไรต่างๆไปเรื่อยๆครับ..ตอนนี่นั่งครับ...พอละหมาดแล้วรู้สึกจิตใจเราเข้มแข็งขึ้นครับ...อดทนขึ้นครับแบบนี้ ไม่ต้องกลับไปใช้ยาแล้ว สอนอะไรเราได้หลายอย่างครับ

พี่เลี้ยง 1 : ละหมาดแล้วรู้สึกดีและรู้สึกว่าอัลลอฮ์อยู่ใกล้เรา พอเราไปเล่นยา เราคิดว่าอัลลอฮ์ไม่เห็นเรา...

ผู้สัมภาษณ์ : ก่อนหน้าที่บังจะเข้าปอเนาะ เรื่องศาสนาผู้รับการบำบัด 2 เป๊ะๆอย่างนี้ไหม.

พี่เลี้ยง 1 : ละหมาดบ้างไม่ละหมาดบ้างแต่ไม่ครบ 5 เวลา

การถือศีลอด

จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีผู้รายงานว่า การถือศีลอดหรือการบวชมีผลช่วยลดความเครียด จึงใช้การถือศีลอดในการจัดการกับความเครียดและภาวะวณกระวายที่เกิดขึ้น และเมื่อถือศีลอดอย่างต่อเนื่อง พบว่าความอยากใช้สารเสพติดหายไปอีกด้วย

ผู้สัมภาษณ์ : สัปดาห์ที่ผ่านมาบวช(ถือศีลอด)สัปดาห์ตลอดได้ 3 วันหรือเกินกว่านั้น?

ผู้รับการบำบัด 3 : บางวันก็เกิน ช่วงมาแรกๆผสมกับเครียดและภาวะวณกระวายด้วย...ช่วยได้เยอะเลย...มาช่วงแรกจะช่วยบำบัดสำหรับคนอยากยา อย่างน้อยก็รู้ว่าถือศีลอด เพราะถือศีลอดนานเข้านานเข้า ความอยากยากก็จะหาย.....ใช้การบวชเป็นการลดความเครียด

การฟังกาซีฮัต (การฟังบรรยายเกี่ยวกับศาสนา)

การฟังกาซีฮัต หรือการฟังบรรยายเกี่ยวกับศาสนา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นในปอเนาะเป็นประจำทุกวัน จากการสัมภาษณ์ มีผู้บรรยายว่าการได้รับฟังกาซีฮัตเป็นประจำอย่างต่อเนื่องทุกวัน ช่วยให้รู้สึกอ่อนน้อมลง ลดความแข็งกระด้างในจิตใจ มีผลช่วยในการเลิกสารเสพติด

ผู้รับการบำบัด 9 : เขานาซีฮัตว่า การใช้ยามันไม่ทำให้อะไรดีขึ้นเลย เราสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้โดยไม่ต้องใช้ยา เรามีความสุขได้โดยไม่ต้องใช้ยา แล้วก็เราทำได้ก็ตั้งอยู่ที่เรา..ก็มีทำให้เราคิดได้ ตอนแรกก็ไม่เข้าใจ แต่ทำทุกวัน เขาพยายามขัดเกลาจิตใจเราให้อ่อนลงจากความแข็งกระด้าง พอได้ฟังทุกวันก็อ่อนน้อมบ้าง เปลี่ยนแปลงตัวเองบ้าง....ตัวผมเองคิดว่า การนาซีฮัตก็สามารถเปลี่ยนแปลงตัวผมได้แล้ว...ก็ต้องมีให้คำแนะนำอย่างนี้...ถ้ามีทุกวันมันก็จะรู้สึกขึ้นมาเรื่อยๆ ถ้ารู้สึกว่าเต็ม 100 มันก็โอเคครับ

การเรียน/ฟัง เกี่ยวกับชะดิษท่านศาสดามุฮัมมัด

การฟังฮาดิษท่านศาสดา หมายถึง การฟังเกี่ยวกับคำพูด การกระทำ การยอมรับ และการดำเนินชีวิตของท่านศาสดามุฮัมมัด ผู้เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม การปฏิบัติตามสิ่งที่ศาสดาปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อบังคับหนึ่งที่ถูกใช้ให้มุสลิมทำซึ่งระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีผู้รายงานว่า การได้เรียนหรือฟังเกี่ยวกับประวัติและการดำเนินชีวิตของท่านศาสดา ทำให้เกิดความรู้สึกปวดร้าวจากการรู้ถึงความยากลำบากของท่านศาสดา รายงานว่าเกิดความรู้สึกผิดที่ทำให้ศาสนาแย่งลง และช่วยให้เกิดความคิดสำนึกไม่ให้เกิดกลับไปใช้ยาเนื่องจากต้องการปฏิบัติเป็นมุสลิมที่ดีตามเยี่ยงอย่างของท่านศาสดา

ผู้รับการบำบัด 8 : เวลาได้ฟังฮาดิษเกี่ยวกับท่านนบี (ศาสดามุฮัมมัด) เผยแพร่ศาสนา ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะรุ่งเรือง..ฟังส่วนมากน้ำตาจะไหลทุกครั้งครับ กว่าจะได้เป็นศาสนา

อิสลาม ท่านนบีจะต้องลำบากกับศาสนาทุกๆครั้ง ปวดร้าวครับ ฟังท่านนบีปวดร้าวครับ กว่าศาสนาอิสลามจะถึงเราทุกวันนี้ แต่เราก็ยังโชคดีที่ได้ศาสนามาโดยง่ายตาย..เรานึกถึงตัวเราที่ได้ศาสนามาง่ายๆ ทำไมที่มีศาสนาอยู่แล้วถึงไม่รักษาศาสนาของเราให้ดี แล้วทำไมยังไม่เคร่งในศาสนา คือให้เรามองว่าศาสนาอิสลามยิ่งแย่งๆเพราะผมเป็นคนหนึ่งที่ทำให้ศาสนาแย่ง

การมีความคิดสำนึกที่จะต้องเป็นอิสลามที่ดี

จากการสัมภาษณ์มีผู้รายงานว่าเกิดความคิดสำนึกขึ้นเวลาที่จะกลับไปใช้สารเสพติดอีก เนื่องจากการได้อยู่ในสังคมศาสนา ซึ่งเป็นความคิดว่าจะต้องเป็นอิสลามที่ดี หมายถึง จะต้องไม่มีสารเสพติด

ผู้รับการบำบัด 8 : คือได้รับศาสนาเข้ามาเปลี่ยนจากถ้าเราได้ออกไปอยู่ข้างนอก คือ การจะกลับไปใช้ยาอีกนั้นคือมันก็มีจิตสำนึกอีกหนึ่งความคิดใจ เพราะว่าเราได้อยู่กับศาสนามาก

ผู้สัมภาษณ์ : อีกหนึ่งความคิดมันพูดว่าอะไรบ้าง

ผู้รับการบำบัด 8 : จะไปใช้ทำเรารู้จากศาสนาแล้วว่า การที่จะเป็นอิสลามที่ดี คือ ตามสุนัต (แนวทาง) ท่านนบี คือ ร่างกายของมนุษย์เราจะต้องไม่มีสารเสพติดใดๆ...

ผู้สัมภาษณ์ : ตอนแรกทราบไหมคะว่านบีมีสุนัตแบบนี้

ผู้รับการบำบัด 8 : ทราบครับเพราะเรียนปอเนาะมา แต่ไม่เคร่งเหมือนอยู่ที่นี้ รู้แค่ผ่านๆครับ

การอยู่ในสังคมของคนที่เคร่งครัดศาสนา

จากการสัมภาษณ์มีผู้รายงานว่าการได้อยู่ในสังคมที่ผู้คนปฏิบัติศาสนกิจอยู่ตลอดเวลา ทำให้เขาได้รับคำแนะนำ และได้ใช้เวลาด้วยกันกับคนเหล่านั้น โดยมีผลต่อเขาในแง่ที่ช่วยให้ไม่ใช้เวลาไปกับสารเสพติดอีก

ผู้รับการบำบัด 8 : เราจะมีอีมาน (ความศรัทธา) ได้ เราก็จะต้องไปฟังคนที่มีอีมาน ฟังคนที่ปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ให้เขาคอยแนะนำ เวลาเขาไปไหนทำอะไรก็จะชวนเราไป..เพราะถ้าเราอยู่กับสังคมอย่างนั้นก็ไม่มีเวลาไปมั่วอย่างอื่น

การมีความศรัทธาเพิ่มมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์พบว่ามีหลายคนรายงานถึงเรื่องความศรัทธาหรืออีมานที่เพิ่มขึ้น ซึ่งความศรัทธาที่เพิ่มขึ้นอย่างรู้สึกได้นี้ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีความสุข สบายใจ ไม่เครียด ช่วยลดความคิดเรื่องไม่ดี ทั้งยังรายงานว่าช่วยให้รู้จักวิธีการรับมือกับความทุกข์แบบอื่นนอกจากยา คือ การไปบรรยาย

หรือฟังคำแนะนำจากคนอื่น ซึ่งถ้าหากไม่มีความศรัทธาจะคิดแตกต่างออกไป และส่งผลให้ไปฟังสารเสพติด

ผู้รับการบำบัด 8 : ..ถ้าเรามีอิมานดี เราจะไม่คิดอะไรเลยในเรื่องไม่ดี มันจะไม่รู้สึกเลย...ถ้าเรามีอิมานดีๆ เราารู้สึกว่าเรามีความสุข เราารู้สึกว่าเราพอ เราไม่รู้สึกเครียดอะไร จะไม่คิดถึงอย่างอื่นเลยครับ...เรารู้สึกได้เพราะว่าศรัทธา เรามีอิมานอยู่ในใจแล้วเราจะไม่คิดอะไรเลย ครับ..เราจะไม่ฟังเขา เราจะระบาย ไปฟังคำแนะนำจากคนอื่นมากกว่า...แต่ถ้าเราไม่มีอิมานอยู่แล้ว มันจะไปฟังอย่างอื่นเลย มันไม่คิดถึงคำแนะนำเขา จะไปนึกถึงว่าจะไปหาอะไรมาดีกว่า ไปหาอะไรที่มันคลายเครียด...ไม่มีอะไรมายึดเหนี่ยวจิตใจ มันจะคิดไปอย่างอื่นเลยละ

ผู้รับการบำบัด 5 :ศรัทธาแล้วมีความสุขกว่าใช้ยาอีกนะครับ...หัวเราะไม่เหมือนกัน...หัวเราะโดยไม่ใช้ยาเพราะมีความสุข มันจะต่างกันครับ...(ใช้ยา) ผิดกันแม้จะหัวเราะแต่ใจเจ็บปวด...(ตอนนี้) สบายใจครับ

การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน

หนึ่งในผู้รับการสัมภาษณ์รายงานว่า การอ่านคัมภีร์อัลกุรอานช่วยลดความรู้สึกทางลบของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ซูเราะห์ (บท) อัลกะห์ฟี โดยเขาอ่านบทนี้เมื่อรู้สึกเครียดมีผลให้เขาหายจากความเครียดนั้น

ผู้รับการบำบัด 1 : ซูเราะห์กะห์ฟี...อ่านแล้วสงบดีครับ...ชอบอ่านซูเราะห์อัลกะห์ฟีครับ...พอเราเครียดเราก็ไปอ่าน ก็หายเครียด...หายเลย เบาขึ้น...อัลกะห์ฟีเขาบอกว่าถ้ามีเรื่องอะไรให้ไปอ่าน อัลกะห์ฟีครับ...(อ่าน)ทุกวันศุกร์...(อ่าน)...ช่วงตอนเย็นเวลาครบเวลาคิดถึงบ้าน...

ผู้สัมภาษณ์ : จากทุกกิจกรรมที่ทำมาเนี่ยนะ ที่ช่วยเราได้มากที่สุด เรื่องอะไร

ผู้รับการบำบัด 1 : สำหรับผมอ่านอัลกุรอานครับ...หลังละหมาด...ซูเราะห์กะห์ฟี...2-63หน้าครับ..และวันศุกร์ก็เป็นซูเราะห์ยาซีน พี่เลี้ยงเขาให้อ่าน..

ผู้สัมภาษณ์ : อ่านอย่างอื่นอีกไหมในอัลกุรอาน

ผู้รับการบำบัด 1 : ยุซ 30 ครับ

การได้ช่วยคนอื่นและการทำงานอาสา

จากการสัมภาษณ์มีหลายคนพูดถึงประเด็นเรื่อง การได้ช่วยทำงานอาสาในปอเนาะ มีผลต่อผู้รับการสัมภาษณ์ เป็นสิ่งที่ประทับใจ และเป็นสิ่งที่พวกเขาชอบที่จะทำ อยากอาสาอีก

ผู้รับการบำบัด 2 :ได้ช่วยคิดมัท (ทำงานอาสา) แบบนี้...ประทับใจที่ได้ช่วยคนอื่น

ผู้รับการบำบัด 3 : วันนี้ก็อาสาเผ่าถ่าน เอาไว้สำหรับให้ยามเช้าแหว เขาต้องใช้ไม้ฟัน...

การเห็นว่าตนเองเป็นผู้ช่วยเหลือคนอื่น

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีผู้รับการสัมภาษณ์หลายคนรายงานถึงเรื่องการได้เห็นตัวเองช่วยเหลือผู้อื่นให้ดีขึ้น การเป็นแบบอย่างกับรุ่นน้อง การได้ช่วยปอเนาะผ่านการหุงข้าวในเพื่อน ซึ่งการได้เห็นผลของมัน เช่น การได้เห็นรอยยิ้มของผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือ การได้รับคำชมจากเพื่อน ทำให้เกิดความรู้สึกทางบวก ภูมิใจ และสบายใจ อีกทั้งยังมีผู้ที่รายงานว่า ทำให้อยากเป็นแบบอย่างให้รุ่นน้องทั้งนี้เพราะอยากได้รับการตอบแทนจากอัลลอฮ์ เนื่องจากได้เรียนรู้ว่าหากช่วยให้คนอื่นอยู่ในศาสนา จะช่วยให้ตาของเขาไม่เห็นไฟนรก

ผู้สัมภาษณ์ : มีคนได้กำลังใจจากบังแล้วก็ดีขึ้น เหมือนจากที่บังได้กำลังใจจากพี่เลี้ยง มีไหมคะ

ผู้รับการบำบัด 5 : มีครับเพื่อนรุ่นน้อง...เขาไม่บอก แต่การยิ้มของเขา การหัวเราะของเขา..บอกไม่ถูก

ผู้รับการบำบัด 8 : ได้เป็นแบบอย่างให้บ้างได้ เห็นว่าเราเป็นรุ่นพี่มาก่อน แล้วให้คำแนะนำกับน้องๆ.. ความคิดเริ่มเปลี่ยนครับ... ใครที่เป็นหูเป็นตาให้เด็กอยู่ในศาสนา อัลลอฮ์จะช่วยให้เรามี ดวงตาของเขาจะไม่เห็นไฟนรก ในฮาดีษกล่าวนะ...อย่างเด็กที่ฟังรุ่นพี่พูดมา และจากการที่เขาผิดพลาดมา เราก็อยากจะเป็นแบบอย่างให้เขา..

ผู้รับการบำบัด 1 : ดีมากกว่าเพราะได้ช่วยปอเนาะ...สบายใจครับ ได้หุงข้าวให้เพื่อนอย่างเนี่ยนะครับ...(เพื่อน)ชมครับ...ก่อนมาอยู่ตรงนี้ไม่เคยทำครับ

2.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับพี่เลี้ยง เพื่อนร่วมปอเนาะ และผู้ดูแลปอเนาะ

2.2.1 พี่เลี้ยง

จากการสัมภาษณ์ มีผู้ให้การสัมภาษณ์กล่าวว่าได้รับกำลังใจจากพี่เลี้ยง เนื่องจาก พี่เลี้ยงเข้าใจดีเพราะเคยผ่านมาแล้ว จากการระลึกถึงความดีของพี่เลี้ยงที่อุทิศตนช่วยเหลือแม้ไม่ได้รับค่าตอบแทน และการให้การดูแลอย่างดี หลายคนพูดตรงกันว่ารู้สึกเหมือนเป็นพี่น้องกับพี่เลี้ยง รวมทั้งคำพูดให้กำลังใจ เช่น บอกว่าให้อดทน เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการเลิกสารเสพติด

กำลังใจจากพี่เลี้ยง

ผู้รับการบำบัด 5 : ผ่านไปได้ มีพี่เลี้ยง...เขาพูดให้กำลังใจ..ที่ฝังใจก็คืออดทน...คือเขาเคยใช้มาก่อน...(นึกถึง)ความดีของพวกเขา...ช่วยพูดเตือนสติ..คำแบบนักเลงแหละครับ..(เช่น) อดทนๆไม่ต้องพูดอะไรกันมาก..ซึ่งครับเหมือนกับเพื่อนสนิท..มีกำลังใจ ด้านพี่เลี้ยงเขาเข้าใจ

...อยู่ด้วยกันไม่ต้องพูดก็ได้ครับ มองตาแปบเดียว...เขาผ่านมาแล้ว..คิดถึง(ยา)แต่เพื่อนๆและพี่เลี้ยงให้กำลังใจ

การได้รับการดูแลอย่างดีจากพี่เลี้ยง

ผู้รับการบำบัด 1 : สนุกกับพี่เลี้ยงครับ...เขาช่วยสอนเรื่องหุงข้าว เมื่อก่อนอยู่บ้านไม่เคยเข้าครัว...เขาสอนซักผ้า...ตอนไม่สบายครับ..เขามาดูแล ไปหาหมอเขาก็พาไป เขาเหมือนพี่ชาย..เหมือนพี่น้องครับ

ประทับใจในการอุทิศตนช่วยเหลือของพี่เลี้ยง

ผู้สัมภาษณ์ : มีตรงไหนอีกไหมที่ประทับใจ

ผู้รับการบำบัด 1 : ระบบครับ..ระบบพอเหมายพี่เลี้ยงเป็นคนจัด เขาไม่ได้เงินเดือนแต่เขาสมัครใจมาอยู่

2.1.2 เพื่อนร่วมปอเนาะ

มีผู้รับการสัมภาษณ์ที่รายงานถึงการได้รับความรู้สึกทางบวกจากเพื่อนๆ ทั้งในแง่การได้รับกำลังใจจากพวกเขา การได้พูดคุย ปรึกษา ระบายกับเพื่อนๆ การที่เพื่อนเข้ามาพูดคุยสอบถามกันเสมอในช่วงที่ว่าง การได้ให้กำลังใจให้เพื่อนๆที่ประสบปัญหาเดียวกัน และการได้รับฟังประสบการณ์จากเพื่อนรุ่นพี่ ซึ่งมีการรายงานว่าการได้ฟังนี้ทำให้คิดเปรียบเทียบกับ เขาหนักกว่ายังสามารถผ่านมาได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กำลังใจจากเพื่อนๆ

ผู้รับการบำบัด 5 : กำลังใจจากเพื่อนๆทุกคน...คิดถึง(ยา)แต่เพื่อนๆและพี่เลี้ยงให้กำลังใจ การพูดแลกเปลี่ยนความคิด การได้ระบาย การได้เป็นกำลังใจให้เพื่อน

ผู้รับการบำบัด 9 : การพูดการแลกเปลี่ยนความคิด ก็คือว่า อะไรที่ค้างคาใจ เราสามารถถามหรือระบายได้..บางเวลาเขาวางเขาจะถามเรา เขาเห็นเราอยู่คนเดียวก็จะคุยถาม...เค้าจะพูดถามความเป็นอยู่ของเราว่าเป็นอย่างไร ใช้ยาแล้วรู้สึกยังไง

ผู้รับการบำบัด 5 : แล้วเราก็เป็นกำลังใจให้เพื่อนๆอีก..ช่วยกันปรึกษากัน..ทำไมถึงมา ทำไมถึงหยุดด้วย บางคนก็อยากจะกลับไปเล่นอีก

ผู้รับการบำบัด 8 : การได้ฟังรุ่นพี่ในวันศุกร์หลังละหมาดจะมีการพูดคุยเล่าเรื่องประสบการณ์ของรุ่นพี่...ช่วยได้เยอะครับ...คิดประสบการณ์ที่เขาผ่านมายังหนักกว่าเรา ดีที่เรายังไม่ถึงขนาดเขา

2.1.3 ผู้ดูแลโครงการ (ปอเนาะ)

คำแนะนำจากผู้ดูแลปอเนาะ

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีผู้รายงานถึงผู้ดูแลปอเนาะ ที่บอกว่าต้องอยู่กับศาสนาในมาก ให้ความสำคัญกับครอบครัว ถ้าหากอยากเลิก ซึ่งเขากล่าวว่าการได้ฟังทุกๆวันซ้ำๆ จึงทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นมา

ผู้รับการบำบัด 9 : พี่เลี้ยงเองไม่ก็ผู้ดูแลปอเนาะ ช่วยให้คำแนะนำ ช่วยให้ทำอะไร บางทีเราฟังทุกๆวัน ก็มีความรู้สึก..ถ้าอยากเลิกเขาก็จะให้คำแนะนำว่า ต้องอยู่กับศาสนาให้มากขึ้น ต้องอยู่กับพ่อแม่ที่บ้าน ให้ความสำคัญกับครอบครัว

2.3 ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีผู้รับการสัมภาษณ์หลายคนรายงานถึงเรื่องการตระหนักถึงพ่อแม่ ในแง่ของการรับรู้ความรู้สึกของพวกเขา ทำให้เกิดความรู้สึกไม่อยากทำอีก เป็นหลักยึดที่ทำให้ไม่กลับไปเสพยาของเขา นอกจากนี้ ยังมีผู้รายงานว่า การได้รับรู้ว่าพ่อแม่ยังรัก ผ่านการที่เขาจะมารับกลับบ้าน และความสงสารพ่อแม่ กลัวจะทำให้ไม่สบายใจจนป่วยมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้ไม่อยากใช้สารเสพติดอีก รวมทั้ง มีผู้รายงานว่า ได้รับความรู้สึกทางบวกจากการได้รู้ว่าพ่อแม่ดีใจและภูมิใจในตัวเขา จากการที่เขาได้อยู่ที่ปอเนาะนี้ ทำให้อยากทำให้พ่อแม่ภูมิใจ

การตระหนักถึงพ่อแม่

ผู้สัมภาษณ์ : ยึดหลักอะไรบ้างหรือคะที่ว่าจะไม่ทำให้เรากลับไปเสพยาอีก

ผู้รับการบำบัด 9 : ใจ แต่ต้องแบบว่าต้องนึกถึงคนในครอบครัวให้มากที่สุด เราอยู่ในความรู้สึกเขา ถ้าเห็นลูกตัวเองแบบเป็นคนไม่ดีอะ ความรู้สึกตอนนั้นมันบอกไม่ถูกอะ มันจุกบอกไม่ถูกเลย..มันรู้สึกมาเรื่อยๆอะครับ ถ้าเราเห็นน้องชายเรา เราไม่เล่นยาแต่น้องชายเราเล่น เรา รู้สึก ยังไง

ผู้รับการบำบัด 3 : ....เขาบอกจะกลับบ้าน แม่บอกจะมารับ...พอรู้ว่าแม่จะมารับความคิด (ว่าจะกลับไปใช้ยา) หายไปเลย...(เพราะ)รู้ว่ายังไงแม่ก็ยังรักเราอยู่...เพราะว่าแม่ยังรักผมก็เลยไม่เล่น..ผมนึกถึงแม่ก่อน...สงสารพ่อกับแม่ กลัวเขาจะไม่สบายใจ จนทำให้เขาไม่สบาย...แม่เป็นโรคหัวใจ พอเครียดมากๆไม่เกรนก็จะขึ้น ความดันก็จะขึ้น...ตอนตรวจฉี่ เข่า(แม่)ทรุด

...หลังจากนั้นก็ร้องไห้ไม่หยุด มีดไม้ซาหมด...เป็นภาพติดตาผม ไม่เอาเลย ผมกลัวว่าแม่จะเป็นอย่างนั้นอีกแล้วจะหนักขึ้นอีก

การรับรู้ว่าได้ทำให้พ่อแม่ดีใจ/ภูมิใจ

ผู้รับการบำบัด 1 : ...ตอนมาอยู่ที่นี้พ่อแม่มาเยี่ยมใจ สีหน้าเปลี่ยนจากเมื่อก่อนเลยครับ...แม่ดีใจและภูมิใจที่เรามาอยู่ตรงนี้...

ผู้สัมภาษณ์ : เรารู้สึกยังไงบ้าง

ผู้รับการบำบัด 1 : ดีใจครับ...เขาบอกว่าตอนรู้ว่าเราเล่นยาเนี่ย เขานอนไม่หลับ ตอนมาส่งที่นี้พ่อร้องไห้ แม่ร้องไห้...(น้ำตาเอ่อล้นขึ้นมา)...คิดถึงพ่อแม่ครับ..

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วเห็นสีหน้าเขาสดชื่นแล้วเป็นยังไง

ผู้รับการบำบัด 1 : สดใสครับ ไม่เคยเห็นมาก่อน...อยากทำให้เขาภูมิใจครับ

2.4 ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

การเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นที่เป็นคนดีขึ้น

มีผู้รับการสัมภาษณ์ที่รายงานว่ารู้สึกเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น หลังจากที่ได้รับบำบัด รู้สึกปลื้มใจที่ตนเองสามารถหยุดยาได้ และมีผู้รายงานว่ารับรู้ตนเองต่างไป เนื่องจากตอนนี้เป็นผู้ที่ใช้เวลาไปกับการละหมาด ไม่เหมือนเดิมที่ไม่รู้จักเวลา

ผู้สัมภาษณ์ : คนก่อนที่จะบำบัดกับคนนี้ที่บำบัดแล้วต่างกันไหมคะ

ผู้รับการบำบัด 2 : ต่างกัน..เยอะครับ...เมื่อก่อนเหมือนอยู่แบบไม่รู้จักเวลาไม่รู้อะไร..

ผู้สัมภาษณ์ : เวลาที่จะทำอะไรคะ?

ผู้รับการบำบัด 2 : ละหมาด..(ตอนนี้)ละหมาดได้ครับ

ผู้รับการบำบัด 5 : ไม่มีสิทธิ์กลับไปติดแล้ว...(เพราะ)เชื่อมั่นในตนเอง..รู้สึกปลื้มใจ ได้ทำสิ่งที่อยากทำ..อยากหยุด(ยา)

การมีความหวังว่าสังคมจะยอมรับ

จากการสัมภาษณ์ มีผู้รายงานว่า เกิดการรับรู้ที่สังคมจะยอมรับ ถ้าหากเลิกเล่นสารเสพติด และปฏิบัติตามศาสนาครบ ซึ่งสำหรับเขา การได้รับการยอมรับนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้ไม่ยากกลับไปใช้สารเสพติดอีก

ผู้รับสารบบ 8 : ...ถ้าเราเลิกยาโดยไม่เล่นยาแล้วเราปฏิบัติตามศาสนาครบ สังคมจะยอมรับเรา ถ้าสังคมยอมรับเราเราก็จะรู้สึกดีขึ้น เชื่อใหม่จากที่เครียด จากที่คบเพื่อนไม่ดี พอได้อยู่กับสังคมที่เขายอมรับเราบ้าง เราก็ไม่อยากกลับไปเหมือนเดิมแล้ว

การอยู่ในสังคมที่ปลอดภัยเสพติด

มีผู้รายงานว่า การมาอยู่ที่ปอเนาะ ในสถานที่ศาสนา หรือที่ห่างจากสังคมนอกเสพติด เป็นตัวช่วยให้เขาสามารถเลิกใช้สารเสพติดได้

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าเกิดบั้งเครียดเพราะเจอเหตุการณ์ในชีวิตมันแย่อยังสังคมไม่ยอมรับ แล้วต้องอยู่กับเพื่อนกลุ่มเดิม บั้งจะยังใช้อยู่หรือเปล่านั้น

ผู้รับสารบบ 9 : อาจจะได้ครับ...ถ้าเราใจไม่แข็งพอก็มาอยู่ที่ปอเนาะดีกว่า ไปอยู่ไกลห่างจากสังคมแบบเดิม ไปอยู่ในสถานที่ศาสนาแบบนี้ หรือไปไหนก็ได้ที่ห่างจากบ้าน ห่างจากสังคมนั้น

มุมมองต่อความทุกข์/การจัดการความทุกข์ เปลี่ยนไป

จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีหลายคนรายงานว่ามุมมองในการจัดการกับความทุกข์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ ก่อนหน้านี้ความทุกข์ทำให้เกิดพฤติกรรมทางลบเช่น ใช้สารเสพติดหรือทำลายข้าวของ แต่ปัจจุบัน หลังจากที่อยู่ที่นี่ ได้รับการสอน ว่าให้อดทนไว้ถึงเวลาจะดีขึ้น เพราะอัลลอฮ์จะเปลี่ยนแปลงให้ จึงทำให้จัดการกับความทุกข์ด้วยความอดทน นอกจากนี้ ยังมีผู้รายงานว่าได้เปลี่ยนแปลงความคิดจากความคิดอยากสนุกจึงไปใช้สารเสพติด เป็นการให้ตัวช่วยอื่นๆให้สนุกแทน

ผู้รับสารบบ 5 : (เมื่อก่อน)...ทำลายข้าวของบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ : บั้งมองว่าความทุกข์เนี่ยมีทางออกหรือ ก่อนหน้านี้มองว่ามันไม่มี

ผู้รับสารบบ 5 : ได้มองจากที่นี่..สอนเรื่องการมีชีวิต เรื่องความเป็นอยู่และการอดทน...คำนี้แหละคำให้อดทนไว้...อดทนไว้ถึงเวลามันดีเอง..อัลลอฮ์..จะเปลี่ยนแปลงให้...เปลี่ยนทั้งการกระทำ เปลี่ยนทั้งความคิด เปลี่ยนไปหมดแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าอยากสนุกอีกจะเสพยาไหม

ผู้รับสารบบ 8 : มันมีตัวช่วยเยอะครับ มีโทรศัพท์ให้เล่น ไม่จำเป็นต้องสนุกกับยาเสพติด สนุกกับอย่างอื่นแทน

การมีแรงจูงใจ/เป้าหมาย/สิ่งที่ยากทำ

จากการสัมภาษณ์ พบว่าหลายคนรายงานถึงแรงจูงใจและเป้าหมายของตนเองที่มีที่ช่วยไม่ให้กลับไปใช้สารเสพติด ซึ่งคิดได้หลังจากการเข้ามาที่บ่อนะนี้ ทั้งเป้าหมายเรื่องการเรียน เป้าหมายอยากเป็นผู้ถ่ายทอดศาสนา (เหมือนกับที่ตนได้รับความเข้าใจ) ให้รุ่นน้องที่ยังไม่เข้าใจศาสนา รวมทั้งการทำให้พ่อแม่ภูมิใจจากการเลิกใช้สารเสพติดและกลับไปเรียน

ผู้รับการบำบัด 3 : ถ้าผมกลับไปเล่นอีก ผมยอมมาที่นี่ดีกว่า ผมไม่อยากจะเล่นยาแล้วเพราะอยากจะเรียน...

ผู้สัมภาษณ์ : จริง ๆ อยากเป็นอย่างไร อยากเป็นพ่อยังไงคะ

ผู้รับการบำบัด 5 : ที่ดีแหละครับ..ที่มีพร้อม..มีเงิน มีละหมาด มีศาสนา สอนรู้ ให้ลูกได้เรียนสูงได้

ผู้รับการบำบัด 8 : ถ้าเป็นไปได้ก็อยากจะใช้ชีวิตกับศาสนาเป็นผู้ถ่ายทอดศาสนาให้พวกเราน้องที่เป็นเหมือนกับผมครับที่ยังไม่เข้าใจศาสนา มีศาสนาอยู่แล้วแต่ไม่เข้าใจศาสนา อยากให้เขาเข้าใจศาสนามากขึ้นว่าทำไมจะต้องมาเคร่งในศาสนา

ผู้รับการบำบัด 1 : อยากทำให้เขา (พ่อแม่) ภูมิใจ...เป็นคนสุดท้องด้วยครับ เขาหวังไว้เยอะ...หวังให้เรียนจบ เขาพูดตลอดครับ พี่ชายไม่ได้เรียนครับ อยากทำให้เขาภูมิใจครับ..เลิกยาแล้วกลับไปเรียนครับ

3. สาเหตุที่ทำให้อยากเลิก/ไม่กลับไปใช้ซ้ำ

3.1 สาเหตุเกี่ยวกับศาสนา

จากการสัมภาษณ์มีผู้รับการสัมภาษณ์หลายคนที่ยืนยันว่า สาเหตุที่ทำให้อยากเลิกและไม่อยากกลับไปใช้ซ้ำนั้น เกี่ยวข้องกับศาสนาและพระเจ้า ทั้งในแง่ของการหวังการตอบแทนจากพระเจ้า ผลบุญ และการได้ขึ้นสวรรค์ แ่งของความกลัวที่จะถูกลงโทษ กลัวคำสาปของพระเจ้า และกลัวการไม่เป็นที่รักของพระเจ้า และในแง่ของความกลัวที่จะหลงลืมพระเจ้าจากการใช้สารเสพติดต่อไป

การหวังการตอบแทนจากอัลลอฮ์

ผู้สัมภาษณ์ : คิดว่าจะได้อะไรจากอัลลอฮ์

ผู้รับการบำบัด 2 : ผลบุญ...อยากได้สวรรค์

ผู้รับการบำบัด 8 : ก็ตามที่สู่นัต (แนวทาง) นปี (ศาลตามมุฮัมหมัด) บอกไว้นั้นแหละ อะไรที่อัลลอฮ์ห้ามก็อย่าทำ ที่นปีบอกก็ทำตามไว้ ถ้าเราเดินตามรอยนปี อัลลอฮ์จะตอบแทนอย่างดี

ผู้สัมภาษณ์ : ที่บ่งอยากเลิกเนี่ยเพราะอยากได้รับการตอบแทน

ผู้รับการบำบัด 8 : ครับ

กลัวอัลลอฮ์ (การลงโทษและการไม่เป็นที่รัก)

ผู้รับการบำบัด 6 : ...นี่ถึงความยำเกรงของอัลลอฮ์..เรายำเกรงของเราจริงๆ แม้แต่บุหรีเราก็จะเลิกแต่ว่าไม่รู้เหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ : กลัวอัลลอฮ์จะลงโทษหรือกลัวไม่เป็นที่รัก

ผู้รับการบำบัด 6 : ทั้งสองอย่างครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าออกไปจะใช้อะไร

ผู้รับการบำบัด 8 : ..จะสู้ให้ถึงที่สุด..จะบอกตัวเองว่ากลัวคำสาปของอัลลอฮ์...

ผู้สัมภาษณ์ : เมื่อพูดถึงการละหมาด การขอบคุณอัลลอฮ์ -ทำไมพูดถึงตรงนี้แล้วเหมือนน้ำตาจะไหล?

ผู้รับการบำบัด 8 : ก็อย่างที่บอก..กลัวคำสาปอัลลอฮ์..ฝังใจอยู่ทุกวัน...สักวันเราก็ไม่ได้อยู่บนโลกนี้ตลอด วันหนึ่งเราก็ต้องตาย ถ้าวันหนึ่งเราตายแล้วไม่มีศาสนา วันตอบแทนของอัลลอฮ์เขาจะเป็นยังไง น่ากลัวครับ

พี่เลี้ยง 1 : ละหมาดแล้วรู้สึกดีและรู้สึกว่าอัลลอฮ์อยู่ใกล้เรา พอเราไปเล่นยา เราคิดว่าอัลลอฮ์ไม่เห็นเรา... 'ถ้าเราอยู่บนโลกนี้ ถ้าเรายังเล่นของที่อัลลอฮ์ห้ามอยู่บนโลกนี้เราเจ็บแล้วนะ แต่โลกหน้าเจ็บกว่านี้' มันไปตรงประเด็นที่เราเล่น พอเราไม่เล่นเราเจ็บสุดๆแล้ว สักวันหนึ่งถ้าเราเสียชีวิต ที่เราติดยาแบบนี้แบบนี้ มันจะทรมาณกว่านี้อีก ตรงนั้นแหละเราเอามาคิด...

โทษของสารเสพติดทำให้หลงลืมอัลลอฮ์

ผู้สัมภาษณ์ : ที่บอกว่าไม่เล่น(ยา)เพราะอะไร

ผู้รับการบำบัด 2 : เพราะว่ารู้อัจฉแล้ว...มันทำให้เราเผลอกับมันมาก..ทำให้เราลืมอัลลอฮ์ลืมอะไรทุกอย่าง

3.2 สาเหตุเกี่ยวกับพ่อแม่

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การตระหนักรู้ถึงโทษของสารเสพติดที่ได้ทำให้ทำไม่ได้ต่อพ่อแม่ เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลไม่อยากจะกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำอีก ในการทำไม่ครั้งนี้ มีการรายงานทั้งเรื่องการตำหนิ การทำลายข้าวของจากฤทธิ์ของสารเสพติด การที่พ่อแม่ต้องสิ้นเปลืองเงินกับเขา ซึ่งทั้งหมดนี้ แทบทุกคนจะรายงานเหมือนกันว่าทำให้พวกเขาเสียใจ และรู้สึกสงสารพ่อแม่

โทษของยาเสพติดที่ทำให้ทำไม่ได้ต่อพ่อแม่

ผู้สัมภาษณ์ : สิ่งที่เคยทำแล้วเสียใจที่สุดคืออะไร?

ผู้รับการบำบัด 2 : ตำพ่อแม่

ผู้รับการบำบัด 8 : อยากให้แม่สบายใจ... แม่บ่นทุกครั้งเพราะอยากให้เราเป็นคนดี.....ตอนที่กลับบ้านไปเมื่อปลายปีที่แล้ว เขวี้ยงพัดลมพังเพราะฤทธิ์ยา แม่ก็ตกใจกลัว ทำไมลูกถึงเปลี่ยนไป ยังจำแม่ในวันนั้นได้ แต่เราควบคุมอารมณ์ไม่ได้ แต่จะลงที่เครื่องใช้ในบ้านเป็นส่วนใหญ่

ผู้สัมภาษณ์ : ที่อยากเลิกเนี่ยเพราะอะไร

พี่เลี้ยง 2 : สงสารแม่ครับ..แกเครียดเรื่องน้องแล้วยังต้องมาเครียดเรื่องเรา..สงสารแม่ไม่ อยากให้แกอยู่อย่างเนี่ย

ผู้รับการบำบัด 1: สงสารพ่อแม่ครับ...เสียตั้งค้กับเรามาเยอะแล้ว...คิดถึงพ่อแม่ครับ..ไม่ อยากให้ท่านเสียใจครับ...ถ้ากลับไปแล้วจะไม่ทำอีกแล้ว จะไม่เดินทางนี้แล้ว เดินทางอื่นครับ ...กลับไปบ้านแล้ว..กลับไปแรกๆก็ลงใจตัวเองตุ้ครับ ไปหาเพื่อนดู...เขาชวนแต่ไม่เอา.. สงสารพ่อแม่ครับ..คิดอย่างแรกเลยคือ สงสารพ่อแม่ครับ ไม่เอาแล้ว....ถ้ารู้ว่าพ่อแม่เสียใจขนาดนี้ ไม่เล่นหรอก

3.3 สาเหตุเกี่ยวกับตนเอง

มีหลายคนที่ยังรายงานเกี่ยวกับสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลเอง ที่ทำให้ไม่อยากเลิกใช้สารเสพติด หรือไม่อยากจะกลับไปใช้ซ้ำอีก ทั้งในเรื่องอาการแสดงทางร่างกาย เช่น ความทรุดโทรมของตัวเอง อาการถอนของสารเสพติด ซึ่งทำให้พวกเขาไม่อยากเห็นตนเองเป็นแบบนั้นอีก นอกจากนี้ยังมีการรายงานถึงเรื่องของการใช้สารเสพติดว่าทำให้เสียเวลา และไม่อยากให้เวลาไปกับมันอีกแล้ว รวมถึงเรื่องเงิน ที่หมดไปกับสารเสพติดมากในแต่ละวัน นอกจากนี้ยังมีผู้รายงานเกี่ยวกับการรับรู้ตนเองว่า แตกต่างจากคนอื่นทั่วไป รู้สึกถูกรังเกียจ และการรับรู้ตนเองว่าได้ทำผิดพลาด ทำร้ายตนเองมาครึ่งชีวิตด้วยกับสารเสพติด รวมถึงการตระหนักรู้ว่าสารเสพติดไม่ได้ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง ดีแค่เพียงแรกๆเท่านั้น

เสียเวลา

ผู้รับสารบบ 2 : เสียเวลามากพอแล้ว

อาการทางร่างกาย

ผู้รับสารบบ 3 : พอเล่นเยอะๆแล้วมันเริ่มปวดหัว หน้าเริ่มโทรม ร่างกายเริ่มชুবวม รู้ตัวว่าพอมลง ไปผมไม่กล้ากลับเลยครึ่งตอนเปิดเทอม

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าวันนี้ถามพี่เลี้ยง 2 ว่า ไม่ได้ใช้ไอซ์น่านแล้ว ก๊ะ (ผู้สัมภาษณ์) มีจะเอาไหม

พี่เลี้ยง 2 : ไม่ ไม่อยากเห็นตัวเองเป็นแบบนั้นแล้ว...หน้าดูไม่ได้เลยครึ่ง ตอนเที่ยงจะออกไปข้างนอกต้องใส่หมวกกันน้อคนละถ้าไม่ใส่หน้าไหม้หมด โดดแดดไม่ได้ต้องออกกลางคืนอย่างเดียว

ผู้รับสารบบ 1 : พอหลังๆดูคนตัวสูงแล้วก็เลิกเอง..ตอนนั้นดูเยอะแล้วตัวเริ่มสั้นครึ่ง...ใจมันสั้น...กลัวครึ่ง...กลัวจะชกครึ่ง...

ผู้สัมภาษณ์ : หลังจากเหตุการณ์นั้นเลยตัดสินใจ?

ผู้รับสารบบ 1 : เลิกครึ่ง....ไม่อยากเจอเหตุการณ์อย่างนั้นแล้ว..เวลาเลิกยาก

เสียเงิน

ผู้รับสารบบ 9 : อาการหนักต้องใช้ตลอดอย่างเนี่ย บางวันหมดไปเยอะเหมือนกัน

รับรู้ว่าคุณแตกต่างจากคนอื่นทั่วไป

ผู้รับสารบบ 9 : รู้สึกไม่เหมือนคนทั่วไปเนี่ยแหละ..เราไม่เหมือนคนทั่วไป เราอยู่ในสังคมคนเดียวไม่ได้ เราต้องอยู่กับเพื่อนที่เสพยา พอไปอยู่สังคมดีๆเค้าก็ไม่คุยกับเรา รู้สึกเหมือนรังเกียจเรา เพราะเราเสพยาอย่างเนี่ย...เอาง่ายๆคือเขาไม่คิดว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของเขา เขาบอกไม่อยากเห็นหน้าเรา เขาก็หนี เขาไม่อยากคุย ไม่อยากอะไร

รับรู้ว่าคุณได้ทำพลาด

ผู้รับสารบบ 8 : พลาดครึ่ง....มันเป็นความผิดพลาด...สิ่งที่เคยทำมันเยอะมากครึ่ง ถ้ากลับไปได้ไม่อยากจะรู้จักยาเสพติด..คิดว่าไม่น่าจะใช้ยาเลย มันทำร้ายชีวิตมาครึ่งชีวิตแล้ว ตระหนักกว่ายาเสพติดไม่ได้ทำให้ดีขึ้น/มีความสุขขึ้นอย่างแท้จริง

ผู้รับการบำบัด 9 : เล่นไปก็เท่านั้น ไม่มีอะไรดีขึ้นหรอกครับ...เพราะเราผ่านจุดนั้นมาแล้ว เราไม่ใช่คนเสพน้อยแต่เป็นคนเสพเยอะ ยิ่งเสพไปก็เท่านั้น แรกๆมันก็ดี แต่หลังๆเราต้องพึ่งมันตลอด

3.4 สาเหตุเกี่ยวกับเป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์พบว่ามีกรรายงานถึงการมีเป้าหมายแรงจูงใจ ทั้งเป้าหมายที่จะเลิกเพื่อครอบครัว อยากมีเงินเพื่อให้ลูกได้เรียน เลิกเพราะอยากแต่งงานมีครอบครัว เนื่องจากสารเสพติดทำให้ยังรู้สึกว่ามีพ่อ รวมทั้ง การอยากเลิกเพราะอยากเรียน อยากทำงานตามความฝันซึ่งหากใช้สารเสพติดต่อไป ก็จะไม่สามารถทำให้ถึงเป้าหมายนั้นได้ นอกจากนี้ยังมีผู้รายงานถึงการอยากมีชีวิตอยู่อย่างเป็นอิสระ ไม่อยากที่จะต้องหลบซ่อนอีกต่อไปด้วย ซึ่งเหล่านี้ทำให้ไม่อยากกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ หรืออยากเลิกการใช้สารเสพติดอย่างถาวร

เพื่อครอบครัว

ผู้รับการบำบัด 6 :....เรานึกถึงครอบครัว...จะเลิกเพื่อครอบครัวด้วย

ผู้รับการบำบัด 5 : เปื่อ เห็นอนาคตลูกเรียน..อยากจะสดใส..อยากส่งลูกเรียน..อยากเห็นลูกเจริญเติบโต มีอนาคตที่ดีกว่าพ่อ เลยตัดสินใจว่าหยุด..เปื่อสังคมยาเสพติด..มันไม่ดี..เงินไม่เหลือลูกก็อด..เราไม่ให้ตั้งค์ (เพราะไม่มี)...เห็นสภาพลูก กลัวลูกจะไม่ได้เรียน สองเราแก่งทุกวัน

อยากแต่งงานมีครอบครัว

พี่เลี้ยง 1 :อยากแต่งงาน อยากมีครอบครัว.... ไม่อยากพอถึงเวลาตื่นนอนไปหาเพื่อน ไม่อยากเป็นแบบนั้นแล้ว อยากจะพอตื่นนอนไปทำงานกลับมา เมียก็หุงข้าวเสร็จ ไม่เอาอะไรหุรหุรหรือ...ผมก็ดูที่จะหาครอบครัวและหยุดจริง ผมเคยคิดพอผมดีเมื่อไร ผมจะหาครอบครัว

กลัวไม่ได้เรียน/ทำงาน

ผู้รับการบำบัด 3 : กลัวแม่จับได้แล้วจะไม่ให้เรียน.....แม่ถามว่ากินข้าวหรือยัง ตั้งค์มีไหม อยากเรียนไหม ผมไม่ตอบสักคำถาม ผมตอบคำถามเดียวเลย ว่าอยากเรียน เขาเลยพามาที่นี่

พี่เลี้ยง 2 : ผมบอกกับแม่แล้วครับว่าผมจะสมัครทหาร..ฝันอยากจะเป็นด้วยและปู่ก็บอกกับผมว่าให้เป็นทหารก็ได้หรือตำรวจก็ได้..ถ้าติดยากก็คิดไม่เป็น

ผู้รับการบำบัด 1 : ห่วงอนาคตของตัวเองด้วยครับ....อยากเป็นวิศวกรครับ...วิศวะไฟฟ้า

ผู้สัมภาษณ์ : นี่คือนสิ่งที่ห่วงหรือ กลัวอนาคตจะไม่ได้เป็นก็เลย

ผู้รับการบำบัด 1 : ...ตัดสินใจ..มะบอกว่าจะไปรักษา

ไม่อยากใช้ชีวิตแบบไร้อิสระต้องหลบซ่อน

ผู้รับการบำบัด 3 : ..กลัวว่าจะต้องวนเวียนอยู่อย่างนี้ซ้ำๆ อยู่แต่ในเรื่องเดิมๆ ต้องหนีต้อง
แอบต้องซ่อน....ต้องใช้ชีวิตเหมือนโจร....

ผู้สัมภาษณ์ : อยู่ที่นี้ได้อะไรบ้าง

ผู้รับการบำบัด 3 :..อนาคตก็มั่นใจอยู่แล้วว่าถ้าอยู่แบบนี้ได้เรียนแน่นอนไม่ต้องหลบต้องซ่อน

3.5 สาเหตุเกี่ยวกับผู้อื่น

จากการสัมภาษณ์มีผู้รายงานว่าการได้เห็นการเสียชีวิตของคนใกล้ชิด ทำให้เกิดความกลัว
ไม่อยากใช้สารเสพติดอีก เนื่องจากตระหนักว่าอาจเกิดขึ้นกับตนเองได้

เห็นการเสียชีวิตของผู้ติดสารเสพติดคนอื่น (เพื่อนและญาติ)

พี่เลี้ยง 1 : เพื่อนเสียชีวิต..เพื่อนไปเยอะแล้ว....ไม่อยากแล้ว ช่วงนั้นซุดหลุมเขา เขาเสีย...ไม่
อยากใช้เพราะเราใช้มาเยอะแล้วผมไม่รู้จะอยู่ได้อีกนานเท่าไร

ผู้สัมภาษณ์ : มีตอนไหนที่ถึงกลับบ้านไปก็ไม่เอาแล้ว

พี่เลี้ยง 1 : ตอนที่เพื่อนไปหมดแล้ว...เพื่อนเสียชีวิต..ญาติ ลูกพี่ลูกน้องไป

4. มุมมองของผู้รับการบำบัดเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของปอเนาะ

4.1 จุดเด่น ข้อดี สิ่งประทับใจของปอเนาะ

การปฏิญาณตนในปอเนาะ

ผู้รับการบำบัด 2 : ข้อดีก็คือกฎของปอเนาะกฎปฏิญาณ...บอกว่ารักอัลลอฮ์ที่สุดสองเรา รัก
พ่อแม่ที่สุดสาม...เกลียดยาเสพติดที่สุดและสี่..จำไม่ได้

ละหมาดได้ครบ

ผู้รับการบำบัด 2 : อยู่ที่นี้ก็ละหมาดครบ 5 เวลา..

ละหมาดแบบรวม

ผู้รับการบำบัด 2 : อยู่ที่นี้ได้ละหมาดแบบอิหม่ามอยู่ที่บ้านก็ละหมาดคนเดียว....พอมืออิหม่าม
ก็ผลบุญ

ปลอดภัยจากยาเสพติด

ผู้รับการบำบัด 2 : ที่นี่ไม่มียาเสพติด

ผู้สัมภาษณ์ : ผู้รับการบำบัด 1 คิดว่าข้อดีของที่นี่คืออะไร

ผู้รับการบำบัด 1 : อยู่ห่างจากโลกภายนอกอย่างเนี้ยแหละครับ

ได้คิดมัท (ทำงานอาสา)

ผู้รับการบำบัด 2 : ได้ช่วยคิดมัท แบบนี้..ประทับใจที่ได้ช่วย

ปอเนาะช่วยพิสูจน์ความสามารถในการควบคุมตนเอง

ผู้รับการบำบัด 3 : ..ถ้าผมอยู่ที่นี้ได้ ผมก็กลับไปเรียนได้ ถ้าผมอยู่ที่นี้ไม่ได้กลับไปผมก็ต้องกลับไปเล่นยาเหมือนเดิม ผมคิดอย่างนี้ตั้งแต่วันแรกที่เข้ามา

การอยู่กันแบบพี่น้อง

ผู้รับการบำบัด 1 : อยู่กันแบบพี่น้องครับ..พี่เลี้ยงเขากันเองครับ

4.2 จุดด้อยของปอเนาะ

การพูดภาษามลายูตลอด

ผู้รับการบำบัด 3 : ช่วงมาแรกๆผสมกับเครียดและกระวนกระวายด้วย เพราะว่าผมมาพูดไทยที่นี่เขาพูดมลายู

การมีคณหนี

ผู้รับการบำบัด 1 : เด็กหนีอะไรอย่างเนี้ย รั้งกฏไม่ได้

5. มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับอิสลามบำบัด

5.1 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับสาเหตุที่ริเริ่มก่อตั้งการบำบัดแบบอิสลาม

จากการสัมภาษณ์ครูใหญ่ของปอเนาะญาลันนันบารูและผู้ดูแลหลักของปอเนาะ พบว่าสาเหตุของการริเริ่มทำการบำบัดแบบอิสลาม มาจากการที่ในพื้นที่ที่มีปัญหาสารเสพติดมากขึ้น และต้องการการแก้ไขที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งโครงการญาลันนันบารูนั้น มีมาก่อนแล้ว แต่เป็นโครงการระยะสั้น ได้ผลมากกว่ากับกลุ่มผู้เสียการติดสารเสพติดแต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาผู้ติดสารเสพติดได้ ดังนั้น จึงมีการริเริ่มการทำโรงเรียนปอเนาะ

ต้องการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ต่อเนื่องยั่งยืน

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ..มองว่าการแก้ปัญหายาเสพติดเยาวชนในพื้นที่ไหนในระยะยาวนี้คือเราต้องมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ความต่อเนื่องและยั่งยืนนี้เราจะมาเหมือนกับว่าจะมาเติมเต็มมาสร้างภูมิคุ้มกันด้วยศาสนาเพราะว่าส่วนใหญ่นี้เยาวชนที่ติดยาในช่วงห้าปีที่เราทำหนีส่วส่วนใหญ่พื้นฐานศาสนาไม่มีเลยมองว่าต้องปรับ ปรับ เขาเรียก กลยุทธ์ใช้ใหม่ ปรับแผน ปรับกลยุทธ์ ด้วยใช้นี้ หลักศาสนา แล้วหาที่ที่ปลอดภัยเพื่อฟื้นฟูแล้วก็สร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ก็เลยต้องคิดปอเนาะ

ผู้ดูแลปอเนาะ : เพราะว่าที่เอาเด็กไปอบรม ไปบำบัดไปอะไรมัน มันไม่ใช่ เจ็ดวัน สิบห้าวัน สามสิบวัน หรือว่าสี่เดือนนี้มันไม่ใช่สำหรับ ยกตัวอย่าง เราปลูกต้นมะพร้าวนี้กว่าจะได้กินลูกก็ปีอะ มันต้องใช้เวลา...เราจะได้มาแก้ปัญหาในระยะสั้น ระยะสั้น ปีต่อปีๆ หมดยแล้วก็หมดยไปนี่ๆมันไม่ใช่..ไม่ใช่ชั่วคราว..ต้องยั่งยืน

ปัญหาสารเสพติดมีมากขึ้นในพื้นที่

ผู้ดูแลปอเนาะ : เพราะว่าคิดว่าเด็กเยาวชนสามจังหวัดลืออำเภอะไรแบบนี้แน่นด้วยปัญหายาเสพติด ที่นี้เราในฐานะนักการเมืองคนหนึ่งอะเนอะ

5.2 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับอิสลามบำบัดที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือให้เลิกสารเสพติดได้

อิสลามบำบัดไม่ได้มีเป้าหมายหลักเพื่อบำบัดสารเสพติด แต่ใช้ศาสนาในฐานะภูมิคุ้มกันไม่ให้ใช้สารเสพติด

จากการสัมภาษณ์ ทั้งผู้ดูแลโครงการและครูใหญ่พบว่า เป้าหมายของอิสลามบำบัดนั้นเพื่อให้บุคคลมีความศรัทธา โดยการเชื่อฟังพระเจ้า ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกัน ทำให้แก้ไขสิ่งไม่ดีที่บุคคลกระทำทั้งหมด ไม่ใช่เพียงสารเสพติด และนำชีวิตให้อยู่ในทางที่ดีที่ถูกต้อง โดยภูมิคุ้มกันนี้จะห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่ไม่ดี เช่น การเสพติดสารเสพติด โดยอัตโนมัติ

ผู้สัมภาษณ์ : สิ่งที่เป็นเหมือนกับเป้าหมายของการทำบำบัดก็คือเพื่อให้เขามีอีมาน (ความศรัทธา)

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ใช้ ภูมิคุ้มกัน..ไม่เฉพาะยาเสพติดที่เขาจะเลิกได้นะ ความชั่วต่างๆนะ ....ในหลักการอิสลามมันจะแก้ปัญหาค่ะทั้งหมดเลยนะ ปัญหาความเชื่อ ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน นะคะ ปัญหายาเสพติด อื่นๆทั้งหมด concept ของอิสลามนี้มันถูกกำหนดไว้แล้ว เพียงแต่ว่าเราสามารถนำมาได้มากน้อยแค่ไหน ใน ในบริบทอะไร...ตามที่ท่านนบี (ศาสดามุฮัมมัด) บอกไว้ อีมาน ถ้ามีภูมิคุ้มกันนี้ อีมาน นี้แหละจะนำเขา หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ เขาก็จะมีแนวทางปฏิบัติและแนวทางศรัทธาที่เข้มแข็งชัดเจน...เป็นเกราะป้องกัน..ทั้งไม่ให้กลับไปใช้ ทั้งไม่ไปยุ่ง ทั้งหมด..แล้วเขาก็จะเปลี่ยนตัวเองให้อยู่ในทางนำที่ถูกต้อง ก็คือทางศาสนา..ใจที่ถูกลำด้วยหลักศาสนา...จะเป็นภูมิคุ้มกันแล้วก็นำชีวิตเขาให้อยู่ในทางที่ดี ในทางที่ถูกต้อง...คือเราอิสลามนี้ไม่ใช่ว่าเพื่ออยาก อยากรักษาปัญหาเสพติดอย่างเดียว แก้ปัญหาภายใน ภายนอก เรื่องจิตใจ เรื่องความคิด ความอ่าน ความเข้าใจ ความเชื่อทั้งหมด นะคะ หมายถึงว่า อิสลามอะเป็นวิถี วิธีในการที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จ ความสุขที่แท้จริงให้กับตัวเอง ไม่ฉะ ไม่เฉพาะโลกนี้นะ โลกหน้าด้วย มองถึงอนาคต

ผู้ดูแลปอเนาะ : เอาหลักศาสนาไปแก้ปัญหาค่ะ ไม่เฉพาะเรื่องยาเสพติด เรื่องอื่นก็เหมือนกัน... ถ้าเราจะแก้ เราไปคุยเรื่องยาเสพติดมันไม่ใช่..เราไม่คุยเรื่องยาเสพติด...สร้างอีมานให้เขา ให้เขามีอีมาน... คือหนึ่ง อัลลอฮ์ คุณต้องเชื่อฟัง...หนึ่งต้องเชื่อฟังอัลลอฮ์...ยาเนี่ยมันเป็นตัวหลอก ยาที่ดีที่สุดคือ ศาสนา..คืออีมาน ในเมื่ออีมานเข้ามา จะกินน้ำอย่างนี้ ไอน้ำก็สกปรก ไปหยิบเกือกของเพื่อนรองเท้าของเพื่อน โอ้ไม่ได้ล่ะ ของเพื่อน บาปนะ เราโดนทดสอบ ยอ จะห้ามโดยอัตโนมัติเลย พอจะไปดูยาสูบ อัยไม่ได้ ภูฆ่าตัวภูทางอ้อม ถ้าตายไปแล้วภูขึ้นสวรรค์

ศาสนกิจที่ช่วยให้ลืมนยาเสพติด

จากการสัมภาษณ์พบว่า ศาสนกิจ ทำหน้าที่เป็นตัวช่วยให้บุคคลลืมนยาเสพติด ชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีออกไป ทั้งการรำลึกถึงอัลลอฮ์ และการปฏิบัติศาสนกิจอิสลามตลอดทั้ง 24 ชั่วโมงของวัน

ครูใหญ่ของปอเนาะ : เราก็คิดอยู่เหมือนกันว่า อะไรที่ทำให้เขาลืม ลืมสิ่งเสพติดได้ หนึ่งคือหนึ่งภาพรวมของศาสนา สองนี่คือการซิเกะ รำลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา

ผู้สัมภาษณ์ : ภาพรวมของศาสนาในที่นี้หมายถึงยังงัยอะคะ

ครูใหญ่ของปอเนาะ : คือ การปฏิบัตินั้นแหละ วิธีชีวิตใน 24 ชั่วโมง...

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วก็ข้อสองคือการกล่าวซิเกะ เพื่อให้เรารำลึกถึงอัลลอฮ์ให้ได้ตลอดเวลา

ครูใหญ่ของปอเนาะ : รำลึก รำลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา ทุกวินาที นี่แหละ นี่คือหัวใจ..อย่าง ที่อัลลอฮ์บอกว่า แท้จริงแล้ว นะฮะ ถ้าทุกคนได้ซิเกะเนีย แล้วก็ถ้ายึดมั่นในอะมัลซิเกะคือจิตเขาจะยังสงบ

ดังนั้น การเข้ามาในอิสลามบ่าบัดนี้ คือการให้ผู้ติดสารเสพติดเรียนรู้วิถีชีวิตทั้งหมด เพื่อให้รู้จักแนวทางในทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง จึงให้ผู้เข้ารับการบำบัดเรียนอย่างครอบคลุมทุกๆด้านในศาสนา

ผู้ดูแลปอเนาะ : เรียนนี้คือว่าหมดเลย ครอบคลุมเลยนะ เรื่องเรียนอ่านกุรอาน เรียนกิตาบ เรื่องอะไรก็แล้วแต่เกี่ยวกับศาสนา ไม่ว่าในโลกนี้หรือว่าในโลกหน้า โลกหน้าในโลกนี้ เรารู้วิถีชีวิต เราต้องอยู่อย่างนี้

นอกจากนี้ยังพบว่า อิสลามบ่าบัดมีแนวคิดที่ว่า ศาสนกิจอย่างหนึ่งซึ่งคือการละหมาด จะทำให้บุคคลเกิดสมาธิและจะทำให้สารเสพติดถูกชำระออกไป และทำให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น

ผู้ดูแลปอเนาะ : ...ถ้ายอมจำนนกับอัลลอฮ์บับ มันจะมีสมาธิ อันนี้จะ จะชำระร่างกายเรา โดยอัตโนมัติออกไป สิ่งที่ไม่ดีมันจะออกไป สิ่งที่ดีจะเข้ามาครับ

5.3 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับหลักการในอิสลามบ่าบัด

เชื่อฟังอัลลอฮ์ ทำให้อัลลอฮ์พึงพอใจ

จากการสัมภาษณ์พบว่าหลักการสำคัญของอิสลามบ่าบัดอีกอย่างหนึ่ง คือให้ผู้ติดสารเสพติดเรียนรู้ที่จะเชื่อฟังอัลลอฮ์ โดยใช้วิธีเทคนิคต่างๆไปเพื่อให้เขาเข้าใจ

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ..ตัวเขาอะฮะ เหมือนกับว่า ทำยังไงให้เขาได้รับความโปรดปรานจากพระเจ้า ความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ซุบฮานะฮูวะตะอาลา ก็คือใจเขา ร่างกายของเขา ทรัพย์สินสมบัติของเขา ความรู้ของเขา ทั้งหมด เขาก็ต้องนำมาในทางที่อัลลอฮ์ตะอาลาได้กำหนดไว้..เรื่องอื่นก็จะตามมา..แล้วอัลลอฮ์ก็ยังบอกอีกว่าบุคคลที่จะประสบความสำเร็จนั้นคือบุคคลที่ทำให้ตัวเองสะอาด ทำให้ตัวเองบริสุทธิ์ ใส่มะฮะ อ่าแล้วหลังจากเขาทำให้ตัวเอง

บริสุทธิ์แล้วนี่ หมายถึงว่าเขาทำด้วยหลักการที่อัลลอฮ์ตะอาลาได้กำหนดไว้ แล้วท่านนบีได้เป็นแบบอย่างไว้แล้ว...ให้เขาดีขึ้น บริสุทธิ์ แล้วก็นำตัวเขาได้ในทางที่ถูกต้อง

ผู้ดูแลปอเนาะ : หนึ่งก็ต้องเชื่อฟังอัลลอฮ์ พยายามจะบอกเขา..ไอ้เรื่องไอ้ความสุขบนคุณยาเนี่ย อันนั้นเทคนิคของเรา จะออกกำลังกาย จะเขามีความสุข จะแฮปปี้ครอบครัวใหญ่ อันนั้นเทคนิคแล้ว เราเอาเทคนิคมาใช้แล้ว..ให้เขามีความอบอุ่น เพราะว่ามันหรือชีวิตอยู่อย่างนี้หรือ อ้อใช่

ใช้การให้ความอบอุ่น เลี้ยงเหมือนลูก

ผู้ดูแลโครงการนี้ ผู้ซึ่งเป็นผู้ดูแลหลัก ให้การสัมภาษณ์ว่า หลักการที่ใช้ในปอเนาะนี้คือการให้ความอบอุ่น และเลี้ยงดูผู้ที่อยู่ในปอเนาะเหมือนลูกของตนเอง ให้ปอเนาะเป็นครอบครัวใหญ่ และมีเป้าหมายคือให้ครอบครัวนี้มีความสุข

ผู้ดูแลปอเนาะ : ให้เขามีความอบอุ่น เพราะว่ามันหรือชีวิตอยู่อย่างนี้หรือ อ้อใช่..คำว่าอบอุ่น เรา เราต้องดูแลเขาเป็นอย่างดีอะนะ ยกตัวอย่างเด็กที่ว่าพ้นจากสี่เดือนหรือว่าห้าเดือนเราจะให้มาอยู่กับเรา..ต้องดูแลเขาเหมือนกับลูกตัวเอง..เราจะดูแลเอง เราจะให้เขาอบอุ่น เราจะดูแลและเราจะคัดเลย เด็กที่มีอัลกุรอาน เด็กที่มีฮีมานแล้ว เด็กที่ได้ฮาดิซอัลกุรอาน (ท่องจำ คัมภีร์อัลกุรอาน) เราจะส่งต่อ ไอ้เรื่องเงินไม่ต้องพูด...ครอบครัวหนึ่งครอบครัวใหญ่ ครอบครัวนี้ต้องมีความสุข แม้กระทั่งคุณจะมาปรับเปลี่ยนไหนก็แล้วแต่ แต่ก็ต้องมาอยู่ในระบบนะ ระเบียบนะ

จากการสัมภาษณ์พบว่า การทำให้บรรยากาศอบอุ่นนั้น ส่วนหนึ่งคือการสร้างบรรยากาศแบบพี่น้อง อันมาจากหลักการในศาสนาอิสลามว่า บุคคลจะไม่ใช้ผู้ศรัทธาถ้าไม่รักพี่น้อง โดยพี่เลี้ยงจะทำหน้าที่สำคัญในการดูแล และเป็นตัวอย่างให้กับผู้รับการบำบัด

ครูใหญ่ของปอเนาะ : เรายรักพี่น้องนะ เราจะไม่ใช่ผู้ศรัทธาถ้าเราไม่รักพี่น้อง นะฮะ เออ เหมือนกับ เรายรักตัวเราเอง อันนี้คือมันโยงกับในตัวของมุสลิม มุอมินอยู่แล้วนะฮะ..อันนี้เป็นหลักการหนึ่ง...อยู่ในทั้งหมด ระเบียบวินัย ก็คือมีพี่ พี่เลี้ยงเนี่ยดูแล แล้วก็ไปสู่การปฏิบัติจริง...ต้องมีพี่เลี้ยงนำ ถ้าเขาทำได้ เขาก็ต้องนำคนอื่นต่ออะไรประมาณนี้

นอกจากนี้ บรรยากาศในปอเนาะยังต้องมีความปลอดภัยจากแวดล้อมที่มีสารเสพติด และสิ่งกระตุ้นต่างๆ โดยหลักการนี้ยึดถือตามคำสอนของศาสนาอิสลามที่ให้มีพื้นที่ห่างไกล และปลอดภัยต่างๆ

ครูใหญ่ของปอเนาะ : แวดล้อมนี้สำคัญ..ประมาณว่าถ้าเขาอยู่ปอเนาะ ปอเนาะต้องปลอดภัยอะ ถ้าอยู่บ้าน บ้านก็ต้องปลอดภัย..ปลอดภัยจาก หนึ่ง สิ่งเสพติด เพื่อนที่ไม่ดี เออ แวดล้อมที่ไม่ดี แล้วก็พวกที่ไม่ดี แล้วก็รวมถึงนี้ ภัยคุกคามทั้งหมด..หมายถึงว่าแวดล้อมนั้น

แหละ ไอ้ตัว ถ้าเป็นไวรัสเนี่ย ไอ้ตัวไวรัสเนี่ยจะมา (หัวเราะเบาๆ) มันจะมา..เขาต้องเข้าใจ การปฏิเสธด้วย..การปฏิเสธ แล้วก็เลือกปฏิบัติ การเลือกปฏิบัติในที่นี้เช่น เลือกคบเพื่อน อ่า คบเพื่อน คนไหนที่น่าคบ แล้วก็คนไหนที่ไม่ต้องคบเลย..สิ่งเสพติดเนี่ย มันเป็นเครื่องมือของ ชัยภูวน (มารร้าย/ซาตาน) อัลลอฮ์ได้กำหนดไว้แล้ววิธีการจะแก้อะไรก็ต้องแก้แบบนี้..ต้อง ห่างไกล...พื้นที่ต้องห่างไกลด้วย..ทำเลต้องห่างไกล...ทั้งสถานที่ การปฏิเสธ แล้วก็การไม่ไป เกี่ยวกับมัน

ผู้ดูแลปอเนาะ : ปอเนาะนี้นะ มุมมองที่ดีเนี่ย หนึ่งอะเนาะ เราอยู่สถานที่ สถานที่ของเรา ปลอดภัย

ทุกกิจกรรมและหลักการต่างๆอ้างอิงมาจากคัมภีร์อัลกุรอานและฮาดิษ

จากการสัมภาษณ์พบว่า กิจกรรมหลักต่างๆนั้น อ้างอิงมาจากคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่มี หลักฐานชัดเจน ทั้งจากคัมภีร์อัลกุรอาน และจากบันทึกฮาดิษของท่านศาสดามูฮัมหมัด

ครูใหญ่ของปอเนาะ : อัลกุรอานและฮาดิษหมดเลย..อิสลามเต็มๆ เพราะว่าท่านนบีนะฮะ การ การแก้ปัญหาสมัยท่านนบีก้แก้ด้วยอิสลามนี้แหละ การที่อัลลอฮจะอาลาได้ส่งท่านนบิมา เนี่ยก็เพื่อ เพื่อสิ่งนี้ เพื่อเผยแพร่ความเมตตาบนพื้นโลกนะฮะ ไม่ใช่เพื่ออื่นใด

ไม่เรียกคนในปอเนาะว่าผู้ติดตามเสพติด แต่เป็น นักเรียน

การลงพื้นที่ของผู้วิจัย ทำให้พบว่า ที่นี้ไม่มีใครถูกเรียกว่าเป็นผู้รับการบ่าบัต ผู้ดูแลปอเนาะ ะมัดระวังในชื่อเรียกนี้มาก ผู้วิจัยเอง ตอนที่ลงพื้นที่สัมภาษณ์นั้น ได้คุยกับผู้ดูแลโดยใช้คำเรียกผู้รับ การบ่าบัตว่า ผู้ติดตามเสพติด ซึ่งถูกผู้ดูแล รวมทั้ง เھرรัญญิก คำนในทันที และให้เรียกว่า นักเรียน แทน

5.4 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับการติดตามเสพติด

จากการสัมภาษณ์พบว่า มุมมองต่อการ การติดตามเสพติดนั้น คือมองว่าเป็นการที่บุคคลขาด ศาสนา ถ้าหากมีศาสนา ก็จะทำให้เขาดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเอง

ผู้ดูแลปอเนาะ : ..เด็กเนี่ยทั้งหมดที่ยอหลงทางเนี่ย เพราะว่ายอไม่มีศาสนาอยู่ข้างในเนอะ ยอไม่มีศาสนาอยู่ข้างใน ในเมื่อศาสนาเนี่ย ถ้ามีศาสนาอยู่ข้างในนะ ยกตกอย่างพระพุทธรอะ ถ้ามีคิลห่า อย่าไปแก้อะไรมากมาย เขาจะดีไหม เนอะ ของเราเนี่ย กุรอานก็บอก ท่านศาสดา ก็บอก สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ ไม่ได้ ไม่ได้ ไม่ได้ แต่ตรงนี้เราไม่ เราไม่เอาเลยนะ ส่วนมากเราไปทำ อย่างอื่นมากกว่า แต่สิ่งที่ศาสนาบอกนี้เราไม่ต้องการ ไม่ว่าเขาจะติดยาเสพติด เขาไม่-

ละหมาด เขาเกร เขาอะไรก็แล้วแต่ นั่นแหละชีวิตเขาจะผ่าน คือปัญหาใหญ่มากคือปัญหา ยาเสพติด

5.5 มุมมองของครูใหญ่และผู้ดูแลโครงการเกี่ยวกับความเชื่อและแรงจูงใจของตนเองที่มาทำเอง อิสลามบำบัด

เรื่องเงินหาง่าย สร้างศรัทธาในใจทำยาก

เหตุผลหนึ่งที่พบว่าเป็นแรงจูงใจให้ผู้ดูแลทำงานที่ปอเนาะที่นี้แม้ว่าจะไม่ได้รับผลตอบแทนมากมาย และแม้ว่าจะต้องเสียเงินส่วนตัวก็ตาม พบว่าเป็นการที่ผู้ดูแลมีมุมมองต่อเรื่องเงินว่าเป็นสิ่งหาง่าย ในเมื่อปัจจัยทุกอย่างในโลกนี้ถูกสร้างมาจากพระเจ้าเพื่อมนุษย์อยู่แล้ว ในขณะที่อิมานหรือความศรัทธาทำให้มีขึ้นได้ยากกว่า จึงทำให้ทุ่มเททำงานนี้

ผู้ดูแลปอเนาะ : เพราะว่าย้อลลอฮ์บอกแล้วไง อัลกุรอาน ซูเราะตุลบอกอเราะห์ โลกนี้ เขาสร้างเพื่อใคร เพื่อมนุษย์ แม้กระทั่งสัตว์ชนิดสัตว์ใหญ่ ต้นไม้ ต้นไม้ แบริณ เขาสร้างให้มนุษย์ ให้อะไรทำงานนี้มันง่าย คิด ทำ ข่าย ได้ตั้งค์ แต่เรื่องจะความอิมานในใจนี้มีมันยาก เพราะต้องสู้กับชัยฏอนอะไรมากมาย

มีความหวังว่าย้อลลอฮ์จะต้องช่วย

การมีความหวังว่าพระเจ้าจะช่วยเหลือเป็นแรงจูงใจสำคัญเช่นกัน ด้วยความหวังและความเชื่อว่าการทำงานจะต้องได้รับผลสำเร็จดังที่ได้รับการสัญญาจากย้อลลอฮ์ว่าพระองค์จะช่วยเหลือ จึงทำให้สามารถอดทน และทำงานเต็มที่

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ...เราก็ดูไม่ใช่มอ เราก็ดูอ่อนแอคนนึงเนอะ แต่เรามีความเชื่อมั่นในพระเจ้าเป็นเจ้า ในย้อลลอฮ์ซุบฮานะฮูวะตะอาลา เอ้อ เรามีความหวังแล้วก็มีกังวล หวังว่าย้อลลอฮ์ช่วย กังวลว่าย้อลลอฮ์จะไม่ช่วย แต่เราก็ดูมีช่วงตรงนี้ ทำให้เรามีความรู้สึกว่าย้อลลอฮ์จะต้องช่วย เพราะย้อลลอฮ์ได้กล่าว ได้สัญญาไว้ กับคนที่ทำดี ย้อลลอฮ์จะตอบแทนความดีให้กับเขา แน่นนอนที่สุด ย้อลลอฮ์ตะอาลาจะช่วยเหลือบ่าวที่อดทน บ่าวที่ ที่มีความยำเกรง บ่าวที่อดทน บ่าวที่มีความยำเกรง บ่าวที่ อาหะ มุตตะกิน มุคลีซัน ที่มีความบริสุทธิ์ใจ ย้อลลอฮ์จะช่วยเหลืออยู่แล้ว แต่ก็การช่วยเหลือของย้อลลอฮ์มันเป็นปาฏิหาริย์ บางทีเราไม่เคยคาดคิดมาก่อน แต่ย้อลลอฮ์ทำไปแล้วอะ หลานๆคนที่มาที่นี้บ่าไปแล้วอะ แต่เราก็ดูไม่ได้บอกว่าเราจะ จะรักษาให้เขา เรารักษาให้เขาหายได้ เราก็ดู เรามีความหวังว่าย้อลลอฮ์ต้องช่วยแน่ แต่สุดท้ายย้อลลอฮ์ก็ช่วยเขาจริง

การปฏิบัติหน้าที่ต่างๆในอิสลามบำบัดนี้มีเป้าหมายและมีแรงขับเคลื่อนจากการหวังในการตอบแทนจากย้อลลอฮ์ เพื่อให้ได้รับความสำเร็จทั้งในชีวิตปัจจุบันและชีวิตหลังความตาย

ครูใหญ่ของปอเนาะ ...อิสลามก็บอกว่า นี่ บุคคลที่ประเสริฐใช้ไหมฮะ บุคคลที่ประเสริฐคือผู้
ที่ เอ่อ เอ่อ บุคคลที่ประเสริฐในหมู่พวกเจ้า คือ บุคคลที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ที่เป็นบำเพ็ญ
ประโยชน์กับเพื่อนมนุษย์ คือว่า เป็นบุคคลที่ประเสริฐ ใช้ไหมฮะ แล้วก็อัลลอฮ์ยังบอกอีกว่า
สุเจ้าจะไม่ได้เข้าสวรรค์จนกระทั่ง จนกว่าพวกสุเจ้าจะเป็นผู้ศรัทธา และสุเจ้าจะไม่ใช่ผู้
ศรัทธา จนกว่าสุเจ้าจะรักพี่น้องของสุเจ้า เหมือนสุเจ้ารักตัวสุเจ้าเอง อันนี้มันเป็น เป็น
หลักการของอิสลามได้สอนไว้ แล้วทำให้เรา อยากทำอะไร อยากปฏิบัติ หวังอะไร หวังความสุข
โลกนี้แล้วก็โลกหน้าด้วย หวังอะไร หวังความสำเร็จที่อัลลอฮ์ตะอาลาได้สัญญาไว้

ผู้ดูแลปอเนาะ : ...ที่ช่วยเราได้ที่สุดคือ เราทำให้มนุษย์ดี ถ้ามนุษย์ดีคนหนึ่งนี้ เขาจะเป็นแซร์
ลูกโซ่ให้เราเองในวันอาคีเราะห์

ทั้งยังพบแนวคิดที่ว่า การแก้ปัญหาให้กับมุสลิมนั้น จะทำให้อัลลอฮ์ช่วยแก้ปัญหาให้กับ
ตนเองได้ จึงเป็นอีกแรงจูงใจหนึ่ง

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ...คือเราเห็นพี่น้องนะฮะ เห็นพี่น้องที่ติดยา เห็นพี่น้องที่ไม่มีความรู้ แล้ว
ก็เห็นปัญหา ความทุกข์ คือ อัลลอฮ์ยังบอกอีกว่า ถ้าเราแก้ปัญหาให้กับพี่น้อง อัลลอฮ์ก็จะ
แก้ปัญหาให้กับเรา คือ เอื้อกันและกัน

งานของศาสนาที่ทำให้ปอเนาะนี้ เป็นการทำงานเผยแพร่ศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งถือเป็นความ
จำเป็นที่จะต้องทำ เพื่อให้ผู้อื่นหลุดพ้นจากบาป และปลดปล่อย

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ...งานนี้เป็นงานที่อัลลอฮ์ได้ อัลลอฮ์ตะอาลาได้ประกาศมานานแล้วใน
คัมภีร์เชอซวน เชอซวนให้ทำความดี ห้ามทำความชั่ว คือ การตะอวะฮอ อย่างหนึ่ง อันนี้ก็
งานปอเนาะ ญาลันนันบารู เป็นงานตะอวะฮอแขนงหนึ่ง ซึ่งเป็นฟิรดูด้วยซ้ำ ที่ต้องมีย่างนี้ ถ้า
ไม่มีตรงนี้ก็ถือว่าทุกคน มุสลิมทุกคน แม้กระทั่งผู้นำระดับสูง ระดับล่าง ระดับไหนก็แล้วแต่ ถ้า
ไม่มีอย่างนี้ ถือว่าทุกคนบาป..เพราะฉะนั้น ถ้าเราทำอย่างนี้ คนอื่นไม่ทำ คนอื่นจะ
ปลดปล่อย หลุดพ้นจากบาปด้วย

การศึกษานี้พบว่า แนวคิดหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้อิสลามบำบัดดำเนินได้นั้น คือ การ
มอบหมายความสำเร็จให้กับพระเจ้า กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานมีหน้าที่ทำตามคำสั่งใช้ของพระเจ้า แต่
ความสำเร็จในงานหรือผลของมันนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของเขา แต่มาจากพระเจ้า

ผู้ดูแลปอเนาะ : อันนั้นที่หายไม่หาย อันนั้นเราต้องมอบให้อัลลอฮ์แล้ว อัลลอฮ์บอกว่าคุณทำ
อัลลอฮ์ไม่ได้บอกว่าคุณต้องทำให้สำเร็จนะ คุณทำ...ถ้าเราทำแล้วไม่ได้อันนั้นเรื่องของเรา...แต่
เราทำแล้ว เราได้ละ นะ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามบำบัด

ผลการวิจัยที่น่าเสนอเป็นข้อมูลผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ สอบถาม และสังเกตการณ์ที่ปอเนาะญาลันนันบารู อย่างไรก็ตาม หนึ่งในข้อจำกัดของการเข้าไปสังเกตการณ์ในปอเนาะญาลันนันบารูคือการที่ผู้วิจัยเป็นผู้หญิง ซึ่งด้วยบริบทของวัฒนธรรมในพื้นที่และคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่ผู้หญิงและผู้ชายที่แต่งงานกันได้ ไม่ควรอยู่ใกล้ชิดกันหากไม่จำเป็น เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆและเพื่อความปลอดภัยของผู้หญิง ดังนั้น คนในพื้นที่จึงไม่ชินกับการมีผู้หญิงเข้าสังเกตการณ์ใกล้ๆ ก่อให้เกิดความอึดอัดใจ และอาจทำให้กิจกรรมที่ดำเนินอยู่ถูกขัด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงไม่ถูกอนุญาตให้เข้าไปสังเกตการณ์ได้โดยใกล้ชิด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเรียนกับผู้ว่าว่าข้อมูลต่างๆที่ได้มาจากการสังเกตนั้น มาจากการนั่งสังเกตอยู่ห่างๆ ไม่ได้มีเข้าร่วมกิจกรรมด้วยแต่อย่างใด

ข้อมูลที่จะนำเสนอในที่นี้เป็นจะเป็นข้อมูลภาพ คำอธิบายของผู้วิจัย และคำพูดจากการสัมภาษณ์เพื่อให้สามารถเห็นภาพโดยรวมของการบำบัดแบบอิสลามที่ปอเนาะญาลันนันบารูได้ชัดเจนที่สุด

1. การรับเข้า

ก่อนที่จะเข้ามาที่ปอเนาะญาลันนันบารู ผู้ติดสารเสพติดต้องผ่านการคัดกรองจากโครงการมัชยิตสารใจป้องกันภัยยาเสพติดตำบลประชารัฐญาลันนันบารูตามกระบวนการที่กำหนดรับก่อน โดยจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านเกณฑ์ในระดับที่ติดสารเสพติดไม่หนักจนเกินไปตามมาตรฐานของสาธารณสุข

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ...ต้องมี มีการนำโดยชุมชน โดยจิตอาสาในพื้นที่ หลังจากมีการคัดกรองมาแล้ว คัดกรองผ่าน ไม่หนัก มานี้ได้ ถ้าหนักไปบำบัด...มันจะมี มีแต่มีของ ของ....คัดกรองในตามหลักของสาธารณสุข

โดยการเข้ามารายงานตัวเพื่อเป็นนักเรียนของสถาบันจำเป็นต้องลงทะเบียนตามแบบฟอร์มของสถาบัน มีสำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน วุฒิการศึกษา ใบรับรองจากสาธารณสุข และกรณีที่เคยมีการบำบัดมาแล้วต้องมีใบรับรองแพทย์ของศูนย์บำบัดมาด้วย โดยมีค่าใช้จ่ายแรกเข้าประมาณ 7000 บาท ทั้งนี้จำแนกเป็นค่าใช้จ่ายเรื่องชุด อุปกรณ์ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าน้ำค่าไฟ และอื่นๆ

ระยะเวลาที่อยู่ในปอเนาะ

การเข้าอยู่ที่ปอเนาะนี้ ในไตรมาสแรกต้องอยู่ครบ 4 เดือน หรือ 120 วัน จึงจะพิจารณารายบุคคลให้ลาพักกลับบ้านได้ 3-7 วัน จากนั้นจะต้องอยู่ที่ปอเนาะหกเดือนขึ้นไปหรือตามระเบียบว่าด้วยเรื่องระยะเวลาและต้องอยู่สถาบันให้ครบจำนวนอย่างน้อย 1 ปีเต็ม (365 วัน)

2. อิสลามบอ้บัดที่ปอเนาะญาลันนันบารูทำอะไรบ้าง

กิจวัตรประจำวันของที่ปอเนาะญาลันนันบารูนี้ ทุกคนที่เป็นนักเรียนจะต้องปฏิบัติตารางกิจกรรมเดียวกันทั้งหมด กล่าวคือ ไม่มีโปรแกรมพิเศษสำหรับกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด โดยในที่นี้จะเสนอภาพตารางกิจกรรมที่ทำในหนึ่งวันของปอเนาะญาลันนันบารู ซึ่งกิจกรรมตามตารางเวลานี้เป็นกิจกรรมหลักๆที่ปฏิบัติ ทั้งนี้ จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่ามีกิจกรรมอื่นๆพิเศษประจำวัน เช่น การออกเผยแพร่ศาสนาให้กับเพื่อนสมาชิก (ตะอวะอะ) การละหมาดวันศุกร์ การทำน้ํายาซินทุกวันพฤหัสบดี เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำเฉพาะบางวันหรือเวลาเท่านั้น และมีรายละเอียดของกิจกรรมที่ปรับเปลี่ยนบ้างตามความเหมาะสมเช่นกัน

กิจกรรมในแต่ละวันจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาตั้งแต่ตื่นถึงเข้านอน หรือที่เรียกว่า ‘วิถีชีวิตแบบอิสลาม’ โดยที่น้ํงบังคับให้ปฏิบัติศาสนกิจทั้งที่เป็นส่วนบังคับและที่เป็นส่วนไม่บังคับ กล่าวคือ คือศาสนกิจส่วนที่เป็นฟ้ํรดู เช่น การละหมาด 5 เวลา การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นเรื่องที่จำเป็น หากไม่ปฏิบัติตามจะเป็นบาปและมีความผิด นอกจากนี้ ศาสนาอิสลามยังมีหลักการปฏิบัติที่ไม่บังคับ กล่าวคือ หากไม่ปฏิบัติไม่ถือเป็นบาป แต่หากปฏิบัติจะได้รับผลบุญเพิ่มเติม เช่น การละหมาดเพิ่มเติมต่างๆ (ละหมาดสุนัตต่างๆ) การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นต้น

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا وَزِنُوا أَعْمَالَكُمْ
قَبْلَ أَنْ تُوزَنَ عَلَيْكُمْ

โรงเรียนอัสสัมชัญ

วิถีอิสลามประจำวัน

ปอเนาะญาลันนันบารู “ทางสายใหม่”

เวลา	กิจกรรม
04.00 น.	ตื่นนอนเตรียมละหมาด
04.20 น.	ละหมาดสุนัตเตาบะห์/ละหมาดสุนัตตะฮัจญุด / ละหมาดสุนัตวิติร/อ่านอัลกุรอาน
05.20 น.	ละหมาดสุนัตรูปฮีกอน/ละหมาดรูปฮี้
05.35 น.	อ่านซูเราะห์ยาซีน/อ่านอัลกุรอาน / กล่าวซิกิร
06.35 น.	ทบทวนหน้าที่และบทบาทในชีวิตประจำวันเพื่อรำลึกถึงความดีที่ต้องทำ
06.50 น.	ละหมาดสุนัตอิชรอค
07.00 น.	ทำความสะอาดบริเวณ ปอเนาะที่พัก ห้องครัว และห้องน้ำ เตรียมอาหารเช้า
07.30 น.	ทำภารกิจส่วนตัวและรับประทานอาหารเช้าพร้อมกัน
08.00 น.	เคารพธงชาติ และรับคำชี้แจงประจำวัน
08.30 น.	ปฏิบัติหน้าที่และงานรับผิดชอบ หรือเขียนหนังสือ
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ละหมาดสุนัตก่อนซุฮรี/ละหมาดซุฮรี/ละหมาดสุนัตหลังซุฮรี
13.00 น.	ปฏิบัติหน้าที่และงานรับผิดชอบ
16.00 น.	ละหมาดสุนัตก่อนอัสนี/ละหมาดอัสนี/การกล่าวซิกิรหลังอัสนี
16.30 น.	ออกกำลังกาย/เข้าสู่อบ
17.30 น.	ทำภารกิจส่วนตัว
18.00 น.	เคารพธงชาติ/รับประทานอาหารเช้า
18.50 น.	ละหมาดสุนัตก่อนมัฆริบ/ละหมาดมัฆริบ/ละหมาดสุนัตหลังมัฆริบ
19.00 น.	ร่วมเสวนาศาสนาหลักคำสอนศาสนา/เรียนศาสนา
19.50 น.	ละหมาดสุนัตก่อนอิชา/ละหมาดอิชา/ละหมาดสุนัตหลังอิชา
20.10 น.	อ่านตะสิมคุดคำของศาสนา
20.50 น.	ประชุมประจำวัน / บริจาคทาน
21.45 น.	เตรียมนอน / ละหมาดสุนัตเตาบะห์ / เตาบะห์ อ่านอัลกุรอานซูเราะห์อัซซะฮฺญาตะห์ และซูเราะห์อัลมุลก
22.00 น.	การสอนระเบียบการนอนตามรูนนะห์ของท่านบี / เข้านอน

โครงการญาลันนันบารู
จงพิพากษาตัวเราก่อนที่พระเจ้าจะพิพากษาเรา

ญาลันนันบารู “แม่เลี้ยงแม่คงชั๊กตาเรา”

ภาพที่ 1 ตารางกิจกรรมประจำวันที่ปอเนาะญาลันนันบารู

โดยที่ปอเนาะญาลันนันบารูนี้ โดยรวมแล้วใช้ระบบดูแลกันเอง โดยมีผู้ดูแลโครงการคอยควบคุมอยู่ข้างนอก กล่าวคือ กฎต่างๆในปอเนาะค่อยๆสร้างกันเองโดยคนสมาชิกทุกคน เนื่องจากหลักการของที่นี่คือให้ปอเนาะนี้เป็นบ้านของทุกคน ดังนั้น กฎเกณฑ์ต่างๆจะถูกสร้างจากนักเรียนในปอเนาะเอง เริ่มต้นจากการไม่มีกฎ เมื่อมีการทำผิด ก็จะเรียกประชุม แล้วดำเนินการลงมติว่าต่อไปจะใหม่มีกฎอย่างไร บทลงโทษเป็นอย่างไร

ผู้ดูแลปอเนาะ : การเป็นอยู่ ให้อธิบายกฎ กติการะเบียบ ถ้าคุณทำอย่างนี้ต้องเป็นอย่างนี้นะ อันนั้นเด็ดๆเขาตั้งเองนะ..เพราะว่าแรกๆลงมาเนี่ย เปิดปอเนาะมันจะเหมือนผ้าขาว เหมือนกับคนแรกเกิด ยังไม่มีอะไรมากมาย..พอทำผิดปุ๊บเรียกมาประชุมทั้งหมด ที่นี้อย่างนี้ ทำไมนี่นอนไม่ตื่นละหมาดศุบฮิ เข้าประชุมกันเลย ประชุมกันทั้งหมด อันนี้เสนออย่างนี้ อันนี้เสนอใช้ระบบประชาธิปไตยเหมือนกัน อันนี้เสนอ อันนี้เสนอ เข้าลางมติ จะตัด จะใช้กฎหมาย ก็ลงมติ อะ เริ่มแล้ว เราต้องใช้เพราะว่าเราเป็นคนตั้งกฎ ...เพราะว่าบ้านของเขา เขาต้องวางกฎเอง

กิจกรรมในปอเนาะญาลันนันบารูที่ผู้วิจัยอยากนำเสนอเนื่องจากเห็นความสำคัญของกิจกรรมเหล่านี้กับการเลิกสารเสพติด มีดังนี้

มีการอบสมุนไพร

การอบสมุนไพรจะมีขึ้นทุกวันช่วงเย็น หลังจากออกกำลังกาย โดยขณะที่ผู้วิจัยลงพื้นที่นั้น อาคารที่ใช้อบสมุนไพรอยู่ในช่วงระหว่างก่อสร้างปรับปรุงอาคารใหม่ ดังนั้นจึงไม่ได้เข้าสังเกตการณ์การอบสมุนไพรนี้

ครูใหญ่ของปอเนาะ : เราจะให้อบทุกวัน ช่วงเย็นนะฮะ...หลังออกกำลังกาย แล้วก็เหงื่อแตก แล้วก็ให้เขาไปอยู่ ได้ออกกำลังกาย..หลังอัครี แต่ตอนนี้เรากำลังสร้าง ยังไม่เสร็จ

มีการละหมาด

ที่นี่มีการบังคับให้ละหมาดทั้งส่วนที่เป็นการละหมาดบังคับ (ฟรัดู) และส่วนที่เป็นการละหมาดเสริมตามแนวทางของท่านศาสดา (การละหมาดเสริมในที่นี้ หมายถึง หากไม่ละหมาดก็ไม่มีความผิด แต่หากละหมาดก็จะเป็นผลดีกับผูปฏิบัติ)

พี่เลี้ยง 1 : บังคับทุกคนต้องละหมาดสุนัตก่อนศุบฮิสองร็อกอัด ที่นปีทำ หลังจากศุบฮิสองร็อกอัดแล้ว และทุกเวลาก่อนละหมาดจะมีสุนัตแะสุนัตหลังก็มี สุนัตหลังศุบฮิ สุนัตหลังมักริบ และหลังอิซาอ

ครูใหญ่ของปอเนาะ : เราจะให้เขานี้ะฮะ ได้นำศาสนกิจทั้งหมดเลย ฟรัดู ชุนนะห์ ละหมาด ฟรัดู ละหมาดชุนนะห์ ปอซอฟรัดู ฟอซอชุนนะห์ ไซใหม่ฮะ อื่นๆที่เป็นฟรัดูและเป็นชุนนะห์ วายิบอะไรต่างๆเนี่ย เขาต้องตั้งใจ

มีการบังคับการซิเกร หรือระลึกถึงอัลลอฮ

การระลึกถึงอัลลอฮเป็นกิจกรรมหนึ่งในอิสลามบำบัดของปอเนาะญาลันนันบารู โดยหลักการของการซิเกร หรือระลึกถึงอัลลอฮนี้ เพราะจะทำให้ไม่ถูกรอบงำด้วยการยั่วของชัยฏอน (ซาตาน)

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วที่นี้บังคับให้ซิเกรเลยไหมคะหรือว่า

ครูใหญ่ของปอเนาะ : บังคับ บังคับ..ทั้งร่วมแล้วก็ เอ่อ เฉพาะตัวเอง เอ่อ เฉพาะกลุ่ม เฉพาะตัวเอง เรากำหะระ หมายถึงว่า เราให้เขาเข้าใจว่าบริบทของความเป็นมุสลิมนี้ ถ้าพูดถึงซิเกรนี้ มุสลิม มุอมีนนี่นะซะ เขาจะนึกถึงอัลลอฮตลอดเวลา ในขณะที่เขาเดิน หรือวิ่งนอน นะซะ ทุกอิริยาบถนะซะ เขาจะรำลึกถึงอัลลอฮตลอดเวลา อ่าอันนี้คือ มุอมีน...ชัยฏอนก็จะไม่มีแทรกเข้ามา ไม่มาแรก ไม่มายั่ว คือมันเป็นภูมิคุ้มกันที่ชัยฏอนมันกลัว มันเป็นตัวยาที่สามารถ กินแล้วหายได้ ถ้าทำตลอด กินตลอดนี้ หายขาดเลย อะไรประมาณนี้

กิจกรรมนาซีฮัตจากผู้ดูแลปอเนาะ

ทุกๆสัปดาห์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ผู้ดูแลปอเนาะจะเข้าไปพูดเตือนเปรียบเทียบกับเห็นข้อเท็จจริงให้กับนักเรียนในปอเนาะ โดยเน้นการใช้คำพูดที่หนักและชัดเจน เช่น เปรียบเทียบกับสัตว์ ให้นักเรียนเห็นภาพจริงเหมือนที่ตนเองเคยประสบ โดยจะพูดเวลาหลังละหมาดอัศรี เพราะเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาพิเศษที่จะได้รับสิ่งที่ดี (บารอกัต)

ผู้ดูแลปอเนาะ : เราจะพยายามพูด พูดกับเด็ก..เราจะพูดให้หนักๆเลย..เราจะมาเปรียบเทียบกับสัตว์นะ..ที่เขาประสบเองเลย...ฝังใจ ผิด โอ้ ผิดจริง...พอยอจะกลับไปทำ โอ้ไม่ใช่ นิสัย นิสัยไม่ดีเลย...

ผู้สัมภาษณ์ : ผู้ดูแลปอเนาะพูดทุกวันวันอะไรมั่งอะคะ

ผู้ดูแลปอเนาะ : ไม่แน่นอน..ต้องมีครั้งสองครั้ง...หลังละหมาดอัศรี เพราะว่าช่วงละหมาดอัศรีนี่เยี่ยมลาอิกะห์(เทวทูต) เนี่ยจะเอาของที่ว่า เอาขึ้นไป และกั้นจะลงมาจับเอาบารอกัต

3. ระบบงานในปอเนาะญาลันนันบารู

3.1 ระบบยาม

ที่ปอเนาะญาลันนันบารูมีระบบการทำงานแบบมียามคอยดูแลไม่ให้นักเรียนหนี ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน โดยยามเป็นนักเรียนในปอเนาะเอง

ที่เลี้ยง 1 : ยามคือนักเรียนที่มาอยู่ที่นี้ นักเรียนธรรมดาที่แหละ...สักวันหนึ่งพอเขาอยู่ที่นี้มานานๆ อัลลอฮเปิดใจเขา เขาก็คิดมัท (ทำงานอาสา)ให้เป็นยาม เป็นตาเขา

3.2 ระบบหน่วยงาน

ที่ปอเนาะมีระบบหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ดูแลระบบต่างๆของปอเนาะ สมาชิกของแต่ละหน่วยงานคือเด็กนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่อยู่ในหน่วยงานนั้นๆ ผู้ที่คัดเลือกผู้ดูแลหน่วยงานต่างๆคือผู้ดูแลปอเนาะ โดยมีหลักการคัดเลือกคือ คนที่มีสัจจะ และคนที่เก่งเรื่องศาสนา โดยใช้เวลาดูประมาณ 4 เดือน

ผู้ดูแลปอเนาะ : ครับผู้ดูแลปอเนาะจะดูแลความมั่นคง เพราะว่าคนที่จะมาดูแลความมั่นคงที่มั่นคงไม่ใช่่ง่ายนะ พี่เลี้ยง มีรุ่นพี่ แล้วก็มีหัวหน้ากลุ่ม กลุ่ม 1 2 3 4 แล้วก็มีโร และคนดูแลอิบาดัต นะ คนต้องดูแลน้ำ นะ คนต้องดูแลเรื่องเวรยาม คนต้องทำโทษ คนที่ต้องมุเซารัส ใอันั้นเราจะวางเอง...เราจะดูเลย คนที่มี อะไรแล้ว คนที่มีสัจจะ เราจะมองประมาณ 4 เดือน คนที่มีสัจจะ เหลือไม่ได้ ลบก็ไม่ได้ นะ เหลือไปนิดนึง ไม่ได้ ลดนิดนึง ไม่ได้ ตรงนี้เราจะดูเขบเราคัดมา อันนั้นอยู่ในแวมองของเราแล้ว เราต้องมองแล้ว เราต้องมาเก็บไว้ ดูปั๊บ อ่อ อันนี้เรื่องศาสนานี้เก่งเนี่ย โอเคเราจะมาขึ้นไว้แล้ว พอหลังจากนั้นให้หน้าที่

แยกหน่วยงานเป็น 8 หน่วยงาน แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่เฉพาะเจาะจงของตนเอง ดังนี้

1. หน่วยงานตำรวจ

หน่วยงานตำรวจทำหน้าที่เช็คครองเท้าว่าแต่ละคนใส่รองเท้าของตนเองหรือมั่วใส่ของผู้อื่นหรือไม่ (แต่ละคนจะมีเครื่องหมายอยู่ที่รองเท้า) และเป็นการนับจำนวนที่หายไปด้วย และตรวจแก้วนํ้าและบัตร์ของแต่ละคน

พี่เลี้ยง 1 : ตรวจรองเท้า..มั่วไม่ได้..ป้ายชื่ออะไรของเขาเอง เขาจะมีรหัสของเขา...มีตรวจแก้วก่อนที่จะไปกินข้าว..ตรวจบัตร์..มันจะมีหมายเลข..สุ่มตรวจ แล้วแต่เขาแล

2. หน่วยงานมั่นคง

ทำหน้าที่ดูแลความเรื่องการหนีของเด็กนักเรียนในปอเนาะ โดยมีพี่เลี้ยงเป็นสายเข้าไปตีสนิทเพื่อสืบเรื่องราวว่าเด็กคิดจะหนีหรือไม่อย่างไร

พี่เลี้ยง 1 : ....เข้าไปที่เราได้ข้อมูลว่าเด็กนี้มีความคิดจะหนี แล้วก็ให้เราเข้าไปโดยที่ห้ามันทำมีนเลย คือเข้าไปยังไงก็ได้ ตามไหลน้ำ แล้วก็เราจะเอาข้อมูลที่นั่นแล้วก็เราจะเอาก่อนที่เราจะหนีอย่างนั้น..

3. หน่วยงานไล่ล่า

มีหน้าที่ไล่ตามเวลามีนักเรียนในปอเนาะหนี

พี่เลี้ยง 1 : ไล่ล่าเวลาเด็กหนี..ตามไป รู้เลยว่าใครไป..หน่วยงานไล่ล่ามี 20-30 คน แรกๆเราส่ง 20 คน วอไปวอมาหาไม่เจอ เราต้องคุมไอ้พวกหนี

4. หน่วยงานอียิปต์

มีหน้าที่ดูแลเรื่องการละหมาด การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน การมาเรียนหรือมาฟังครูใหญ่ จัดการเรื่องการมาเข้าหรือการทำผิดพลาดต่างๆของนักเรียนในกิจข้างต้นนี้

ที่เลี้ยง 1 : หน่วยงานอียิปต์..ถึงเวลาละหมาดก็ต้องละหมาด..ไม่ละหมาด ไม่ขึ้นบะลา(ที่ละหมาด)..เขาจับได้เขาก็ตี..อ่านกุรอาน ละหมาด..มาเรียนกับ ครูใหญ่ของปอเนาะอียิปต์จัดหมด

5. หน่วยงานตออาม

มีหน้าที่ดูแลเรื่องอาหารทำอาหารเช้าและหุงข้าว

ที่เลี้ยง 1 : ...หุงข้าว..ข้าวเช้าเด็กจะกินข้าวกับไข่ทอด..หน่วยงานตออามทำเอง

6. หน่วยงานน้ำ

มีหน้าที่ดูแลเรื่องการอาบน้ำของเด็กนักเรียนในปอเนาะ

ที่เลี้ยง 1 : น้ำอาบ...เข้าใช้จัดได้ คนที่เปิดก๊อกเปิดอะไรไม่ได้..เขาจะมี (สัง) ตัก แล้วก็อาบ ตัก แล้วก็อาบ

7. หน่วยงานยุคนะวะลา

มีหน้าที่ปลุกให้เด็กนักเรียนให้ตื่นมาเพื่อละหมาด

ที่เลี้ยง 1 : ยุคนะวะลานี้จะปลุกเด็ก เขาจะเคาะๆๆๆว่าตามเวลา ได้เวลาแล้ว..ได้เวลาละหมาดซุบฮิได้แล้ว

8. หน่วยงานโซ่

เป็นหน่วยงานที่คอยดูแลนักเรียนบางคนที่ถูกล่ามโซ่เล็กๆที่ขาไว้ ทำให้การเดินหรือหนีทำได้ลำบากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ป้องกันการหนี

ที่เลี้ยง 2 : ต้องอยู่กับโซ่..ถ้าจะไปไหนต้องแวบไปแวบเดียวแล้วเดี๋ยวก็ต้องกลับมา จะไปนานไม่ได้

4. การเรียนการสอนในปอเนาะญาลันนินบารู

สอนเนื้อหาศาสนา

การสอนแบบเนื้อหาและคำสอนของศาสนาแบบสอดแทรกทุกกิจกรรมเพื่อให้ตระหนักว่าว่าทุกๆการปฏิบัติมีเป้าหมายเพื่อให้อัลลอฮ์พึงพอใจ

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ในเวลาที่เราสอนด้วย อย่างเช่นเรากินนี้ กินเพื่ออัลลอฮ์นะ กินไอนี้ ไม่ใช่อาการให้อิ่มนะ อัลลอฮ์ให้เราอิ่ม เรากินตรงนี้เพื่ออะไรนะ เพื่อปฏิบัติอิบาดะห์ เพื่อ-

ปฏิบัติศาสนกิจ เรื่องกินเรื่องนอนก็เหมือนกัน เรานอน นอนเพื่ออัลลอฮ์ เราอาบน้ำ อาบน้ำเพื่ออัลลอฮ์ แล้วก็อื่นทั้งหมด เพื่ออัลลอฮ์หมดเลย...ทุกการปฏิบัติ เพื่อให้เขาได้เข้าใจ..แทรกทุกเรื่องเลย ก่อนที่จะต้องต้องเหน็ด (ตั้งใจ) ก่อน คือท่านนบีบอกว่า แท้จริงแล้วการปฏิบัติทั้งหลายเหล่านี้เริ่มที่เหน็ดหรือตั้งใจ..จะกวาดขยะ ฉันทกวาดขยะ ฉันทกวาดขยะเพื่ออัลลอฮ์นะ ฉันทซักผ้า..ซักผ้าเพื่ออัลลอฮ์นะ..ฉันทอาบน้ำ อาบน้ำเพื่ออัลลอฮ์นะ

พี่เลี้ยงคอยประกบ คอยสอน learning by doing

ครูใหญ่ของปอเนาะ :...ต้องมีครูประกบเนี่ย ตรงนี้สำคัญ..พี่เลี้ยงประกบ คือ ทำยังไงก็ได้ให้เขาได้เข้าใจ ได้เข้าถึงจริงๆ...มีพี่เลี้ยงดูแล แล้วนำสู่การปฏิบัติจริง learning by doing ไปเลยละ..พี่เลี้ยงนี้โชคดีด้วย บางคนเคยไปบำบัดที่อื่น ๆ มาด้วย เขาก็จำสั่งสมประสบการณ์ตรงเนี่ยมาถ่ายทอดให้กับเพื่อนๆ มาถ่ายทอดให้กับปอเนาะ อย่างเช่น หลายคนที่เคยอยู่กระบี่ เขาไม่อยากจะไปกระบี่เพราะไกล เขาก็ขอยุ่ที่นี่ พอเขามาอยู่ที่นี่ เขาเคยอยู่กระบี่มานาน เขาก็ได้เป็นพี่เลี้ยง เขาก็ได้มาช่วย

5. ข้อมูลอื่นๆเกี่ยวกับปอเนาะญาลันนันบารู

มีการส่งไปเรียนข้างนอก ถ้าหากเด็กคนนั้นมีความสามารถ

การส่งไปเรียนข้างนอกนั้น เกิดจากการที่ผู้ดูแลคัดและส่งไปเรียนโรงเรียนสามัญทั่วไปอย่างไรก็ตาม เด็กเหล่านั้นยังต้องกลับมาอยู่ในระบบปอเนาะ กล่าวคือ เมื่อกลับบ้านก็ยังต้องทำตามกฎเกณฑ์ ระเบียบวิธีการทุกอย่างเช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่นๆ

ผู้ดูแลปอเนาะ : ส่งไปเลย เราต้องมอง ต้องคัด ก็ต้องส่งไปเลย ไปส่งที่ระยอง ไปเรียนฮาเล็ก ไปส่งที่โรงเรียนกาญจนา แล้วแต่เขาจะเลือกไปเรียน ส่วนถ้าเขาบอกว่าเขากลับบ้านไม่ได้ ก็โอเค ต้องอยู่ในระบบ เราจะส่งเรียน แต่กลับมา ต้องกลับมาที่นี่ ต้องกลับมาอยู่ในระบบครับ

มีการติดตามผลหลังจากการส่งกลับบ้าน

การส่งผู้เข้ารับการบำบัดกลับบ้าน จะมีระบบจิตอาสาของจังหวัดติดตามอย่างต่อเนื่อง หากกลับบ้านแล้วไม่ดีขึ้น จะส่งกลับมาที่ปอเนาะอีก ซึ่งเป็นระบบเดียวกันกับการคัดเข้าที่ใช้ระบบจิตอาสา นี้ช่วยคัดนักเรียนมาให้

ผู้ดูแลปอเนาะ :...ก็ส่งมาอยู่ที่นี้ปุ๊บนะ เวลาจะส่งกลับ ต้องกลับส่งให้จิตอาสาพาไปแล้วจิตอาสาต้องติดตาม ในเมื่ออยู่ไม่ได้แล้วจิตอาสาจะเอามา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติด มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาอิสลามบำบัดว่า เป็นอย่างไร เป็นประโยชน์หรือทำให้เกิดผลกับการติดยาเสพติดอย่างไร โดยมีรูปแบบการวิจัยคือการ วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ถึงความคิดเห็น ประสบการณ์ และมุมมอง ของกลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่ พี่เลี้ยง ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดแบบอิสลามบำบัด ผู้ดูแลโครงการ บำบัด และครูใหญ่ของโครงการบำบัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นอย่างไร
2. เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยอันเป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดกับผู้ติดยาเสพติด

ในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการวิจัย มีการอภิปรายผลดังกล่าว และมีข้อเสนอแนะหลังจากทำการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

จากการแสดงผลการศึกษาในบทที่ผ่านมา สามารถแยกการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดสำคัญของอิสลามบำบัด
2. ปัจจัยอันเป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดกับผู้ติดยาเสพติด

โดยมีรายละเอียด ดังนี้ **CHULALONGKORN UNIVERSITY**

1. แนวคิดสำคัญของอิสลามบَابัต

1.1 เน้นการสร้างศรัทธาในศาสนาเพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ใช้สารเสพติดและไม่มุ่งเน้นการบَابัตสารเสพติด

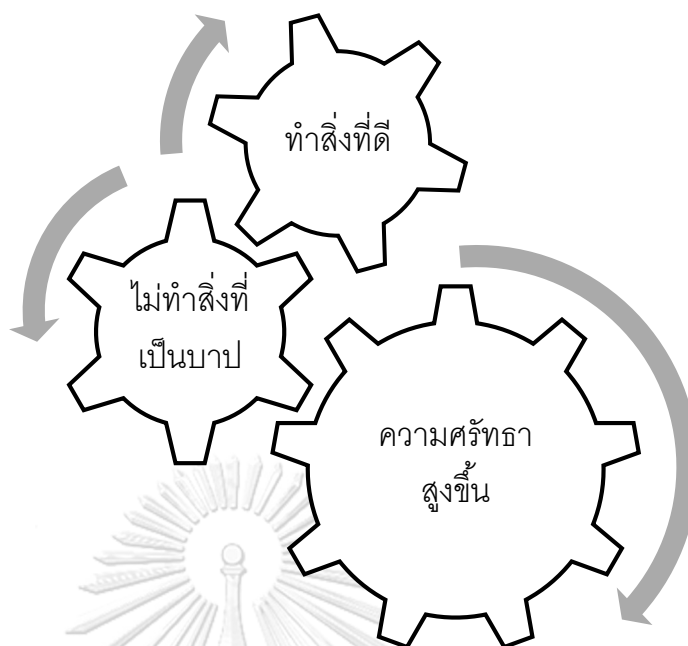
ผู้ดูแลปอเนาะ : แต่นี้ไม่ใช่เรื่องยาเสพติด..เรื่องมนุษย์ ‘มนุษย์ทั้งหมด’

แนวคิดสำคัญของอิสลามบَابัตที่ปอเนาะญาณันนบารูคือใช้ความศรัทธาในศาสนา ในฐานะเครื่องคุ้มกันการทำให้เป็นบาปทั้งหมด ซึ่งหนึ่งในสิ่งที่เป็นบาปในทรรศนะอิสลาม คือ การใช้สารเสพติด ซึ่งถือเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลาม ดังนั้น ในการบَابัตจึงไม่ได้เน้นไปที่การจัดการกับภาวะการติดสารเสพติด แต่เน้นให้มีการปฏิบัติศาสนกิจ เรียนรู้เรื่องศาสนา และใช้วิถีชีวิตแบบอิสลาม โดยมีเป้าหมายให้ระดับความศรัทธาเพิ่มพูน เพิ่มความเชื่อมั่นในพระเจ้า ส่งผลให้บุคคลปฏิบัติตามสิ่งที่พระเจ้าสั่งให้กระทำ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่พระเจ้าสั่งห้าม โดยการจะได้มาซึ่งความศรัทธานั้น มาจากการปฏิบัติตามหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติซึ่งเป็นคำสอนของศาสนาอิสลาม

ผู้สัมภาษณ์ : สิ่งที่เป็นเหมือนกับเป้าหมายของการทำบَابัตก็คือเพื่อให้เขามีความศรัทธา
ครูใหญ่ของปอเนาะ : ใช่ มีภูมิคุ้มกัน..ไม่เฉพาะยาเสพติดที่เขาจะเลิกได้นะ ความชั่วต่างๆ
นะ.....ตามที่ท่านนบีบอกไว้ อีมาน (ความศรัทธา) ถ้ามีภูมิคุ้มกันนี้ อีมานนี้แหละจะนำเขา
หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ เขาก็จะมีแนวทางปฏิบัติและแนวทางศรัทธาที่เข้มแข็งชัดเจน...เป็น
เกราะป้องกัน..ทั้งไม่ให้กลับไปใช้ ทั้งไม่ไปยุ่ง ทั้งหมด..แล้วเขาก็จะเปลี่ยนตัวเองให้อยู่ในทาง
นำที่ถูกต้อง ก็คือทางศาสนา..ใจที่ถูกนำด้วยหลักศาสนา...จะเป็นภูมิคุ้มกันแล้วก็นำชีวิตเขา
ให้อยู่ในทางที่ดี ในทางที่ถูกต้อง...

ผู้ดูแลปอเนาะ : เอาหลักศาสนาไปแก้ปัญหาก็ได้ ไม่เฉพาะเรื่องยาเสพติด เรื่องอื่นก็เหมือนกัน...
ถ้าเราจะแก้ เราไปคุยเรื่องยาเสพติดมันไม่ใช่..เราไม่คุยเรื่องยาเสพติด...สร้างอีมาน (ความ
ศรัทธา) ให้เขา ให้เขามีอีมาน ให้เขาเป็นคนดีกว่า อัตตาฮียา (ยำเกรง) คือหนึ่ง อัลลอฮฺคุณ
ต้องเชื่อฟัง...หนึ่งต้องเชื่อฟังอัลลอฮฺ...

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายของอิสลามบَابัตนั้นเพื่อให้บุคคลมีความศรัทธา โดยการเชื่อฟังพระเจ้า ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกัน ทำให้แก้ไขสิ่งไม่ดีที่บุคคลกระทำทั้งหมด ไม่ใช่เพียงสารเสพติด และนำชีวิตให้อยู่ในทางที่ดีที่ถูกต้อง โดยภูมิคุ้มกันนี้จะห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่ไม่ดี เช่น การเสพติดสารเสพติด โดยอัตโนมัติ

ภาพที่ 2 แสดงระบบของการมีความศรัทธามากขึ้น ซึ่งทำให้บุคคลไม่ทำสิ่งที่ เป็นบาป และกระทำสิ่งที่ ดี ทั้ง 3 ตัวแปรนี้ ต่างช่วยกันและกันให้ระบบนี้ขับเคลื่อนไป กล่าวคือ ทำสิ่งที่ดี ก็ช่วยให้ไม่ทำสิ่งที่ เป็นบาป ก็ช่วยให้ความศรัทธาสูงขึ้น หรือ ไม่ทำสิ่งที่ เป็นบาป ก็ช่วยให้ทำสิ่งที่ดี ก็ช่วยให้ความ ศรัทธาสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ในมุมมองของศาสนาอิสลาม ความศรัทธาหรืออีมานนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมากและมี บทบาทในการช่วยเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดคนทำสิ่งที่บาปหรือไม่ดี ให้บุคคลประพฤติแต่สิ่งที่ดี หากมี ความศรัทธาน้อย หรือไม่มีความศรัทธา ในหัวใจ ก็จะไม่สามารถต้านทานความรู้สึกของอารมณ์ใฝ่ต่ำ ในขณะที่ทำบาปอยู่ได้ ดังเช่นคำกล่าวของท่านศาสดามุฮัมมัด ความว่า (30)

“ไม่มีผู้ผิดประเวณีที่กระทำการนั้นในขณะที่มีความศรัทธาอยู่ ผู้ใดจะไม่ขโมยทรัพย์ต่างๆ ที่ เขามีความศรัทธาอยู่ และใครก็ตามจะไม่ดื่มสุราในขณะที่เขาเป็นผู้ที่มีความศรัทธาอยู่ หลังจากนั้น การอภัยโทษจะถูกนำมาเสนอแก่เขา” (รายงานโดยมุสลิม)

โดยความศรัทธามีความสำคัญคือจะทำให้บุคคลมีหัวใจที่สงบและมั่นคง ช่วยให้ประพฤติปฏิบัติตน แสดงออกตามแรงศรัทธาในหัวใจได้ (31) จึงจะเห็นว่าแนวคิดของอิสลามบำบัดเรื่องการมุ่งเน้นการ พัฒนาความศรัทธา และไม่มุ่งเน้นการบำบัดสารเสพติดนี้ มีรากฐานมาจากคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่ให้มีความศรัทธาเพื่อที่จะเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ใช้สารเสพติดและช่วยให้บุคคลเกิดความสงบใจ เมื่อ พิจารณาถึงแนวคิดที่ใกล้เคียงกับแนวคิดนี้พบว่าคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Positive Psychology

หรือจิตวิทยาเชิงบวกที่เน้นเรื่องจุดแข็งของบุคคลเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (Seligman, 1998; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000) (32) มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ให้เป็นผู้มีความสุขจากพื้นฐานการพัฒนาตนเอง การเป็นบุคคลที่ดี มุมมองต่อชีวิตและโลกในเชิงบวก (33) ไม่มุ่งเน้นไปที่จิตพยาธิวิทยา (Psychopathology) ความผิดปกติ ปัญหาสุขภาพจิต เหมือนจิตวิทยาดั้งเดิม (Seligman, 2000; Luthans, Luthans, Luthans, 2004) (33) ความเหมือนกันก็คือ อิสลามบำบัดที่พอเหมาะภูฏาลันนั้นบารุณีให้ความสำคัญกับการไม่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยพยาธิสภาพเช่นกัน จะเห็นได้ชัดจากการที่ที่นี่ไม่เรียกผู้เข้ารับการบำบัดว่าเป็นผู้ติดสารเสพติด และเรียกว่า นักเรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาเรื่องปัจจัยเชิงบวกนี้กับภาวะการติดสารเสพติดว่าเกี่ยวข้องกันหรือไม่ ก็พบว่ามีการศึกษาหลายงานที่สนับสนุนว่าปัจจัยเชิงบวก การติดสารเสพติด และการหายจากการเสพติด มีความสัมพันธ์กัน เช่น งานวิจัยหลายงานที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมกรช่วยเหลือ โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเป็นปัจจัยเชิงบวก เป็นตัวช่วยในเรื่องการเลิกดื่มของมีนเมา (Pagano et al., 2011; Zemore & Pagano, 2009) หรือ การศึกษาที่สนใจเรื่องคุณภาพชีวิตที่พบว่า คุณภาพชีวิตเป็นตัวทำนายความอุทิศตนต่อการงดดื่มของมีนเมา และการงดได้อย่างต่อเนื่อง (Laudet, Becker, & White, 2009; Laudet & Stanick, 2010) (33) ดังนั้น จึงอาจอธิบายการที่อิสลามบำบัดมุ่งเน้นที่การสร้างความสำเร็จ สร้างความดีงาม และไม่มุ่งเน้นเรื่องภาวะการติดสารเสพติดว่า อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อภาวะการติดสารเสพติดได้เช่นเดียวกัน

1.2 หลักการในอิสลามเป็นความจริงอันสมบูรณ์แบบที่สามารถแก้ไขทุกปัญหาได้

แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การให้ความสำคัญกับหลักการของศาสนาอิสลาม ในฐานะที่เป็นหลักการที่สมบูรณ์แบบ มีทางออกสำหรับทุกปัญหา รวมทั้งปัญหาเรื่องสารเสพติดด้วย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาเรื่องสารเสพติด จึงใช้หลักการของศาสนาอิสลามที่มีอยู่เพียงอย่างเดียวได้ โดยหลักการหรือวิธีการอื่นๆ อาจไม่ใช่สิ่งสำคัญจำเป็น (เช่น การใช้ยารักษา)

ครูใหญ่ของพอเนาะ : ในหลักการอิสลามมันจะแก้ทุกปัญหาทั้งหมดเลยนะ ปัญหาความเชื่อ ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน นะฮะ ปัญหายาเสพติด อื่นๆทั้งหมด concept ของอิสลามนี้มันถูกกำหนดไว้แล้ว เพียงแต่ว่าเราสามารถนำมาได้มากน้อยแค่ไหน ใน ในบริบทอะไร

ผู้ดูแลพอเนาะ : ยาเนี่ยมันเป็นตัวหลอก ยาที่ดีที่สุดคือ ศาสนา..คืออิมาน ในเมื่ออิมานเข้ามา จะกินน้ำอย่างนี้ ไอน้ำก็สกปรก ไปหยิบเกือกของเพื่อนรองเท้าของเพื่อน โอ้ไม่ได้นะ ของเพื่อน บาปนะ เราโดนทดสอบ ยอจะห้ามโดยอัตโนมัติเลย พอจะไปตูดยาสูบ อัยไม่ได้ กูฆ่าตัวกูทางอ้อม ถ้าตายไปแล้วกูขึ้นสวรรค์

ความสำคัญของ ‘หลักการในศาสนาอิสลาม’ นี้ คือ การที่หลักการต่างๆนี้ครอบคลุมการแก้ปัญหาในทุกด้าน ทั้ง ปัญหาเรื่องจิตใจ ความคิด ความเข้าใจ ความเชื่อ เนื่องจากอิสลามเป็น ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จ จึงเป็นวิถีทางที่สมบูรณ์ด้วยตัวเองแล้ว

ครูใหญ่ของปอเนาะ : คือเราอิสลามนี้ไม่ใช่เราเพื่อยาก ยากแก้ปัญหาเสพติดอย่างเดียว แก้ปัญหาภายใน ภายนอก เรื่องจิตใจ เรื่องความคิด ความอ่าน ความเข้าใจ ความเชื่อทั้งหมด นะยะ หมายถึงว่า อิสลามอะเป็นวิถี วิถีในการที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จ ความสุขที่แท้จริง ให้กับตัวเอง ไม่ฉะ ไม่เฉพาโลกนี้นะ โลกหน้าด้วย มองถึงอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดเรื่อง หลักการในศาสนาอิสลามเป็นความจริงอันสมบูรณ์แบบที่สามารถแก้ไขทุกปัญหาได้คล้ายคลึงกับที่ ศอลิหฺ บิน अबดุลอะซีซ บินอุซมาน สินดียฺ (2013) (34) ได้กล่าวไว้ว่าจุดเด่นหนึ่งของศาสนาอิสลาม คือ เป็นศาสนาที่มีระบบจัดการครอบคลุมในทุกๆด้านของชีวิต และมีทางออกให้กับทุกปัญหา โดยมีการจัดระเบียบ วางหลักพื้นฐาน หลักการที่เหมาะสมในทุกด้าน ทั้งระบบการปกครอง ระบบการค้า หุ้นส่วน หลักปฏิบัติระหว่างกัน การใช้ชีวิตในครอบครัว รวมถึงมารยาทบนท้องถนน การรับประทาน การนอน การดื่ม การสวมใส่ และอีกหลายประการ ดังเช่นที่คัมภีร์อัลกุรอานได้ระบุไว้ ความว่า

“.....วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งความเมตตากรุณาของข้า.....” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลมาอิดะห์ อายะห์ที่ 3)

ซึ่งหมายถึงว่าศาสนาอิสลามมีหลักการที่สมบูรณ์และมีทางออกสำหรับทุกปัญหาแล้ว นอกจากนี้ ท่าน ศอลิหฺ บิน अबดุลอะซีซ บินอุซมาน สินดียฺ (34) เขายังได้กล่าวไว้เพิ่มเติมว่า อีกหนึ่งจุดเด่นของศาสนาอิสลามคือทุกๆข้อบัญญัติของอิสลามเป็นสิ่งที่ประโยชน์ต่อมนุษย์เองและแก่สังคมทั้งสิ้น เขาได้ยกตัวอย่างเรื่องการห้ามดื่มสิ่งมีเมาและสิ่งเสพติดไว้ว่า เหตุผลที่อิสลามบัญญัติห้ามเรื่องนี้ก็เพราะว่ามันมีโทษที่อันตรายต่อทั้งสติปัญญา และสุขภาพ หรือตัวอย่างอื่นๆ เช่น การที่อิสลามบัญญัติห้ามมีสัมพันธภาพเพศนอกเหนือจากการแต่งงาน ก็เพื่อให้มนุษย์ห่างไกลจากโรค และให้สังคมห่างจากสภาพที่เสื่อมทรามทางศีลธรรม ทั้งยังป้องกันไม่ให้เกิดๆถูกทิ้ง ขาดความอบอุ่นและการดูแล และกลายเป็นภาระสังคมต่อไป เป็นต้น (34) กล่าวโดยสรุปคือ อิสลามมีทางออกให้กับชีวิตอย่างครอบคลุม และทุกๆทางออกนั้นต่างก็เป็นประโยชน์ต่อตัวมนุษย์เอง ซึ่งเมื่อพิจารณาในบริบทของปัญหาสารเสพติด ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการที่ใช้หลักการและพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียวในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งปัญหาสารเสพติด ดังเช่นในแนวคิดของอิสลามบَابัดนี้ พบว่ามีการศึกษาที่ให้ผลทำนองเดียวกันเช่นกัน เช่น การศึกษาของ Richard et al (2000) พบว่า

การเข้าร่วมพิธีกรรมของศาสนาและพิธีมิชซาช่วยลดการใช้สารเสพติด เช่น โคเคน ได้ โดยที่บุคคลไม่ได้เข้ารับการบำบัดอื่นๆเลย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอื่นๆที่ให้ผลในทำนองเดียวกันว่า ศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ชีวิตการใช้สารเสพติดได้ เช่น Sanchez ZVM, Oliveira LG และ Nappo SA. (2004) ที่ทำการวิจัยเชิงคุณภาพในวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวรายได้น้อย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่แตกต่างกันระหว่างวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติด และไม่ใช้สารเสพติด คือ ความเคร่งศาสนาของตัวเองและของครอบครัว กล่าวคือ วัยรุ่นที่ไม่ใช้สารเสพติดกว่าร้อยละ 81 มีศาสนา ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 13 ของวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดเท่านั้นที่มีศาสนา (35) นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่ทำในบุคคลที่มาจากครอบครัวรายได้สูง แต่ไม่มีศาสนา พบว่า กลุ่มนี้มีความเสี่ยงสูงที่สุดที่จะใช้สารเสพติด (35) จากการศึกษาทั้งหมดนี้ อาจกล่าวได้ว่า ศาสนา หรือ พิธีกรรมทางศาสนา ช่วยแก้ไข หรือ ป้องกันปัญหาสารเสพติดได้ โดยอาจไม่จำเป็นต้องมีการรักษาหรือบำบัดรูปแบบอื่นๆ ซึ่งตรงกับแนวคิดของอิสลาม บำบัดนี้ให้ความสำคัญกับศาสนาและพิธีกรรมของศาสนาในการบำบัดสารเสพติด โดยไม่จำเป็นต้องมีการบำบัดรูปแบบอื่นๆก็ได้

1.3 ศาสนกิจช่วยให้ลิ้มยาเสพติด

แนวคิดสำคัญอีกประการหนึ่งของอิสลามบำบัด คือ การปฏิบัติศาสนกิจ จะช่วยให้ลิ้มเรื่องสารเสพติดได้ ซึ่งคือ การใช้วิถีชีวิตแบบอิสลาม ปฏิบัติศาสนกิจประจำวันตลอด 24 ชั่วโมง และการซิเกอ (การระลึกถึงพระเจ้า) โดยการปฏิบัติศาสนกิจรวมทั้งการซิเกอนี้ จะช่วยให้บุคคลมีจิตที่สงบขึ้น และช่วยให้ลิ้มสารเสพติดได้

ครูใหญ่ของปอเนาะ : เราก็คิดอยู่เหมือนกันว่า อะไรที่ทำให้เขาลิ้ม ลิ้มสิ่งเสพติดได้ หนึ่งในคือหนึ่งภาพรวมของศาสนา สองนี่คือการซิเกอ รำลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา..

ผู้สัมภาษณ์ : ภาพรวมของศาสนาในที่นี้หมายถึงยังงีอะคะ

ครูใหญ่ของปอเนาะ : คือ การปฏิบัตินั้นแหละ วิถีชีวิตใน 24 ชั่วโมง

ผู้สัมภาษณ์ : แล้วยกข้อสองคือการกล่าวซิเกอ เพื่อให้เรารำลึกถึงอัลลอฮ์ให้ได้ตลอดเวลา

ครูใหญ่ของปอเนาะ : รำลึก รำลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา ทุกวินาที นี่แหละ นี่คือหัวใจ..อย่าง ที่อัลลอฮ์บอกว่า แท้จริงแล้ว นะฮะ ถ้าทุกคนได้ซิเกอเนี่ย แล้วยกย้ายมันในอะมัล (ศาสนกิจ) ซิเกอ คือจิตเขาจะยัง สงบ

นอกจากนี้ หนึ่งในศาสนกิจของอิสลาม ‘การละหมาด’ ถูกอธิบายว่าจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดสมาธิ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ช่วยชำระสิ่งที่ไม่ดีออกจากร่างกายบุคคล เพื่อให้สามารถเปิดรับสิ่งที่ดีมากขึ้นได้

ผู้ดูแลปอเนาะ : ...ถ้ายอมจำนนกับอัลลอฮ์ (จากการละหมาด) ปี๊บ มันจะมีสมาธิ อันนี้จะ จะชำระร่างกายเราโดยอัตโนมัติออกไป สิ่งที่ไม่ดีมันจะออกไป สิ่งที่ดีจะเข้ามาครับ

อภิปรายผลการวิจัย

ในศาสนาอิสลาม การปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ นั้น เป็นบทบัญญัติสำคัญที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตาม โดยในอิสลามการปฏิบัติศาสนกิจมีความสำคัญคือ เพื่อให้บุคคลได้เข้าใกล้ชิดกับพระเจ้ามากขึ้น และเมื่อบุคคลปฏิบัติศาสนกิจต่างๆจนกระทั่งเป็นที่รักของพระเจ้าแล้ว บุคคลผู้นั้นก็จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากพระเจ้า และได้รับการประทานพรในสิ่งที่ปรารถนา ดังเช่นจากคำกล่าวของท่าน ศาสดามูฮัมหมัด ดังนี้

“แท้จริงแล้วอัลลอฮ์ ตะอาลาทรงตรัสว่า : ผู้ใดที่ป็นศัตรูกับวะลี (ผู้ที่เป็นรัก) ของฉัน แน่อนฉันประกาศสงครามกับเขาผู้นั้น และไม่มีสิ่งใดที่บ่าวของฉันได้ (ปฏิบัติตน) เข้าใกล้กับฉันด้วยการงานหนึ่งที่ฉันโปรดปรานยิ่ง กว่า การปฏิบัติในสิ่งที่ฉันกำหนดเป็นฟัรฎู (ศาสนกิจที่บังคับให้ทำ) และบ่าวของฉันก็ยังคงปฏิบัติตนเข้าใกล้ฉันตลอดเวลาด้วยการปฏิบัติสิ่งที่เป็นสุนัต (ศาสนกิจที่บุคคลจะเลือกกระทำหรือไม่ก็ได้ ไม่ถือว่าเป็นบาป) ต่างๆ จนกระทั่งฉันรักเขา ครั้นเมื่อฉันรักเขาแล้ว ฉันก็จะเป็นดังผู้ระวางรักษาหูของเขาที่เขาใช้ฟัง เป็นผู้รักษาตาของเขาที่เขาใช้มอง เป็นผู้รักษามือของเขาที่ใช้พาดพิง และเป็นผู้รักษาเท้าของเขาที่เขาใช้เดิน แน่อนหากเขาขอสิ่งใดจากฉันฉันยอมให้เขา และหากเขาได้ขอความคุ้มครองจากฉัน ฉันก็จะให้ความคุ้มครองเขาอย่างแน่อน ไม่มีสิ่งใดที่ทำฉันล้งเลมากกว่า การเอาชีวิตของผู้ศรัทธา พวกเขากลัวการตายและฉันก็ไม่อยากให้เขาได้รับทุกข์เช่นกัน ” (บันทึกโดยอัลบุคอรี) (36)

แนวคิดเรื่องศาสนกิจทำให้สึมสารเสพติดนี้ อาจอธิบายได้จากเรื่องพลังงานทางจิตวิญญาณ (Spiritual energy) ซึ่งถูกกล่าวถึงว่าเป็นพลังงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติศาสนกิจ คือ การละหมาด (Islamic prayer) หรือ การสวดมนต์ (Prayer) (Henry, 2013; Jame, 1917; Breshlin and Lewis, 2008) (37) โดยพลังงานทางจิตวิญญาณนี้เป็นพลังงานที่ช่วยเยียวยาและเปลี่ยนแปลงบุคคลได้ (Henry 2013) (37) และส่งผลทางบวกอย่างมาก ต่อทั้งร่างกายและจิตใจของบุคคล (James 1917) (37) Rahman (2015) (38) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การเยียวยาทางจิตวิญญาณ (spiritual healing) ไว้ว่า หมายถึงการตื่นรู้ของตัวตนและจิตวิญญาณมนุษย์ ซึ่งมีผลทางบวกต่อชีวิตของบุคคลนั้นๆ ในหลายด้าน ทั้งด้านความรัก ความเมตตา ความอดทน การให้อภัย ความพึงพอใจในชีวิต ความรับผิดชอบ และความรู้สึกความสงบ และทั้งหมดนี้จะทำให้บุคคลเกิดความสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่นรอบๆตัวด้วย

การศึกษาของ Henry (2013) (37) พบว่า การละหมาดสามารถสร้างพลังงานทางจิตวิญญาณได้ โดยเขาอธิบายว่าการละหมาดนี้ สร้างพลังงานทางจิตวิญญาณผ่าน 2 กลไก นั่นคือ ผ่านการเชื่อมโยงกับพระเจ้าโดยตรง โดยการละหมาดทำหน้าที่เป็นช่องทางที่บุคคลสามารถเชื่อมโยงกับ

พระเจ้าและทำให้บุคคลเข้าใจพระองค์มากขึ้น (Hamdan 2010) (37) ซึ่งการเชื่อมโยงกับพระเจ้านี้ มีผลทางบวกต่อมนุษย์ เป็นแหล่งพลังงานชีวิตและสติ เป็นพลังอารมณ์และเป็นแรงผลักดันที่ยิ่งใหญ่ (Ladd and McIntosh, 2008; Stenger, 2001; Shafraanske, 1996) (37) และกลไกที่ 2 คือ การละหมาดทำให้เกิดความศรัทธาและความศรัทธาทำให้มนุษย์ได้รับพลังงานนี้ Levin (1993) (37) อธิบายว่าการศรัทธาคือสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้เข้าถึงพลังงานเหนือธรรมชาติ (supernatural power) ซึ่ง Jones (1922) (37) ก็ได้พูดไว้คล้ายคลึงกันว่าการสวดมนต์อันเป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดพลังงานทางจิตวิญญาณซึ่งช่วยเยียวยาและเปลี่ยนแปลงผู้คน และเมื่อพิจารณาคำสอนในศาสนาอิสลาม ก็พบว่า คัมภีร์อัลกุรอานเองก็ได้สนับสนุนทั้งสองแนวคิดนี้ เช่น การละหมาดทำให้สามารถเชื่อมโยงกับพระเจ้าได้ หลักฐานจากซูเราะฮ์ อันนุร อายะห์ที่ 41 ความว่า

“...พระองค์ทรงรู้การละหมาดและการแช่ซัจด์ดีของทุกคน และอัลลอฮ์ทรงรอบรู้ในสิ่งที่พวกเขากระทำ...” (คัมภีร์ อัลกุรอาน ซูเราะฮ์ อันนุร อายะห์ที่ 41) (37)

และเรื่องความศรัทธาที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างความเข้มแข็งให้บุคคล ดังเช่นหลักฐานจากซูเราะฮ์อัลบาคอเราะฮ์ อายะห์ที่ 277 ความว่า

“แท้จริงบรรดาผู้ที่ศรัทธา และประกอบสิ่งที่ดีงามทั้งหลาย และดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาตนั้น พวกเขาจะได้รับรางวัลของพวกเขา ณ พระเจ้าของพวกเขา และไม่มีความกลัวอย่างหนึ่ง อย่างใดเกิดขึ้นแก่พวกเขาและทั้งพวกเขาก็จะไม่เสียใจ” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัลบาคอเราะฮ์ อายะห์ที่ 277) (37)

Henry (2013) ยังได้อธิบายว่า พลังงานทางจิตวิญญาณที่ได้จากการละหมาดนี้มีผลต่อบุคคลหลายด้าน ทั้งช่วยป้องกันและลดความเครียด ช่วยในการคิดหาทางแก้ปัญหา ช่วยให้มีแรงบันดาลใจ ช่วยให้จิตใจสงบสุข ช่วยให้มีมนุษยธรรมและความเห็นอกเห็นใจ และช่วยให้เกิดการให้อภัย (37) ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าเรื่องของพลังงานทางจิตวิญญาณนี้อาจอธิบายแนวคิดของอิสลามบَابَد ที่พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจช่วยให้ลึสมสารเสพติดได้ โดยพลังงานนี้อาจช่วยเข้าไปเยียวยา และเปลี่ยนแปลงสภาวะทั้งร่างกายและจิตใจให้ดีขึ้น และเป็นตัวช่วยป้องกันหรือเยียวยารักษาในเรื่องการใช้สารเสพติดในที่สุด

1.4 สารเสพติดไม่สามารถหายได้จากความสามารถของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ความสำเร็จมาจากอัลลอฮ์ (พระเจ้า)

แนวคิดสำคัญประการสุดท้าย คือ แนวคิดเรื่องความสำเร็จของการกระทำต่าง ๆ นั้น ไม่ได้มาจากความพยายามหรือความสามารถของมนุษย์เพียงอย่างเดียว แต่พระเจ้าเป็นผู้ให้ความสำเร็จนั้นๆ ดังนั้น การจะหายจากสารเสพติดจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากพระเจ้า และต้องเชื่อมั่นว่าพระเจ้าจะช่วยเหลือ โดย บุคคลมีหน้าที่เปลี่ยนแปลงตนเองตามความสามารถให้ดีที่สุด และมอบหมายความสำเร็จให้พระเจ้าเป็นผู้กำหนด โดยต้องขอความช่วยเหลือและเชื่อมั่นในพระเจ้าเสมอ

มองจากมุมมองของอิสลามนั้น การยึดมั่นในอัลลอฮ์และศรัทธาในการกำหนดสภาวะการณ์ต่างๆ อันมาจากพระองค์ เป็นหนึ่งในหลักการศรัทธา (อัครีมาน) 6 ประการ ที่มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องยึดถือซึ่งการศรัทธาในการกำหนดของอัลลอฮ์นี้ คือการศรัทธาว่าอัลลอฮ์คือผู้สร้างทุกสิ่ง และกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความดี ความชั่วร้าย ได้ถูกกำหนดให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสมโดยพระองค์ ดังเช่นที่อัลลอฮ์ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า

“แท้จริง ทุกๆ สิ่งที่เราได้ทำให้เกิดขึ้น ด้วยการกำหนดของเรา” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ อัลกอมร์ อายะห์ที่ 49)

ในมุมมองของอิสลามนั้น ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น หากเป็นประสงค์ของอัลลอฮ์ที่จะให้เกิดขึ้น มันก็จะมีขึ้น และหากพระองค์ไม่ทรงปรารถนา มันก็จะไม่เกิดขึ้น ดังเช่นคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า

“แท้จริง เป็นประกาศิตของพระองค์ เมื่อพระองค์ต้องการสิ่งใด เพียงแค่พระองค์กล่าวขึ้นว่า ‘จงเป็น’ และมันก็เกิดขึ้น” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ยาซีน อายะห์ที่ 82)

ดังนั้น แนวคิดของอิสลามบ่งชี้ในเรื่องการเชื่อมั่นว่าความสำเร็จในการหายจากสารเสพติดมาจากพระเจ้าเพียงองค์เดียวนี้ คือ หนึ่งในการปฏิบัติตามหลักการศรัทธาของศาสนาอิสลามนั่นเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวคิดนี้แล้วจะพบว่าคล้ายคลึงกับ การบำบัดแบบกระบวนการ 12 ขั้นตอน (twelve steps) ซึ่งเป็นหลักการฟื้นฟูด้านจิตวิญญาณสำหรับผู้ติดสุราหรือสารเสพติด โดยมีสาระสำคัญข้อหนึ่งคือ การที่ผู้ติดสารเสพติดต้องเคารพศรัทธาพลังอำนาจที่อยู่เหนือตน (higher power) หรือ พระเจ้า ในการกลับฟื้นตัวจากสารเสพติด (39) ความคล้ายคลึงกันของอิสลามบำบัดและการบำบัดแบบ 12 ขั้นตอนนี้ข้อหนึ่ง คือ การเน้นให้ผู้ติดสารเสพติดยอมรับในความอ่อนแอ และไม่มีพลังพอที่จะต่อสู้กับสารเสพติด ดังเช่นกระบวนการข้อที่ 1 ของการบำบัดแบบ 12 ขั้นตอน คือ (16)

“เรายอมรับว่าเราไม่มีกำลังพอที่จะต่อสู้กับการติดยาเสพติดของเราและเราไม่สามารถควบคุมการดำเนินชีวิตของเราเองได้”

โดยกระบวนการการบำบัดแบบ 12 ขั้นตอนมีจุดประสงค์เพื่อให้บุคคลรู้สึกว่เหลือแต่ความว่างเปล่า ไม่มีสาระในชีวิต ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อที่จะค้นหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเติมลงไปในความว่างเหล่านั้น และนำไปสู่กระบวนการขั้นที่ 2 คือ (16)

“เราเชื่อว่ามึบางสิ่งบางอย่างที่เหนือกว่าตัวของเรา ซึ่งสามารถทำให้เรากลับเป็นปกติได้”

ซึ่งคล้ายคลึงกันกับอิสลามบำบัดที่มีแนวคิดว่ อัลลอฮ์เป็นผู้มีอำนาจเพียงผู้เดียวและเป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งกำหนดให้บุคคลหายจากสารเสพติดด้วย โดยกระบวนการ 12 ขั้นตอนอธิบายว่ เมื่อผู้ติดสารเสพติดเปิดใจและเชื่อมั่นในพลังอำนาจเหนือกว่าแล้ว ผู้ติดสารเสพติดจะได้รับการช่วยเหลือ การช่วยเหลือนี้จะทำให้เกิดความอัศจรรย์ใจ และทำให้ผู้ติดสารเสพติดรู้สึกใกล้ชิดกับพลังอำนาจที่เหนือกว่านี้ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ ทำให้ภาวะติดสารเสพติดเริ่มฟื้นสภาพขึ้น (16) ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของอิสลามบำบัด ที่มีความหวังในการช่วยเหลือของอัลลอฮ์ เชื่อมั่นว่อัลลอฮ์จะทรงช่วยเหลือผู้ที่อดทน ยำเกรง และผู้ที่มีความบริสุทธิ์ใจ ดังเช่นคำพูดของครูใหญ่ที่กล่าวว่

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ...เราก็ไม่ใช่หมอ เราก็ผู้อ่อนแอคนนึงเนอะ แต่เรามีความเชื่อมั่นในพระเจ้าเป็นเจ้า ในอัลลอฮ์ซุบฮานะฮูวะตะอาลา เอ้อ เรามีความหวังแล้วก็มีกังวล หวังว่อัลลอฮ์ช่วย กังวลว่อัลลอฮ์จะไม่ช่วย แต่เราก็มีมีช่วงตรงนี้ ทำให้เรามีความรู้สึกว่อัลลอฮ์จะต้องช่วย เพราะอัลลอฮ์ได้กล่าว ได้สัญญาไว้ กับคนที่ทำดี อัลลอฮ์จะตอบแทนความดีให้กับเขา แน่นนอนที่สุด อัลลอฮ์ตะอาลาจะช่วยเหลือบ่าวที่อดทน บ่าวที่ ที่มีความยำเกรง บ่าวที่อดทน บ่าวที่มีความยำเกรง บ่าวที่ อหะ มุดตะกิน มุคิลชีน ที่มีความบริสุทธิ์ใจ อัลลอฮ์จะช่วยเหลืออยู่แล้ว

ครูใหญ่ยังได้กล่าวเสริมอีกด้วว่การได้ทำงานที่ปอเนาะนี้ เขาได้เห็นการช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ที่เป็นปาฏิหาริย์ ดังเช่นที่เขาเคยเห็นผู้ติดสารเสพติดบางคนที่มีสภาพไม่น่าจะรักษาได้แล้ว แต่ก็เขาก็ได้รับความช่วยเหลือให้ดีขึ้น

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ...การช่วยเหลือของอัลลอฮ์มันเป็นปาฏิหาริย์ บางทีเราไม่เคยคาดคิดมาก่อน แต่อัลลอฮ์ทำไปแล้วอะ หลายคนที่มาที่นั้บ้ไปแล้วอะ แต่เราก็ไม่ได้บอกว่เราจะรักษาให้เขา เรารักษาให้เขาหายได้ เราก็ เรามีความหวังว่ อัลลอฮ์ต้องช่วยแน่ แต่สุดท้ายอัลลอฮ์ก็ช่วยเขาจริง

ซึ่งคัมภีร์อัลกุรอาน ก็ได้กล่าวในสิ่งที่คล้ายคลึงกับกระบวนการช้ันนี้ไว้เช่นกัน โดยมีข้อความดังนี้

“.....และพวกเขากล่าวว่อัลลอฮ์นั้นเป็นผู้พอเพียงแก่เราแล้ว และเป็นผู้บริหารที่ดีเยี่ยมแล้ว พวกเขา ก็กลับมาพร้อมด้วความกรุณาจากอัลลอฮ์และความโปรดปราน (จากพระองค์) โดยมีได้มีอันตรายใดๆประสบแก่พวกเขา และพวกเขาได้ปฏิบัติตามความพอพระทัยของอัลลอฮ์-

และอัลลอฮ์คือผู้ทรงโปรดปรานที่ยิ่งใหญ่” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ อาละอิมรอน อายะห์ที่ 173-174) (40)

จากข้อความในคัมภีร์อัลกุรอานที่ยกมานี้ จะเห็นว่า การมอบหมายต่ออัลลอฮ์อย่างสมบูรณ์ โดยเชื่อมั่นในพระองค์ในฐานะที่พระองค์ทรงกำหนดและเป็นผู้บริหารการงานทุกอย่าง จะทำให้บุคคลได้รับการช่วยเหลือให้พ้นจากสิ่งไม่ดีทั้งหลาย ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงอย่างมากกับหลักการของกระบวนการ 12 ขั้น และ อิสลามบำบัด ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

นอกจากนี้ กระบวนการ 12 ขั้น ยังอธิบายว่า เมื่อได้รับความช่วยเหลือดังเช่นในกระบวนการขั้นที่ 2 แล้ว จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่น และความเชื่อมั่นที่แข็งแกร่งขึ้น จะนำเข้าสู่กระบวนการข้อที่ 3 ที่มีการมอบหมายการดำเนินชีวิตทั้งหมดนั้นอยู่ภายใต้การดูแลของพลังงานที่เหนือกว่า (16)

“เราได้ทำการตัดสินใจที่จะให้ความตั้งใจในการดำเนินชีวิตของเราให้อยู่ภายใต้การดูแลจากสิ่งที่เราเชื่อมั่นศรัทธา ซึ่งแล้วแต่เราจะเข้าใจว่าสิ่งนั้นคืออะไร”

ซึ่งกระบวนการนี้คล้ายกับสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงสอนไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานเช่นกัน ความว่า

“เมื่อท่านตั้งใจแน่วแน่แล้ว ท่านจงมอบหมายต่ออัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้ที่มอบหมายต่อพระองค์” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อาละอิมรอน อายะห์ที่ 159) (40)

แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมอบหมายต่ออัลลอฮ์ในผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจหรือการกระทำต่างๆ ให้พระองค์เป็นผู้ดูแลและเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในผลที่จะเกิดขึ้น โดยบุคคลมีหน้าที่ตั้งใจทำในสิ่งที่ดีที่สุด ซึ่งแนวคิดลักษณะนี้ถูกพูดถึงจากผู้ดูแลปอเนาะญาลันนั้นบารูเช่นกัน

ผู้ดูแลปอเนาะ : ....ที่หายไม่หาย อันนั้นเราต้องมอบให้อัลลอฮ์แล้ว อัลลอฮ์บอกว่าคุณทำอัลลอฮ์ไม่ได้บอกว่าคุณต้องทำให้สำเร็จนะ คุณทำ...ถ้าเราทำแล้วไม่ดีอันนั้นเรื่องของเรา...แต่เราทำแล้ว เราได้ละ นะ

จะเห็นได้ว่าแนวคิดของอิสลามบำบัดจากผลของการศึกษานี้ที่ว่า สารเสพติดไม่สามารถหายได้จากความสามารถของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ความสำเร็จมาจากอัลลอฮ์ (พระเจ้า) คล้ายคลึงกับแนวคิดของกระบวนการการบำบัดแบบ 12 ขั้นตอนมาก ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดโดยอิงหลัก 12 ขั้นตอนนี้มีประสิทธิภาพในการเลิกสารเสพติดได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ กลุ่ม Alcoholic Anonymus (AA) หรือ กลุ่มผู้ติดสุรานินนาม อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการบำบัดที่อิงหลัก 12 ขั้นตอนนี้ ซึ่งมีสมาชิกที่เลิกสุราจากการเข้าร่วมกลุ่มผู้ติดสุรานินนามจำนวนมาก โดยเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งจิตใจ ร่างกาย สังคม และจิตวิญญาณในด้านลึก (39) และมีการศึกษาที่พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มผู้ติดสารเสพติดนินนาม มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ที่ดีของการหยุดดื่มสุรา (Linehan,1999) (39) ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเรื่องการยึดมั่นในพระเจ้าหรือพลังงาน-

สูงกว่าในการทำให้หายจากสารเสพติดนี้ อาจมีประสิทธิภาพในการช่วยให้ผู้เข้ารับการบำบัดหายจากการติดยาเสพติดได้ ผ่านการยึดมั่นในการกำหนดของพระเจ้า การได้รับการช่วยเหลือ การมอบหมายให้พระเจ้าเป็นผู้ดูแลการดำเนินชีวิตทั้งหมด

2. ปัจจัยอันเป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดกับผู้ติดยาเสพติด

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้เข้ารับการบำบัดเกิดความเปลี่ยนแปลงหลายประการหลังจากที่เข้ารับการบำบัด โดยความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ถูกรายงานว่าเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อการติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการบำบัด ในที่นี้จะสรุปความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวผู้รับการบำบัดโดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
2. ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง
3. ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว
4. ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในอิสลามบำบัด

1. ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

เกิดการระลึกถึงพระเจ้ามากขึ้น

ผลการวิจัยนี้พบว่าผู้เข้ารับการบำบัดหลายคนรายงานถึงการระลึกถึงพระเจ้ามากขึ้นในหลายแง่ ดังนี้การระลึกถึงในแง่ของการควบคุมครองดูแลพระเจ้า การมีความหวังในการตอบสนองของพระเจ้า การระลึกว่าพระเจ้ากำลังเฝ้าดูการกระทำของตนเอง และมองเห็นตนเองเสมอ ซึ่งทำให้ไม่กล้าที่จะทำพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ต่างๆ เช่น การละเลยการปฏิบัติศาสนกิจ หรือ การใช้สารเสพติด และระลึกถึงในแง่ของการกลัวการถูกลงโทษจากพระเจ้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการเลิกสารเสพติด

อภิปรายผลการวิจัย

ในศาสนาอิสลาม การระลึกถึงพระเจ้า เป็นหลักการสำคัญยิ่ง ดังมีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานที่ส่งเสริมอย่างมากให้บุคคลระลึกถึงอัลลอฮ์ เช่นตัวอย่าง ดังนี้

“แท้จริงข้าคืออัลลอฮ์ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากข้า ดังนั้น เจ้าจงเคารพภักดีต่อข้า และจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด เพื่อระลึกถึงข้า” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ฆุอฮา อายะห์ที่ 20:14)

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย! จงระลึกถึงอัลลอฮ์ โดยการระลึกอย่างมากมาย” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลอะหฺซาบ อายะห์ที่ 33:41)

นอกจากนี้ การระลึกถึงพระเจ้ายังถูกระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ว่าเป็นหลักการสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้ที่เคยใช้สุรา (สิ่งเสพติด) กระทำ โดยกล่าวว่า การใช้สุรา เป็นสิ่งที่หันเหบุคคลออกจาก การระลึกหรือจดจำพระเจ้าได้ ดังนั้น เมื่อบุคคลกระทำผิดบาป ให้ระลึกถึงอัลลอฮ์ และขออภัยโทษ ต่อพระองค์ในความผิดบาปของตนเอง

“ที่จริงชัยฏอน (ซาตาน) นั้น เพียงต้องการที่จะให้เกิดการเป็นศัตรูกัน และการเกลียดชังกัน ระหว่างพวกเจ้าจากการดื่มสุราและการพนันเท่านั้น และมันจะหันเหพวกเจ้า ออกจากการ ระลึกถึงอัลลอฮ์ และการละหมาด แล้วพวกเจ้าจะยุติไหม?” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ มาอิ ดะฮฺ อายะห์ที่ 5:91)

“บรรดาผู้ที่เมื่อพวกเขากระทำสิ่งชั่วใด ๆ หรือ อยู่ดิถีธรรมแก่ตัวเองแล้ว พวกเขา ก็ระลึก ถึงอัลลอฮ์ แล้วขออภัยโทษในความผิดของพวกเขา” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ อา- ละอิมรอน อายะห์ที่ 3:135)

ศาสนกิจหนึ่งที่พึงปฏิบัติเพื่อให้เกิดการจดจำอัลลอฮ์หรือการระลึกถึงอัลลอฮ์คือการ ซิเกรา (การระลึก) ซึ่งหมายถึง การแสดงออก โดยลิ้นและจิตใจ จากการกล่าวว่า ซุบฮันอัลลอฮ์ (มหาบริสุทธิ์ แต่อัลลอฮ์) การกล่าว อัลฮัมดุลิลลาฮ์ (การสรรเสริญเป็นของอัลลอฮ์) การกล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ (ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์) และการกล่าวว่า อัลลอฮุอักบร (อัลลอฮ์ผู้ทรงเกรียงไกร) และ หมายถึงไปถึงการปฏิบัติความดีต่างๆ (41) ซึ่งในอิสลามบَابดนั้น การซิเกราเป็นหลักการหนึ่งถูกเน้น ให้ทำโดยมีแนวคิดว่าการซิเกราหรือการระลึกถึงอัลลอฮ์นี้ จะทำให้บุคคลลืมนิสัยเสพติดได้ ดังเช่นที่ ครูใหญ่ได้กล่าวไว้

ครูใหญ่ของปอเนาะ : เราก็คิดอยู่เหมือนกันว่า อะไรที่ทำให้เขาลืม ลืมสิ่งเสพติดได้ หนึ่งคือ หนึ่งภาพรวมของศาสนา สองนี่คือการซิเกรา รำลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา... รำลึกถึงอัลลอฮ์ ตลอดเวลา ทุกวินาที นี่แหละ นี่คือหัวใจ..อย่างอัลลอฮ์บอกว่า แท้จริงแล้ว นะฮะ ถ้าทุกคน ได้ซิเกราเนีย แล้วก็ถ้ายึดมั่นในอะมัลซิเกราคือจิตเขาจะยิ่ง สงบ

ในศาสนาอิสลามนั้น การระลึกถึงพระเจ้านี้มีความสำคัญคือ เป็นสิ่งที่ช่วยชำระล้างความ สกปรกออกจากจิตวิญญาณโดยจะทำหน้าที่ปกป้องหัวใจจากความชั่วร้ายทั้งหลาย และเนื่องจากการ ซิเกรา นั้นเป็นการมุ่งความสนใจไปกับกิจกรรมที่ดี ดังนั้น ความวิตกกังวลจึงลดลง การฝึกซิเกราบ่อยๆ จะ ช่วยเปิดหัวใจให้พบกับความสงบสุข(42) ดังเช่นคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

“...พึงทราบเถิด ด้วยการระลึกถึงอัลลอฮ์นั้น ทำให้จิตใจสงบ” (คัมภีร์ อัลกุรอาน ซูเราะฮ์ฮัร เรอะฮุด อายะห์ที่ 28)

ผลการวิจัยนี้พบว่าการตระหนักถึงพระเจ้าหรือการจดจำพระเจ้านั้น เป็นความเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นกับผู้รับการบำบัดแบบอิสลามบَابด ซึ่งถูกรายงานว่ามีผลทางบวกต่อภาวะการติดสารเสพติด

ในหลายแง่อย่างที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีการศึกษาก่อนหน้านี้ที่ให้ผลทำนองเดียวกัน เช่น การศึกษาของ Muhammad Yusuf Khalid (28) เรื่องการบำบัดสารเสพติดแบบเน้นการละหมาด การอาบน้ำหนึ่งครั้ง และการระลึกถึงพระเจ้า พบว่ากว่า 83.91% ของผู้รับการบำบัดหายขาด นอกจากนี้ การศึกษาของ สุนีย์รัตน์และศรีพรรณ (2544) และ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด (2547) (18) สนับสนุนว่าการมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ช่วยให้บุคคลเลิกสารเสพติดได้ และการศึกษาของ Shannon และ Stephanie (2016) (43) ที่พบว่าผู้ที่สามารถเลิกสารเสพติดได้ระยะยาวนั้น เกี่ยวข้องกับการที่พวกเขามีความเชื่อมั่นในพระเจ้า จึงจะเห็นได้ว่า ความเชื่อมั่นนี้มีความสำคัญมากและไม่แปลกเลยที่จะพบผลการศึกษาที่ให้ผลทำนองนี้ (Sussman et al, 2011) (44)

ประเด็นถัดมาที่จะเห็นได้จากผลการศึกษานี้ คือการพบว่าปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากการระลึกถึงพระเจ้าคือ การที่ผู้เข้ารับการบำบัดมี ‘ความหวัง’ เกิดขึ้น เช่นคำพูดของผู้รับการบำบัด 2 ที่กล่าวว่า

ผู้รับการบำบัด 2 : (คิดว่าจะได้อะไรจากอัลลอฮ) ผลบุญ...อยากได้สวรรค์

ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับการมีความหวังเป็นอย่างมาก ทั้งการมีความหวังเพื่อที่จะได้รับการอภัยโทษในความผิดบาปที่เคยกระทำ การมีความหวังเพื่อที่จะได้รับการตอบแทนเมื่อทำสิ่งที่ดี และการมีความหวังเพื่อที่จะได้รับความเมตตาจากพระเจ้า ดังจะเห็นได้จากคัมภีร์อัลกุรอานที่กล่าวว่า

“จงกล่าวเถิด มุฮัมมัด ว่า ‘โอ้ปวงบ่าวของเรา (อัลลอฮ) ที่ได้ละเมิดต่อตัวของพวกเขาเอง พวกท่านอย่าได้หมดหวังจากพระเมตตาของอัลลอฮ แท้จริงอัลลอฮทรงอภัยโทษบาปทั้งหมด แท้จริงพระองค์ทรงอภัยยิ่ง ทรงเมตตายิ่ง’ ” (คัมภีร์ อัล-กุรอาน ซูเราะห์อิซซุมร์ อายะห์ที่ 52) (45)

จะเห็นว่าศาสนาอิสลามสนับสนุนให้บุคคลมีความหวังอยู่เสมอ แม้กระทั่งเมื่อบุคคลได้ทำในบาปที่ร้ายแรงที่สุดหรือเมื่อประสบกับปัญหาชีวิตที่แย่มากที่สุด นั่นเพราะว่าพระเจ้าจะยังคงเมตตาตามนุษย์เสมอ (46) และหากบุคคลหันหน้าเข้าหาพระเจ้า พระองค์ก็จะช่วยเหลือบุคคลนั้นๆ และพระองค์จะอภัยโทษในความผิดพลาดพวกเขาเสมอ ดังรายงานฮาดิษของท่านศาสดามุฮัมมัด ความว่า

“ผู้ใดที่นำมาซึ่งความดี เขาจะได้รับผลตอบแทนสิบเท่าของความดีนั้นๆหรือมากกว่าและผู้ใดที่นำมาซึ่งความชั่ว ผลตอบแทนของความชั่วหนึ่งคือหนึ่งเท่าหรือเราจะอภัยให้ และผู้ใดที่เข้าใกล้เราหนึ่งศิป เราเข้าใกล้เขาหนึ่งคอก ผู้ที่เข้าใกล้เราหนึ่งคอก เราเข้าใกล้เขาหนึ่งวา ผู้ใดที่เดินมาหาเรา เราจะวิ่งไปหาเขา ผู้ใดที่ได้มาพบกับเราโดยมีความผิดเท่าผืนแผ่นดิน โดยที่-

เรามีได้ตั้งภาคีใดๆต่อเรา (อัลลอฮ) เราจะพบกับเขาด้วยการอภัยโทษเยี่ยงนั้น” (รายงานโดยมุสลิม จากอบูซุรฺ) (45)

นอกจากนี้ ศาสนาอิสลามยังสนับสนุนให้มีความหวังในแง่ของการได้รับการตอบแทนหรือการได้ขึ้นสวรรค์ และการถูกละไว้ไม่ให้เข้านรก ดังเช่นฮาดิษของท่านศาสดามุฮัมมัด ความว่า

“ผู้ใดที่ปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ เว้นแต่อัลลอฮองค์เดียว ไม่มีภาคีใดๆสำหรับพระองค์ และ (ปฏิญาณว่า) แท้จริงมุฮัมมัดเป็นบ่าวและศาสนทูตของพระองค์ และแท้จริงอีซา (เยซู) เป็นบ่าวของอัลลอฮ เป็นศาสนทูต เป็นพระวาทะของพระองค์ที่ทรงบันดาลแก่นางมัรยัม (นางมารีย์) และเป็นพระวิญญูณที่มาจากพระองค์ และ (ปฏิญาณว่า) สวรรค์มีจริง นรกมีจริง อัลลอฮ (ช.บ.) ทรงให้เราเข้าสวรรค์ตามผลงานที่เราได้ประกอบไว้แน่นอน” (รายงานโดย บุคคอรีย์ และมุสลิม จากอบูบาตะฮฺ บุตร อัศคอมีต) (45)

“ผู้ใดที่ปฏิญาณว่า ‘แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ เว้นแต่อัลลอฮ และแท้จริงมุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ’ อัลลอฮจะทรงหวงห้ามเขาจากไฟนรกแน่นอน” (รายงานโดยมุสลิม)

คำสอนจากคัมภีร์อัลกุรอานและฮาดิษท่านศาสดานี้อาจอธิบายผลการศึกษานี้ที่พบว่าผู้เข้ารับการบำบัดมีความหวังต่อพระเจ้า และมีส่วนช่วยในการเลิกสารเสพติด ได้ว่า ผู้ติดสารเสพติดอาจเกิดแรงจูงใจในการเลิกสารเสพติดจากการมีความหวังว่าพฤติกรรมที่ไม่ดีของบุคคลจะได้รับการอภัย และบุคคลยังคงอยู่ในความเมตตาของพระเจ้าอยู่ อีกทั้งยังมีความหวังที่จะได้รับการตอบแทน จึงอาจเสริมแรงให้ทำพฤติกรรมที่ดีและออกห่างจากการใช้สารเสพติดซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักการศาสนา ซึ่งความหวังที่เกิดขึ้นนี้ ตรงกับนิยามที่ Miller (1992) ได้ให้ไว้ว่า ความหวังเป็นประสบการณ์หนึ่งของมนุษย์ซึ่งเปรียบเป็นหนทางที่บุคคลได้ประสบหรือใกล้ชิดกับความต้องการของชีวิต เป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ที่ซับซ้อนอธิบายได้ยาก เกี่ยวกับการที่บุคคลมั่นใจว่าความต้องการนั้นๆจะได้รับการตอบสนอง และความหวังเป็นพลังสำคัญของมนุษย์กระตุ้นให้เกิดความอดทน ดังนั้น ความหวังจะช่วยให้ผู้ป่วยยาเสพติดมีความพยายาม เกิดพลัง และความตั้งใจที่จะบำบัดให้หาย กลับสู่สังคมได้ และไม่เสพยา (47) นี้อาจสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของการระลึกถึงพระเจ้า การมีความหวัง และประโยชน์ต่อภาวะการติดสารเสพติดได้

อีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นจากการระลึกถึงพระเจ้า คือ การระลึกถึงพระเจ้าส่งผลให้เกิดความ ‘กลัว’ ขึ้น ทั้งในแง่ความกลัวการถูกลงโทษและการกลัวที่จะหลงลืมอัลลอฮ ทำให้ไม่อยากจะกลับไปใช้สารเสพติดอีก ดังที่เช่น ผู้รับการบำบัด 2 และ 8 ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ดังนี้

ผู้รับการบำบัด 8 ..จะสู้ให้ถึงที่สุด..จะบอกตัวเองว่ากลัวคำสาปของอัลลอฮ...

ผู้สัมภาษณ์ : เมื่อพูดถึงการละหมาด การขอบคุณอัลลอฮ์ -ทำไมพูดถึงตรงนี้แล้วเหมือนน้ำตาจะไหล

ผู้รับการบำบัด 8 : ก็อย่างที่บอก..กลัวคำสาปอัลลอฮ์..ฝังใจอยู่ทุกวัน...สักวันเราก็ไม่ได้อยู่บนโลกนี้ตลอด วันหนึ่งเราก็ต้องตาย ถ้าวันหนึ่งเราตายแล้วไม่มีศาสนา วันตอบแทนของอัลลอฮ์ เขาจะเป็นยังไง น่ากลัวครับ

ผู้สัมภาษณ์ : บอกว่าไม่เล่น(ยา)เพราะอะไร

ผู้รับการบำบัด 2 : เพราะารู้จักแล้ว...มันทำให้เราเพลอกับมันมาก..ทำให้เรารู้สึกอัลลอฮ์ลืมอะไรทุกอย่าง

ในอิสลาม ความยำเกรงหรือความกลัวในอัลลอฮ์เป็นเรื่องที่ถูกให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเมื่อบุคคลเกิดความกลัวในอัลลอฮ์ เขาจะขอความช่วยเหลือจากพระองค์ พยายามที่จะเข้าใกล้พระองค์ และทำให้พระองค์พอใจในการทำงานที่เขาปฏิบัติ (48) ความกลัวนี้จะช่วยให้บุคคลประพฤติในสิ่งที่อัลลอฮ์สั่งให้ทำ เพื่อทำให้อัลลอฮ์พึงพอใจ และจะระงับตัวเองได้จากการการยุงของซาตานให้ทำความชั่ว และจากความต้องการของตัวตนระดับต่ำ (กิเลส) ดังนั้นความกลัวและความยำเกรงในพระเจ้าจึงมีความสำคัญทำให้บุคคลมีการตระหนักรู้ตนเองดีขึ้นและมีความสามารถที่จะต้านทานความต้องการต่างๆได้ (48)

“ดังนั้นพวกท่านจงรีบเร่งไปหาอัลลอฮ์.....” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ อัจซารียาต อายะห์ที่ 50)

แม้ว่าความกลัวจะดูเป็นอารมณ์ทางลบที่เกิดขึ้นของมนุษย์เพื่อตอบสนองต่ออันตรายต่างๆ เพื่อปกป้องมนุษย์จากความเจ็บปวด การบาดเจ็บ หรือความตายก็ตาม แต่สำหรับความกลัวในอิสลามที่ศาสนาอิสลามสนับสนุนให้มีนี้ หมายถึง การไม่กลัวสิ่งอื่นๆหรือบุคคลอื่นๆ และหันมากลัวเพียงพระองค์อัลลอฮ์เท่านั้น (48) ดังเช่นหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า

“...ดังนั้น พวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา แต่จงกลัวข้าเถิด และเพื่อที่ข้าจะได้ให้ความกรุณาของข้าครบถ้วนแก่พวกเจ้า และเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับแนวทางอันถูกต้อง ” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลบาคอเราะห์ อายะห์ที่ 150)

สำหรับในศาสนาอิสลามนั้น ผู้ศรัทธาที่แท้จริงนั้นจะไม่เกรงกลัวใคร หรือ สิ่งคมใด นอกจากอัลลอฮ์ เขาจะรู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งรางวัลและการสูญเสีย ทั้งสิ่งดีและสิ่งไม่ดี มาจากอัลลอฮ์เท่านั้น (49) ดังนั้น แม้ความกลัวจะเป็นอารมณ์ทางลบที่ไม่น่าพึงประสงค์ แต่ในอีกแง่หนึ่ง เมื่อไม่มีสิ่งใดที่สมควรกลัวนอกจากอัลลอฮ์ ความกลัวในแง่อื่นๆจึงลดลง และหันมาเกรงกลัวแค่เพียงพระเจ้าเท่านั้น ดังนั้น เมื่อความกลัวในเรื่องอื่นๆลดลง จึงอาจเป็นตัวแปรที่ช่วยในการหายจากสารเสพติดได้

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความกลัว ความวิตกกังวล และการติดสารเสพติดนั้นมีการศึกษาหลายงานที่ผ่านมาที่พบว่า โรควิตกกังวล (Anxiety Disorder) และการติดสารเสพติด มีความสัมพันธ์กันอย่างมาก (Henquet C, Murray R, Linszen D, van Os, Windle M, Wiesner M, Goodwin RD, Fergusson DM, Horwood LJ, Johnson JG, Cohen P, Pine DS, Klein DF, Kasen S และ Broo) (50) จากข้อมูลของ National Citizen Service (NCS) พบว่าในอเมริกา กว่าร้อยละ 36 พบโรควิตกกังวลร่วมกับการเสพติด หรือโรคที่มีสาเหตุมาจากความกลัว เช่น โรคตื่นกลัวสังคม (Social Phobia) ก็พบว่ามีความสัมพันธ์กับการเสพติดมาก ในอเมริกาพบผู้ติดยาที่มีภาวะตื่นกลัวสังคมร่วมกับการเสพติดระหว่างร้อยละ 8-56 และในผู้ป่วยโคเคนพบกว่าร้อยละ 13.9 (16) ดังนั้น ความเกรงกลัวในพระเจ้าองค์เดียวและความเชื่อมั่นในพระเจ้า ในแง่หนึ่ง อาจอธิบายได้ว่าสามารถช่วยผู้ติดสารเสพติดได้โดยการ 'ลด' ความกลัวหรือความวิตกกังวลอื่นๆที่ผู้สารเสพติดประสบอยู่ได้ ซึ่งความกลัวเหล่านี้ดังที่ได้ทบทวนวรรณกรรมข้างต้นว่ามีความเกี่ยวข้องกับภาวะติดสารเสพติดมาก ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการลดความกลัวจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ติดสารเสพติด

เกิดประสบการณ์พิเศษขึ้นจากการละหมาด

ผลการศึกษานี้พบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดประสบการณ์พิเศษขึ้นจากการละหมาดซึ่งประสบการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นจากการละหมาดนี้ เป็นสิ่งที่ถูกรายงานว่าเพิ่งจะเกิดขึ้นหลังจากที่เข้ารับการบำบัดแล้ว กล่าวคือ แม้จะเคยละหมาดมาก่อนจะเข้ารับการบำบัด แต่ไม่เคยเกิดประสบการณ์นี้ ซึ่งประสบการณ์การณีนี้นักนิยามว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ บอกไม่ถูก แต่ทำให้รู้สึก สบายใจ สงบ มีความสุข ช่วยให้จิตใจเข้มแข็ง อดทนได้มากขึ้น รู้สึกได้ว่าสารเสพติดถูก 'ล้าง' ออกไป บางคนรายงานว่ารู้สึก ติด ละหมาด หมายถึง ใจนี้กอยากละหมาดอย่างเดียว อยากทำโดยอัตโนมัติ ถ้าหากหยุดทำจะทำให้รู้สึกหงุดหงิด

ผู้รับการบำบัด 2 : ..ละหมาดล้างสารเสพติดออกหมด..มันสงบ สบายใจ ไม่เครียด

อภิปรายผลการวิจัย

จากมุมมองของอิสลาม การละหมาดช่วยคลายความกลัวและช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆได้ การละหมาดเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะกระชับความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ หากบุคคลละหมาดด้วยความนอบน้อมต่อพระเจ้าอย่างบริสุทธิ์ใจในฐานะที่เป็นบ่าวที่อยู่ต่อหน้าพระเจ้าผู้สร้าง จะช่วยให้บุคคลคลายความกลัวได้ นั่นเพราะ บุคคลจะมีความหวังว่าพระเจ้าจะตอบรับการขอพรของเขา และจะช่วยเขาแก้ไขปัญหาต่างๆที่เผชิญอยู่ ผู้ที่ละหมาดเป็นประจำสม่ำเสมอ นั้น จะไม่หวั่นไหวใดๆ เพราะพวกเขาจะเกิดความเชื่อมั่นว่าการขอพรของเขาจะได้รับการตอบรับจากอัลลอฮ์ นอกจากนี้ ใน

คัมภีร์อัลกุรอาน ยังได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การละหมาด สามารถช่วยช่วยป้องกันมนุษย์ ผู้ซึ่งอ่อนแอและเป็นผู้หวั่นไหวต่อความชั่วร้าย ให้พ้นจากการทำสิ่งที่ผิดบาปกระทำอยู่ (51) (42) คัมภีร์อัลกุรอาน ได้กล่าวถึงความสำคัญของการละหมาด ดังนี้

“แท้จริงแล้ว การละหมาดจะป้องกันมนุษย์จากการทำบาปและการกระทำสิ่งไม่ดีทั้งหลาย” (คัมภีร์อัลกุรอาน บท.อัล-อันกะบูต อายะห์ที่ 45)

“แท้จริงมนุษย์นั้นถูกบังเกิดมาเป็นคนหวั่นไหวเมื่อความทุกข์ยากประสบแก่เขา ก็ตีโพยกลัดกลุ้ม และเมื่อคุณความดีประสบแก่เขา ก็ทวงแหน นอกจากบรรดาผู้กระทำละหมาด บรรดาผู้ที่ดำรงมั่นอยู่ในการทำละหมาดของพวกเขาเป็นประจำ” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ อัล-มะอาริจญ์ อายะห์ที่ 19-23)

“เจ้าจงอ่านสิ่งที่ถูกวะฮีย์ (ส่งลงมา) แก่เจ้าจากคัมภีร์ และจงดำรงการละหมาด (เพราะ) แท้จริงการละหมาดนั้น จะยับยั้งการทำความผิดและความชั่ว และการรำลึกถึงอัลลอฮ์นั้น ยิ่งใหญ่มากและอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อะไรที่พวกเจ้ากระทำ” (คัมภีร์อัลกุรอาน อัลอันกะบูต ยุซอที่ 21 อายะห์ที่ 45)

นอกจากประโยชน์ดังกล่าวนี้ การละหมาดยังมีการกล่าวถึงในฮาดิษของท่านศาสดาว่าเป็นการช่วยชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ ชำระบาปและสิ่งไม่ดีต่างๆให้หมดไป

“พวกท่านลองตอบสิว่า ถ้าหากว่าหน้าประตูบ้านของพวกท่านมีแม่น้ำไหลผ่าน เพื่อที่พวกท่านจะได้อาบน้ำชำระร่างกายห้าครั้งในทุกๆวัน แล้วท่านยังมีสิ่งสกปรกหรือกลิ่นตัวติดหรือค้างอยู่อีกไหม?” บรรดาผู้ที่ฟังท่านอยู่ตอบว่า จะไม่มีสิ่งสกปรกหลงเหลือเลย ท่านก็กล่าวอีกต่อไปว่า “ดังนั้นการละหมาดห้าเวลาเหมือนกัน อัลลอฮ์จะทรงชำระบาปและความผิดต่างๆ ของพวกท่านด้วยการละหมาด” (รายงานโดย อัล-บุคอรีย์ และมุสลิม) (52)

ผลการศึกษานี้พบว่าผู้รับการบำบัดหลายคนรายงานว่าการละหมาดส่งผลบวกต่อภาวะสุขภาพจิตและทำให้เกิดความรู้สึกสงบ ผ่อนคลาย ดังเช่นที่ผู้รับการบำบัด 2 ได้กล่าวไว้

ผู้รับการบำบัด 2 : ..ละหมาดล้างสารเสพติดออกหมด..มันสงบ สบายใจ ไม่เครียด

จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนผลการศึกษานี้ พบว่า มีการศึกษาที่แสดงว่าการละหมาดที่ทำอย่างถูกต้อง ทั้งการปฏิบัติและจำนวนครั้ง มีผลทางบวกกับความผิดปกติทางจิตใจต่างๆ เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล อาการซึมเศร้า และการต่อต้านสังคม (42) เมื่อดูคำอธิบายทางสมอง พบว่า ในระหว่างการละหมาดนั้น การทำงานของสมองมีการเปลี่ยนแปลง โดยพบว่าสมอง-

ส่วน occipital และ parietal RPA ทำงานสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้เกี่ยวข้องกับอาการที่ระบบพาราซิมพาเทติกทำงานมากขึ้น ในขณะที่ระบบซิมพาเทติกทำงานลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการละหมาดนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกในการทำงานของสมองและสภาวะของมนุษย์ ช่วยให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และลดความวิตกกังวลลง (53) อาจกล่าวได้ว่า การทำงานของสมองที่เปลี่ยนไปนี้ อาจเป็นคำอธิบายหนึ่งของความรู้สึกทางบวกที่เกิดจากการละหมาดดังเช่นผลการศึกษานี้

สำหรับประสบการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นจากการละหมาด ดังเช่นที่ได้มีรายงานถึงในการศึกษานี้ พบว่าผู้เข้ารับการบำบัดหลายคนพูดตรงกันว่าเป็นประสบการณ์ที่ ‘บอกไม่ถูก’ แต่ทำให้เกิดความรู้สึกทางบวก ดังเช่นที่ผู้เข้ารับการบำบัด 3,5 และ 8 ได้กล่าวไว้

ผู้รับการบำบัด 8 : ...ละหมาดไป 5 เวลา เรา รู้สึกว่ามีความสุข รู้สึกโล่ง รู้สึกบอกไม่ถูก เหมือนกัน..เรารู้สึกคืออย่างบอกไม่ถูก....

ผู้รับการบำบัด 5 : ไม่ทราบเหมือนกันบอกไม่ถูก..ละหมาดสุขกว่ายา..ลองทำดู..พูดไปก็อย่างนั้น ลองทำดูเอง

ผู้รับการบำบัด 3 : ไม่ทำก็คือ มันบอกไม่ถูก ใจจะคิดถึงอย่างเดียว เวลาจะเข้าละหมาดก็นึก ละหมาดเลย...ไม่เครียดแล้วไม่ต้องนึกถึงเรื่องเครียด ละหมาดช่วยผ่อนคลายจิตใจ

เมื่อได้ทบทวนวรรณกรรม พบว่าประสบการณ์นี้คล้ายคลึงหรืออาจจะคือ ประสบการณ์ที่ถูกเรียกว่า Mystical experience หรือประสบการณ์เฉพาะ ซึ่งมีการศึกษาและรายงานถึงในหลายงานวิจัยก่อนหน้านี้ Mystical experience หรือประสบการณ์เฉพาะ หมายถึง สภาวะชั่วขณะหนึ่งของจิตที่เกิดความรู้สึกหลวมรวมเป็นหนึ่งเดียว (unity) เกิดความรู้สึกทางบวก (positive emotions) เกิดการบรรลุ (noetic quality) และเป็นสิ่งเกินกว่าจะมีคำมาบรรยายได้ (alleged ineffability) (Austin, 2006; Griffiths, Richards, McCann, & Jesse, 2006; Hood, Hill, & Spilka, 2009; James, 1902/ 1985; Pahnke, 1969; Richards, 1975; Stace, 1960; Wulff, 2000) (54) ประสบการณ์นี้มีส่วนเหมือนกับ ‘ประสบการณ์สุดยอด’ (peak experience) ที่ถูกพูดไว้โดย Maslow (1964) ซึ่งเขาอธิบายว่าประสบการณ์สุดยอดนี้เกิดขึ้นกับบุคคลที่อยู่ในขั้นความสุขสมบูรณ์ (self-actualized) ในลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (54) ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับประสบการณ์พิเศษนี้กับภาวะการติดสารเสพติด พบว่า การศึกษาก่อนหน้าสนับสนุนว่า transformational change หรือ quantum change ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงทางบวก และเกิดขึ้นแบบไม่ได้คาดคิดมาก่อน มักจะเกิดกับบุคคลที่มีประสบการณ์ทางศาสนา หรือจิตวิญญาณ อย่างแรงกล้า ช่วยให้บุคคลหายจากการติดสารเสพติด และเปลี่ยนแปลงมุมมองหรือ

รูปแบบการใช้สารเสพติดที่เคยมีมา (White, 2007) อีกทั้งแนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยความช่วยเหลือที่เหนือธรรมชาติ (supernatural) หรือการมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้า และศาสนา (God-Like religion experience) ถูกรายงานถึงบ่อยๆว่าเกี่ยวข้องกับการที่บุคคลหายจากการเสพติด (Sellman, Baker, Adamson, & Geering, 2007) (43) จึงกล่าวได้ว่าประสบการณ์นี้มีความเกี่ยวข้องกับการหายจากสารเสพติดได้ ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยนี้ สำหรับประเด็นเรื่องการเสพติดละหมาดดังที่ได้ผู้รับการบำบัด 5 ได้กล่าวไว้ ดังนี้

ผู้รับการบำบัด 5 : *แนะนำให้ละหมาด...ความสุขมันไม่เหมือนกัน..*

ผู้สัมภาษณ์ : *สุขยังไง*

ผู้รับการบำบัด 5 : *ไม่ทราบเหมือนกันบอกไม่ถูก..แต่มันหยุดไม่ได้ วันไหนถ้าหยุดจะหงุดหงิด ..ติดละหมาดแล้ว..ละหมาดสุขกว่ายา..ลองทำดู..พูดไปก็อย่างนั้น ลองทำดูเอง*

เมื่อทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานวิจัยก่อนหน้านี้เช่นกันที่พบว่า ความเชื่อมั่นในพลังงานที่สูงกว่า (higher Power) มีผลต่อ จิตใจและร่างกาย (psychobiological effects) โดยเข้าไปทดแทนการเสพติด โดยความเชื่อมั่นนี้จะเข้าไปตอบสนองต่อการทำงานของร่างกายและจิตใจแทนที่สารเสพติดที่เคยใช้ (Sussman et al, 2011). (55) การเข้าไปทดแทนนี้เอง จึงอาจเป็นเหตุผลที่บุคคลรู้สึก ‘ขาดละหมาดไม่ได้’ คล้ายกับเวลาที่ ‘ขาดยาเสพติดไม่ได้’ เช่นกัน

ดังนั้น จากการอภิปรายและการทำทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า ประสบการณ์พิเศษที่เกิดจากการละหมาด ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกทางบวก จากการทำงานของสมองที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถเข้าไปเติมเต็มการทำงานของร่างกายและจิตใจแทนสารเสพติดที่ได้รับ และมีผลทำให้บุคคลหายจากสารเสพติดได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การถือศีลอด

จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีผู้รายงานว่าการถือศีลอดมีผลช่วยลดความเครียด จึงใช้การถือศีลอดในการจัดการกับความเครียดและความกระวนกระวายที่เกิดขึ้น และเมื่อถือศีลอดอย่างต่อเนื่อง พบว่าความอยากใช้สารเสพติดหายไปอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

“และจงกิน และจงดื่ม จนกระทั่งแสงอรุณรุ่งได้ประจักษ์แก่พวกเจ้า จากความมืดของเวลาค่ำคืน เนื่องจากแสงของรุ่งอรุณนั้นแล้ว พวกเจ้าจงให้การถือศีลอดครบเต็มจนถึงพลบค่ำ”
(คัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลบาค่อเราะฮฺ อายะห์ที่ 187)

การถือศีลอดนั้น เป็นบัญญัติหนึ่งของศาสนาอิสลามโดยมีความสำคัญหลายประการ คือ เพื่อเป็นการสวดกัน หรือยับยั้งจิตใจ ทำให้หัวใจปลอดโปร่ง ช่วยให้บรรดาผู้ที่รำรวยมีการบริจาคให้แก่ผู้ยากไร้ และเป็นการทำให้ผู้ถือศีลอดมีเกียรติ ยืนยงถึงความศรัทธาและความยำเกรงที่มีอยู่ในหัวใจของมุสลิมผู้นั้น (56)

“ไอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว เช่นเดียวกับที่ได้ถูกกำหนดแก่บรรดาผู้มาก่อนหน้าพวกเจ้ามาแล้ว เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ยำเกรง” (คัมภีร์อัลกุรอาน อัลบาคอเราะห์ อายะห์ที่ 183)

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่เน้นเรื่องการควบคุมตนเองเป็นอย่างมาก การถือศีลอด อาจถือได้ว่าเป็นศาสนกิจที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองมากที่สุด มุสลิมจะต้องอดอาหาร เครื่องดื่ม หรือสารใดๆ และถูกห้ามไม่ให้มีกิจกรรมทางเพศในช่วงเวลาตั้งแต่อาทิตย์ขึ้นถึงเวลาอาทิตย์ตกดิน โดยไม่ตอบสนองต่อความอยากหรือความต้องการของตนในช่วงเวลาดังกล่าวเลย (57) นอกจากนี้ ยังมีข้อห้ามอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อห้ามที่ปกติก็ถูกห้ามอยู่แล้ว แต่ในช่วงถือศีลอด ข้อห้ามเหล่านี้ยิ่งถูกเน้นย้ำให้ห้ามทำ โดยหากทำแล้วจะทำให้การถือศีลอดไม่เป็นผล เช่น การนินทา การพูดลับหลัง การโกหก การพูดจาหยาบคาย ซึ่งการละเว้นจากการกระทำดังกล่าวนี้ต้องอาศัยการควบคุมตนเองทั้งสิ้น ดังนั้น การถือศีลอดจึงสามารถเพิ่มความสามารถในการควบคุมตนเองได้ การศึกษาของ Muraven (2010) สนับสนุนความคิดนี้โดย พบว่า การควบคุมตนเองของผู้ที่งดทานของหวานได้ครบ 2 สัปดาห์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในการศึกษาของ Ellen and Lucy (2016) ยังให้ผลในทำนองเดียวกันว่า การอดอาหารนั้นช่วยเพิ่มความรู้สึกทางบวก เช่น ความรู้สึกประสบความสำเร็จ การได้รางวัล และการควบคุมตนเอง (57)

การเสพติด ถูกมองว่าเป็นการขาดการควบคุมตนเองชนิดหนึ่ง มีการศึกษาที่พบความเกี่ยวข้องของการควบคุมตนเอง และการติดสารเสพติด รวมทั้งการเสพติดรูปแบบอื่นๆ เช่น การติดอินเทอร์เน็ตและการกินมากเกินไป (binge eating) พบว่าการควบคุมตนเองได้ดีนั้นเกี่ยวข้องกับความความสามารถในการเลิกการเสพติด และลดแนวโน้มที่บุคคลจะเสพติดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าการควบคุมตนเองนั้นส่งผลให้บุคคลมีสุขภาวะจิตที่ดีขึ้น ผู้ที่มีการควบคุมตนเองได้ดีกว่าจะโกรธหรือก้าวร้าว น้อยกว่า (While Tangney, Baumeister, and Boone , 2004) และคิดทบทวนความโกรธน้อยกว่าด้วย นักวิจัยยังพบว่า การควบคุมตนเองได้ดีนั้นมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จและการทำความดีอีกด้วย เช่น ความสำเร็จทางการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และแนวโน้มที่บุคคลจะช่วยเหลือคนแปลกหน้า (57) ดังนั้น จากผลการศึกษานี้ที่พบว่าการถือศีลอดมีส่วนช่วยกับภาวะการติดสารเสพติดนี้ อาจอธิบายได้จากการที่บุคคลมีระดับการควบคุมตนเองสูงขึ้นจากการถือศีลอด ทำให้มีสุขภาวะจิตที่ดีขึ้น และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เลิกสารเสพติดได้

การเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนา

การศึกษาที่พบว่าการเรียนรู้คำสอนของศาสนา การฟังคำบรรยายเกี่ยวกับศาสนา (นาซีฮัต) และการเรียนรู้เกี่ยวกับฮาดีษของท่านศาสดา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นทุกวันในปอเนาะญาลันนั้น บารู ถูกรายงานว่าเป็นปัจจัยที่เป็นประโยชน์ต่อภาวะการติดสารเสพติด

อภิปรายผลการวิจัย

หน้าที่หนึ่งที่สำคัญมากสำหรับมุสลิมทุกคนคือ การศึกษาหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลาม เพราะในอิสลามนั้น มุสลิมทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบต่ออัลลอฮ์อยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ระบอบการดำเนินชีวิตต่างๆในแต่ละวัน ความสำคัญของการศึกษานี้ถูกกล่าวถึงในคัมภีร์อัลกุรอาน ดังนี้

“จงอ่านด้วยพระนามของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ผู้ทรงสร้างมนุษย์ มาจากก้อนเลือด จงอ่าน และพระผู้อภิบาลของเจ้า ผู้ทรงใจบุญยิ่ง ผู้ทรงสอนให้เขียนด้วยปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ให้รู้ในสิ่งที่เขาไม่รู้...” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลอะลัก อายะห์ที่ 1-5) (กนกวรรณ จิตต์สุภาพ, 2542) (58)

หรือที่ท่านศาสดามูฮัมหมัดได้กล่าวไว้ ดังนี้

“ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่าน คือ ผู้ที่ศึกษาอัลกุรอาน และสอนอัลกุรอาน” (บันทึกโดย อัล บุกอริย์)

นอกจากนี้ในมุมมองของอิสลาม ยังมองว่า ความเข้าใจในศาสนานั้น เป็นพรจากพระเจ้าที่ให้กับผู้ศรัทธา เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าคุณคนนั้นเป็นผู้ที่ได้รับพรจากพระเจ้าและได้รับการประทานความดีงามให้ ดังเช่นคำกล่าวของท่านศาสดามูฮัมหมัด ที่กล่าวว่า

“เมื่ออัลลอฮ์ทรงประสงค์ให้บ่าวคนหนึ่งได้รับความดีงาม พระองค์จะให้ความเข้าใจในศาสนา” (บันทึกโดยบุคอริย์ และ มุสลิม)

ดังนั้น การศึกษารูทางศาสนาจึงมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความยำเกรงต่อพระเจ้านั่นเอง (59)

หนึ่งในสิ่งที่พบในการศึกษานี้คือ การฟังคำบรรยายเกี่ยวกับศาสนา (นาซีฮัต) นั้นช่วยให้ผู้เข้ารับการบำบัดรู้สึกอ่อนน้อมลง ลดความแข็งกระด้างในจิตใจ มีผลช่วยในการเลิกสารเสพติด ดังรายงานของผู้รับการบำบัด 9 ดังนี้

ผู้รับการบำบัด 9 : เขาพยายามขัดเกลาคใจเราให้อ่อนลงจากความแข็งกระด้าง พอได้ฟังทุกวันก็อ่อนน้อมบ้าง เปลี่ยนแปลงตัวเองบ้าง....ตัวผมเองคิดว่าการนาซีฮัตก็สามารถ

เปลี่ยนแปลงตัวผมได้แล้ว...ก็ต้องมีให้คำแนะนำอย่างนี้...ถ้ามีทุกวันมันก็จะรู้สึกขึ้นมาเรื่อยๆ
ถ้ารู้สึกว่ามีเต็ม 100 มันก็โอเคครับ

มีการศึกษาที่ได้ผลในลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ คือ ผู้รับการบำบัดการเสพติดที่ได้รับการสอนหรือฟังบรรยายศาสนาจากครูผู้รู้ศาสนา (เชค) เกี่ยวกับมุมมองการติดสารเสพติดในอิสลามและสาเหตุต่างๆที่อิสลามห้ามการใช้สารเสพติด ได้รับประโยชน์จากการฟังบรรยายนี้ โดยช่วยให้ตระหนักรู้ตัวมากขึ้น ช่วยให้กำลังใจ และให้แรงจูงใจที่จะหยุดการใช้สารเสพติด (55)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังพบว่าการเรียนรู้ฮาดิซ ช่วยให้ผู้ใช้รับการบำบัดไม่ยากกลับไปใช้สารเสพติดอีก ดังเช่นคำพูดของผู้รับการบำบัด 8 ดังนี้

ผู้รับการบำบัด 8 : เวลาได้ฟังฮาดิซเกี่ยวกับท่านนบี เผยแพร่ศาสนา ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะรุ่งเรือง..ฟังส่วนมากน้ำตาจะไหลทุกครั้งครับ กว่าจะได้เป็นศาสนาอิสลาม ท่านนบีจะต้องลำบากกับศาสนาทุกๆครั้ง ปวดร้าวครับ ฟังท่านนบีปวดร้าวครับ กว่าศาสนาอิสลามจะถึงเราทุกวันนี้ แต่เราก็อิงโชคดีที่ได้ศาสนาโดยง่ายตาย..เรานึกถึงตัวเราที่ได้ศาสนามาง่ายๆทำไมที่มีศาสนาอยู่แล้วถึงไม่รักษาศาสนาของเราให้ดี แล้วทำไมยังไม่เคร่งในศาสนา คือให้เขามองว่าศาสนาอิสลามยิ่งแย่งๆเพราะผมเป็นคนหนึ่งที่ทำให้ศาสนาแย่ง

จะเห็นว่า การเรียนหรือฟังเกี่ยวกับฮาดิซของท่านศาสดามุฮัมมัด คือลฯ ทำให้ผู้ใช้รับการบำบัดเกิดความเห็นอกเห็นใจ รู้สึกถึงความรู้สึกปวดร้าวจากการรับรู้ถึงความยากลำบากของท่านศาสดา เกิดความรู้สึกผิดที่ทำให้ศาสนาแย่ง และช่วยให้เกิดความคิดสำนึกต้องการปฏิบัติเป็นมุสลิมที่ดีตามเยี่ยงอย่างของศาสดา

คำว่า ฮาดิซ หมายถึง บันทึกคำพูด การกระทำ การยอมรับและคุณลักษณะต่างๆ ของท่านศาสดามุฮัมมัด (Al-Sakhawi, 1967 และ AL-Azamiy,al, 1999) (60) เป็นแหล่งที่มาของบัญญัติอิสลามซึ่งเป็นลำดับที่สอง รองจากคัมภีร์อัลกุรอาน โดยฮาดิซจะช่วยยืนยันในสิ่งที่คัมภีร์อัลกุรอานได้บัญญัติไว้ ช่วยอธิบาย ให้ความชัดเจนแก่ความหมายของคัมภีร์อัลกุรอาน หรือ ทำหน้าที่กำหนดบัญญัติบางประการนอกเหนือจากที่คัมภีร์อัลกุรอานได้บัญญัติไว้ (al-Shafi'iy,2001) (60) ซึ่งในอิสลามฮาดิซมีความสำคัญยิ่ง โดยเป็นแนวทางที่มุสลิมจำเป็นต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามด้วยจิตใจที่น้อมรับคำบัญชาของอัลลอฮ์ (61) โดยอัลลอฮ์ได้รับรองว่าวจนะของท่านศาสดานั้น เป็นวิวรรณ์หรือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงประทานลงมาให้กับท่านศาสดา โดยเขาไม่ได้พูดหรือกล่าวขึ้นเอง (60)

“เรามีได้พูดตามอารมณ์ สิ่งที่เขาพูดนั้นมิใช่อื่นใดนอกจากเป็นวะฮีย์ (วิวรรณ์) ที่ถูกประทานลงมา” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์ อันนัจม อายะฮ์ที่ 3-4)

“และสิ่งใดที่ท่านศาสดาได้นำมายังพวกเจ้า ก็จงยึดเอาไว้ และสิ่งใดที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้า ก็จงละเว้นเสีย” (คัมภีร์ อัลกุรอาน ซูเราะฮ์ อัลหัจร อายะฮ์ที่ 7)”

ฮาติษมีความสำคัญในการช่วยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ไม่หลงทาง ดังเช่นที่ได้ระบุไว้ใน คัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า

“โอ้มนุษย์ทั้งหลาย พวกเจ้าจะไม่มีวันหลงทางโดยเด็ดขาด หากยึดมั่นกับสองสิ่งนี้ นั่นก็คือ กิตาบุลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และสุนนะห์ (แบบอย่าง) ศาสนทูตของพระองค์” (al- Hakim, 1998)

จากมุมมองของอิสลาม การปฏิบัติตามวิถีชีวิตของท่านศาสดามูฮัมหมัด ถือเป็น การปฏิบัติ ตามเจตนารมณ์ของอัลลอฮ์ กล่าวคือ ไม่ฝ่าฝืนคำสั่งของท่าน มอบความไว้วางใจต่อท่านศาสดามูฮัมหมัด และปฏิบัติตามท่าน ซึ่งคัมภีร์อัลกุรอาน ได้ระบุถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามท่าน ศาสดา โดยรับรองว่าท่านศาสดาและผู้ศรัทธาที่ปฏิบัติตามแนวทางของท่าน เป็นผู้ประสบความสำเร็จ และเป็นผู้ที่ จะได้รับการตอบแทนความดีงาม (62) ดังเช่นตัวอย่างนี้

“แต่ทว่า รอซูล (ศาสดาหรือศาสนทูต) และบรรดาผู้ศรัทธาซึ่งอยู่ร่วมกับท่านนั้น ได้ต่อสู้ด้วย ทรัพย์สินและชีวิตของพวกเขา บุคคลเหล่านี้ จะได้รับผลแห่ง ความดีงามมากมาย และบุคคล เหล่านี้คือ ผู้ที่ประสบความสำเร็จ” (ซูเราะฮ์ อัตเตาบะฮ์อายะฮ์ที่88) (62)

จากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้พบว่าการได้เรียนรู้เกี่ยวกับฮาติษท่านศาสดามูฮัมหมัดส่งผล ทางบวกต่อภาวะอารมณ์เสพติด อาจอธิบายได้จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Albert Bandura ที่มีพื้นฐานความเชื่อทฤษฎีว่า พฤติกรรม ปัญหา องค์ประกอบภายในบุคคล และ สิ่งแวดล้อมรอบๆตัว มีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกัน (63) แบนดูรา (Bandura, 1986 อ้างถึงใน ปิยะนุช เพชรศิริ, 2550) (63) กล่าวว่าพฤติกรรมมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากการเลียนแบบ ต้นแบบ (modeling) หรือการเรียนรู้จากการสังเกต (obsevational learning) และการได้เห็น ประสบการณ์ของผู้อื่นที่คล้ายคลึงกันได้รับความสำเร็จ หรือ เป็นที่น่าพอใจ จะส่งผลให้บุคคลปฏิบัติ พฤติกรรมแบบต้นแบบ เพื่อให้ได้รับผลแบบนั้นเช่นกัน (64) ซึ่งต้นแบบสามารถแบ่งได้ เป็นตัวแบบที่มีชีวิต (live modeling) และ ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic modeling) (64) ในที่นี้จะกล่าวถึง ต้นแบบที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งตรงกับ การที่ผู้รับการบำบัดเรียนรู้วิถีชีวิตของท่านศาสดามูฮัมหมัดเป็น ต้นแบบจากการเรียนหรือศึกษา โดยไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง ซึ่งแบนดูราได้อธิบายว่า การเรียนรู้ จากต้นแบบ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ในหลายด้าน ทั้งช่วยสร้าง พฤติกรรมที่พึงประสงค์ใหม่หรือทักษะใหม่ๆ ช่วยระงับหรือยุติการระงับการแสดงพฤติกรรม และช่วย เพิ่มพฤติกรรมพึงประสงค์ได้ (Bandura, 1986 อ้างถึงใน ปิยะนุช เพชรศิริ, 2550) (63) นอกจากนี้ ยังเป็นหนึ่งในวิธีการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จ ในการกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ (64) นี้่อาจสามารถอธิบายได้ว่า การที่ผู้รับการบำบัดสามารถคง พฤติกรรมพึงประสงค์ได้นานขึ้น อาจเกิดจากการรับรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น หลังจาก ที่เรียนรู้จากต้นแบบ คือ ศาสดามูฮัมหมัด ซึ่งมีการศึกษาที่ให้ผลในทำนองเดียวกันนี้ ที่พบว่า การรับรู้ ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการหยุดสูบบุหรี่ และการป้องกันการ

กลับมาสูบซ้ำ ทั้งยังพบว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเลิกสูบบุหรี่ จะมีการรับรู้ความสำเร็จของตนเองสูงกว่าผู้ที่ยังไม่คิดเลิกสูบบุหรี่ (U.S. Department of Health and Human Services, 2014, Fiore MC. et al, 2008 and Lindberg A. et al, 2015) (64) ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ อาจสรุปได้ว่า การพึ่งยาชีฮัต มีส่วนช่วยในการเลิกสารเสพติดได้ โดยทำให้มีการตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น มีกำลังใจ และมีแรงจูงใจ ส่วนการเรียนรู้ฮาดิซของท่านศาสดามูฮัมหมัด ช่วยให้ผู้ใช้รับการบำบัดรับรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น และทำให้สามารถเลิกพฤติกรรมการเสพติดได้

การอยู่ในสังคมศาสนาอิสลาม ปลอดภัย

ผลการศึกษานี้พบว่า การมาอยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลจากสังคมสารเสพติดและการอยู่ในสังคมศาสนาอิสลาม เป็นตัวช่วยให้ผู้ใช้รับการบำบัดสามารถเลิกใช้สารเสพติดได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าเกิดบังเครียดเพราะเจอเหตุการณ์ในชีวิตมันแย่และยังสังคมไม่ยอมรับ แล้วต้องอยู่กับเพื่อนกลุ่มเดิม บังจะยังใช้ยาอยู่หรือเปล่านั้น

ผู้รับการบำบัด 8 : อาจจะได้ครับ...ถ้าเราใจไม่แข็งพอก็มาอยู่ที่ปอเนาะดีกว่า ไปอยู่ไกลห่างจากสังคมแบบเดิม ไปอยู่ในสถานที่ศาสนาแบบนี้ หรือไปไหนก็ได้ที่ห่างจากบ้าน ห่างจากสังคมแบบนี้

ผู้สัมภาษณ์ : ผู้รับการบำบัด 1 คิดว่าข้อดีของที่นี่คืออะไร

ผู้รับการบำบัด 1 : อยู่ห่างจากโลกภายนอกอย่างเนี่ยแหละครับ

จากคำพูดของผู้รับการบำบัด 8 และผู้รับการบำบัด 1 นี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่าการได้มาอยู่ที่ปอเนาะญาลันนันบารูซึ่งเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลสังคมเดิมที่มีการใช้สารเสพติด และเป็นพื้นที่ที่ได้อยู่ในศาสนาอิสลาม ช่วยในการเลิกสารเสพติดได้ ซึ่งหลักการการอยู่ในที่ที่ห่างไกลจากสารเสพติดเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญของปอเนาะญาลันนันบารู จะเห็นได้ชัดตั้งแต่การเลือกทำเลพื้นที่ของปอเนาะ โดยพื้นที่ของปอเนาะญาลันนันบารูเป็นเกาะที่จำเป็นต้องเดินทางเข้าไปด้วยเรือ ปอเนาะกินพื้นที่ทั้งเกาะ ดังนั้น จึงไม่มีบ้านเรือน หรืออาคารอื่นๆ นอกจากที่เป็นส่วนของปอเนาะญาลันนันบารู ลักษณะภูมิศาสตร์นี้ทำเพื่อตอบสนองต่อแนวคิดที่ให้ผู้ติดสารเสพติดอยู่ในพื้นที่ปลอดภัยจากสารเสพติดและตัวกระตุ้นต่างๆ

ครูใหญ่ของปอเนาะ : ..มองว่าการแก้ปัญหาเยาวชนเสพติดเยาวชนในพื้นที่หมึในระยยะยาวนี้คือเราต้องมีความต่อเนื่องและยังยืน...ด้วยใช้นี้ หลักศาสนา แล้วหาที่ที่ปลอดภัยเพื่อฟื้นฟูแล้วก็สร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน.....แวดล้อมนี้สำคัญ..ประมาณว่าถ้าเขาอยู่ปอเนาะ ปอเนาะต้องปลอดภัยอะ ถ้าอยู่บ้าน บ้านก็ต้องปลอดภัย..ปลอดภัยจาก หนึ่ง สิ่งเสพติด เพื่อนที่ไม่ดี เออ แวดล้อมที่ไม่ดี แล้วก็พวกที่ไม่ดี แล้วก็รวมถึงนี้ ภัยคุกคามทั้งหมด..หมายถึงว่าแวดล้อมนั้นแหละ..สิ่งเสพติดเนี่ย มันเป็นเครื่องมือของชัยฎอน อัลลอฮได้กำหนดไว้แล้ววิธีการจะแก้ก็คือต้องแก้แบบนี้..ต้องห่างไกล...พื้นที่ต้องห่างไกลด้วย..ทำเลต้องห่างไกล...ทั้งสถานที่ การปฏิเสศ แล้วก็การไม่ไปเกี่ยวกับมัน

อนึ่ง การออกห่างจากสิ่งทีอัลลอฮทรงห้าม เพื่อให้อยู่ในแวดล้อมที่ปลอดภัยจากสิ่งกระตุ้นทั้งหลายนั้น เป็นคำสอนหนึ่งในศาสนาอิสลาม ดังเช่นที่ท่าน ศาสดามูฮัมหมัด คือลฯ เคยปรารถถึงความสำคัญของการออกห่างจากสิ่งทีอัลลอฮห้าม ความว่า (30)

“...ผู้อพยพ (ผู้ที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี) ทีแท้จริง คือผู้ที่หนีออกจากสิ่งทีอัลลอฮทรงห้ามไว้” (รายงานโดย อัล บุคอรี) (65)

ความสำคัญของการมีแวดล้อมที่ปลอดภัยจากการปัจจัยกระตุ้นสารเสพติดต่างๆ เป็นเรื่องทีได้รับการสนับสนุนจากหลายการศึกษา เช่น การศึกษาของพรรณี และ ฉีดโถม (2552) ทีพบว่า สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง การออกจากสิ่งแวดล้อมแบบเดิม อยู่ในสังคมใหม่ๆ ไม่กลับไปคบกับเพื่อนกลุ่มเดิม หรือเปลี่ยนทีอยู่ใหม่ ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติดไม่กลับไปเสพสารเสพติดซ้ำอีก ในทำนองเดียวกัน การอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิม คบเพื่อนกลุ่ม ทำให้ผู้บำบัดสารเสพติดมีแนวโน้มกลับไปเสพสารเสพติดซ้ำ (66) ทรงเกียรติ (2542) อธิบายว่า การห่างจากสถานการณ์ทีจะนำไปสู่การเสพติดในระยะแรกทีเล็กลงเป็นปัจจัยทีจะทำให้ประสบความสำเร็จในการเลิกเสพติดอย่างถาวร เนื่องจากในระยะแรก เป็นระยะทีบุคคลยังมีพยาธิสภาพทางสมองเหลืออยู่ มีความเสี่ยงสูงต่อการเสพติดซ้ำ ทั้งนี้ การหลีกเลี่ยงนี้รวมถึงการตัดขาดจากเพื่อนฝูงเก่าทีเคยเสพด้วยกันและหันไปคบกับเพื่อนกลุ่มใหม่ (18) นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังพบว่าการอยู่ในสังคมศาสนาอิสลาม อยู่กับคนทีมีความศรัทธา ช่วยให้ผู้เข้ารับการบำบัดได้รับคำแนะนำ ได้รับโอกาสทีจะทำสิ่งทีดี และได้รับการสนับสนุนด้านบวก ดังเช่นทีผู้รับการบำบัด 8 ได้กล่าวไว้

ผู้รับการบำบัด 8 : เราจะมีอีมานได้ เราก็จะต้องไปฟังคนทีมีอีมาน ฟังคนทีปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ให้เขาคอยแนะนำ เวลาเขาไปไหนทำอะไรจะชวนเราไป..เพราะถ้าเราอยู่กับสังคมอย่างนั้นก็ไม่มีเวลาไปมั่วอย่างอื่น

ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบการศึกษาทีให้ผลในทำนองเดียวกันว่าการช่วยเหลือ การให้ความอบอุ่น และความเข้าใจ จะช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดมีกำลังใจทีดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น

ปลอดภัยเสพติดได้ โดยสิ่งแวดล้อมที่ใหม่ให้การสนับสนุนทางบวก ให้โอกาสในการกลับตัว และให้กำลังใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการช่วยเลิกการติดสารเสพติดได้โดยไม่กลับไปติดซ้ำอีก (66) จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนผลการศึกษานี้ สรุปได้ว่า การอยู่ในสังคมแวดล้อมที่ปลอดภัย เสพติด ช่วยให้สามารถเลิกสารเสพติดได้จากการที่สมองไม่ถูกกระตุ้นจากตัวกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด และการอยู่ในสังคมศาสนาอิสลาม อาจช่วยให้ผู้เข้ารับการบำบัดเลิกสารเสพติดได้จากการได้รับการสนับสนุนทางบวกและได้รับโอกาสในการทำ ความดี

2. ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

การเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นคนดีขึ้น

จากการศึกษานี้พบว่า หลายคนรายงานถึงความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น รับรู้ว่าคุณค่าแตกต่างจากเมื่อก่อน เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเองมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษานี้ตรงกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า การรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นคนดี เป็นที่ต้องการของผู้อื่น การมองตนเองดีขึ้น การมีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าคุณค่านี้ เกี่ยวข้องกับการเลิกสารเสพติดได้โดยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ติดสารเสพติดไม่คิดกลับไปเสพซ้ำอีก (สุนรัตน์ และศรีพรรณ, 2544) (18) ผู้ติดสารเสพติดที่มีความรู้สึกต่อตนเองในทางบวกตรงตามสภาพความเป็นจริง จะเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น จะทำให้เกิดแรงจูงใจ มีกำลังใจและกายที่พร้อมเผชิญอุปสรรคต่างๆได้ ทั้งยังสามารถยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น ทำให้ชีวิตมีความสุขตามอัตภาพ ลดความเครียดและวิตกกังวลลง จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งสารเสพติดอีก (18)

ทั้งนี้ ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองที่เพิ่มมากขึ้น อาจเป็นเหตุผลที่อธิบายความรู้สึกมีความสุข การรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียด ที่เกิดขึ้นจากการได้ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นเป็นสิ่งที่ปอเนาะญาติันนั้นบารุสนับสนุนให้ทำโดยที่นี้มีกิจกรรมการทำงานอาสาหรือที่เรียกว่า ‘คิดมัท’ ซึ่งกิจกรรมอาสาที่ได้ทำนั้นก็หลากหลายออกไป ผู้เข้ารับการบำบัดหลายคนได้ให้สัมภาษณ์ถึงกิจกรรมอาสาในเชิงบวก เช่นคำพูดของผู้รับการบำบัด 2

ผู้รับการบำบัด 2 : ได้ช่วยคิดมัทแบบนี้...ประทับใจที่ได้ช่วยคนอื่น

หรือผู้รับการบำบัด 3 ที่เล่าให้ฟังอย่างภาคภูมิใจถึงกิจกรรมอาสาของตนเอง

ผู้รับการบำบัด 3 : วันนี้อาสาเผาถ่าน เอาไว้สำหรับให้ยามเช้าเวร เขาต้องใช้ไม้ฟืน..

การสนับสนุนให้มีการทำงานอาสาช่วยเหลือผู้อื่นในอิสลามบำบัดนี้เป็นการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่ถือว่า ‘การช่วยเหลือ มีเมตตาต่อผู้อื่น’ เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ท่านศาสตราจารย์

หมัดได้เปรียบเทียบการมีเมตตา ความรักใคร่ต่อกันของมุสลิม ประหนึ่งมุสลิมเป็นเรือนร่างเดียวกัน เมื่อส่วนใดก็ตามในเรือนร่างเจ็บปวด ส่วนอื่นๆก็จำเป็นที่จะต้องอดทนด้วยกัน ป่วยด้วยกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ จำเป็นต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ละทิ้งกันไม่ว่าจะเผชิญกับสิ่งใดก็ตาม (31)

“บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายในเรื่องของความรักใคร่ปรองดองกันและการมีเมตตาต่อกัน นั้นอุปมาดังเรือนร่างเดียวกันเมื่อส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายเจ็บปวด ส่วนอื่นๆก็เจ็บปวดตามไปด้วย” (รายงานโดย อัล-บุคคอรีย์และ มุสลิม) (31)

โดยการร่วมกันทำความดีนั้น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้บุคคลได้รับความเอ็นดูเมตตาจากอัลลอฮ์ ดังเช่นคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า

“บรรดาผู้ศรัทธา(มุอมีน)ชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง บางส่วนของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในทางที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขาดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาตและการภักดีต่ออัลลอฮ์และศาสนทูตของพระองค์ ชนเหล่านี้แหละอัลลอฮ์จะทรงเอ็นดูเมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัตเตาบะฮ์ 71) (31)

“จงช่วยเหลือกันในด้านคุณธรรมและความยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องความชั่วร้ายและการเป็นศัตรูกัน” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลมาอิดะฮ์ 2)

ซึ่งผลการศึกษานี้พบว่า การได้ช่วยเหลือผู้อื่นในหลายๆด้าน มีความสำคัญในการช่วยให้บุคคลรู้สึกมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และมีส่วนช่วยให้สามารถการเลิกการติดสารเสพติดได้ ดังเช่นที่ผู้รับการบำบัด 8 ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

ผู้รับการบำบัด 8 : ได้เป็นแบบอย่างให้บ้างๆ ได้เห็นว่าเราเป็นรุ่นพี่มาก่อน แล้วให้คำแนะนำกับน้องๆ

ผู้สัมภาษณ์ : ตอนนี้อยู่ได้ดูแลน้องๆก็เลย

ผู้รับการบำบัด 8 : ความคิดเริ่มเปลี่ยนครับ

ผู้สัมภาษณ์ : ดูเหมือนบังภูมิใจที่ได้ช่วย

ผู้รับการบำบัด 8 : ครับ..ใครที่เป็นหูเป็นตาให้เด็กอยู่ในศาสนา...อย่างเด็กที่ฟังรุ่นพี่พูดมา และจากการที่เขาผิดพลาดมา เขาก็อยากจะเป็นแบบอย่างให้เขา..

จากคำพูดนี้ จะเห็นว่าผู้รับการบำบัด 8 ได้ใช้ประสบการณ์ตนเองมาเป็นอุทาหรณ์และได้ให้คำปรึกษากับรุ่นน้อง ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม การทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นโดยการให้คำปรึกษา ใช้ประสบการณ์ช่วงตอนที่ติดสารเสพติดมาเป็นอุทาหรณ์แก่เพื่อน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามารถเลิกสารเสพติดได้สำเร็จ โดยการทำประโยชน์นี้จะทำให้ผู้ติดสารเสพติดรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง รู้สึกว่า

ตนเองมีประโยชน์ต่อคนอื่น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกถูกยอมรับ และทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง (18)

นอกจากการให้คำปรึกษาแล้ว ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า การช่วยเหลือผู้อื่นในปอเนาะโดยการทำงานตามความสามารถของตนเอง ก็มีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเองเช่นกัน

ผู้รับการบำบัด 1 : ดีมากกว่าเพราะได้ช่วยปอเนาะ...สบายใจครับ ได้หุงข้าวให้เพื่อนอย่างเนี่ยนะครับ...(เพื่อน) ชมครับ..(บอกว่า) ดีครับ...ก่อนมาอยู่ตรงนี้ไม่เคยทำครับ

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญเรือง (2547) ที่พบว่า การทำงานตามความสามารถและประสบการณ์ของตนเองที่มีนั้น ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น รู้สึกมีคุณค่า และภูมิใจในตนเอง ซึ่งการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถเลิกสารเสพติดได้ (สุนีย์รัตน์ และศรีพรรณ ,2544) และจากคำพูดของผู้รับการบำบัด 1 นี้จะพบว่า การได้เห็นตนเองเป็นผู้ช่วยเหลือคนอื่น ทำให้เกิดความรู้สึกทางบวก ภูมิใจ และสบายใจ ซึ่งสนับสนุนการศึกษาก่อนหน้าเช่นกันที่พบว่า การให้ประโยชน์กับผู้อื่นจะทำให้ผู้ติดสารเสพติดรู้สึกมั่นใจ อบอุ่นใจ จะเป็นแรงจูงใจที่ส่งเสริมให้ผู้ติดสารเสพติดเลิกเสพยาเสพติดได้ (18)

นอกจากนี้ ‘ความเชื่อมั่นในตนเองที่เพิ่มขึ้น’ ยังอาจเป็นเหตุผลที่อธิบาย ความรู้สึกสุขใจที่ได้จากการรู้สึกว่าการตนเองทำงานเพื่อศาสนาอิสลามมากขึ้นและการรับรู้ได้ถึงระดับของอีมานศรัทธาของตนเองที่เพิ่มสูงขึ้น ดังเช่นคำพูดของผู้รับการบำบัด 8 และผู้รับการบำบัด 5 ที่กล่าวว่า

ผู้รับการบำบัด 8 : ..ถ้าเรามีอีมานดี เราจะไม่คิดอะไรเลยในเรื่องไม่ดี มันจะไม่รู้สึกเลย...ถ้าเรามีอีมานดีๆ เราารู้สึกว่าเรามีความสุข เราารู้สึกว่าเราพอ เราไม่รู้สึกเครียดอะไร จะไม่คิดถึงอย่างอื่นเลยครับ...เรารู้สึกได้เพราะว่าศรัทธา เรามีอีมานอยู่ในใจแล้วเราจะไม่คิดอะไรเลยครับ..เราจะไม่ฟุ้งยา เราจะระบายนะ ไปฟังคำแนะนำจากคนอื่นมากกว่า...แต่ถ้าเราไม่มีอีมานอยู่แล้ว มันจะไปฟุ้งอย่างอื่นเลย มันไม่คิดถึงคำแนะนำเขา จะไปนึกถึงว่าจะไปหาอะไรมาดีกว่า ไปหาอะไรที่มันคลายเครียด...ไม่มีอะไรมายึดเหนี่ยวจิตใจ มันจะคิดไปอย่างอื่นเลยละ

ผู้รับการบำบัด 5 : ศรัทธาแล้วมีความสุขกว่าใช้ยาอีกนะครับ...หัวเราะไม่เหมือนกัน...หัวเราะโดยไม่ใช้ยาเพราะมีความสุข มันจะต่างกันครับ...(ใช้ยา) ผิดกันแม้จะหัวเราะแต่ใจเจ็บปวด...(ตอนนี้) สบายใจครับ

จากคำพูดของทั้งสองคน จะเห็นว่า การมีศรัทธาที่เพิ่มขึ้นนี้ ‘รู้สึกและรับรู้ได้’ กล่าวคือ ทั้งสองคนมองเห็นว่าตนเองเป็นผู้ศรัทธามากขึ้น จึงเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ซึ่งนี้อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่สามารถอธิบายความรู้สึกทางบวกที่เกิดขึ้นนี้ นอกจากเหตุผลเรื่องความเชื่อมั่นในตนเองแล้ว ยังอาจอธิบายความรู้สึกดีที่เกิดขึ้นหลังจากการมีความศรัทธาได้จากการศึกษาก่อนหน้าหลายงานที่พบว่า ว่า ความศรัทธาในศาสนา มีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตที่ดี กล่าวคือ ระดับความศรัทธา

ที่เพิ่มขึ้น เพิ่มความสามารถในการจัดการปัญหา ช่วยให้ปรับตัวกับความเครียดได้ดีขึ้น ช่วยในการฟื้นตัวจากความเครียดต่างๆ ช่วยให้มองโลกในแง่ดีขึ้น ช่วยให้รับรู้การสนับสนุนทางสังคมดีขึ้น ลดระดับความวิตกกังวล และช่วยให้พึงพอใจในชีวิตมากขึ้น (Dustin et al., 2001; Hughes et al., 1994; Kendler et al., 1997; Park et al., 1990; Tix & Frazier, 1998; Payne et al., 1991; Pfeifer & Waeltly, 1995). (5)

งานวิจัยนี้ยังพบว่า ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นคนดีขึ้นจากการปฏิบัติศาสนาได้ครบถ้วน และหยุดการใช้สารเสพติดได้ ทำให้เกิดความหวังว่าสังคมจะยอมรับมากขึ้น และช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดไม่ยอมกลับไปใช้สารเสพติดอีก เช่นที่ผู้รับการบำบัด 8 ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ดังนี้

ผู้รับการบำบัด 8 : ....ถ้าเราเลิกยาโดยไม่เล่นยาแล้วเราปฏิบัติตามศาสนาครบ สังคมจะยอมรับเรา ถ้าสังคมยอมรับเราเราก็จะรู้สึกดีขึ้น เชื่อใหม่จากที่เครียด จากที่คบเพื่อนไม่ดี พอได้อยู่กับสังคมที่เขายอมรับเราบ้าง เราก็ไม่อยากจะกลับไปเหมือนเดิมแล้ว

ผลการศึกษานี้อาจอธิบายได้จากการศึกษาของสุนีย์รัตน์และศรีพรรณ (2544) ที่พบว่า คำสวดประมาท การถูกตักเตือน การถูกปฏิเสธจากสังคม เป็นแรงสนับสนุนทางสังคมในเชิงลบปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้ติดสารเสพติด กระทำพฤติกรรมพึงประสงค์ที่จะนำไปสู่การเลิกสารเสพติด และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมบางอย่างที่จะทำให้ไม่สามารถเลิกสารเสพติดได้ นอกจากนี้ การยอมรับจากสังคม ยังเป็นเหมือนการเสริมแรง ทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในตนเอง และมั่นใจในพฤติกรรมของตนว่าทำได้อย่างถูกต้องเป็นแนวทางในการเลิกสารเสพติดได้ (18)

อาจสรุปได้ว่า การเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นคนดีขึ้นจากการทำงานอาสา การให้คำปรึกษากับผู้อื่น การทำงานของศาสนา และการปฏิบัติศาสนกิจของศาสนาครบถ้วน ทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ลดความเครียด เชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และมองโลกในแง่บวกมากขึ้น และส่งผลให้ภาวะการติดสารเสพติดดีขึ้นในที่สุด

มุมมองต่อความทุกข์/การจัดการความทุกข์ เปลี่ยนไป

ผลการศึกษานี้พบว่า การเข้ารับการบำบัดแบบอิสลามบำบัด ช่วยเปลี่ยนแปลงมุมมอง และการจัดการความทุกข์และความไม่สบายใจได้ดีขึ้น ซึ่งมีผลให้บุคคลไม่กลับไปพึ่งสารเสพติดอีก

อภิปรายผลการวิจัย

ความเครียด จัดเป็นปัจจัยเสี่ยงหนึ่งที่ทำให้บุคคลใช้สารเสพติด (67)การใช้สารเสพติด เป็นวิธีการจัดการความเครียดอย่างหนึ่ง โดยการหลีกเลี่ยงจากปัจจัยกระตุ้นนั้นๆ ใช้สารเสพติดเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว แม้ว่าในระยะยาวนั้นการใช้สารเสพติดจะทำให้ปัญหาหนักขึ้นเพราะจำเป็นต้องพึ่งมัน

อีก ต้องใช้สารต่อไปก็ตาม (Bavojdan, Towhidi & Rahmati, 2011; Buckner et al., 2015; Hruska et al., 2011) (68) ดังเช่นในการศึกษานี้ จากการสัมภาษณ์สาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลหันมาใช้สารเสพติดก็เพื่อจัดการกับความเครียด เช่นคำพูดของผู้รับการบำบัด 8 และผู้รับการบำบัด 2

ผู้รับการบำบัด 8 : ใจหนึ่งอยากจะเลิก แต่พอไปอยู่กับกลุ่มอย่างนั้นเค้ารังเกียจเรา เราเครียดอีก

ผู้รับการบำบัด 2 : แล้วก็ไม่มีใครปลอบใจ ต้องไปใช้ยา...ตอนนั้นมันไม่มีใครเข้าใจก็เลยต้องกลับไปใช้ยา ไม่อยากอยู่แบบนั้น จริงๆก็ไม่อยากใช้ยาหรอก...คนในบ้านไม่เคยปรึกษาครับ

อาจกล่าวได้ว่าการใช้สารเสพติดเป็นวิธีการจัดการกับความเครียดหรือความทุกข์ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจากผลการวิจัยนี้พบว่า ผู้ติดยาเสพติดมีความสามารถในการจัดการความเครียดในทางอื่นๆที่ดีขึ้นหลังเข้ารับการบำบัด เช่นคำพูดของผู้รับการบำบัด 2 และผู้รับการบำบัด 8

ผู้รับการบำบัด 2 : (เมื่อก่อน)...ทำลายข้าวของบ้าง...

ผู้สัมภาษณ์ : บังมองว่าความทุกข์เนี่ยมีทางออกหรือ ก่อนหน้านั้นมองว่ามันไม่มี

ผู้รับการบำบัด 2 : ได้มองจากที่นี่..สอนเรื่องการมีชีวิต เรื่องความเป็นอยู่และการอดทน...คำนี้แหละคำให้อดทนไว้...อดทนไว้ถึงเวลามันดีเอง..อัลลอฮ..จะเปลี่ยนแปลงให้...เปลี่ยนทั้งการกระทำ เปลี่ยนทั้งความคิด เปลี่ยนไปหมดแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ : ถ้าอยากสนุกอีกจะเสพยาไหม

ผู้รับการบำบัด 8 : มันมีตัวช่วยเยอะครับ มีโทรศัพท์ให้เล่น ไม่ จำเป็นต้องสนุกกับยาเสพติด สนุกกับอย่างอื่นแทน

จะเห็นได้ว่าทั้งสองคนต่างก็ ‘เคย’ มีวิธีการจัดการกับความทุกข์แบบไม่เหมาะสม คือ การหันไปใช้สารเสพติดซึ่งการจัดการความทุกข์ของทั้งคู่เปลี่ยนแปลงไปโดยการเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมขึ้น เช่น ผู้รับการบำบัด 8 ที่เลือกใช้ทางออกอย่างอื่นที่ไม่เป็นอันตรายในการจัดการความเครียด หรือผู้รับการบำบัด 2 ที่เลือกที่จะเชื่อมั่นในพระเจ้าอย่างมีความหวัง และอดทนกับปัญหานั้นๆ การมีวิธีการจัดการกับความทุกข์หรือความเครียดที่เหมาะสมขึ้นเป็นตัวช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดไม่กลับไปใช้สารเสพติดอีก ตรงกับการศึกษาของทรงเกียรติ (2542) ที่อธิบายว่า การที่ผู้ติดยาเสพติดมีวิธีการจัดการกับปัญหาและความทุกข์ที่เหมาะสม ทำให้บุคคลไม่ต้องใช้สารเสพติดเพื่อบรรเทาหรือจัดการกับความทุกข์อีกต่อไป โดยเมื่อผู้ติดยาเสพติดสามารถ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีสติ และหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ก็จะสามารถจัดการกับภาวะเครียดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิกฤติซึ่งคือระยะแรกของการเลิกสารเสพติดที่ยังต้องการการปรับตัวจากภาวะสมองติดยา และปฏิกิริยาทางสังคมที่ยังไม่ไว้วางใจผู้ติดยาเสพติด การพยายามกระตุ้นตนเองและแก้ไขปัญหามาตาม

ศักยภาพของตน จะทำให้ผู้ติดสารเสพติดไม่ต้องกลับไปใช้สารเสพติดอีก (18) ซึ่งสอดคล้องกับ ปียะวรรณ (2554) ที่พบเช่นกันว่าผู้ที่สามารถ ควบคุมตนเองได้แม้อยู่ในสภาวะขาดแคลนกำลังใจ ช่วยเหลือตนเองได้ จะทำให้ผู้ติดสารเสพติดไม่หวนกลับไปเสพสารเสพติดซ้ำ เพราะสามารถ ปรึกษาปรึกษาควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้ผ่านพ้นได้ (69) อาจกล่าวได้ว่า การมีวิธีการจัดการ ความเครียดที่เหมาะสมขึ้นหลังจากการเข้ารับการรักษาแบบอิสลามบำบัดนี้ ทำให้ผู้ติดสารเสพติดไม่ จำเป็นต้องพึ่งสารเสพติดในการจัดการกับความทุกข์อีก และอาจช่วยให้สามารถเลิกเสพติดได้ในที่สุด

การมีแรงจูงใจ/เป้าหมาย/สิ่งที่อยากทำ

ผลการวิจัยนี้พบว่า การมีเป้าหมายของตนเองนั้น เป็นแรงจูงใจสำคัญที่มีผลช่วยให้บุคคลไม่ อยากรกลับไปใช้สารเสพติดอีก

อภิปรายผลการวิจัย

การมีเป้าหมาย ทำให้บุคคลมีความมุ่งมั่นและรู้สึกว่าชีวิตมีทิศทางมากขึ้น (Boyle, Hull, Mather, Smith, & Farley, 2009) ซึ่งจากงานวิจัยนี้พบว่า การมีเป้าหมายเป็นปัจจัยสำคัญที่ถูก หลายคนพูดถึง โดยเป้าหมายมีหลากหลายลักษณะ ทั้งเป้าหมายเพื่อตัวเองหรือเพื่อการเรียน การทำงาน ‘ทำตามความฝัน’ เช่นที่ ผู้รับการบำบัด 3 ผู้รับการบำบัด 1 และ พี่เลี้ยง 2 ได้กล่าวไว้ว่า

ผู้รับการบำบัด 3 : กลัวแม่จับได้แล้วจะไม่ให้เรียน....แม่ถามว่ากินข้าวหรือยัง ดั่งค์มีไหม อยากรเรียนใหม่ ผมไม่ตอบสักคำถาม ผมตอบคำถามเดียวเลย ว่าอยากรเรียน เขาเลยพามาที่นี่

ผู้รับการบำบัด 1 : ห่วงอนาคตของตัวเองด้วยครับ....อยากเป็นวิศวกรครับ...วิศวะไฟฟ้า

ผู้สัมภาษณ์ : นี่คือนสิ่งที่ห่วงหรือ กลัวอนาคตจะไม่ได้เป็นก็เลย

ผู้รับการบำบัด 1 : ...ตัดสินใจ..มะบอกว่าจะไปรักษา

พี่เลี้ยง 2 : ผมบอกกับแม่แล้วครับว่าผมจะสมัครทหาร..ฝั้นอยากจะเป็นด้วยและปู่ก็บอกกับ ผมว่าให้เป็นทหารก็ได้หรือตำรวจก็ได้..ถ้าติดยา ก็คิดไม่เป็น

หากพิจารณาจากคำสัมภาษณ์ของทั้งสามคน จะพบว่า เป้าหมายของทั้งสามคนนั้น สมเหตุสมผลและไม่เกินจริงเกินไป (realistic) ซึ่งการมีเป้าหมายที่ สมเหตุสมผล สามารถปฏิบัติได้ จริง วัดได้ และเห็นผลทางบวกได้ จัดเป็นเป้าหมายที่ดี เพราะจะทำให้บุคคลรู้สึกประสบความสำเร็จ และเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นเมื่อเป้าหมายสำเร็จ (Boyle, Hull, Mather, Smith, & Farley, 2009; Garvin, 2002) (43) นอกจากนี้ การมีเป้าหมายยังเกี่ยวข้องกับการเลิกสารเสพติดได้ จากการ ทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับการติดสารเสพติดนั้น การมีเป้าหมาย จะช่วยเพิ่ม

ความรู้สึกของสุขภาวะที่ดี (feeling of wellbeing) และทำให้เกิดแรงใจในการลงมือปฏิบัติเพื่อให้มีพฤติกรรมที่ประสงค์ (Martin, MacKinnon, Johnson, & Rohsenow, 2011). (43) นอกจากนี้ การมีเป้าหมายในชีวิตจะช่วยให้บุคคลเกิดทางเลือกที่ให้ความพึงพอใจอื่น ๆ นอกเหนือจากการไปใช้สารเสพติด ซึ่งทางเลือกเหล่านี้จึงอาจช่วยไม่ให้เกิดความทุกข์จากยาหรือแอลกอฮอล์ จึงอาจไม่ต้องพึ่งพามันอีกต่อไป (Martin, MacKinnon, Johnson, & Rohsenow) (43) กล่าวโดยสรุปคือ การที่ผู้รับการบำบัดมีเป้าหมายจะช่วยเพิ่มสุขภาวะเชิงบวก เกิดแรงใจในการเลิกสารเสพติด และช่วยให้พึ่งพาแหล่งอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจแทนสารเสพติด จึงอาจเป็นสาเหตุที่ช่วยให้เลิกสารเสพติดได้

3.ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

การรับรู้ความรู้สึกของพ่อแม่และความสงสารพ่อแม่

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีผู้รับการสัมภาษณ์หลายคนรายงานถึงเรื่องการตระหนักถึงพ่อแม่ในแง่ของการรับรู้ความรู้สึกของพ่อแม่ เห็นใจพ่อแม่ที่ได้เคยทำให้เสียใจ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมทำอีก เป็นหลักยึดที่ทำให้ไม่กลับไปเสพยาอีก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษานี้พบว่าผู้รับการบำบัดหลายคน เกิดความรู้สึกสำนึก และตระหนักในความผิดพลาดของตนเองต่อพ่อแม่ที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการบำบัด เช่นที่ ผู้รับการบำบัด 1 ได้กล่าวไว้ว่า

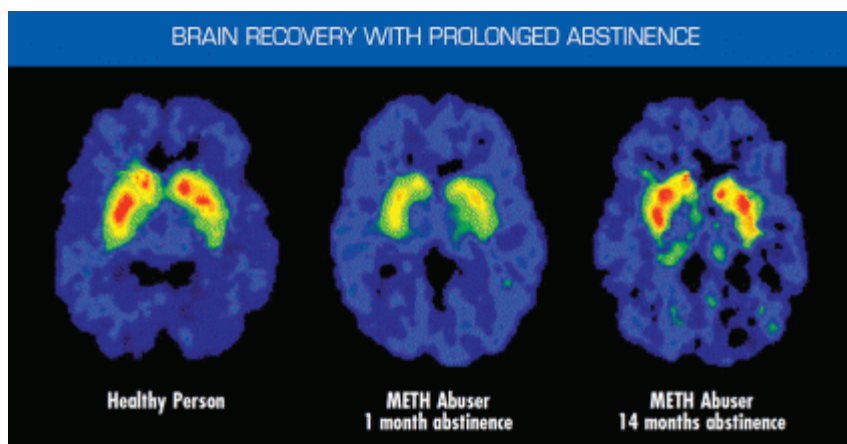
*ผู้รับการบำบัด 1 : สงสารพ่อแม่ครับ...เสียตั้งค์กับเรามาเยอะแล้ว...คิดถึงพ่อแม่ครับ..ไม่
อยากให้ท่านเสียใจครับ...ถ้ากลับไปแล้วจะไม่ทำอีกแล้ว จะไม่เดินทางนี้แล้ว เดินทางอื่นครับ
...กลับไปบ้านแล้ว..กลับไปแรกๆก็ลองใจตัวเองดูครับ ไปหาเพื่อนดู...เขาชวนแต่ไม่เอา..
สงสารพ่อแม่ครับ..คิดอย่างแรกเลยคือ สงสารพ่อแม่ครับ ไม่เอาแล้ว...ถ้ารู้ว่าพ่อแม่เสียใจ
ขนาดนี้ ไม่เล่นหรอก*

ซึ่งในปอเนาะภูาลันนันทารู้นั้น พ่อแม่และครอบครัว เป็นประเด็นหนึ่งที่ถูกสนับสนุนให้มีการระลึกถึงอย่างมาก จะเห็นได้จากการคำปฏิญาณที่นักเรียนทุกคนในปอเนาะจะต้องกล่าว ซึ่งมีข้อหนึ่งที่กล่าวว่า ‘เรารักพ่อแม่ของเราที่สุด’ นอกจากนี้ ยังมีป้ายเตือนใจที่แปะไว้ในปอเนาะเกี่ยวกับพ่อแม่ เช่น ป้ายนี้

ภาพที่ 3 แสดงป้ายในปอเนาะญาลันนันบารุที่มีข้อความเกี่ยวกับพ่อแม่

ดังนั้น จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดเกิดการตระหนักถึงพ่อแม่มากขึ้นและสำนึกรู้ในตนมากขึ้น ซึ่ง ความตระหนักรู้ในตนเองที่มากขึ้นทั้ง ตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของพ่อแม่มากขึ้น และการตระหนักรู้ถึงสิ่งที่เคยทำไม่ดีต่อพ่อแม่ในช่วงที่ใช้สารเสพติดนี้ อาจสามารถอธิบายได้จากการศึกษาก่อนหน้าหลายงานที่พูดถึงการตระหนักรู้ในตนเองและการรู้รับผู้อื่นในผู้ติดสารเสพติดซึ่งพบว่ามีระดับ 'ต่ำ' กล่าวคือ ธรรมชาติของผู้ที่ใช้สารเสพติดจะไม่ค่อยรับรู้ความผิดของตนเองและไม่ค่อยรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งระดับการตระหนักรู้ที่ต่ำนี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับส่วนของระบบประสาทในสมองที่ทำงานผิดปกติจากการใช้สารเสพติด (70) (71) ดังนั้น การตระหนักรู้ในตนเองที่เพิ่มขึ้นหลังจากการบำบัดนี้ อาจอธิบายได้อย่างตรงไปตรงมาว่า เป็นผลของการที่สมองและระบบประสาทฟื้นฟูขึ้นเนื่องจากการไม่ได้ใช้สารเสพติดระหว่างบำบัด ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมมีการศึกษาที่สนับสนุนว่าสมองของผู้ติดสารเสพติดสามารถฟื้นฟูขึ้นได้หลังจากหยุดใช้ เช่น การศึกษาของ Nora และคณะ (2001) ที่พบว่า สมองของผู้ติดแอมเฟตามีนสามารถฟื้นฟูขึ้นได้หลังจากหยุดใช้ระยะหนึ่ง (Nora et al,2001) (72)

ภาพที่ 4 แสดงความเข้มของระดับการขนส่งสารสื่อประสาทโดปามีน (Dopamine) ของสมองส่วน สไตรอตาม (Striatum) ผู้ที่หยุดใช้เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) 1 เดือน และ หยุด 14 เดือน เปรียบเทียบกับสมองของคนที่สุขภาพดี จะเห็นว่ามีการฟื้นฟูขึ้นเรื่อยๆ อย่างเห็นได้ชัด (Nora et al, 2001) (72)

นอกจากนี้ เมื่อมีการตระหนักรู้ถึงพ่อแม่มากขึ้น นอกจากจะทำให้สงสารพ่อแม่ ไม่อยาก กลับไปใช้สารเสพติดอีก งานวิจัยนี้ยังพบว่า มีประเด็นเรื่องการใช้ ‘ภาพของพ่อแม่’ เป็นสัญลักษณ์ในการยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้กลับไปใช้สารเสพติดอีก เช่น คำพูดของผู้รับการบำบัด 8 ที่บอกว่า

ผู้รับการบำบัด 8 : *อยากให้แม่สบายใจ..แม่บ่นทุกครั้งเพราะอยากให้เราเป็นคนดี.....ตอนที่ กลับบ้านไปเมื่อปลายปีที่แล้ว เคว้งพัดลมพังเพราะฤทธิ์ยา แม่ก็ตกใจกลัว ทำไมลูกถึง เปลี่ยนไป ยังจำแม่ในวันนั้นได้ แต่เราควบคุมอารมณ์ไม่ได้ แต่จะลงที่เครื่องใช้ในบ้านเป็น ส่วนใหญ่*

จากคำพูดของผู้รับการบำบัด 8 นี้ จะพบว่า ‘ภาพติดตา’ จากการทำให้แม่ตกใจกลัวอันเนื่องมาจากการใช้สารเสพติดนี้เป็นสัญลักษณ์ที่ช่วยให้ตนเองเกิดแรงจูงใจให้ไม่ใช้สารเสพติดอีก ผลการศึกษานี้ ให้ผลทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ ปิยวรรณ (2554) (69) ที่พบเช่นกันว่าการทำให้แม่เสียใจ การเห็นแม่ร้องไห้ ตอนที่แม่มาขอประกันตัวเนื่องจากการถูกจับกุมเรื่องเสพยาบ้า ทำให้เกิดความรู้สึกแค้นอย่างมากจนตั้งใจว่าจะเลิกเสพยาให้ได้ และภาพติดตานี้ยังเป็นสิ่งที่ถูกนึกถึงเพื่อเตือนสติไม่ให้กลับไปใช้สารเสพติดอีก

กล่าวโดยสรุป จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้เข้ารับการบำบัดมีการตระหนักรู้ในความรู้สึกของพ่อแม่และตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้นมากขึ้น อาจมาจากการที่สมองฟื้นฟูขึ้นหลังจากไม่ได้ใช้สารเสพติดมาระยะหนึ่ง และการตระหนักรู้ช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดมีสัญลักษณ์ในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่อยากกลับไปทำไม่ดีต่อพ่อแม่ซ้ำอีก จึงอาจช่วยให้เลิกติดสารเสพติดได้ในที่สุด

การรับรู้ถึงความรักจากครอบครัว

การศึกษานี้พบว่าปัจจัยหนึ่งที่ช่วยผู้ติดสารเสพติดให้ประสบความสำเร็จ คือ ความรู้สึกทางบวกที่ได้รับจากการได้รับความรักจากครอบครัวและการได้ทำให้ครอบครัวภูมิใจ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาวะการติดสารเสพติดของผู้รับการบำบัด

อภิปรายผลการวิจัย

มีหลายการศึกษาที่ให้ผลทำนองเดียวกันนี้ว่า ครอบครัว มีผลทางบวกต่อความสำเร็จในการเลิกสารเสพติด (73) การศึกษาของ พวงมณี พบว่าผู้ผ่านการบำบัดการเสพติดที่ได้รับการสนับสนุนได้รับกำลังใจ และได้รับโอกาสในการกลับตัวจากครอบครัว สามารถเลิกสารเสพติดได้ได้และไม่กลับไปเสพซ้ำ (66) หรือ การศึกษาของอนุพงษ์ และคณะ (2555) ที่พบว่า การกำกับตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวผู้ป่วยยาเสพติดนั้นมีความสัมพันธ์กัน โดยพบว่า ผู้ป่วยที่มีการสนับสนุนของครอบครัวโดยรวมในระดับมาก ก็มีการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติดในระดับมากเช่นกัน (66) ยังมีการศึกษาอื่นๆที่แสดงว่าบทบาทของพ่อแม่มีความสำคัญต่อบุคคลอย่างมาก โดยพบว่าความรัก และความหวังดีของพ่อแม่ เป็นปัจจัยสำคัญในการเหนี่ยวนำให้ผู้ป่วยยาเสพติดสามารถเลิกยาได้สำเร็จ (สุนิรัตน์และศรีพรรณ, 2544) (18) และพบว่า การได้รับกำลังใจ และความช่วยเหลือจากพ่อแม่ เมื่อประสบปัญหาวิกฤตินั้น เป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน โดยช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ติดสารเสพติดจนทำให้สามารถเลิกสารเสพติดได้ เนื่องจากเกิดความรู้สึกสำนึก ไม่อยากให้พ่อแม่เป็นทุกข์ และเสียใจเพราะตนเอง (บุญเรือง, 2547; สุนิรัตน์และ ศรีพรรณ, 2544) (10) การศึกษาของ ลำซ่า (2544) พบว่า การได้รับโอกาสและการช่วยเหลือจากครอบครัว จะช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถเลิกการเสพติดได้สำเร็จ และการศึกษาของ อนุพงษ์ (2551) ที่สนับสนุนความคิดนี้โดยพบว่า กว่า ร้อยละ 87 ของผู้ที่กำลังบำบัดรักษายาเสพติดสามารถเลิกยาได้จากการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว (87) (10)

นอกจากนี้ การรู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว มีความเป็นเจ้าของ มีเป้าหมายรู้สึกเป็นประโยชน์แก่ครอบครัว ก็เป็นส่วนที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ ช่วยให้ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม การศึกษาของบุญเรือง (2547) พบว่า การได้แสดงความคิดเห็น การได้ร่วมตัดสินใจในการจัดกิจกรรมต่างๆ การได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกครอบครัวในการทำกิจกรรมต่างๆให้กับครอบครัว ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกครอบครัว ซึ่งส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆในทางที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องใช้สารเสพติด (18) กล่าวได้ว่า ความรัก ความหวังดีของพ่อแม่ มีความสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจในการบำบัด การได้รับความช่วยเหลือจากพ่อแม่เมื่อมีปัญหา ได้รับกำลังใจ มีส่วนช่วยในการกระตุ้นเตือนผู้ติดสารเสพติดให้มีการกำกับตนเองเพื่อการเลิกสารเสพติดอย่างสม่ำเสมอ (ทิพาวดี, 2545) (10)

ความรับผิดชอบ ภาระ หน้าที่ที่ต้องดูแลครอบครัว

การศึกษานี้พบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ต้องดูแลครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อภาวะการติดสารเสพติดของผู้รับการบำบัด

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้รับการบำบัด 6 :....เรานึกถึงครอบครัว...จะเลิกเพื่อครอบครัวด้วย

ผู้รับการบำบัด 5 : เปื่อ เห็นอนาคตลูกเรียน..อยากจะสดใส..อยากส่งลูกเรียน..อยากเห็นลูกเจริญเติบโต มีอนาคตที่ดีกว่าพ่อ เลยกัดสินใจว่าหยุด..เปื่อสังคมาเสพติด..มันไม่ดี..เงินไม่เหลือลูกก็อด..เราไม่ให้ตั้งค์ (เพราะไม่มี)...เห็นสภาพลูก กลัวลูกจะไม่ได้เรียน สองเราแก่ลงทุกวัน

จากคำพูดของผู้รับการบำบัด 6 และ ผู้รับการบำบัด 2 นี้จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจสำคัญที่ช่วยในการเลิกสารเสพติดของทั้งสองคนคือความรู้สึกรับผิดชอบต่อครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้ผลเหมือนกันกับการศึกษาก่อนหน้า ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อ การเลิกเสพยาเสพติดของผู้ที่เคยผ่านการบำบัดรักษาพบว่าปัจจัยเบื้องต้นที่นำไปสู่การเลิก เสพยาเสพติด คือความรับผิดชอบและภาระหน้าที่ที่ต้องเลี้ยงดูครอบครัว เพราะตระหนักใน ความรัก และความห่วงใยของครอบครัว ต้องการเอาชนะ คำสบประมาท และการดูถูกดูแคลนจากคนอื่น จึงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การไม่เสพยาบ้าซ้ำ (สุนิรัตน์ และศรีพรรณ,2544) (69) และการศึกษาของบุญเรือง (2547) ที่พบว่าผู้ติดสารเสพติดที่สามารถเลิกยาได้นั้น มีสาเหตุมาจากความรู้สึกรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัว ภรรยา และลูก ซึ่งหากมีความรู้สึกนี้เกิดขึ้นอย่างสมัครใจ ไม่ถูกบังคับกดดัน จะเป็นก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในใจตนเอง รู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง เป็นที่พึงได้ (สุนิรัตน์และศรีพรรณ, 2544) (18) กล่าวได้ว่าความรู้สึกรับผิดชอบต่อครอบครัวทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจและทำให้สามารถเลิกสารเสพติดได้ในที่สุด

4.การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในอิสลามบำบัด

ผลการศึกษานี้พบว่าพี่เลี้ยง เพื่อนร่วมปอเนาะ และผู้ดูแลปอเนาะ มีอิทธิพลต่อผู้รับการบำบัด ทั้งจากการได้รับกำลังใจจากพวกเขา ความอบอุ่นที่ได้รับจากบรรยากาศความเป็นพี่น้อง การได้พูดคุยปรึกษาหารือ และการได้รับคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

ที่ปอเนาะญาลันนันบารูให้ความสำคัญกับบรรยากาศครอบครัว ความเมตตา เอื้ออาทรกัน เป็นอย่างมาก ความสัมพันธ์ของพี่เลี้ยงและผู้รับการบำบัดเป็นเหมือน พี่ชาย-น้องชาย รวมทั้ง ความสัมพันธ์ต่อผู้รับการบำบัดตนเองก็เป็นระบบพี่น้อง นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแล โครงการและผู้รับการบำบัด ที่ผู้ดูแลโครงการมีมุมมองต่อผู้รับการบำบัดในลักษณะ พ่อ-ลูก กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์โดยรวมเป็นลักษณะครอบครัวใหญ่ ที่มีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลเรียนรู้และรับรู้ถึง ‘ความรู้สึกอบอุ่น’ และ การอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ เคารพกฎกติกา

ผู้ดูแลปอเนาะ : ให้เขามีความอบอุ่น เพราะวันนี้หรือชีวิตอยู่อย่างนี้หรือ อ้อใช่..คำว่าอบอุ่น เรา เราต้องดูแลเขาเป็นอย่างดีอะนะ ยกตัวอย่างเด็กที่ว่าพ้นจากสี่เดือนหรือว่าห้าเดือนเราจะ ให้มาอยู่กับเรา..ต้องดูแลเขาเหมือนกับลูกตัวเอง..เราจะดูแลเอง เราจะให้เขาอบอุ่น เราจะ ดูแลและเราจะคัดเลย เด็กที่มีอัลกุรอาน เด็กที่มีอีมานแล้ว เด็กที่ได้ฮายาฟิซอัลกุรอาน เราจะส่ง ต่อ ไอ้เรื่องเงินไม่ต้องพูด...ครอบครัวหนึ่งครอบครัวใหญ่ ครอบครัวนี้ต้องมีความสุข แม้กระทั่งคุณจะมารูปแบบไหนก็แล้วแต่ แต่ก็ต้องมาอยู่ในระบบนะ ระเบียบนะ

ผู้รับการบำบัด 1 : สนุกกับพี่เลี้ยงครับ...เขาช่วยสอนเรื่องหุงข้าว เมื่อก่อนอยู่บ้านไม่เคยเข้า ครัว...เขาสอนซักผ้า...ตอนไม่สบายครับ..เขามาดูแล ไปหาหมอเขาก็พาไป เขาเหมือนพี่ชาย.. เหมือนพี่น้องครับ..อยู่กันแบบพี่น้องครับ..พี่เลี้ยงเขากันเองครับ

บรรยากาศของความเป็นพี่น้องของพี่เลี้ยงและผู้รับการบำบัดในปอเนาะญาลันนันบารูนี้เป็นการ ปฏิบัติตามคำสอนข้อหนึ่งของศาสนาอิสลาม ดังเช่นที่ครูใหญ่ได้กล่าวไว้ว่า

ครูใหญ่ของปอเนาะ : เราชักพี่น้องนะฮะ เราจะไม่ใช่ผู้ศรัทธาถ้าเราไม่รักพี่น้อง นะฮะ เอ่อ เหมือนกับ เราชักตัวเราเอง อันนี้คือมันโยงกับในตัวของมุสลิม มุอมีนอยู่แล้วนะฮะ

ในศาสนาอิสลามนั้น บรรยากาศความเป็นพี่น้อง ความรัก และความเอื้ออาทรต่อกัน ถือเป็นเรื่อง สำคัญมาก โดยถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ บุคคลมี ‘ความศรัทธา’ เช่น ตัวอย่าง จากฮาดีษ ความว่า

“ผู้ใดใใคร่อยากลิ้มรสชาติแห่งการศรัทธา ก็จงรักผู้หนึ่งเพียงเพื่ออัลลอฮฺ” (บันทึกโดยอัล-หา กิม)

“ผู้ใดอยากชิมความหวานแห่งอีมาน ก็จงรักเพื่อนเพียงเพื่ออัลลอฮฺเท่านั้น” (บันทึกโดยอะห์ มัดและอัล-หากิม)

“สามคุณสมบัติที่ใครมี จักต้องได้ลิ้มรสหวานแห่งอีมาน คือ หนึ่งคือการที่เขาเน้นรักอัลลอฮฺ และรอซูลมากกว่าสิ่งใดๆทั้งหมด สองคือเขาจะไม่รักผู้ใดนอกจากเขาจะรักกันเพื่ออัลลอฮฺ และสามคือเขาจะกลัวการคืนสู่การกุฟรฺ(การปฏิเสธศรัทธา) หลังจากทีอัลลอฮฺทรงกู่ให้เขา

รอดพ้น เสมือนกับเขากลัวการที่ต้องถูกจับโยนเข้ากองไฟ” (บันทึกโดย อัล-บุคอรีห์ และมุสลิม)

“ผู้ใดรักใคร่เพื่ออัลลอฮ์ เกลียดเพื่ออัลลอฮ์ ให้เพื่ออัลลอฮ์ หักห้ามเพื่ออัลลอฮ์ ก็ถือว่ามื่อมานที่สมบูรณ์แล้ว” (บันทึกโดยอบู ดาวูด)

“พวกท่านจะไม่ได้เข้าสวรรค์จนกว่าจะศรัทธา และจะไม่ศรัทธาอย่างสมบูรณ์จนกว่าจะรักกัน เอาไหมละฉันจะบอกสิ่งหนึ่งที่เมื่อพวกท่านทำแล้วพวกท่านก็จะรักกัน คือ จงเผยแพร่การให้สลาม (การกล่าวทักทายกันว่า ขอความสันติจงมีแด่ท่าน) ในหมู่พวกท่าน” (บันทึกโดยมุสลิม) (74)

จากตัวอย่างทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ในอิสลาม ความรักในพี่น้องและพวกพ้องกันนั้น ส่งผลให้เกิดความศรัทธา หรือ อีมาน ที่สมบูรณ์ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม มีการศึกษาหลายงานที่พูดถึงความศรัทธาว่าอาจเป็นตัวแปรที่ทำให้บุคคลเกิดการเยียวยาหรือเปลี่ยนแปลงจากการได้รับพลังงานทางจิตวิญญาณได้ (Jones, 1922; Hani, 2013) (37) และ Lynne Ali-Northcott (2012) ยังพบว่าในมุสลิมที่กำลังเลิกสารเสพติดนั้นความศรัทธาเป็นตัวช่วยที่สำคัญมากในการหยุดใช้สารเสพติด (75)

การศึกษานี้ยังพบว่า กำลังใจ และคำแนะนำดีๆ จากพี่เลี้ยงและเพื่อนที่เคยผ่านประสบการณ์คล้ายคลึงกัน หรือประสบการณ์ที่หนักกว่าและพวกเขาผ่านมาได้ ช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดได้รับแรงบันดาลใจและเกิดกำลังใจ และมีส่วนช่วยให้สามารถเลิกสารเสพติดได้ เช่นคำพูดของผู้รับการบำบัด 2 และผู้รับการบำบัด 8

ผู้รับการบำบัด 2 : ผ่านไปได้ มีพี่เลี้ยง...เขาพูดให้กำลังใจ..ที่ฝังใจก็คืออดทน...คือเขาเคยใช้มาก่อน...(นึกถึง)ความดีของพวกเขา...ช่วยพูดเตือนสติ..คำแบบนักเลงแหละครับ..(เช่น) อดทนๆไม่ต้องพูดอะไรกันมาก..ซึ่งครับเหมือนกับเพื่อนสนิท..มีกำลังใจ ด้านพี่เลี้ยงเขาเข้าใจ...อยู่ด้วยกันไม่ต้องพูดก็ได้ครับ มองตาแบบเดียว...เขาผ่านมาแล้ว..คิดถึง(ยา)แต่เพื่อนๆและพี่เลี้ยงให้กำลังใจ

ผู้รับการบำบัด 8 : การพูดการแลกเปลี่ยนความคิด ก็คือว่า อะไรที่ค้างคาใจ เราสามารถถาม รื้อระบายได้..บางเวลาเขาวางเขาจะถามเรา เขาเห็นเราอยู่คนเดียวก็จะคุยถาม...เค้าจะพูดถามความเป็นอยู่ของเราว่าเป็นอย่างไร ไซ้ยาแล้วรู้สึกยังไง

จากคำพูดของทั้งสองคนจะเห็นว่าพวกเขาได้รับประโยชน์จากการได้รับกำลังใจ คำพูดที่ดี การมีแหล่งช่วยเหลือ การได้รับความเป็นห่วงเป็นใย ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมนั้น การได้รับการช่วยเหลือ การได้รับคำปรึกษา ได้รับความรัก คำแนะนำ และประสบการณ์ดีๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถเลิกยาได้ (บุญเรือง, 2547; สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของขวัญหทัย (2544) ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมที่ตรงกับความ

ต้องการของผู้ติดสารเสพติดนั้น มีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถเลิกสารเสพติดได้อย่างถาวร โดยเป็นการช่วยให้ผู้ติดสารเสพติดสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ รู้สึกภาคภูมิใจ และเกิดกำลังใจ จากความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกิดแรงผลักดันที่จะปรับตัว ปรับความคิด พฤติกรรม อารมณ์ ค่านิยม บุคลิกภาพทางสังคม ทักษะ และปรับปรุงพัฒนาการทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม (ทิพาวดี, 2545) (10) นอกจากนี้ การศึกษาของอมรรัตน์ (2546) ยังให้ผลทำนองเดียวกันคือ พบว่า ความรักความหวังดีจากเพื่อนในกลุ่มวัยรุ่นมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก และเป็นแหล่งสนับสนุนด้านอารมณ์ที่มีอิทธิพลมากที่สุด(10) เช่นเดียวกันกับ การศึกษาของ สุณีรัตน์และศรีพรรณ (2544) ที่พบว่าเพื่อน เป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญที่เป็นทั้งสิ่งเร้าและตัวกระตุ้นที่มีอิทธิพล ดังนั้นการได้ร่วมกิจกรรมต่างๆกับเพื่อน เป็นปัจจัยเสริมที่ช่วยให้บุคคลสามารถเลิกสารเสพติดได้ (18) ซึ่งในศาสนาอิสลามนั้นก็ให้ความสำคัญกับการเลือกสังคมหรือการเลือกเพื่อนเช่นกัน ดังเช่นที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้กล่าวเปรียบเทียบระหว่างเพื่อนดีและเพื่อนไม่ดี การมีเพื่อนที่ดีจะช่วยสนับสนุนให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นและในทางตรงกันข้าม เพื่อนที่ไม่ดีก็จะทำให้บุคคลพบกับสิ่งที่ไม่ดีไปด้วย (30) ความว่า

“อุปมามิตรที่ดีและที่ชั่วนั้น เปรียบได้กับคนขายน้ำหอม และช่างตีเหล็ก เพื่อนดีคือคนขายน้ำหอมซึ่งเขาอาจจะแจกน้ำหอมให้ท่านหรือไม่ท่าน ก็ได้ซื้อน้ำหอมจากเขา เพื่อนชั่วก็คือช่างตีเหล็กซึ่งเขาอาจจะทำให้ลูกไฟกระเด็นไปโดน เสื้อผ้าของท่านไหม้ หรือไม่ก็ท่านจะต้องได้รับกลิ่นเหม็นจากเขา” (รายงานโดย อัล- บุคอรีและมุสลิม) (30)

นอกจากประเด็นเรื่องการได้รับกำลังใจแล้ว ผลการศึกษานี้ยังพบว่า การได้รับคำแนะนำ ตักเตือนจากพี่เลี้ยง และผู้ดูแลปอเนาะยังถูกรายงานจากผู้เข้ารับการบำบัดหลายคนว่ามีอิทธิพล และมีส่วนช่วยในการเลิกสารเสพติดได้ ซึ่งการตักเตือนที่เกิดขึ้นในอิสลามบำบัด เป็นการเตือนหรือการสอนเรื่องศาสนา ที่มีผลให้บุคคลนั้นๆตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น เช่น การพูดเตือนจากผู้ดูแลโครงการพี่เลี้ยง

ทุกๆสัปดาห์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ผู้ดูแลปอเนาะจะเข้าไปพูดเตือนเปรียบเทียบให้เห็นข้อเท็จจริงให้กับนักเรียนในปอเนาะ โดยเน้นการใช้คำพูดที่หนักและชัดเจน เช่น เปรียบเทียบกับสัตว์ ให้นักเรียนเห็นภาพจริงเหมือนที่ตนเองเคยประสบ โดยจะพูดเวลาหลังละหมาดอัสรี เพราะเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาพิเศษที่จะได้รับสิ่งที่ดี (บารอกัต)

ผู้ดูแลปอเนาะ : เราจะพยายามพูด พูดกับเด็ก..เราจะพูดให้หนักๆเลย..เราจะมาเปรียบเทียบกับสัตว์นะ..ที่เขาประสบเองเลย...ฝังใจ ผิด โอ้ ผิดจริง...พอยอจะกลับไปทำ โอ้ไม่ใช่ นิสัย นิสัยไม่ดีเลย...(ผู้ดูแลปอเนาะ พูดทุกวันวันอะไรมั้งอะคะ)...ไม่แน่นอน..ต้องมีครั้งสองครั้ง...หลังละหมาดอัสรี เพราะว่าช่วงละหมาดอัสรีเนี่ยมลาอิกะห์เนี่ยจะเอาของที่ว่า เอาขึ้นไป และ ก็นะจะลงมาจับเอาบารอกัต

การตักเตือนและการแนะนำที่เกิดขึ้นในอิสลามบَابนี้ เป็นการนำคำสอนของศาสนาอิสลามมาใช้ เนื่องจาก ในศาสนาอิสลาม การตักเตือนกันและกันในการทำความดี และละเว้นจากความชั่ว มีความสำคัญอย่างมาก กล่าวได้ว่าเป็นแก่นของหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ดังเช่นบันทึกฮาดีษของท่านศาสดามูฮัมหมัด ความว่า

“ศาสนาคือการนะซีหะฮ์ (การตักเตือนอย่างบริสุทธิ์ใจ) พวกเราถามว่า: นะซีหะฮ์เพื่อใครหรือครับท่านศาสดาของอัลลอฮ์? ท่านกล่าวตอบว่า : เพื่ออัลลอฮ์ เพื่อคัมภีร์ของพระองค์ เพื่อศาสดาของพระองค์ เพื่อบรรดาผู้นำมุสลิม และเพื่อมุสลิม โดยทั่วไป” (บันทึกโดยมุสลิม) (76)

เช่นเดียวกันกับคัมภีร์อัลกุรอาน ได้มีการให้ความสำคัญกับการตักเตือนในเรื่องศาสนาอย่างมาก ในศาสนาอิสลาม หายนะที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ นั้นมาจากการที่มนุษย์ขาดความศรัทธา (อีมาน และธรรมชาติของมนุษย์นั้นมักจะเผลอไผลและหลงลืมอยู่เสมอ ดังนั้น การตักเตือนกันจึงเป็นประโยชน์กับทั้งผู้เตือนและผู้ถูกเตือน

“และจงตักเตือนเถิด เพราะแท้จริงการตักเตือนนั้น ให้คุณประโยชน์แก่ปวงผู้ศรัทธา” (ความหมายจากซูเราะฮ์อัล-ซารียาต :55)

“ใคร คนหนึ่งในพวกท่านที่เห็นความชั่ว เขาจะต้องเปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา ถ้าไม่มีความสามารถให้เขาใช้ปากพูด และถ้ายังทำไม่ได้ก็ให้เขาคิดปฏิเสธสิ่งนั้นในใจ และนั่นคือความศรัทธาขั้นต่ำสุด” (ความหมายจากหะดีษ ดูเศาะฮี้ห อัล-ญามิอ) (77)

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ทำให้เห็นว่าการตักเตือนกัน คล้ายคลึงกับหลักการของพฤติกรรมบำบัด หรือการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) ซึ่งหมายถึงการนำหลักการทฤษฎีการเรียนรู้และระเบียบวิธีการทางจิตวิทยา มาสร้างวิธีการที่เป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อปรับลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีอยู่แล้ว โดยใช้เทคนิคต่างๆ (77) ซึ่งการตักเตือนในอิสลามบَابนี้เปรียบได้กับเทคนิคการเสริมแรง หมายถึง การวางเงื่อนไขให้เกิดพฤติกรรมโดยใช้ผลกรรมที่ได้รับหลังจากแสดงออกมาในการเพิ่มแรงจูงใจให้กระทำสิ่งนั้นๆ อีก (78) การตักเตือนในอิสลามบَابนี้ เช่น การชมเชย ให้การสนับสนุนทางบวกเมื่อทำสิ่งที่ดี เปรียบได้กับการเสริมแรงทางบวกที่ช่วยให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ หรือการตักเตือนเมื่อทำสิ่งที่ไม่ดีอาจเปรียบได้กับการเสริมแรงทางลบ กล่าวคือ มีการยกเลิกการสนับสนุนทางบวกที่เคยได้รับออกไป ทำให้บุคคลไม่ยอมทำพฤติกรรมที่ไม่ดี หรืออาจมองได้ว่าเป็นการลงโทษ (Punishment) (79) ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งในการปรับพฤติกรรมเช่นกัน

เมื่อพิจารณาจากบริบทสิ่งแวดล้อมต่อผู้ติดสารเสพติดทั้งหมดนี้ที่ได้กล่าวมา จะเห็นว่า คล้ายคลึงกับการบำบัดรูปแบบชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ที่มีหลักการสำคัญคือการใช้การอยู่ร่วมกันเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นใหม่ ในการสร้างนิสัย หรือพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถปรับตัว เปลี่ยนแปลง พัฒนาตัวเองทั้งสภาพร่างกายและจิตใจได้ จนกระทั่งสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข กล่าวคือ ใช้ ‘สิ่งแวดล้อม’ ในการบำบัดรักษาและปรับปรุงพฤติกรรมของผู้ติดสารเสพติดนั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าอิสลามบำบัดก็ใช้หลักการนี้เช่นกัน และจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า วิธีการชุมชนบำบัดนี้ มีประสิทธิภาพสูงในการช่วยให้เลิกสารเสพติดและช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อจิตใจและพฤติกรรมต่างๆ (80) ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมในอิสลามบำบัด ที่มีบรรยากาศของครอบครัว มีการให้ความอบอุ่น มีกฎเกณฑ์ มีการแลกเปลี่ยนความคิด การให้การสนับสนุนทางสังคมต่างๆนี้ เป็นตัวช่วยปรับพฤติกรรมที่ดีและมีส่วนช่วยให้เลิกสารเสพติดได้เช่นกัน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมในอิสลามบำบัดที่มีส่วนช่วยในการเลิกการเสพติดของผู้รับการบำบัด ผ่านความศรัทธาที่เพิ่มขึ้น การเกิดกำลังใจ เกิดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น และเพิ่มความสามารถตัดสินใจเลิกสารเสพติด โดยทั้งหมดนี้ สิ่งแวดล้อมทำหน้าที่เป็นตัวช่วยปรับพฤติกรรมของผู้รับการบำบัดผ่านกลไกต่างๆ เช่น การเสริมแรง เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาทั้งหมดนี้ อาจสรุปได้ว่า แนวคิดของอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติดนั้นเกี่ยวข้องกับการใช้ความศรัทธาในศาสนา การปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนา การประกอบศาสนกิจ และการเชื่อมั่นในพระเจ้า ในการบำบัดรักษาการติดสารเสพติด และอิสลามบำบัดนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ติดสารเสพติดจากการปฏิบัติศาสนกิจและปฏิบัติตามหลักการต่างๆในศาสนาอิสลามหลายประการ ดังนี้ เพิ่มระดับความศรัทธาในศาสนา เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีการจัดการความทุกข์ที่ดีขึ้น มีการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และมีเป้าหมาย เป็น ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม ปัจจัยทั้งหมดนี้ต่างเป็นตัวช่วยที่เกี่ยวข้องกับการเลิกหรือบำบัดสารเสพติดได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเวลาจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินการเก็บข้อมูลที่จำกัด จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามบำบัด และปัจจัยในอิสลามบำบัดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ติดสารเสพติดในภาพที่กว้างและลึกซึ้ง ใช้การศึกษาเชิงสถิติควบคู่กับการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลการศึกษาได้อย่างครบถ้วนทุกมุมมอง

2. เนื่องจากการศึกษานี้เก็บข้อมูลเฉพาะที่ปอเนาะญาลันนันบารูซึ่งใช้หลักการศาสนาในการ บำบัดผู้ติดสารเสพติดเพียงที่เดียว จึงอยากเสนอแนะให้การศึกษาครั้งต่อไป เก็บข้อมูลของอิสลาม บำบัดจากหลากหลายแหล่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเปรียบเทียบ เพื่อความเที่ยงตรงและ เพิ่มความเชื่อมั่นในผลการศึกษามากขึ้น

รายการอ้างอิง

1. คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงยุติธรรม. สังเคราะห์สถานการณ์ยาเสพติด พ.ศ.2545-2555. กรุงเทพมหานคร: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์จำกัด; 2556.
2. การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดในรอบ 10 ปี [อินเทอร์เน็ต]. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: http://www.hiso.or.th/hiso/tonkit/tonkits_18.php.
3. สื่อรณ แหลมภู. ผลของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจภายในต่อแรงจูงใจและการเข้ารับการรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดในสถานบำบัดยาเสพติดแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2554.
4. Treatment Approaches for Drug Addiction [Internet]. 2016 [cited February, 11 2017]. Available from: <https://www.drugabuse.gov/publications/drugfacts/treatment-approaches-drug-addiction>.
5. Pardini DA PT, Plante TG, Sherman A, Stump JE. Religious faith and spirituality in substance abuse recovery: determining the mental health benefits. J Subst Abuse Treat 2000;19:347-54.
6. คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัดเข้าพบ รมว.วิทยาخانรับนโยบายรัฐบาล สนับสนุนให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางบำบัดฟื้นฟูตามหลักศาสนาอิสลามผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในชุมชน [อินเทอร์เน็ต]. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: http://pr.moph.go.th/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=41075
7. อรัญญา พุ่มประดิษฐ์. มัสยิดในฐานะศูนย์สังเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาและสารเสพติด กรณีศึกษา การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนมุสลิม จังหวัดนราธิวาส ประเทศไทย: มหาวิทยาลัยมหิดล 2553.
8. Substance Abuse [Internet]. [cited February 8, 2017]. Available from: http://www.who.int/topics/substance_abuse/en/
9. สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (ป.ป.ส.). รูปแบบการบำบัดรักษายาเสพติด 2547.

10. อนุพงษ์ จันทรจุฬา นุรินยา แหะหมัด และมณฑาทิพย์ บุญมณี. การกำกับตนเองและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยหลังเข้ารับการรักษาที่ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคใต้. สงขลา: ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดสงขลา; 2553.
11. สัญญา ชันธนิยม. มุลเหตุจูงใจในการเสพยาบ้าของผู้เสพยาบ้า : กรณี พ.ร.บ. ฟันฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2553.
12. Substance Use Disorders [Internet]. 2015 [cited 8 February 2017]. Available from: <https://www.samhsa.gov/disorders/substance-use>.
13. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Fourth Edition ed: American Psychiatric Association; 2000.
14. กาญจนา วงษ์จีน. การบำบัดด้วยหนังสือเพื่อลดความเครียดของเยาวชนที่เป็นโรคสมองติดยา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2554.
15. นฤมล ฮะอูรา. ประสบการณ์การใช้สารเสพติดของวัยรุ่นมุสลิม จังหวัดสตูล: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2558.
16. วิโรจน์ วีรัชย์ และคณะ. ตำราเวชศาสตร์การเสพติด: สำนักงานกิจการโรมมิ่ง องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2548.
17. อัจฉราพร สิริธัญวงศ์ และคณะ. ปัจจัยสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในทางที่ผิดและติดยาของผู้เข้ารับการรักษาพิษสุราในระบบบังคับบำบัด. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 2556. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
18. อนุพงษ์ จันทรจุฬา นุรินยา แหะหมัด, มณฑาทิพย์ บุญมณี, สุดใจ พันธุ์ภักดี. การกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคใต้. สงขลา: ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดสงขลา; 2554.
19. เพ็ญนภา กุลกานต์สวัสดิ์. การตระหนักรู้ในตนเองและกลวิธีเผชิญปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษา ยาเสพติด: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2555.
20. นันทา ชัยพิชิตพันธ์. การพัฒนารูปแบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพในผู้ป่วยเสพยาบ้า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2558.

21. มาตรฐานการส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีท้องถิ่น [อินเทอร์เน็ต]. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2560]. เข้าถึงได้จาก:
http://www.dla.go.th/work/e_book/eb1/std210550/29/4.pdf.
22. Religion and Spiritual Factors in Depression: Review and Integration of Research [Internet]. 2012 [cited January 10,2016]. Available from:
<https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/10473958/3426191.pdf?sequence=1>.
23. The effectiveness of spiritual religious intervention in psychotherapy and counseling [Internet]. 2015 [cited January 10,2017]. Available from:
<http://www.pacfa.org.au/wp-content/uploads/2012/10/Spiritual-and-Religious-Therapy-Literature-Review.pdf>
24. Michael B King and Harold G Koenig. Conceptualising spirituality for medical research and health service provision. BMC Health Services Research. 2009.
25. So Help Me God: Substance Abuse, Religion and Spirituality [Internet]. 2001 [cited January 10,2016]. Available from: file:///C:/Users/acer1/Downloads/So-help-me-god-substance-abuse-religion-and-spirituality%20(1).pdf
26. A focus-group study on spirituality and substance-abuse treatment [Internet]. 2010 [cited January 10,2017]. Available from:
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2943841/>
27. พิศิษฐ์ วิริยสกุล. วิทยาการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รูปแบบอิสลาม บำบัด. วารสาร ปปส. 2551;1.
28. Khalid MY. Psycho-spiritual therapy approach for drug addiction rehabilitation. Jurnal Antidadah Malaysia 2008;(3):143-51.
29. เฉลิม มากจดี. การประเมินโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยเน้นการสอนจริยธรรมศาสนาอิสลาม : ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ดาร์ลุอ์มาน ตำบลนุดี อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2541.
30. ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี. คู่มือศาสนบำบัดสำหรับปรับพฤติกรรมผู้รับการบำบัดรักษายาเสพติด. 2548.

31. ก้อหรี บุตหล่า. การศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ศรัทธาในสุเราะฮ์ อัลมูมิญน อา
ยะห์ที่ 1-11: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2550.
32. สุदारัตน์ ตันติวิวัฒน์. จิตวิทยาเชิงบวก: แนวคิด การพัฒนา และความท้าทายในอนาคต.
Journal of Behavioral Science for Development. 2017;9.
33. สิริพร วงษ์โพน. ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาด้านบวก ความผูกพันต่อองค์กร
และผลการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษาธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2554.
34. คุณกำลังแสวงหาความสุขใช่ไหม? [อินเทอร์เน็ต]. 2556 [เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม
2561]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.salehs.net/ab10thai.htm>.
35. Sanchez ZM, Nappo SA. Religious intervention and recovery from drug
addiction. Religious intervention and drugs. 2008.
36. มุห์มัด บิน อิบรอฮีม บิน อับดุลลอฮ์ อัด-ตุยญีรีย. ความประเสริฐของการละหมาด. กรุง
ริยาต: สำนักงานความร่วมมือเพื่อการเผยแพร่และสอนอิสลาม อัล-รีอบวะฮ์; 2008.
37. Henry HM. Spiritual energy of Islamic prayers as a catalyst for psychotherapy. J
Relig Health 2015;54:387-98.
38. Rahman FN. Spiritual healing and Sufi practices. Nova Journal of Sufism and
Spirituality 2014;2:1-9.
39. พิชัย แสงชาญชัย. จิตสังคัมบำบัดสำหรับผู้ติดสุรา. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์; 2553.
40. คัมภีร์อัลกุรอานแปลไทย [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.alquran-thai.com/>.
41. มูซา บินฮุเซน บินอาลี อัลฮัรบี. การบำบัดโรคทางใจด้วยการขออ้อ: ศูนย์หนังสือ
อิสลามกรุงเทพ; 2553.
42. Che Haslina Abdullah ea. Generalized Anxiety Disorder (GAD) from Islamic and
Western Perspectives. World Journal of Islamic History and Civilization. 2012;2(1):44-52.
43. Robinson SREaSC. factors that contribute to successful long term alcohol and
drug recovery: California State University, Sacramento; 2016.
44. Sussman et al. Drug Addiction, Love, and the Higher Power. 2011.
45. มุฮัมมัด บัลลูมี บ่อมขุนพล. อัลกุรอานและอัลหะดีษเกี่ยวกับการขัดเกลาจิตใจ: ส.วงศ์
เส็งยม; อัลกุรอานและอัลหะดีษเกี่ยวกับการขัดเกลาจิตใจ.
46. Sabry MW, Vohra A, Role of Islam in the management of psychiatric disorder.
journal of psychiatry. 2013.

47. มาลีรัตน์ สมณะกิจ พวรรณ์ รัตนศิริวงศ์, ฉลอง ประสิทธิ์ไญ่, รุ่งทิพย์ ธรรมชุตโต. การดูแลด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยยาเสพติดตามการรับรู้ของพยาบาลและผู้ป่วยยาเสพติดในโรงพยาบาลธัญญารักษ์. เชียงใหม่: โรงพยาบาลธัญญารักษ์; 2560.
48. Utz A. Psychology from islamic perspective: International Islamic publishing house; 2011.
49. Yahya H. and Oktar A. Fear of Allah: Global publishing.
50. Stein RDGDJ. Anxiety disorders and drug dependence: Evidence on sequence and specificity among adults. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*. 2013(67):167-73.
51. Prakash SASaA. The Islamic prayer (Salah>Namaaz) and yoga togetherness in mental health. *Journal of psychiatry*. 2013.
52. ความสำคัญของการละหมาด [อินเทอร์เน็ต]. 2550 [เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: <https://islamhouse.com/th/articles/57570/>.
53. Doufesh H. Effect of Muslim Prayer (Salat) on α Electroencephalography and Its Relationship with Autonomic Nervous System Activity. *Journal of Alternative and Complementary Medicine*. 2014.
54. Yaden B. D. et al. The Language of Ineffability: Linguistic Analysis of Mystical Experiences. *Psychology of Religion and Spirituality*. 2015.
55. Hasan Al-Omari RHaHSAT. The Role of Religion in the Recovery from Alcohol and Substance Abuse Among Jordanian Adults. *Journal of Religion and Health*. 2014.
56. อับดุลฆอนีย์ บุญมาเลิศ. คู่มือผู้ถือศีลอด: ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.
57. The Psychology of Self-control and the Potential Benefits of Fasting [Internet]. 2017 [cited 10 April 2018]. Available from: <https://www.cilecenter.org/en/articles-essays/psychology-self-control-potential-benefits-fasting/>.
58. ระพีพรรณ มุหะหมัด. อิสลามกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดกมาลุลอิสลาม คลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2556.
59. ความประเสริฐของผู้แสวงหาความรู้ [Internet]. [cited 5 เมษายน 2561]. Available from: <http://www.islammore.com/view/3913>.
60. เซาว์นฤทธิ เรื่องปราชญ์. ต้ครีจญ์หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2555.

61. 40 ทัศนะสร้างครอบครัวคุณธรรมสู่สังคม [Internet]. 2009 [cited 5 April 2018]. Available from: https://d1.islamhouse.com/data/th/ih_books/th_alfariti_40_hadis_keluarga_muslim.pdf.
62. คณะกรรมการจัดทำหนังสือคุตบะฮ์ (บทธรรมกถา). คุตบะฮ์ (บทธรรมกถา) ว่าด้วยเมตตาธรรม: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม; 2553.
63. ลัดดา ปุกทอง. การเสนอตัวแบบเพื่อลดความวิตกกังวลของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลสมุทรสาคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2557.
64. พรรณี ปานเทวัญ. ทฤษฎีความสามารถของตนเองกับการเลิกสูบบุหรี่. วารสารพยาบาลทหารบก. 2560.
65. ผู้อพยพที่แท้จริง [อินเทอร์เน็ต]. 2551 [เข้าถึงเมื่อ 19 มิถุนายน 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.alhabibali.com/writing/%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%87%D8%A7%D8%AC%D8%B1-%D9%85%D9%86-%D9%87%D8%AC%D8%B1-%D9%85%D8%A7-%D9%86%D9%87%D9%89-%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87-%D8%B9%D9%86%D9%87/>.
66. สุวีรัตน์ ปราณี. ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการบำบัดผู้ติดยาเสพติด: มหาวิทยาลัยรังสิต; 2559.
67. Sinha R. Chronic stress, drug use, and vulnerability to addiction. Ann N Y Acad Sci 2008;1141:105-30.
68. Capella M. and Adan A. The age of onset of substance use is related to the coping strategies to deal with treatment in men with substance use disorder. PeerJ 2017;5:e3660.
69. ปิยวรรณ ทักษานัญชลี. กระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำ: กรณีศึกษา ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2554.
70. Goldstein ZR, Craig AD, Bechara A, Garavan H, Childress AR, Paulus MP, et al. The neurocircuitry of impaired insight in drug addiction. Trends Cogn Sci 2009;13:372-80.
71. Pagano ME, Swaringen SE, Frank SH. Low other-regard and adolescent addiction. J Child Adolesc Subst Abuse 2016;25:268-76.

72. Volkow ND, Chang L, Wang GJ, Fowler JS, Franceschi D, Sedler M, et al. Loss of dopamine transporters in methamphetamine abusers recovers with protracted abstinence. *J Neurosci* 2001;21:9414-8.
73. สุปรานี สูงแข็ง. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ผ่านการบำบัดสารเสพติดในหน่วยบริการระดับปฐมภูมิ ในจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิชาการสาธารณสุข. 2559.
74. การรื้อฟื้นในหนทางของอัลลอฮ์ [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ipoknowledge.com/main/content.php?id=520>.
75. Ali M. Perspectives on Drug Addiction in Islamic History and Theology.. *Religions* 2014;5:912-28.
76. อัน-นะซีหะฮ์ การตักเตือน [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561]. เข้าถึงได้จาก: https://d1.islamhouse.com/data/th/ih_articles/single2/th_addorar_nasihat.pdf.
77. จีระพงศ์ เพ็ชรเจริญ. การลดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ออกจากรั้วโรงเรียนของเด็กออกทิสติกโดยวิธีการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ร่วมกับการปรับดินใหม่: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2549.
78. พิมรา กฤษณะบาล. คำชมของหัวหน้างานกับขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานของบริษัท อยูททา อลิอันซ์ ซี.พี. ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ; 2550.
79. ไหมไทย ไชยพันธุ์. จิตวิทยา : แนวคิดทฤษฎีการศึกษาการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 2557;1.
80. โครงการศึกษารูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด : รูปแบบชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ระหว่างประเทศ [อินเทอร์เน็ต]. กระทรวงการต่างประเทศ. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 29 มิถุนายน 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.mfa.go.th/dvifa/contents/filemanager/files/nbt/nbt3/IS3045.pdf>.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบายสำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0
			หน้า 123/4

ชื่อโครงการวิจัย อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด

ผู้สนับสนุนการวิจัย ไม่มี

ผู้วิจัยหลัก

ชื่อ นางสาวณัฐนิชา กันซัน

ที่อยู่ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตึกธนาคารกรุงเทพ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

เบอร์โทรศัพท์ 083-8277781

ผู้วิจัยร่วม (อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย)

ชื่อ อาจารย์นายแพทย์ อรรถพล สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง

ที่อยู่ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตึกธนาคารกรุงเทพ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

เบอร์โทรศัพท์ 0-2256-4298

ชื่อ นางอรัญญา วิริยสกุล

ที่อยู่ โครงการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเพื่อฟื้นฟูชายแดนภาคใต้ ชั้นที่ 1 คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตำบล รุสะมิแล อำเภอ เมือง จังหวัด ปัตตานี

94000

เบอร์โทรศัพท์ 087-5952960

เรียน ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกท่าน

ท่านเป็นผู้ที่ได้รับเชิญจากผู้วิจัยให้เข้าร่วมการศึกษาในงานวิจัยเรื่อง อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด

เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีประสบการณ์อันเกี่ยวข้องกับข้ออิสลามบำบัดสำหรับการติดสารเสพติด ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการศึกษาวิจัยดังกล่าว ขอให้ท่านศึกษาเอกสารฉบับนี้อย่างถี่ถ้วน เพื่อให้ท่านได้ทราบถึงเหตุผลและรายละเอียดของการวิจัยในครั้งนี้ หากท่านมีข้อสงสัยประการใดเพิ่มเติม สามารถติดต่อสอบถามมายังผู้วิจัยตามข้อมูลที่ให้ไว้ข้างต้น ซึ่งยินดีให้คำตอบแก่ท่านทุกประการ

ท่านสามารถขอคำแนะนำในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้จากครอบครัว เพื่อนของท่านและแพทย์ประจำตัวของท่านได้ ท่านมีเวลาเพียงพอในการตัดสินใจอย่างอิสระ ถ้าท่านตัดสินใจแล้วว่า จะเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ ขอให้ท่านลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมของโครงการวิจัยนี้ สำหรับท่านที่อยู่ในกลุ่มผู้ที่ได้รับการบำบัดสารเสพติดและไม่ลงนามในเอกสาร ท่านสามารถตกลงยินยอมด้วยการเข้ารับการสัมภาษณ์กับผู้วิจัยโดยไม่ต้องลงนามในเอกสาร

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบายสำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0
			หน้า 2/4

เหตุผลความเป็นมา

เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาการติดสารเสพติดเป็นปัญหาที่ทวีคูณความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ต้องการการบำบัดรักษาที่เหมาะสม และหนึ่งในรูปแบบการบำบัดรักษาคือ ศาสนาบำบัดรูปแบบอิสลามซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและใคร่รู้อยากศึกษาเรื่องอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด อันจะเป็นประโยชน์ในแง่การบำบัดรักษาป้องกันการติดสารเสพติดต่อไป ผู้วิจัยจึงจัดทำงานวิจัยนี้ในหัวข้อ ‘อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด’ นี้ขึ้นมา ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการศึกษาวิจัยดังกล่าว ขอให้ท่านศึกษาเอกสารฉบับนี้อย่างถี่ถ้วน เพื่อให้ท่านได้ทราบถึงเหตุผลและรายละเอียดของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักจากการศึกษาในครั้งนี้คือเพื่อศึกษาข้อเท็จจริง ประโยชน์ และข้อจำกัดของอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด จำนวนผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย คือ 10 คนหรือจนกว่าจะได้ข้อมูลที่ต้องการ

วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

หลังจากที่ท่านให้ความยินยอมที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะขอสัมภาษณ์ท่านเป็นรายบุคคลร่วมกับการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลในการวิเคราะห์ ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ ผลการวิจัยจะออกมาในรูปแบบของการสรุปผลโดยภาพรวมและจะทำลายการบันทึกเสียงเมื่อการวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ท่านมีสิทธิ์ในการไม่ตอบคำถามข้อใดก็ได้และท่านมีสิทธิ์ในการหยุดสัมภาษณ์หรือถอนตัวออกจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้

ความเสี่ยงที่ไม่ทราบแน่นอน

ท่านอาจเกิดความรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจเมื่อถูกถามคำถามที่อาจกระทบความรู้สึกส่วนตัวของท่านได้ หากท่านมีข้อสงสัยใดๆเกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจได้รับจากการเข้าร่วมในโครงการวิจัย ท่านสามารถสอบถามจากผู้ทำวิจัยได้ตลอดเวลา

หากมีการค้นพบข้อมูลใหม่ๆที่อาจมีผลต่อความปลอดภัยของท่านในระหว่างที่ท่านเข้าร่วมในโครงการวิจัย ผู้ทำวิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบทันที เพื่อให้ท่านได้ตัดสินใจว่าจะอยู่ในโครงการวิจัยต่อไปหรือจะขอถอนตัวออกจากการวิจัย

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใดๆของผู้เข้าร่วมการวิจัยเพิ่มเติมหลังจากที่ท่านขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยและต้องการให้ทำลายเอกสารและ/หรือตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถสืบค้นถึงตัวผู้เข้าร่วมการวิจัย

ประโยชน์ที่อาจได้รับ

ท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆจากการเข้าร่วมวิจัยนี้ แต่ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวที่มีต่อศาสนาบำบัด ทั้งในแง่ของการดำเนินชีวิต การจัดการบำบัด ข้อดีและข้อจำกัด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการบำบัดสารเสพติดในสังคมต่อไป

ท่านอาจจะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆจากการเข้าร่วมวิจัยนี้ แต่ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัวที่มีต่อศาสนาบำบัด ทั้งในแง่ของการดำเนินชีวิต การจัดการบำบัด ข้อดีและข้อจำกัด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการบำบัดสารเสพติดในสังคมต่อไป

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบายสำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09- 04/5.0
			หน้า 3/4

ข้อปฏิบัติของท่านขณะที่ร่วมในโครงการวิจัย

ขอให้ท่านปฏิบัติดังนี้

- ขอให้ท่านให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ แก่ผู้ทำวิจัยด้วยความสัตย์จริง
- ขอให้ท่านแจ้งให้ผู้วิจัยทราบความผิดปกติที่เกิดขึ้นระหว่างที่ท่านร่วมในโครงการวิจัย
- ขอให้ท่านแจ้งให้ผู้วิจัยทราบทันที หากท่านต้องการถอนตัวออกจากโครงการวิจัย

อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมในโครงการวิจัยและความรับผิดชอบของผู้ทำวิจัย/ผู้สนับสนุนการวิจัย

หากท่านไม่สะดวกในการตอบคำถาม ท่านสามารถที่จะปฏิเสธด้วยการไม่ตอบข้อใดก็ได้ หรือถอนตัวออกจากงานวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยท่านไม่เสียผลประโยชน์ใดๆทั้งสิ้น

ในกรณีที่ท่านได้รับอันตรายใดๆหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการวิจัย ท่านสามารถติดต่อกับผู้ทำวิจัย คือ นางสาวณัฐนิชา กันชัน โทร 083-827-7781 ได้ตลอด 24 ชั่วโมง

หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ปรากฏในเอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมในการวิจัย ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตึกอำนวยการ ชั้น 3 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม4 ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร 02-256-4493 ในเวลาราชการ

ค่าใช้จ่ายของท่านในการเข้าร่วมวิจัย

ไม่มี

ค่าตอบแทนสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัย

ไม่มี

การเข้าร่วมและสิ้นสุดการเข้าร่วมโครงการวิจัย

การเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เป็นไปโดยสมัครใจ หากท่านไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้วสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา การขอถอนตัวจากโครงการวิจัยจะไม่มีผลต่อท่านในทุกกรณี ใจ

การปกป้องรักษาข้อมูลความลับของท่าน

ข้อมูลนี้อาจนำไปสู่การเปิดเผยตัวท่าน จะได้รับการปกปิดและไม่เปิดเผยแก่สาธารณชน ในกรณีที่ผลการวิจัยได้รับการตีพิมพ์ ชื่อและที่อยู่ของท่านจะต้องได้รับการปกป้องอยู่เสมอ โดยจะใช้เฉพาะรหัสประจำโครงการวิจัยของท่าน

การยกเลิกการให้ความยินยอม

หากท่านต้องการยกเลิกการให้สิทธิ์ดังกล่าว ท่านสามารถแจ้ง หรือเขียนบันทึกขอยกเลิกการให้คำยินยอม โดยส่งไปที่ นางสาว ณัฐนิชา กันชัน (ผู้วิจัย) ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อยู่ ตึกถนาคกร กรุงเทพฯโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ 1874 ถนน พระราม 4 ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร 02-22564298,02-22564346

	คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เอกสารชี้แจงข้อมูลคำอธิบายสำหรับ ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย	AF 09-04/5.0
			หน้า 4/4

หากท่านยกเลิกการให้คำยินยอมหลังจากที่ท่านได้เข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะไม่ถูกบันทึกเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามข้อมูลอื่นๆของท่านอาจถูกนำมาใช้เพื่อประเมินผลการวิจัย และท่านไม่สามารถกลับมาเข้าร่วมในโครงการครั้งนี้ได้อีก ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลของท่านที่จำเป็นสำหรับการใช้เพื่อการวิจัยไม่ได้ถูกบันทึก

สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ท่านมีสิทธิ์ในการตัดสินใจดังต่อไปนี้

1. ท่านจะได้รับทราบถึงลักษณะและวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. ท่านจะได้รับการอธิบายเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัย
3. ท่านจะได้รับทราบการอธิบายถึงความเสี่ยงเกี่ยวกับความไม่สบายที่ท่านจะได้รับจากการวิจัย
4. ท่านจะได้รับทราบการอธิบายถึงประโยชน์ที่ท่านอาจได้รับจากการวิจัย
5. ท่านจะได้มีโอกาสซักถามเกี่ยวกับงานวิจัยหรือขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
6. ท่านจะได้รับทราบว่ากรยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ ท่านสามารถถอนตัวจากโครงการเมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใดๆทั้งสิ้น
7. ท่านจะได้รับสำเนาเอกสารใบยินยอมที่มีทั้งลายเซ็นและวันที่
8. ท่านจะได้รับโอกาสในการตัดสินใจว่าเข้าร่วมในโครงการวิจัยหรือไม่ก็ได้ โดยปราศจากการใช้อิทธิพลข่มขู่

หากท่านไม่ได้รับการชดเชยอันควรต่อการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการวิจัย หรือท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ปรากฏในเอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมในการวิจัย ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตึกอานันท์มิตล ชั้น 3 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม 4 ปทุมวัน กทม. 10330 โทรศัพท์ 02-256-4493 ในเวลาราชการ หรือ e-mail: medchulairb@chula.ac.th

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ ที่นี้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นางสาว ณัฐนิชา กันชั้น

วันเดือนปีเกิด 5 พฤศจิกายน 2534

ที่อยู่ 19 ซอย รามคำแหง 53 ถนน รามคำแหง แขวง พลับพลา เขต วังทองหลาง
กรุงเทพฯ 10310

โทร 0838277781 E-mail : siakansan@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2559-ปัจจุบัน กำลังศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา
สุขภาพจิตภาคจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2553-2556 วิทยาศาสตร์บัณฑิต คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประวัติ
การศึกษาทางศาสนาอิสลาม

พ.ศ.2541-2549 โรงเรียนอิสลามสันติชนโตะหรัย (ภาคค่ำ)

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2558 ตำแหน่ง Journalist Assistant (Temporary) ที่ สถานีโทรทัศน์ญี่ปุ่น TV
ASAHI (ประเทศไทย)

พ.ศ. 2557-2558 ตำแหน่ง Psychosocial Officer ที่ Bangkok Refugee
Center(Partnership of United Nation High Commissioner for Refugee,UNHCR)

พ.ศ.2555 ฝึกงานตำแหน่ง Student Trainee ที่สำนักงานผู้เชี่ยวชาญคดีพิเศษ กรม
สอบสวนคดีพิเศษ (Department of Special Investigation,DSI)